

Kamer der Volksvertegenwoordigers

Chambre des Représentants

5 DECEMBER 1951.

5 DÉCEMBRE 1951.

BEGROTING

van het Ministerie van Openbaar Onderwijs
voor het dienstjaar 1952.

BUDGET

du Ministère de l'Instruction Publique
pour l'exercice 1952.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR HET
OPENBAAR ONDERWIJS (1), UITGEBRACHT

DOOR DE HEER VERBIST.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE (1)

PAR M. VERBIST.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

MESDAMES, MESSIEURS,

Ingevolge de raadgevingen van de achtbare heer Voorzitter der Kamer van Volksvertegenwoordigers, bij de opening van het parlementair jaar, zal dit verslag zeer beknopt zijn. Het wil de weerspiegeling zijn der bespreking in de Commissie, wijl de antwoorden op de gestelde vragen als « Aanhangsel » bij het verslag verschijnen zullen.

Uw Commissie heeft drie vergaderingen besteed aan de bespreking der begroting en der amendementen. In een vierde vergadering werd het verslag gelezen.

Vooraleer de bespreking aan te vangen, bracht de heer Voorzitter een rouwhulde aan het overleden commissielid, de heer L. Piérard. Met de algemene instemming der Commissie zal een deelneming in de rouw aan de familie worden overgemaakt.

Wanneer de eigenlijke bespreking begint vraagt een lid het woord om een verklaring af te lezen. In naam van zijn groep weigert dit commissielid deel te nemen aan de bespreking; hij hekelt de benoemingen door de heer Minister gedaan evenals de toelagen aan het vrij onderwijs.

Een ander lid treedt deze zienswijze bij en verlaat

(1) Samenstelling van de Commissie : de heren Heyman, voorzitter; Berghmans, Mevr. Craeybeckx-Orij, de heren De Clerck, du Bus de Warnaffe, Dujardin (Henri), Eneman, Loos, Peeters (Lode), Mevr. Van Daele-Huys, de heren Vanden Berghe (Albert), Verbist, Verlackt. — Bracops, Collard, Mevr. Copée-Gerbinet, de heren Dejardin (Georges), Eekelers, Mevr. Groesser-Schroyens, de heren Hoyaux, Huysmans, Vercauteren. — Destenay, Mundeleer.

Zie :

4-XIX : Begroting + errata.
43 en 46 : Amendementen.

Conformément aux recommandations de Monsieur le Président de la Chambre des Représentants, à l'ouverture de la session parlementaire, le présent rapport sera très succinct. Il ne fera que refléter la discussion au sein de la Commission, tandis que les réponses aux questions posées paraîtront sous forme d'« annexe » au présent rapport.

Votre Commission a consacré trois séances à l'examen du budget et des amendements. Au cours d'une quatrième séance, il a été donné lecture du rapport.

Avant le début de la discussion, M. le Président a rendu hommage à la mémoire de Monsieur L. Piérard, membre décédé de la Commission. De l'assentiment unanime de la Commission, des condoléances seront adressées à la famille.

Au seuil de la discussion proprement dite, un membre demande la parole pour lire une déclaration. Au nom de son groupe, ce commissaire refuse de prendre part à la discussion; il dénonce les nominations faites par Monsieur le Ministre, ainsi que les subsides à l'enseignement libre.

Un autre membre se rallie à cette manière de voir et

(1) Composition de la Commission : MM. Heyman, président; Berghmans, Mme Craeybeckx-Orij, MM. De Clerck, du Bus de Warnaffe, Dujardin (Henri), Eneman, Loos, Peeters (Lode), Mme Van Daele-Huys, MM. Vanden Berghe (Albert), Verbist, Verlackt. — Bracops, Collard, Mme Copée-Gerbinet, MM. Dejardin (Georges), Eekelers, Mme Groesser-Schroyens, MM. Hoyaux, Huysmans, Vercauteren. — Destenay, Mundeleer.

Voir :

4-XIX : Budget + errata.
43 et 46 : Amendements.

uit protest de vergadering. Later verklaart een derde lid dat zijn groep solidair is met de verklaring van het lid dat uit de vergadering is heengegaan.

De achtbare heer Minister vindt deze houding weinig hoffelijk. Het zijn louter aantijgingen welke door beide leden werden gedaan, zonder bewijzen te geven. Hij is bereid alle gewenste inlichtingen te verschaffen en de opwerpingen te weerleggen. De heer Minister zegt beslist: indien bepaalde leden slechts uit hoffelijkheid in de vergadering blijven, dan wil de heer Minister liever heengaan, zijn tijd kan nuttiger worden besteed; blijven die leden echter uit belangstelling, dan is de heer Minister bereid een brede uiteenzetting te geven over het gevoerde beheer en over de te voeren politiek.

Op deze houding van de heer Minister verklaren de betrokken leden, dat zij blijven uit belangstelling. Daarop vangt de heer Minister zijn uiteenzetting aan; de samenvatting daarvan vindt U in het « Aanhangsel I » bij dit verslag.

Gedurende de algemene bespreking, evenals bij de bespreking der artikelen, werden tal van vragen opgeworpen, die we hieronder per sectie samenvatten. De antwoorden op die vragen geven we in het « Aanhangsel II » bij dit verslag.

SECTIE I.

Eigenlijk Ministerie.

Hier werden vragen opgeworpen over: de Fonds der meestbegaafden; de opvoedingsfilms; de centrale bibliotheek; paedagogische periodieken; de publicaties van het departement; de bijdrage voor de Unesco; de culturele betrekkingen met landen die een cultureel akkoord hebben met België; de geleerden-zending naar het buitenland; de paedagogische tentoonstellingen; internationale uitwisseling van studenten; de epuratie van het leerpersoneel; het vormen van een subcommissie, in de Unesco, voor arbeidersopvoeding en het daarin betrekken der arbeidersorganisaties; het barema der adviseurs voor beroepsoriëntering; de prestaties der medico-psychologische sociale centra; het activiteitsbilan van de Unesco; het opnieuw aanstellen van de « Raad voor Beroepsoriëntering »; het activiteitsbilan der erkende diensten voor beroepsoriëntering.

SECTIE II.

Lager Onderwijs.

Vragen werden gesteld over: subsidiën van paedagogische aard; de indeling der gemeenten in verband met de barema's der onderwijzers; de politiek der kostscholen; verlenging van de leerplicht; het medisch toezicht in de scholen; gelijkmaking der vacaties; het in aanmerking nemen der verloren dienstjaren; de herziening van de modaliteiten der weddetoelagen; het onderwijs voor abnormale kinderen; de vaste verhouding tussen de wedde van de lagere onderwijzer en die van de regent; de toestand der scholen voor doofstommen.

SECTIE III.

Normaalonderwijs.

Vragen omtrent: steun aan paedagogische tijdschriften; de beurs voor het beste pedagogisch werk; de hogere

quitte la séance en signe de protestation. Ensuite un troisième commissaire déclare que son groupe se solidarise avec la déclaration du membre qui a quitté la séance.

Monsieur le Ministre estime cette attitude peu courtoise. Pures imputations de la part de ces deux membres et sans aucune preuve. Il est disposé à fournir tous les éclaircissements désirables et à réfuter les objections. Monsieur le Ministre déclare d'un ton résolu que si c'est uniquement par courtoisie que certains membres restent en séance, il préfère s'en aller, pouvant employer son temps plus utilement; mais si ces membres restent par intérêt, Monsieur le Ministre est prêt à faire un large exposé de sa gestion et de la politique future.

Devant cette attitude de Monsieur le Ministre, les membres en question déclarent rester par intérêt. Monsieur le Ministre entame son exposé; on en trouvera le résumé à l'« Annexe I » du présent rapport.

Tant au cours de la discussion générale que lors de l'examen des articles, un grand nombre de questions ont été soulevées que nous résumerons, par section, ci-après. Les réponses à ces questions figurent à l'Annexe II du présent rapport.

SECTION I.

Ministère proprement dit.

Des questions ont été posées concernant: le Fonds des mieux doués; les films pédagogiques; la bibliothèque centrale; les périodiques d'ordre pédagogique; les publications du département; la contribution à l'Unesco; les relations culturelles avec les pays ayant conclu un accord culturel avec la Belgique; les envois de savants à l'étranger; les expositions pédagogiques; les échanges internationaux d'étudiants; l'épuration du personnel enseignant; la constitution, au sein de l'Unesco, d'une sous-commission pour l'éducation des travailleurs et la participation à celle-ci des organisations des travailleurs; le barème des conseillers à l'orientation professionnelle; les prestations des centres sociaux médico-psychologiques; le bilan d'activité de l'Unesco; la reconstitution du « Conseil d'Orientation professionnelle »; le bilan d'activité des services agréés d'orientation professionnelle.

SECTION II.

Enseignement primaire.

Des questions sont posées concernant: les subsides d'ordre pédagogique; la classification des communes au point de vue des barèmes des instituteurs; la politique des internats; la prolongation de l'obligation scolaire; le contrôle médical dans les écoles; l'unification des vacances; la prise en considération des années de service perdues; la revision des modalités des subsides-traitements; l'enseignement pour enfants anormaux; la proportion constante entre le traitement de l'instituteur primaire et celui du régent; la situation des écoles pour sourds-muets.

SECTION III.

Enseignement normal.

Des questions relatives: au soutien de revues pédagogiques; à la bourse pour le meilleur ouvrage de pédagogie;

instituten voor paedagogische wetenschappen; de heraanpassing der wedden van het leerpersoneel der normaalscholen.

SECTIE IV.

Middelbaar Onderwijs.

Gestelde vragen over de pré-professionele afdelingen.

SECTIE V.

Hoger Onderwijs.

Opgeworpen vraag: Kan de Staat niet tussenkomen in de kosten van de Commissiën van Openbare Onderstand te Luik en te Gent, veroorzaakt door het in hun hospitalen gegeven universitair onderricht? (Zie het amendement van de heer Van Belle, Fr.).

SECTIE VI.

Technisch Onderwijs.

Hier kwamen volgende vragen ter sprake: bedrag der kredieten voor het erkend landbouw- en technisch onderwijs; het pensioen van het leerpersoneel uit het erkend technisch onderwijs; vergoeding voor speciale diploma's; de betaling der weddetoelagen in geval van herklassering van een school of afdeling; de betaling der lesgevers; de terugvorderingen; dienstjaren in geval van vrijstelling van diploma; organisatie der taalproeven; de liquidatie van de achterstellen ten voordele van het leerpersoneel; het barema van de gegradueerde in de landbouwwetenschappen; de barema's in de landbouwhogescholen A 1; de verworven toestand inzake vrijstelling en gelijkstelling van diploma's; de toepassing van de maatschappelijke zekerheid; de scholen voor lichamelijke opvoeding; de zeevaartscholen; de landbouwkundige regentessen; de vertraging in het uitbetalen der wedden.

SECTIE VII.

Kunstonderwijs.

en

SECTIE VIII.

Schone Kunsten.

Opgeworpen vragen: weddenschalen voor de muziekscholen; verschil van Staatssubsidiën naar gelang een instituut afhankelijk is van Schone Kunsten of van het Technisch Onderwijs; de middelen om kunstenaars te steunen; het lyrisch toneel: splitsing der diensten: Centraal Iconographisch Archief voor Nationale Kunst en Centraal Laboratorium der Belgische Musea.

SECTIE IX.

Volksopleiding.

Opgeworpen vragen: de naschoolse werken; de openbare en de rondreizende bibliotheken; de vorming van ge-

aux instituts supérieurs de sciences pédagogiques; à la réadaptation des traitements du personnel enseignant des écoles normales.

SECTION IV.

Enseignement moyen.

Questions posées concernant les sections professionnelles.

SECTION V.

Enseignement supérieur.

Question posée: L'Etat ne pourrait-il pas intervenir dans les frais qu'entraînent, pour les Commissions d'Assistance publique de Liège et de Gand, les cours universitaires donnés dans leurs hôpitaux? (Voir l'amendement de Monsieur Van Belle, Fr.)

SECTION VI.

Enseignement technique.

En ce domaine, les questions suivantes ont été soulevées: montants des crédits alloués aux enseignements technique et agricole agréés; la pension du personnel enseignant de l'enseignement technique agréé; bonifications allouées aux détenteurs de diplômes spéciaux; le paiement des subsides-traitements en cas de reclassement d'une école ou d'une section; le paiement des chargés de cours; les recouvrements; les années de service en cas de dispense de diplôme; l'organisation des épreuves linguistiques; la liquidation des arriérés au personnel enseignant; le barème des gradués en sciences agricoles A 1; les droits acquis dans le domaine des dispenses et des assimilations de diplômes; l'application de la sécurité sociale; les barèmes du secteur « éducation physique »; les écoles navales; les régentes agricoles; le retard apporté à la liquidation des traitements.

SECTION VII.

Enseignement artistique,

et

SECTION VIII.

Beaux-arts.

Questions soulevées: barèmes des écoles de musique; différence dans les subsides de l'Etat selon qu'un institut relève des Beaux-Arts ou de l'Enseignement technique; moyens d'aider les artistes; théâtre lyrique; dédoublement des services: Archives iconographiques centrales des Beaux-Arts et Laboratoire central des Musées de Belgique.

SECTION IX.

Education populaire.

Questions soulevées: œuvres post-scolaires; bibliothèques publiques et itinérantes; formation d'éducateurs

specialiseerde opvoeders voor volksopleiding; de opvoedende dienst in het leger; voorwaarden om grote orkesten te laten optreden.

* * *

Stemmingen.

1. Het amendement van de heer Van Belle wordt onontvankelijk verklaard met 10 stemmen tegen 2.
2. Het amendement van de heer Eekelers wordt verworpen met 11 stemmen tegen 0 en 1 onthouding.
3. De artikelen worden aangenomen met 11 stemmen tegen 1.
4. De begroting in haar geheel wordt goedgekeurd met 11 stemmen tegen 1.
5. Het verslag wordt zonder bemerkingen aangenomen.

De Verslaggever,

A. VERBIST.

De Voorzitter,

H. HEYMAN.

spécialisés pour l'éducation populaire; service éducatif de l'armée; condition d'engagement de grands orchestres.

* * *

Votes.

1. L'amendement de M. Van Belle est déclaré irrecevable par 10 voix contre 2.
2. L'amendement de M. Eekelers est rejeté par 11 voix contre 0 et une abstention.
3. Les articles sont adoptés par 11 voix contre une.
4. L'ensemble du budget est adopté par 11 voix contre une.
5. Le rapport est approuvé sans observations.

Le Rapporteur,

A. VERBIST.

Le Président,

H. HEYMAN.

BIJLAGE I.

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS.

Gewone Begroting voor 1952.

Gegevens door de Heer Minister van Openbaar Onderwijs
in Commissie ontwikkeld betreffende aangelegenheden
welke in zijn Departement ter studie liggen.

INHOUD :

SECTIE I.

Eigenlijk Ministerie.

A. — Administratieve problemen.

Bladzijden

I. — Kader en Reorganisatie van het Hoofdbestuur. Organiek Besluit van het departement ...	7
II. — Zuiveringsherziening ten bate van het onderwijzend Rijkspersoneel ...	7
III. — Inrichting van de algemene statistieken in zake Openbaar Onderwijs ...	7

B. — Schoolkwestie.

I. — Werkzaamheden van de gemengde commissies ...	7
II. — Inspanningen met het oog op het bedaren van de schoolstrijd ...	8

C. — Algemene opvoedings- en onderwijsvraagstukken.

I. — Statuut van het onderwijzend personeel van de Staat ...	8
II. — Wetsvoorstel op de studiebeurzen ...	8
III. — Verlenging van de leertijd ...	8
IV. — Taalproblemen in het onderwijs ...	9
V. — Eenmaking van de schoolvacanties ...	9
VI. — Medische en sanitaire voogdij van de schooljeugd ...	9
VII. — Politiek van de kostscholen ...	9
VIII. — Jeugdbewegingen ...	9

SECTIE II.

Lager Onderwijs.

I. — Herziening van artikel 31, B, van de Wet tot regeling van het Lager Onderwijs (in aanmerking komende diensten) ...	9
II. — Lagere Onderwijzers — Herziening der administratieve epuratie ...	9
III. — Herziening van zekere modaliteiten voor het toekennen van weddetoelagen ...	10
IV. — De omwerking van het onderwijs voor abnormale kinderen ...	10
V. — Wetsontwerp op de postverlating ...	11
VI. — Het stelsel der toelagen aan de Tehuizen voor kinderen wier ouders geen vaste verblijfplaats hebben ...	11
VII. — Hervorming van het leerplan van het lager onderwijs ...	11

SECTIE III.

Normaalonderwijs.

I. — Hervorming van het Middelbaar Normaalonderwijs ...	11
II. — Hervorming van het Lager Normaalonderwijs ...	12
III. — Toelagen aan het erkend normaalonderwijs ...	12
IV. — Naschoolse vorming van de leerkrachten bij het lager onderwijs ...	12
a) Studiekringen voor onderwijzers ...	12
b) Studiedagen ten behoeve van onderwijzers die hun militaire dienstplicht vervullen ...	12
c) Hogere Instituten voor Opvoedkunde ...	12

SECTIE IV.

Middelbaar Onderwijs.

I. — Omwerking der programma's ...	13
II. — Subsidies aan het vrij middelbaar onderwijs ...	13
III. — Schoolgebouwen ...	14
IV. — Middelbare scholen en nieuwe afdelingen ...	14
V. — Schoolraden ...	14

ANNEXE I.

MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE.

Budget ordinaire pour 1952.

Note développée en Commission
par M. le Ministre de l'Instruction Publique
sur les questions dont l'étude est en cours dans son Département.

SOMMAIRE :

SECTION I.

Ministère proprement dit.

A. — Problèmes administratifs.

Pages

I. — Cadre et réorganisation de l'administration centrale. Arrêté organique du département ...	7
II. — Révision de l'épuration du personnel enseignant de l'Etat ...	7
III. — Organisation des statistiques générales en matière d'instruction publique ...	7

B. — Question scolaire.

I. — Travaux des commissions mixtes ...	7
II. — Efforts pour l'apaisement scolaire ...	8

C. — Problèmes généraux d'éducation et d'enseignement.

I. — Statut du personnel enseignant de l'Etat ...	8
II. — Projet de loi sur les bourses d'études ...	8
III. — Prolongation de la scolarité ...	8
IV. — Problèmes linguistiques dans l'enseignement ...	9
V. — Unification des vacances scolaires ...	9
VI. — Tutelle médicale et sanitaire de la jeunesse scolaire ...	9
VII. — Politique des internats ...	9
VIII. — Mouvements de jeunesse ...	9

SECTION II.

Enseignement primaire.

I. — Révision de l'article 31, B, de la loi organique de l'enseignement primaire (services admissibles) ...	9
II. — Révision de l'épuration administrative des instituteurs primaires ...	9
III. — Révision de certaines modalités de l'octroi de subside-traitements ...	10
IV. — Refonte de l'enseignement aux enfants anormaux ...	10
V. — Projet de loi sur les abandons de poste ...	11
VI. — Régime des subventions aux homes pour enfants de personnes sans résidence fixe ...	11
VII. — Réforme du plan d'études de l'enseignement primaire ...	11

SECTION III.

Enseignement normal.

I. — Réforme de l'enseignement normal moyen ...	11
II. — Réforme de l'enseignement normal primaire ...	12
III. — Subventions à l'enseignement normal agréé ...	12
IV. — Formation post-scolaire des membres de l'enseignement primaire ...	12
a) Cercles d'études d'instituteurs ...	12
b) Journées d'études pour instituteurs en service militaire ...	12
c) Instituts supérieurs de pédagogie ...	12

SECTION IV.

Enseignement moyen.

I. — Réforme des programmes ...	13
II. — Subsidies à l'enseignement moyen libre ...	13
III. — Constructions scolaires ...	14
IV. — Ecoles moyennes et sections nouvelles ...	14
V. — Conseils scolaires ...	14

SECTIE V.

Hoger Onderwijs en Wetenschappen.

	Bladzijden
I. — Probleem van de autonomie der Rijksuniversiteiten ...	15
II. — Probleem van de universitaire gebouwen ...	15
III. — Andere ontwerpen ter studie ...	16
a) Hervorming van de wetgeving inzake de homologatiecommissies ...	16
b) Wijzigingen aan de wet op de toekenning van de academische graden ...	16
c) Wetsontwerp betreffende de inrichting van het geneeskundig onderzoek der studenten ...	16
d) Wadden der hoogleraren ...	16
e) Inrichting van een Markt der Werkgelegenheden ...	16
f) Oordeelkundige oriëntering der studenten bij de intrede op de Universiteit ...	16

SECTIE VI.

Technisch Onderwijs.

I. — Hoge Raad voor het Technisch Onderwijs ...	16
II. — Vraagstukken inzake bevordering en uitbreiding van het scholennet ...	17
III. — Stabilisatie van de toestand van het Rijkstechnisch Onderwijs ...	18
IV. — Statuut der leermeesters ...	18
V. — Erkend technisch onderwijs ...	19
VI. — Scholen voor lichamelijke opvoeding ...	20

SECTIE VII.

Kunstonderwijs.

I. — Muziekonderwijs ...	21
II. — Onderricht in de plastische kunsten ...	21

SECTIE VIII.

Schone Kunsten.

I. — Musea ...	22
a) Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis ...	22
b) Bescherming van het Nationaal Cultureel Patrimonium ...	22
c) Musea in de provincies ...	22
d) Inventaris ...	22
e) Domein te Gaasbeek ...	22
II. — Aanmoedigingen en kunstpropaganda ...	22
a) Muziekkunst ...	22
b) Plastische kunsten ...	22
c) Literatuur ...	22
III. — Opvoedende kunsten ...	23
a) Lyrische kunst ...	23
b) Dramatische kunst ...	23
c) Unesco ...	23
IV. — Buitenlandse betrekkingen ...	23
a) Beurzen ...	23
b) Toneel ...	23
c) Muziek ...	23
d) Kunstpropaganda ...	23

SECTIE IX.

Volksopleiding.

I. — Volksopleiding ...	23
II. — Openbare Bibliotheken ...	24

SECTION V.

Enseignement supérieur et des sciences.

	Pages
I. — Problème de l'autonomie des Universités ...	15
II. — Problème des constructions universitaires ...	15
III. — Autres projets à l'étude ...	16
a) Réforme de la législation sur les jurys d'homologation ...	16
b) Modification à la loi sur la collation des grades académiques ...	16
c) Projet de loi organisant l'examen médical des étudiants ...	16
d) Traitements des professeurs ...	16
e) Création Office Marché de l'Emploi ...	16
f) Orientation des étudiants dès leur entrée à l'Université ...	16

SECTION VI.

Enseignement technique.

I. — Conseil supérieur de l'Enseignement technique ...	16
II. — Problèmes de l'impulsion et du développement des réseaux scolaires ...	17
III. — Stabilisation de la situation de l'enseignement technique de l'Etat ...	18
IV. — Statut des maîtres ...	18
V. — Enseignement technique agréé ...	19
VI. — Ecoles d'éducation physique ...	20

SECTION VII.

Enseignement artistique.

I. — Enseignement musical ...	21
II. — Enseignement des arts plastiques ...	21

SECTION VIII.

Beaux-arts.

I. — Musées ...	22
a) Musées royaux d'art et d'histoire ...	22
b) Protection du patrimoine culturel national ...	22
c) Musées de province ...	22
d) Inventaire ...	22
e) Domaine de Gaesbeek ...	22
II. — Encouragements et propagande artistique ...	22
a) Art musical ...	22
b) Arts plastiques ...	22
c) Littérature ...	22
III. — Arts éducatifs ...	23
a) Art lyrique ...	23
b) Art dramatique ...	23
c) Unesco ...	23
IV. — Relations extérieures ...	23
a) Bourses ...	23
b) Théâtres ...	23
c) Musique ...	23
d) Propagande artistique ...	23

SECTION IX.

Education populaire.

I. — Education Populaire ...	23
II. — Bibliothèques Publiques ...	24

SECTIE I.

EIGENLIJK MINISTERIE.

A. — Administratieve problemen.

I. — Reorganisatie van het Hoofdbestuur van het departement.

Sedert twee jaar gaat het Ministerie van Openbaar Onderwijs, in samenwerking met de Dienst van het Algemeen Bestuur en van de Inspectie van Financiën, over tot een uitgebreide studie, er toe strekend de reorganisatie van zijn Hoofdbestuur, volgens een nieuwe structuur, te bewerkstelligen. Het wezenlijke doel van de reorganisatie is tweeledig :

- 1) het merendeel der uitsluitend administratieve werkzaamheden van het departement (personeel, comptabiliteit, materieel...), in één dienst groeperen, om aan de pedagogische en gespecialiseerde diensten toe te laten zich beter aan hun eigen zending te wijden;
- 2) de verschillende diensten die zich bezig houden met de algemene opvoedkundige problemen, verzamelen in één enkel orgaan geheel, en bij deze ondertitel insluitend de werkzaamheden die gaan van de volksopleiding tot de kunstpropaganda in de vreemde, langs de beroepsopleiding, de schoolkinema, enz...

Deze hervorming werd bekrachtigd door een koninklijk besluit dd. 31 October 1951, waarbij het kader van het departement, dat op 1 Januari 1952 in werking treedt, opnieuw vastgesteld werd. Terzelfdertijd werd een nieuw orgaan besluit van het departement, welk eerst-dags ter ondertekening aan de koning zal voorgelegd worden, in orde gebracht.

II. — Zuiveringsherziening van het onderwijzend Rijkspersoneel.

Een koninklijk besluit dd. 9 April 1951 heeft, ten opzichte van het onderwijzend Rijkspersoneel, maatregelen voorgeschreven, overeenkomstig met deze welke getroffen werden bij koninklijk besluit dd. 6 Maart 1951, om de zuiveringsherziening van het administratief personeel van de ministeriële departementen te verzekeren. In uitvoering van dit besluit werd, onder het voorzitterschap van de Heer Verwilghen, Raadsheer bij het Hof van Beroep van Brussel, een commissie van advies opgebracht.

Deze commissie omvat twee secties : een Vlaamse en een Franse, ieder voor ten minste de helft samengesteld uit de leden welke voorkomen op de vier eerste lijsten van artikel 2 van de wetten van 3 Augustus 1919 en 27 Mei 1947 (politieke gevangenen, oorlogsinvaliden, weerstanders, enz...).

Op 15 November bracht de Commissie haar advies uit nopens 22 dossiers en beslissingen van herziening werden, na gunstig advies van de Commissie, voor 19 gevallen getroffen.

III. — Inrichting van de algemene statistieken in zake Openbaar Onderwijs.

De ontwikkeling van een algemene politiek in zake openbaar Onderwijs eist als voornaamste werktuig, volledige en bijgehouden statistieken van de bevolking der scholen, aantal professors, de pedagogische noodwendigheden, de demografische toestand, enz...

In zekere sectoren van het departement zijn deze statistieken reeds op zeer bevredigende wijze ingericht. In andere moet nog een inspanning in die zin gedaan worden.

De diensten van organisatie van het departement werken in samenwerking met het Nationaal Instituut der statistieken, een algemeen plan uit, om op dit domein het nodige werktuig te verschaffen.

B. — Schoolzaken.

I. — Werkzaamheden van de gemengde commissies.

De Minister van Openbaar Onderwijs heeft beslist voor het lager onderwijs, het middelbaar onderwijs en het normaalonderwijs, Gemengde Commissies op te richten (de 1ste October 1951) welke hij de zending

SECTION I.

MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

PROPREMENT DIT.

A. — Problèmes administratifs.

I. — Réorganisation de l'Administration centrale du département.

Depuis deux ans, le Ministère de l'Instruction publique procède, avec la collaboration du Service d'Administration générale et de l'Inspection des Finances, à une étude d'envergure qui tend à la réorganisation de son Administration centrale, d'après une structure nouvelle. Le but essentiel de la réorganisation est double :

- 1) grouper dans un service unique la majeure partie des activités purement administratives du département (personnel, comptabilité, matériel...) pour permettre aux services pédagogiques et spécialisés de mieux se consacrer à leur mission propre;
- 2) rassembler dans un seul tout organique les divers services qui s'occupent des problèmes éducatifs généraux, en incluant dans ce sous-titre les activités qui vont depuis l'éducation populaire jusqu'à la propagande artistique à l'étranger, en passant par l'orientation professionnelle, le cinéma scolaire, etc...

Cette réforme a été consacrée par un arrêté royal du 31 octobre 1951 fixant à nouveau le cadre du département, qui sortira ses effets au 1er janvier 1952. En même temps, un nouvel arrêté organique du département a été mis au point et sera soumis sous peu à la signature royale.

II. — Révision d'épuration du personnel enseignant de l'Etat.

Un arrêté royal du 9 avril 1951 a prescrit, à l'égard du personnel enseignant de l'Etat, des mesures analogues à celles qui ont été prises par arrêté royal du 6 mars 1951 pour assurer la révision d'épuration du personnel administratif des départements ministériels. En exécution de cet arrêté, une commission consultative a été créée, sous la présidence de M. Verwilghen, Conseiller à la Cour d'Appel de Bruxelles.

Cette Commission comprend deux sections : une flamande et une française, composée chacune pour la moitié au moins parmi les membres figurant aux quatre premières listes de l'article 2 des lois des 3 août 1919 et 27 mai 1947 (prisonniers politiques, invalides de guerre, résistants, etc...).

A la date du 15 novembre la Commission a rendu son avis sur 22 dossiers et des décisions de révision sont intervenues pour 19 cas, après avis favorable de la Commission.

III. — Organisation des statistiques générales en matière d'Instruction publique.

Le développement d'une politique générale en matière de l'Instruction publique exige comme instrument essentiel des statistiques complètes et à jour sur la population des écoles, le nombre des professeurs, les besoins pédagogiques, la situation démographique, etc...

Dans certains secteurs du département, ces statistiques sont déjà organisées de manière très satisfaisante. Dans d'autres, un effort est encore à réaliser.

Les services d'organisation du département élaborent un plan d'ensemble en liaison avec l'Institut national des Statistiques en vue de nous doter, dans ce domaine, de l'instrument de travail nécessaire.

B. — Questions scolaires.

I. — Travaux de commissions mixtes.

Le Ministre de l'Instruction publique a décidé de créer (le 1er octobre 1951) des Commissions mixtes pour l'enseignement primaire, l'enseignement moyen et l'enseignement normal, auxquelles il a confié la

toevertrouwd heeft, de maatregelen te onderzoeken welke zouden moeten getroffen worden om op stabiele wijze het evenwicht tussen het openbaar onderwijs en het vrij onderwijs te verzekeren en om de harmonische bloei van deze onderwijssoorten in het kader van een vredige wedijver toe te laten. Wat het technisch onderwijs betreft, werd een gelijkaardige taak toevertrouwd aan het Bestuurscomité van de Hoge Raad van het Technisch Onderwijs.

Ieder van de gemengde commissies wordt voorgezeten door de bevoegde Directeur-Generaal. Zij bevat een gelijk aantal vertegenwoordigers van het openbaar en van het vrij onderwijs. De rol van de Commissies is van technische en niet van politieke aard. De Minister heeft hen gevraagd vooral de volgende punten te onderzoeken:

- 1) Eerbied voor de taalwetten in de twee onderwijsnetten;
- 2) Vereisten van de diploma's voor de meesters van de twee onderwijssoorten;
- 3) Gelijkheid van de programma's;
- 4) Opstellen van de gelijkwaardige voorwaarden betreffende de minima van de leerlingen, en de vermenigvuldiging van de scholen;
- 5) Vaststelling van gelijke voorwaarden van kosteloosheid van de scholen of de vermindering van collegegeld;
- 6) Vereisten van gelijke bezoldiging voor de gediplomeerde leraars;
- 7) Gelijkheid van controle voor de twee onderwijssoorten wat betreft de uitvoering van de voorvermelde voorwaarden;
- 8) Onthouding in de klas van elke stellingname ten opzichte van de problemen van de partijpolitiek;
- 9) Gemeenschappelijke aanneming door de hoofden der instellingen, van een akkoord, met het oog op de uitschakeling uit de schoolpropaganda van ieder element van oneerlijke daad in de schoolpropaganda, namelijk ter gelegenheid van de heropening der klassen.

De commissies werden uitgenodigd, zoniet hun definitieve besluiten, dan toch minstens een eerste verslag uit te brengen op 1 December.

II. — Inspanningen met het oog op het bedaren van de schoolstrijd.

Signaleren wij, buiten de werkzaamheden van de gemengde commissies, de beschikkingen genomen door de Minister van Openbaar Onderwijs onder vorm van rondschriften gericht aan de officiële scholen en van aanbevelingen gericht aan het vrij onderwijs met het oog op de uitschakeling van iedere oneerlijke daad in de schoolpropaganda, namelijk ter gelegenheid van de heropening der klassen.

C. — Algemene opvoedingsvraagstukken.

I. — Statuut van het onderwijzend personeel van de Staat.

Van het ogenblik af dat het statuut van het Staatspersoneel (1937) was uitgewerkt, werd het wenselijk geacht voor het Staatsonderwijs een soortgelijk Statuut, met uitschakeling van de wisselvalligheden en risico's voortvloeiend uit de willekeurige politieke mogelijkheden tijdens de aanwerving en de loopbaan van het onderwijzend korps, en met neiging tot het verzekeren van de aanwerving en vooruitgang naar gelang de verdiensten, in te voeren.

De Minister van Openbaar Onderwijs heeft in het begin van het jaar een beperkte commissie belast met de uitwerking van een voorproject van uitvoering. Dit laatste werd reeds ter inzage voorgelegd aan de syndicale organisaties, alsook, voor wat het Middelbaar Onderwijs betreft, aan de belanghebbende faculteiten van de 4 universiteiten.

Deze raadgevingen werden aan de Minister medegedeeld. Het departement werkt voor het ogenblik aan de uitwerking van de definitieve tekst.

II. — Wetsvoorstel op de studiebeurzen.

Het is op het Ministerie van Openbaar Onderwijs gebleken dat de wetgeving op de meestbegaafden vatbaar was voor verbeteringen en dat van deze gelegenheid moest worden gebruik gemaakt om, in zijn geheel, het belangrijk sociaal vraagstuk van de hulp aan kinderen te hernemen, met het inzicht hen toe te laten de met hun capaciteiten overeenstemmende studies te vervolgen, zonder dat zij zouden verhinderd worden door hun sociale staat of hun fortuintoestand.

Een wetsvoorstel in die zin zal kortelings voorgelegd worden aan het Bureau der Kamers.

III. — Verlenging van de leertijd.

Van Juni 1950 af heeft de Regering, voorgezeten door de H. Duvieusart, voor de Kamers verklaard dat zij een bijzondere aandacht aan de verlenging van de leertijd voorbehield. De huidige Regering heeft deze verbintenis overgenomen, met de verklaring dat naar haar mening het ogenblik aangebroken was om de verlenging van de algemene leertijd tot minstens 15 jaar, ter studie voor te leggen en te bewerkstelligen.

Een voorafgaande studie werd gedaan door een gemengde commissie van het officieel onderwijs en het vrij onderwijs. De besluiten van deze

mission d'examiner les mesures qui devraient être prises pour assurer de façon stable l'équilibre entre l'enseignement public et l'enseignement libre et pour permettre l'épanouissement harmonieux de ces enseignements dans le cadre de pacifiques émulations. Pour ce qui concerne l'enseignement technique, une tâche identique a été confiée au Comité directeur du Conseil supérieur de l'Enseignement technique.

Chacune des commissions mixtes est présidée par le Directeur général compétent. Elle comporte un nombre égal de représentants de l'enseignement public et de l'enseignement libre. Le rôle des Commissions est d'ordre technique et non politique. Le Ministre leur a demandé d'examiner particulièrement les points suivants :

- 1) Respect des lois linguistiques dans les deux réseaux d'enseignement;
- 2) Exigences des diplômes pour les maîtres des deux enseignements;
- 3) Similitude des programmes;
- 4) Etablissement de conditions équivalentes relatives aux minima d'élèves et à la multiplication des écoles;
- 5) Fixation de conditions identiques de gratuité scolaire ou de réduction de minerval;
- 6) Exigences de rémunérations identique pour les professeurs laïcs diplômés;
- 7) Similitude de contrôle pour les deux enseignements quant à l'exécution des conditions ci-dessus;
- 8) Abstention en classe de toute prise de position à l'égard des problèmes de la politique des partis;
- 9) Acceptation commune par les chefs d'établissement d'un accord en vue d'éliminer de la propagande scolaire tout élément de concurrence déloyale et de critique d'un réseau scolaire contre l'autre;

Les commissions ont été invitées à déposer sinon leurs conclusions définitives du moins un premier rapport à la date du 1er décembre.

II. — Efforts en vue de l'apaisement scolaire.

Signalons, outre les travaux des commissions mixtes, les dispositions prises par le Ministre de l'Instruction publique sous la forme de circulaires adressées aux écoles officielles et de recommandations adressées à l'enseignement libre en vue d'éliminer toute activité déloyale dans la propagande scolaire, notamment à l'occasion de la rentrée des classes.

C. — Problèmes généraux d'éducation.

I. — Statut du personnel enseignant de l'Etat.

Dès l'élaboration du statut des agents de l'Etat (1937) il a été reconnu souhaitable d'instaurer pour l'enseignement de l'Etat un statut analogue, éliminant du recrutement et de la carrière du corps enseignant les vicissitudes et les aléas résultant des possibilités d'arbitraire politique et tendant à assurer le recrutement et l'avancement d'après les mérites.

Le Ministre de l'Instruction publique a chargé au début de l'année, une commission restreinte d'élaborer un avant-projet d'exécution. Celui-ci a déjà été soumis à la consultation des organisations syndicales, ainsi que, pour ce qui concerne l'enseignement moyen, des facultés intéressées des 4 universités.

Ces consultations ont été communiquées au Ministre. Le département travaille pour l'instant à l'élaboration du texte définitif.

II. — Projet de loi sur les bourses d'études.

Il est apparu au Ministre de l'Instruction publique que la législation sur les mieux doués était susceptible d'améliorations et qu'il fallait profiter de cette occasion pour reprendre, dans son ensemble, l'important problème social de l'aide aux enfants, en vue de leur permettre de poursuivre des études correspondant à leurs capacités sans qu'ils en soient empêchés par leur condition sociale ou leur situation de fortune.

Un projet de loi en ce sens sera déposé incessamment sur le Bureau des Chambres.

III. — Prolongation de la scolarité.

Dès juin 1950 le Gouvernement, présidé par M. Duvieusart, a déclaré devant les Chambres qu'il accordait une attention particulière à la prolongation de la scolarité. Le Gouvernement actuel a repris cet engagement, en déclarant qu'à son avis le moment était venu de mettre à l'étude et de réaliser la prolongation obligatoire générale de la scolarité au moins jusqu'à 15 ans.

Une étude préliminaire a été faite par une commission mixte composée de représentants de l'enseignement officiel et de l'enseignement

commissie werden reeds enkele maanden geleden overhandigd aan de leden van de commissie van Openbaar Onderwijs bij het Parlement.

De studie van het vraagstuk gaat voort. Het zal in zijn definitieve fase treden in het begin van volgend jaar, zodra de gemengde commissies belast met het bestuderen van de voorwaarden van evenwicht tussen de twee onderwijsinstellingen, van hun zijde, hun verslagen zullen hebben kunnen neerleggen.

Er bestaat, inderdaad, een nauw verband tussen het vraagstuk van de verlenging van de leertijd en dat van de gelijkheid tussen het officieel onderwijs en het vrij onderwijs. Alleszins, vereist de verlenging van de leertijd een grondige studie in pedagogisch, economisch en statistisch opzicht. Indien de omstandigheden gunstig zijn, zou een nauwkeurige oplossing tegen het einde van het jaar 1952 aan het Parlement kunnen voorgedragen worden en de verlengde leertijd zou kunnen verplichtend worden van af de herneming der scholen 1953-1954.

IV. — Taalkundige vraagstukken in het onderwijs.

Een zeker aantal vraagstukken van taalkundige aard stellen zich in het onderwijs, namelijk voor wat de Brusselse agglomeratie en de taalgrens betreft. De studie van deze vraagstukken zal niet met vrucht kunnen begonnen worden vooraleer de besluiten van de volkstelling, alsmede de voorstellen van het Studiecentrum tot oplossing van de Vlaamse en Waalse vraagstukken, zullen gekend zijn.

V. — Unificatie van de schoolvacancies.

Het vraagstuk is aan de orde van de dag sedert vele jaren. De studie er van werd hernomen op verzoek van de Minister. Deze laatste hoopt in het bezit te worden gesteld van nauwkeurige voorstellen die hem zullen toelaten het vraagstuk op te lossen voor de eerstvolgende schoolvacancies.

VI. — Medische en sanitaire voogdij van de schooljeugd.

Dit uitgebreid vraagstuk moet opgelost worden in samenwerking met de Minister van Volksgezondheid, die een voorstel uitgewerkt heeft betreffende de medische schoolinspectie. Studies zijn aan gang maar zijn nog niet tot definitieve besluiten gekomen.

VII. — Politiek van de kostscholen.

Het bleek noodzakelijk te zijn de politiek te herzien van het Staats-onderwijs wat de kostscholen betreft, aangesloten bij de inrichtingen van het middelbaar en normaal onderwijs.

Het bestuur zal kortelings een gezamenlijk verslag betreffende dit voorwerp aan de Minister voorleggen.

VIII. — Jeugdbewegingen.

Het blijkt onontbeerlijk een definitief statuut te geven aan de Nationale raad van de Jeugd, alsmede aan de Nationale dienst van de Jeugd, die beiden in de schoot van het Ministerie van Openbaar Onderwijs werkzaam zijn.

De Minister hoopt dit statuut in de loop van de volgende maanden te kunnen uitwerken. Hij heeft te dien einde contact genomen met de voornaamste Jeugdbewegingen.

SECTION II.

LAGER ONDERWIJS.

I. — Herziening van artikel 31, B, van de Organieke wet. (In aanmerking komende diensten.)

Een ontwerp werd door het departement van Openbaar Onderwijs uitgewerkt en zal binnen kort, na aan de Ministerraad te zijn onderworpen op het bureau der Kamers worden neergelegd.

II. — Epuratie — Herziening van de tuchtstraffen.

Ingevolge de tekst van deze wet zal het mogelijk zijn de straffen te herzien die leerkrachten bij het gemeentelijk, aangenomen en aanneem-

libre. Les conclusions de cette commission ont été remises aux membres des Commissions de l'Instruction publique du Parlement, il y a quelques mois déjà.

L'étude du problème se poursuit. Elle entrera dans sa phase définitive au début de l'année prochaine, dès que les commissions mixtes chargées d'étudier les conditions d'équilibre entre les deux enseignements auront pu, de leur côté, déposer leurs rapports. Il existe, en effet, un lien étroit entre le problème de la prolongation de la scolarité et celui de l'égalité entre l'enseignement officiel et l'enseignement libre. De toute façon, la prolongation de la scolarité exige une étude approfondie d'ordre pédagogique, économique et statistique. Si les circonstances sont favorables, une solution précise pourrait être proposée au Parlement vers la fin de l'année 1952 et la scolarité prolongée pourrait devenir obligatoire à partir de la rentrée scolaire 1953-1954.

IV. — Problèmes linguistiques dans l'enseignement.

Un certain nombre de problèmes d'ordre linguistique se posent encore dans l'enseignement, notamment en ce qui concerne l'agglomération bruxelloise et la frontière linguistique. L'étude de ces problèmes ne pourra être entamée avec fruit que lorsque seront connues avec précision les conclusions des recensements de la population, ainsi que les propositions du Centre d'études pour la solution des problèmes flamands et wallons.

V. — Unification des vacances scolaires.

La question est à l'ordre du jour depuis de nombreuses années. L'étude en a été reprise à la demande du Ministre. Celui-ci espère être mis en possession de propositions précises qui lui permettront de résoudre le problème pour les prochaines vacances scolaires.

VI. — Tutelle médicale et sanitaire de la jeunesse scolaire.

Ce vaste problème doit être résolu en liaison avec le Ministre de la Santé publique, qui a élaboré un projet relatif à l'inspection médicale scolaire. Des études sont en cours mais ne sont pas encore parvenues à des conclusions définitives.

VII. — Politique des internats.

La nécessité a été reconnue de revoir la politique de l'enseignement de l'Etat en ce qui concerne les internats annexés aux établissements d'enseignement moyen et normal.

L'Administration soumettra prochainement au Ministre un rapport d'ensemble à ce sujet.

VIII. — Mouvements de jeunesse.

Il s'avère indispensable de donner un statut définitif au Conseil national de la Jeunesse, ainsi qu'un Service National de la Jeunesse, qui fonctionnent tous deux au sein du Ministère de l'Instruction publique.

Le Ministre espère pouvoir élaborer ce statut dans le courant des prochains mois. Il a pris contact à ce sujet avec les principaux mouvements de jeunesse.

SECTION II.

ENSEIGNEMENT PRIMAIRE.

I. — Révision de l'article 31, B, de la loi organique. (Services admissibles).

Un projet a été élaboré par le Département de l'Instruction Publique et sera prochainement déposé sur le bureau des Chambres, après avoir été soumis au Conseil des Ministres.

II. — Epuration. — Révision des peines disciplinaires.

Le texte de cette loi permettra la révision des sanctions prononcées contre les membres du personnel enseignant communal adopté et

baar onderwijs wegens tekortkoming aan burgertrouw, opgelopen hebben. Het ontwerp regelt terzelfder tijd de toestand van de personen die zich, tengevolge van de traagheid in de procedure, gedurende een zekere tijd, in een onbepaalde toestand bevonden. Het bepaalt de voorwaarden waarin de afzetting, de schorsing bij ordemaatregel, de terbeschikkingstelling wegens ambtsopheffing en het pensioen, van ambtswege kunnen uitgesproken worden met of zonder wedde volgens het geval.

Dit ontwerp zal eveneens bepalingen van dezelfde aard omvatten voor het personeel van het erkend technisch en van het erkend normaal onderwijs. Deze bepalingen maken deel uit van een algemeen ontwerp dat in de bevoegdheid ligt van de departementen van Binnenlandse Zaken en van Openbaar Onderwijs, en dat in zeer korte tijd op het bureau der Kamers zal kunnen neergelegd worden.

III. — Herziening van zekere modaliteiten voor het toekennen van weddetoelagen.

De Administratie werd verzocht te onderzoeken of het mogelijk is intercommunale scholen op te richten, ten einde de inconvenienten te kunnen verhelpen die het bestaan van ontvolkte klassen zouden teweegbrengen.

De Administratie zal nagaan of de kosten voor de oprichting van intercommunale scholen en voor het vervoer van de leerlingen door de gemeenten, niet minder zwaar voor de Schatkist zullen zijn, dan de uitbetaling der wedden van de onderwijzers die aan minder dan 10 leerlingen les geven.

IV. — De omwerking van het onderwijs voor abnormale kinderen.

Op aanvraag van de Heer Minister werd het Bestuur van het Lager en Normaalonderwijs verzocht gans het probleem van het onderwijs voor abnormaal kinderen te onderzoeken, namelijk:

- 1) de coördinatie met het Technisch Onderwijs en, eventueel met de andere departementen waarvan zekere gelijkaardige inrichtingen afhangen;
- 2) het probleem van de toelagen (normen betreffende de schoolbevolking) en van de bekwaamheidsbewijzen die vereist worden van het onderwijzend personeel;
- 3) de herziening van de gewone leergangen en van de examens ter verkrijging van het bekwaamheidsgetuigschrift voor het geven van speciaal onderwijs;
- 4) de eventuele erkenning van de leergangen in de logopaedie en in de foniatry;
- 5) eventuele tussenkomst van de Staat in de kosten voor de aankoop van de zeer dure apparaten die nodig zijn voor het onderricht van de abnormale en fysisch zwakke kinderen.

Maar voor het grondig onderzoek der problemen hierboven aangestipt werd de administratie ertoe verzocht verslag bij het Kabinet over de vijf volgende vragen uit te brengen:

- 1) Welke zijn de soorten lichaams- en gestedeandoeningen die aanleiding geven tot de reorganisatie van het speciaal onderwijs?
- 2) Hoeveel kinderen zijn door deze aandoeningen aangetast en waar zijn ze in hoofdzaak gelocaliseerd?
- 3) Welk is het thans bestaande net van inrichtingen, die voor dit speciaal onderwijs aangepast zijn?
- 4) Welke is in feite de algemene en speciale opleiding van de leerkrachten in deze instellingen onderwijs?
- 5) Welke zijn de oude en nieuwe methodes die als grondslag zouden moeten dienen voor de aanvullende opleiding van het onderwijzend personeel?

Ten slotte, ingevolge voorstellen van de Administratie, werd een Commissie ingesteld om speciaal het probleem te bestuderen van de gewone leergangen ter verkrijging van het bekwaamheidsgetuigschrift voor het geven van speciaal onderwijs. Buiten de voorzitter en de secretaris is deze commissie samengesteld uit:

- 3 universiteitsprofessoren die gespecialiseerd zijn in deze kwesties;
- 3 hoofden van inrichtingen voor speciaal onderwijs;
- de 2 inspecteurs-generaal van het lager onderwijs;
- 1 ere-directeur van het speciaal onderwijs.

Er dient ook nog aangestipt dat de privé-organismen een stap verder staan, verniets zij tot de inrichting overgegaan zijn van de cursussen in de logopaedie en de foniatry welke wij beloofden te subsidiëren. In het Instituut Bordet wordt thans reeds een Franse cursus gegeven en uit een recente nota blijkt dat de Broeders van Liefde eveneens een Nederlandse cursus organiseren die binnen korte tijd zal beginnen.

adoptable en matière de civisme. Le projet règle en même temps la situation des personnes qui, en raison des lenteurs de la procédure, sont restées dans une position indéterminée pendant un certain temps. Il fixe les conditions dans lesquelles la révocation, la suspension par mesure d'ordre, la disponibilité par retrait d'emploi et la pension pourront être prononcées d'office avec ou sans traitement suivant le cas.

Ce projet comprendra des dispositions semblables pour le personnel de l'Enseignement Normal agréé et de l'Enseignement Technique agréé. Ces dispositions font partie d'un projet d'ensemble commun au Département de l'Intérieur et de l'Instruction Publique et qui pourra être déposé très prochainement sur le bureau des Chambres.

III. — Révision de certaines modalités de l'octroi des subsides-traitements.

L'Administration a été priée d'examiner la possibilité de créer des écoles intercommunales afin de pouvoir remédier aux inconvénients que présentent les classes dépeuplées.

L'Administration examinera si la création d'écoles intercommunales et la prise en charge des frais de transport des élèves par les communes ne serait pas moins onéreuses pour le Trésor que le paiement des traitements à des instituteurs qui enseignent à moins de dix élèves.

IV. — Refonte de l'enseignement aux enfants anormaux.

L'Administration de l'Enseignement Normal et Primaire a été priée à la demande du Ministre d'examiner tout le problème de l'enseignement aux enfants anormaux à savoir:

- 1) la coordination avec l'Enseignement Technique et, éventuellement, avec les autres départements dont dépendent certains établissements de ce genre;
- 2) le problème des subsides (normes relatives à la population des écoles) et des titres exigés du personnel enseignant;
- 3) la réforme des cours normaux et des examens qui conduisent au certificat d'aptitude à l'enseignement spécial;
- 4) l'éventuelle agrégation de cours de logopédie et de phoniatry;
- 5) l'intervention éventuelle de l'Etat dans la charge des appareils fort coûteux qui sont nécessaires à l'enseignement aux anormaux ou aux diminués physiques.

Mais préalablement à l'examen détaillé des problèmes énumérés ci-dessus, l'Administration a été priée de faire rapport au Cabinet sur les cinq questions suivantes:

- 1) Quels sont les genres de déficiences physiques ou mentales qui donnent lieu à la réorganisation de l'enseignement spécial?
- 2) Quel est le nombre d'enfants atteints de ces déficiences et où sont-ils principalement localisés?
- 3) Quel est le réseau actuellement existant d'institutions adaptées à cet enseignement spécial?
- 4) Quelle est effectivement la formation générale et spéciale des maîtres qui enseignent dans ces établissements?
- 5) Quelles sont les méthodes anciennes et nouvelles qui devraient servir de base à la formation complémentaire du personnel enseignant?

Enfin, et suite à des propositions émanant de l'Administration, une Commission a été créée pour étudier spécialement le problème des cours normaux conduisant au certificat d'aptitude à l'enseignement spécial. Cette commission comprend, outre le président et le secrétaire:

- 3 professeurs d'université spécialisés dans ces questions;
- 3 chefs d'établissements d'enseignement spécial;
- les deux inspecteurs généraux de l'enseignement primaire;
- un directeur honoraire de l'enseignement spécial.

Enfin, les organismes privés ont déjà fait un pas en avant, en ouvrant les cours de logopédie et de phoniatry que nous avons promis de subsidier. Un cours de langue française a été ouvert dans les locaux de l'Institut Bordet et une note récente annonce que les Frères de la Charité organisent également un cours en langue néerlandaise qui s'ouvrira sous peu.

V. — Wetsontwerp op de postverlating.

Het wetsontwerp betreffende de toestand van de leerkrachten van het lager onderwijs die in 1940 hun post verlaten hebben, is thans voorgelegd aan het advies van de Regering. Het werd onderzocht door de Raad van State.

VI. — Het stelsel der toelagen aan de kinderen wier ouders geen vaste verblijfplaats hebben.

1. — Vereenvoudiging van de reglementering voor het toekennen van subsidies.

Ingevolge de huidige reglementen moeten de ouders veel stappen doen bij de gemeenteverhuden en bij de ambtenaren van de belastingen. De Administratie werd verzocht een nieuwe reglementering voor te stellen waarbij de voorwaarden voor het toekennen der subsidies, heel wat zouden vereenvoudigd worden.

2. — Verhoging van de Staatssusienkomst.

Naar luid van een besluit is de Staatssusienkomst ten bedrage van 6.600 fr. per jaar en per leerlingen, verhoogd geworden tot 7.200 fr. De bestuurders van de erkende tehuizen zijn van oordeel dat deze verhoging ver van voldoende is.

VII. — Hervorming van het leerplan van het lager onderwijs.

Met het oog op het bijwerken van het leerplan van het lager onderwijs, dat thans dagtekt van 1936, werd door de Administratie tot een uitgebreid onderzoek overgegaan onder de leden van het onderwijzend personeel.

De adviezen die werden ingewonnen bij een groot aantal bevoegde personen (schoolhoofden, onderwijzers, leraars in de opvoedkunde, enz...), zullen verzameld worden door de Inspectie van het Lager Onderwijs, die voorstellen zal doen om het thans in zwang zijnde programma te verbeteren.

SECTIE III.

NORMAALONDERWIJS.

I. — Hervorming van het Middelbaar Normaalonderwijs.

De voorgenomen hervorming van het middelbaar normaalonderwijs betreft vooral de twee volgende punten :

- 1) de structuur;
- 2) de programma's.

1. — De structuur.

Thans omvatten de middelbare normaalscholen drie afdelingen :

- een letterkundige afdeling;
- een wetenschappelijke afdeling;
- een afdeling Germaanse talen.

In de nieuwe organisatie, wordt er voorzien :

- een letterkundige afdeling A, die zou gericht zijn op het geven van onderwijs in de moedertaal, de geschiedenis en de zedenleer;
- een letterkundige afdeling B, die zou gericht zijn op het geven van onderwijs in de moderne talen;
- een wetenschappelijke afdeling A, die zou gericht zijn op het geven van onderwijs in de wetenschappen en de wiskunde;
- een wetenschappelijke afdeling B die zou gericht zijn op het geven van onderwijs in de aardrijkskunde en de wetenschappen;
- ten slotte, een afdeling voor lichamelijke opvoeding, die zou gericht zijn op het geven van onderwijs in de lichamelijke opvoeding in de middelbare scholen van de lagere graad. Laatstgenoemde afdeling zou kunnen zelfstandig zijn of aan een normaalschool toegevoegd.

2. — De programma's.

De programma's zouden herzien worden met het doel :

- 1) ze aan de nieuwe structuur aan te passen;
- 2) ze nauwer aan te passen aan de nieuwe leerplannen van het middelbaar onderwijs;
- 3) het aan de leerlingen opgelegde werk te verlichten, in de volgende vorm : voor elke afdeling zou een bepaald aantal leergangen verplicht

V. — Projet de loi sur les abandons de postes.

Le projet de loi relatif à la situation des membres du personnel enseignant primaire qui ont quitté leur poste en 1940 est actuellement soumis à l'avis du Gouvernement. Il a été examiné par le Conseil d'Etat.

VI. — Régime des subventions aux homes pour enfants de personnes sans résidence fixe.

1. — Simplification de la réglementation pour l'octroi de subsides.

Les règlements actuels exigent de la part des parents de nombreuses démarches auprès des autorités communales et des fonctionnaires des Contributions. L'Administration a été priée de proposer une réglementation nouvelle qui simplifierait sérieusement les conditions d'octroi de subsides.

2. — Augmentation de l'intervention de l'Etat.

Un arrêté a porté l'intervention de l'Etat de 6.600 francs par élève et par an à 7.200 francs. Cette augmentation est considérée par les dirigeants des homes agréés comme très insuffisante.

VII. — Réforme du plan d'études de l'enseignement primaire.

En vue de mettre à jour le plan d'études de l'enseignement primaire, qui date maintenant de 1936, une vaste enquête a été organisée par l'Administration dans le personnel enseignant.

Les avis recueillis auprès de très nombreuses personnes compétentes (chefs d'écoles, instituteurs, professeurs de pédagogie, etc...) seront rassemblés par l'Inspection de l'Enseignement Primaire, qui fera des propositions pour améliorer le programme actuellement en vigueur.

SECTION III.

ENSEIGNEMENT NORMAL.

I. — Réforme de l'Enseignement Normal Moyen.

La réforme qui est envisagée dans l'enseignement normal moyen porte principalement sur deux points :

- 1) la structure;
- 2) les programmes.

1. — La structure.

Actuellement, les écoles normales moyennes comprennent trois sections :

- une littéraire;
- une scientifique;
- une germanique.

Dans la nouvelle organisation, on prévoit :

- une section littéraire A, qui conduirait à l'enseignement de la langue maternelle, de l'histoire et de la morale;
- une section littéraire B, qui conduirait à l'enseignement des langues modernes;
- une section scientifique A, conduisant à l'enseignement des sciences et des mathématiques;
- une section scientifique B, qui conduirait à l'enseignement de la géographie et des sciences;
- enfin, une section d'éducation physique, qui conduirait à l'enseignement de l'éducation physique dans les écoles moyennes du degré inférieur. Cette dernière section pourrait être indépendante ou être annexée à une Ecole Normale.

2. — Les programmes.

Les programmes seraient revus de façon :

- 1) à les adapter à la nouvelle structure;
- 2) à une adaptation plus précise aux nouveaux programmes de l'enseignement moyen;
- 3) à un allègement du travail imposé aux élèves, sous la forme suivante : pour chaque section un certain nombre de cours seraient obli-

tend zijn, terwijl andere leergangen, van minder belang, zouden beschouwd worden als de keuzevakken der universiteit, met dien verstande dat de studenten verplicht zijn er een of twee te kiezen volgens het geval.

Een andere hervorming zou deel uitmaken van deze nieuwe organisatie der middelbare noormaalscholen: zij zou neerkomen op de afschaffing van de voorbereidingsklassen en de verplichting voor de candidaten in het bezit te zijn van het diploma van volledige humaniora of van de onderwijzersakte om toegelaten te worden tot het eerste jaar.

Het grootste deel van dit werk is klaar. De economie der ontwerpen en de uitgewerkte programma's zullen mij in de loop van de maand December e.k. voorgelegd worden.

II. — Hervorming van het lager normaalonderwijs.

De hervorming van het nieuw leerplan voor het lager onderwijs wordt terug onderzocht.

III. — Toelagen aan het erkend normaalonderwijs.

In 1946 werd een akkoord bereikt in de door de Heer Minister Van Acker aangestelde Commissies.

Deze Commissies hadden geleid tot het voorstellen van oplossingen die de algemene goedkeuring wegdroegen.

De Regering heeft onderrichtingen gegeven met het oog op de voorbereiding van een wetsontwerp tot uitvoering van de akkoorden van 1946.

Indien het Parlement bedoeld ontwerp goedkeurt vóór het aanstaande schooljaar, zijn er kredieten opgenomen in de begroting voor 1952 voor de toepassing van de nieuwe maatregelen met ingang van het schooljaar 1952-1953.

IV. — Naschoolse vorming van de leerkrachten bij het lager onderwijs.

De meeste leerkrachten bij het lager onderwijs beëindigen hun studien omstreeks de leeftijd van 20 jaar.

Hun ganse loopbaan, die 45 jaar kan duren, verloopt zonder dat de voorlichting en de paedagogische vorming der onderwijzers stelselmatig wordt aangevuld.

Verschillende initiatieven, uitgaande de ene van de openbare overheid, de andere van de vrije sector, werden genomen, doch het komt er op aan een algemene studie aan dit vraagstuk te wijden opdat de thans in dienst zijnde onderwijzers onvermijdelijk zouden kunnen beschikken over een volledig stelsel van naschoolse studien.

Het Bestuur van het Lager Onderwijs houdt zich met dit ontwerp bezig. Intussen worden in datzelfde verband de volgende maatregelen genomen.

a) Studiekringen voor onderwijzers.

Een ontwerp dat er toe strekt de provinciale paedagogische bibliotheken af te schaffen en ze over te brengen naar de Rijksnoormaalscholen, is thans in onderzoek.

In de loop van het trimester, zal het Bestuur van het Lager Onderwijs, na een grondig onderzoek van het probleem, eveneens een ontwerp voorleggen tot hulpverlening aan de studiekeringen voor onderwijzers (rondreizende bibliotheken, toelagen, enz...).

b) Studiedagen ten behoeve van onderwijzers die hun militaire dienstplicht vervullen.

Het Bestuur is thans ijverig bezig met de organisatie van studiedagen die bij het Leger zouden gehouden worden, ten einde de paedagogische kennis van de onderwijzers die hun militaire dienst vervullen op peil te houden en meteen hun vorming aan te vullen.

c) Hogere Instituten voor Opvoedkunde.

Een bedrag van 300.000 fr. werd, bij wijze van amendement, op de begroting uitgetrokken, om de door de Staat erkende Hogere Instituten voor Opvoedkunde te subsidiëren.

Opdat deze toelagen zouden kunnen uitgedeeld worden, zal het Departement, aan de hand van een besluit, een nauwkeurige reglementering der erkenningsvoorwaarden vastleggen.

Er werd reeds vroeger een ontwerp van besluit opgesteld. Thans houdt de Inspectie van het Normaalonderwijs zich bezig met het onderzoek van de programma's der bestaande instituten, om er een minimum-programma uit op te maken dat aan al de scholen zal dienen opgelegd.

gatoires, mais d'autres cours jugés d'importance moindre seraient considérés comme les cours à option de l'université, les étudiants étant obligés d'en choisir un ou deux suivant le cas.

Une autre réforme ferait partie de cette nouvelle organisation des écoles normales moyennes: ce serait la suppression des sections préparatoires et l'obligation pour les candidats d'être porteur du diplôme d'humanités complètes ou du diplôme d'instituteur primaire pour être admis en première année.

La plus grande partie de ce travail est terminée. L'économie des projets et le détail des programmes me seront soumis dans le courant du mois de décembre prochain.

II. — Réforme de l'enseignement normal primaire.

La réforme du nouveau programme d'enseignement primaire est remis à l'étude.

III. — Subsidies à l'enseignement normal agréé.

En 1946 un accord était intervenu au sein des Commissions constituées par M. le Ministre Van Acker.

Ces Commissions avaient abouti à des solutions admises de toutes parts.

Le Gouvernement a donné des instructions pour l'élaboration d'un projet de loi exécutant les accords de 1946.

Si le Parlement vote ce projet avant la prochaine année scolaire, des crédits ont été prévus au budget de 1952 pour l'application des mesures nouvelles à partir de l'année scolaire 1952-1953.

IV. — Formation post-scolaire des maîtres de l'enseignement primaire.

La plupart des maîtres de l'enseignement primaire terminent leurs études vers l'âge de 20 ans.

Toute leur carrière, qui peut durer 45 ans, s'écoule sans que l'information et la formation pédagogique des instituteurs soient systématiquement nourries.

Des initiatives diverses, les unes publiques, les autres libres, ont cours mais il y a lieu de procéder à une étude d'ensemble et de mettre à la disposition des instituteurs en fonctions un système complet d'études post-scolaires.

L'Administration de l'Enseignement primaire s'occupe de ce projet. Entretemps les mesures qui suivent sont prises dans le même ordre d'idées.

a) Cercles d'études d'instituteurs.

Un projet qui tend à supprimer les bibliothèques provinciales et de les transférer dans les écoles normales de l'Etat est à l'examen.

Dans le courant du trimestre, l'Administration de l'Enseignement Primaire soumettra également, après examen détaillé du problème, un projet d'aide aux cercles d'études des instituteurs (bibliothèques circulantes, subsides, etc...).

b) Journées d'études pour instituteurs en service militaire.

L'Administration met sur pied l'organisation de journées d'études qui se tiendraient au sein de l'Armée, pour maintenir le niveau des connaissances pédagogiques des instituteurs en service militaire et compléter leur formation.

c) Instituts supérieurs de pédagogie.

300.000 francs ont été inscrits au budget, par voie d'amendement, pour subsidier les Instituts supérieurs de Pédagogie agréés par l'Etat.

Afin que ces subsides puissent être distribués, le département établira, par voie d'arrêté, une réglementation précise des conditions d'agrégation.

Un projet d'arrêté a déjà été rédigé antérieurement. Actuellement, l'Inspection de l'Enseignement Normal est occupé à examiner les programmes des instituts existants, pour en tirer un programme minimum à imposer à toutes ces écoles.

SECTIE IV.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

I. — Omvorming der programma's.

Dit jaar wordt in de derden van de humaniora het nieuw programma voorlopig, en onder voorbehoud van een nieuw onderzoek aan de hand van de ondervinding, toegepast.

In de loop van de maand Februari zal er, in aanwezigheid van de Minister, een studiedag ingericht worden die gewijd zal zijn aan de omvorming der programma's.

II. — Subsidies aan het vrij middelbaar onderwijs.

1. — Uitkering der subsidie.

1) Bij koninklijk besluit van 22 October 1951 wordt het bedrag van de subsidie die voor het begrotingsjaar 1951 zal uitbetaald worden, op 4.500 frank per leerling vastgesteld.

Op dit ogenblik werden reeds voorschotten op de subsidies uitgekeerd, zegge 1.500 frank per leerling aan 71 inrichtingen van de Nederlandse taalrol met een totaal van 17.561 leerlingen, en een zelfde toelage aan 85 inrichtingen van de Franse taalrol met een totaal van 17.990 leerlingen.

3) Daarenboven wordt thans het nodige gedaan met het oog op de betaalbaarstelling van voorschotten van 1.500 frank per leerling ten voordele van 93 andere inrichtingen van de Nederlandse taalrol, zegge in 't totaal voor 12.546 leerlingen, en ten voordele van 65 inrichtingen van de Franse taalrol, zegge voor 3.398 leerlingen.

4) Hetgeen voorafgaat betreft 314 inrichtingen, een bevolking van 51.495 leerlingen en een uitgave van 77.242.500 frank. Het gaat hier enkel om inrichtingen met volledige humaniora waarvan de eindgetuigschriften regelmatig gehomologeerd of erkend worden, alsook om enkele middelbare scholen waarvan de aanvullende getuigschriften aanleiding gegeven hebben tot de latere homologatie of erkenning van de eindgetuigschriften van leerlingen die hun humaniorastudiën in een andere inrichting hebben voortgezet.

5) Het ontwerp van organiek koninklijk besluit tot uitvoering van de wet van 13 Juli 1951 is thans onderworpen aan het advies van de Raad van State.

Zodra dit besluit van kracht wordt, zal het saldo van de subsidie, voorzien voor al de inrichtingen die reeds een voorschot hebben gekregen op grond van wat voorafgaat, uitgekeerd worden. In principe zal het gaan om een bedrag van 3.000 frank per leerling, zegge om een totale som van ongeveer 154.485.000 frank. Wij voorzien dat deze uitkering vóór 31 December zal geschieden. Volgens de vooruitzichten zullen wij op dat ogenblik ongeveer 231.727.500 frank uitgekeerd hebben op grondslag van 4.5000 frank aan 51.495 leerlingen.

6) Aan de scholen waarvan de eindgetuigschriften niet gehomologeerd werden of waarvan de aanvullende getuigschriften geen aanleiding gegeven hebben tot homologatie, hebben wij nog geen toelating verleend tot het indienen van een aanvraag om subsidies te bekomen. Deze inrichtingen, die voor het merendeel middelbare scholen zijn, zullen aan een speciale procedure onderworpen worden.

Bij artikel 3, par. 2, 2°, wordt bepaald dat de homologatiecommissie en de aanvaardingscommissie bevoegd zijn om te oordelen of de aanvullende getuigschriften, door middelbare scholen aan het einde van het derde studiejaar uitgereikt, de nodige waarborgen bieden met het oog op de latere homologatie of erkenning van de getuigschriften van volledig middelbaar onderwijs, die daarna door andere inrichtingen worden uitgereikt. Zodra de modaliteiten voor de uitvoering van dit wettelijk voorschrift getroffen zijn. — deze kwestie is voorgelegd aan de homologatiecommissie, aan de aanvaardingscommissie en aan de commissie Bekaert die opgericht werd met het oog op de wederinrichting van voormelde commissies — zullen de andere vrije middelbare onderwijsinrichtingen er toe gemachtigd worden op hun beurt een aanvraag tot het bekomen van subsidies in te dienen. Er dient opgemerkt dat het hier gaat om een zeer groot aantal inrichtingen — zegge ongeveer 250 — met een tamelijk geringe schoolbevolking — zegge ongeveer 20.000 leerlingen alles samen genomen. Onder deze scholen zullen wij er veel aantreffen die de vereiste voorwaarden niet vervullen.

2. — Contrôle op de voorwaarden vereist bij de wet.

Reeds vóór de goedkeuring van de wet van 13 Juli 1951, en naar aanleiding van de opneming in de begroting van een bedrag van 300 miljoen frank voor het vrij middelbaar onderwijs, werd er aan al de betrokken onderwijsinrichtingen een eerste omzendbrief gestuurd waarin de voorwaarden werden bepaald waaronder de subsidies zouden worden toegekend. In deze omzendbrief van 2 Mei 1951 werden aan de inrichtingen die een aanvraag tot het bekomen van subsidies zouden

SECTION IV.

ENSEIGNEMENT MOYEN.

I. — Réforme des programmes.

Le nouveau programme est appliqué cette année aux troisièmes d'humanités à titre provisoire et sous réserve d'un examen nouveau à la lumière de l'expérience.

Une journée d'études aura lieu en février prochain en présence du Ministre sur la réforme des programmes.

II. — Subsidies à l'enseignement moyen libre.

1. — Liquidation du subsidie.

1) L'arrêté royal du 22 octobre 1951 fixe à 4.500 francs par élève le montant du subsidie à payer pour l'année budgétaire 1951.

2) A l'heure actuelle des avances sur subsidie de 1.500 francs par élève ont été liquidées à 71 établissements du rôle néerlandais, pour un total de 17.561 élèves et un subsidie égal à 85 établissements du rôle français pour un total de 17.990 élèves.

3) En outre se trouvent en liquidation des avances de 1.500 francs par élève à 93 autres établissements du rôle néerlandais, soit 12.546 élèves et à 65 établissements du régime français, soit 3.398 élèves.

4) Ce qui précède concerne 314 établissements, 51.495 élèves et 77.242.500 francs. Il s'agit uniquement d'établissements d'humanités complètes, dont les certificats de fin d'études sont régulièrement homologués ou agréés et quelques écoles moyennes dont les certificats complémentaires ont donné lieu à l'homologation ou l'agrégation ultérieure des certificats de fin d'études dans un autre établissement.

5) Le projet d'arrêté royal organique d'exécution de la loi du 13 juillet 1951 est en ce moment soumis à l'avis du Conseil d'Etat.

Dès qu'il sera entré en vigueur, le solde du subsidie prévu pour tous les établissements qui auront reçu une avance en vertu de ce qui précède, pourra être liquidé. Il s'agira en principe d'un montant de 3.000 francs par élève, soit un montant global de 154.485.000 francs. Nous prévoyons que cette liquidation aura lieu avant le 31 décembre. D'après les prévisions nous aurons à ce moment liquidé un montant global de 231.727.500 francs sur la base de 4.500 francs à 51.495 élèves.

6) Nous n'avons pas encore autorisé les établissements dont les certificats de fin d'études n'ont pas été homologués ou dont les certificats complémentaires n'ont pas donné lieu à homologation, à introduire une demande de subsidie. Ces établissements, qui sont pour la plupart des écoles moyennes, seront soumis à une procédure spéciale.

L'article 3, par. 2, 2°, porte que le jury d'homologation et le jury d'agrégation sont compétents pour dire si les certificats complémentaires délivrés par des écoles moyennes à la fin de la troisième année d'études présentent les garanties nécessaires en vue de l'homologation ou de l'agrégation future des certificats de fin d'études moyennes complètes, délivrés à la suite par un autre établissement. Dès que les modalités d'exécution de cette prescription légale auront été prises — cette question est soumise à la commission d'homologation, la commission d'agrégation et à la commission Bekaert, créée en vue de la réorganisation des commissions précitées — les autres établissements d'enseignement moyen libre seront autorisés à introduire à leur tour une demande de subsidie. Il est à remarquer qu'il s'agit ici d'un grand nombre d'établissements, environ 250, avec une population scolaire relativement restreinte, soit environ 20.000 élèves en tout. C'est parmi ceux-ci que nous trouverons un nombre considérable d'établissements ne remplissant pas les conditions requises.

2. — Contrôle des conditions requises par la loi.

Dès avant le vote de la loi du 13 juillet 1951 et en vertu de l'inscription dans la loi budgétaire du crédit de 300 millions à l'enseignement moyen libre, une première circulaire, adressée aux établissements intéressés, définissait les conditions auxquelles l'octroi des subsidie se trouve soumis. Cette même circulaire du 2 mai 1951 signale également aux établissements qui introduiraient une demande de subsidie, les noms de 2 fonctionnaires de l'Administration de l'enseignement moyen, char-

indienen, eveneens de namen medegedeeld van twee ambtenaren van het Bestuur van het middelbaar onderwijs die tot opdracht hebben controle uit te oefenen op de door de wet vereiste voorwaarden, behalve hetgeen de toepassing der taalwetten aangaat.

Daarenboven werden de taalinspecteurs voor het middelbaar onderwijs, in de inrichtingen voor vrij middelbaar onderwijs die een subsidie aanvragen, belast met dezelfde opdracht als die welke zij in de officiële inrichtingen voor middelbaar onderwijs vervullen. Bij de omzendbrieven van 6 Augustus en 1 October werden nadere inlichtingen verstrekt nopens sommige voorwaarden en toepassingsmodaliteiten waaraan de gesubsidieerde inrichtingen zich moeten onderwerpen.

De controle zal bij het organiek koninklijk besluit definitief geregeld worden. Er dient opgemerkt dat deze controle — zoals reeds in het Parlement tijdens de bespreking van de wet aangekondigd werd — eveneens zal slaan op de uitbetalingen aan de leraars en op de vermindering van het schoolgeld.

III. — Schoolgebouwen.

De Minister zal aan de Parlementsleden die zulks verlangen, de gewenste nadere inlichtingen verstrekken omtrent de 114 gevallen die sedert 1 Juni 1950 behandeld werden en betrekking hebben op:

- de aankoop van bouwgronden;
- het opmaken der plannen;
- de aanbesteding der werken;
- de stand der werken.

Hieraan dient toegevoegd:

1) dat mijn diensten de verder doorgedreven standardisatie der typen van schoolgebouwen onderzoeken. Op dit gebied mag gezegd dat het plattelandstype, dat enkele jaren geleden gecreëerd werd, als een volslagen succes dient aangezien. Tijdens de maand Juni hebben de bevoegde ambtenaren en deskundigen van het Fonds Vanderpoorten een studiereis in Groot-Brittannië ondernomen met het oog op het onderzoek van deze kwestie.

2) dat wij een betere werkmethode bestudeerd en aangenomen hebben in overleg met de Minister van Openbare Werken tussen onze beide departementen ten einde het tempo der werkzaamheden te versnellen en een betere coördinatie der aanbestedingen voor elke onderneming te verwezenlijken.

IV. — Middelbare scholen en nieuwe afdelingen.

1) Op 3 September i.l. werden drie nieuwe scholen geopend.

De middelbare school te Merksem telt 103 leerlingen en begon met 3 klassen in haar afdeling voor algemeen vormend onderwijs en een eerste klasse in de familiale afdeling.

De middelbare school te Zele telt 73 leerlingen, 3 middelbare klassen waarvan het eerste studiejaar diende gesplitst, en een eerste klasse in de familiale afdeling.

De middelbare school te Izegem telt 117 leerlingen in de voorbereidende (6 klassen) en 48 in de middelbare afdeling, die van wal stak met 2 klassen in de afdeling voor algemeen vormend onderwijs en een eerste klasse in de familiale afdeling.

2) In September laatstleden werden 21 nieuwe afdelingen opgericht:

- 2 Latijnse afdelingen van de lagere graad (M. M. S. Oostende; M. S. Frasnes-lez-Buissenal);
- 1 afdeling Grieks-Latijn van de hogere graad (K. A. Halle);
- 4 afdeling Latijn-wetenschappen van de hogere graad (K. A. Oostende en Etterbeek; K. L. La Louvière; K. A. Charleroi);
- 4 praec-industriële afdelingen (K. A. Maaseik en Thuin; M. S. Lessen en Péruwelz);
- 1 praec-landbouwafdeling (K. A. Stavelot);
- 1 familiale afdeling (M. S. Oostmalle);
- 5 4de studiejaar van de familiale afdeling (M. S. Asse; K. L. Gent; M. S. Tongeren; M. S. St.-Georges-sur-Meuse; K. L. Bergen). (De 4de studiejaar van de familiale afdeling in de M. M. S. te Dinant en in de M. S. te Walcourt konden niet opgericht worden daar het vereist aantal leerlingen — zegge 8 — niet bereikt werd).
- 3 handelsafdelingen (M. M. S. Vorst; M. M. S. Moeskroen; M. M. S. 's Gravenbrakel). (De handelsafdeling van de M. S. te Houdeng-Aimeries kon niet opgericht worden daar het vereist aantal leerlingen — zegge 8 — niet bereikt werd).

V. — Schoolraden.

Mijn administratie bereidt thans het koninklijk besluit tot uitvoering van de wet van 24 Maart 1950 voor.

Onderrichtingen werden gegeven opdat dit ontwerp mij vóór 1 Januari zou worden onderworpen. In afwachting werden de 9 leden van 106 schoolraden benoemd. Al de schoolraden zullen voor 1 Januari e. k. aangesteld zijn.

gés du contrôle des conditions requises par la loi à l'exception de l'application des lois linguistiques.

D'autre part les inspecteurs linguistiques de l'enseignement moyen furent chargés, dans les établissements de l'enseignement moyen libre sollicitant un subside, de la même mission que celle qu'ils effectuent dans l'enseignement moyen public. Les circulaires du 6 août et du 1er octobre ont précisé davantage certaines conditions et applications, auxquelles doivent se soumettre les établissements subsideés.

Le contrôle sera organisé de façon définitive par l'arrêté royal organique. Il est à remarquer que, comme il a été annoncé au Parlement lors de la discussion de la loi, le contrôle s'étend également aux paiements des professeurs et à la réduction du minerval.

III. — Constructions scolaires.

Le Ministre communiquera à chacun des parlementaires qui le désireront les détails qui les intéressent sur les 114 cas traités depuis le 1er juin 1950 et ce quant:

- à l'achat des terrains;
- à l'élaboration des plans;
- à l'adjudication des travaux et
- à l'Etat d'avancement de ceux-ci.

Il convient d'ajouter que:

1) Mes services étudient une standardisation plus poussée des types de bâtiments scolaires. Dans ce domaine le type rural, créé il y a quelques années, est une parfaite réussite. Les fonctionnaires compétents et experts du Fonds Vanderpoorten ont fait au mois de juin un voyage d'étude en Grande-Bretagne pour étudier cette question.

2) Nous avons étudié et adopté avec le Ministre des Travaux Publics, une meilleure méthode de collaboration entre nos deux départements; en vue d'accélérer le rythme des travaux et d'améliorer la coordination des adjudications pour chaque entreprise.

IV. — Ecoles moyennes et sections nouvelles.

1) Trois écoles nouvelles ont ouvert leurs portes au 3 septembre dernier.

L'E. M. de Merksem compte 103 élèves et a débuté avec 3 classes de sa section générale et une première familiale.

L'E. M. de Zele compte 73 élèves, 3 classes moyennes, dont la première dédoublée, et une première familiale.

L'E. M. d'Izeghem compte 117 élèves dans sa section préparatoire (6 classes) et 48 dans la moyenne qui a débuté avec 2 classes dans sa section générale et une première familiale.

2) En septembre dernier, 21 sections nouvelles ont été créées:

- 2 sections latines du degré inférieur (E. M. F. Ostende; E. M. Frasnes-lez-Buissenal);
- 1 section latin-grec du degré supérieur (A. R. Halle);
- 4 sections latin-sciences du degré supérieur (A. R. Ostende et Etterbeek; L. R. La Louvière; A. R. Charleroi);
- 4 sections pré-industrielles (A. R. Maaseik et Thuin; E. M. Lessines et Péruwelz);
- 1 section pré-agricole (A. R. Stavelot);
- 1 section familiale (E. M. Oostmalle);
- 5 4me familiales (E. M. d'Asse; L. R. Gand; E. M. Tongres; E. M. St-Georges-sur-Meuse; L. R. Mons). (Les 4me familiales de l'E. M. F. Dinant et de l'E. M. Walcourt n'ont pu être créées faute du nombre requis de 8 élèves).
- 3 sections commerciales (E. M. F. Forest; E. M. F. Mouscron; E. M. F. Braine-le-Comte). (La section commerciale de l'E. M. d'Houdeng-Aimeries n'a pu être créée faute du nombre requis de 8 élèves).

V. — Conseils scolaires.

Mon Administration prépare l'arrêté royal d'exécution de la loi du 24 mars 1950.

Des instructions ont été données pour que le projet me soit soumis avant le 1er janvier. En attendant les 9 membres de 106 conseils scolaires ont été désignés. Tous les conseils seront nommés pour le 1er janvier.

SECTIE V.

HOGER ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN.

De Parlementaire Commissies zullen in bijlage aan deze uiteenzetting een bepaald aantal documentaire en statistische gegevens vinden met betrekking tot :

- 1) het aantal hogere inrichtingen die thans in België bestaan, met opgave van de faculteiten en scholen die ze samenstellen of die er aan verbonden zijn;
- 2) de evolutie van het onderwijsend personeel in deze hogere inrichtingen sedert vóór de oorlog tot het huidige academiejaar;
- 3) het aantal studenten die over hetzelfde tijdperk ingeschreven waren;
- 4) het aantal hoger-onderwijs gediplomeerden, insgelijks over hetzelfde tijdperk;
- 5) de uitgebreidheid der kredieten die aan het hoger onderwijs besteed werden, voor de dienstjaren 1937-1938, 1945 en volgende.

Het blijkt daarenboven nuttig hier een aantal gegevens aan toe te voegen aangaande de belangrijkste problemen die, op het gebied van het hoger onderwijs en de wetenschappen, de aandacht van de Regering weerhouden.

I. — Probleem van de autonomie der Rijksuniversiteiten.

Het beheer van de Rijksuniversiteiten wordt uitgeoefend in het raam van een meer dan honderd jaar bestaande wetgeving.

Deze wetgeving vertoont onbetwistbare verdiensten maar zou er bij winnen zo zij gewijzigd werd om het leven van de universiteiten aan te passen aan de noodwendigheden van de huidige tijd.

De academische overheden hebben herhaaldelijk de aandacht van de Regering gevestigd op het feit dat het leven van de Rijksuniversiteiten, evenals hun beheer, in meerdere opzichten lamgelegd worden door te vormelijke regelen. Sedert talrijke jaren en door hun meest gezaghebbende vertegenwoordigers, hebben zij de wens uitgedrukt dat de wetgever hun een betrekkelijke autonomie zou verlenen, zonder aan het centraal bestuur zijn streng controle- en voogdijrecht te ontnemen.

Met het verlangen de wens van de Rijksuniversiteiten tegemoet te komen, voor zover deze gewettigd is, heeft de Minister van Openbaar Onderwijs in het begin van 1951 een commissie opgericht, waarvan deel uitmaken, benevens de ambtenaren van de bevoegde diensten, de rectoren en de beheerders-inspecteurs van de twee Rijksuniversiteiten.

Deze commissie heeft de wijzigingen bestudeerd die aan de wet van 1849 tot regeling van het hoger onderwijs evenals aan andere algemene wetten zouden dienen aangebracht te worden, ten einde het beoogde resultaat te bereiken.

Een voorontwerp van wet op het hoger onderwijs, dat de Minister zo pas aan het advies van de twee universiteiten heeft onderworpen, is daaruit voortgevloeid.

De universiteiten zijn uitgenodigd geworden hun advies te kennen te geven vóór het einde van het jaar, ten einde de Regering in de mogelijkheid te stellen het definitief op punt gesteld wetsontwerp op het bureau van de Kamers neer te leggen in het begin van het jaar 1952.

Soortgelijke beschouwingen pleiten in het voordeel van een grotere soepelheid der bestuurlijke regelen die tegenwoordig het beheer der grote wetenschappelijke instellingen verbonden, aan het Ministerie van Openbaar Onderwijs, regelen.

Dezelfde commissie heeft de studie aangevangen van de hervormingen die op dit gebied voorgeschreven worden en heeft een gelijkaardig ontwerp klaargemaakt; de Regering hoopt het gelijktijdig aan de goedkeuring van de wetgever te kunnen onderwerpen.

II. — Probleem van de Universitaire Gebouwen.

In verband met het vraagstuk van de autonomie der Rijksuniversiteiten, rijst het zeer gewichtige probleem van de uitrusting van deze universiteiten met gebouwen en lokalen, geschikt voor het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek.

Op dit gebied komt het voor dat de toestand van de Universiteiten te Gent en te Luik erbarmelijk is.

De Regering is dan ook getroffen door de alarmkreet van de academische overheden en overweegt de middelen waardoor aan deze toestand kan verholpen worden.

Het Departement van Openbaar Onderwijs had een voorstel tot oprichting van het fonds der schoolgebouwen, gelijkaardig aan het Vanderpoorten Fonds, opgesteld. Om redenen van financiële techniek, die doorslaggevend schijnen te zijn, heeft de Minister van Financiën te kennen gegeven dat hij zich bij dit voorstel niet kan aansluiten, doch hij heeft tegenvoorstellen opgemaakt, die hetzelfde doeleinde beogen, en die op dit ogenblik op punt gesteld worden.

Anderdeels heeft de Minister van Openbare Werken zijn instemming betuigd met het beginsel om aan ieder der Rijksuniversiteiten bijzondere

SECTION V.

ENSEIGNEMENT SUPERIEUR ET SCIENCES.

Les Commissions parlementaires trouveront en annexe au présent exposé un certain nombre d'indications documentaires et statistiques portant sur :

- 1) le nombre des établissements supérieurs existant actuellement en Belgique avec les facultés et écoles qui les constituent ou qui y sont annexés;
- 2) l'évolution du personnel enseignant dans les établissements supérieurs depuis avant la guerre jusqu'à la présente année académique;
- 3) le nombre d'étudiants inscrits pour la même période;
- 4) le nombre des diplômés d'enseignement supérieur pour la même période également;
- 5) le volume des crédits consacrés à l'enseignement supérieur pour les exercices 1937-1938, 1945 et suivants.

Il est opportun, semble-t-il, d'ajouter en outre ici un certain nombre d'indications sur les principaux problèmes qui, dans le domaine de l'enseignement supérieur et des sciences, retiennent l'attention du Gouvernement.

I. — Problème de l'autonomie des universités de l'Etat.

La gestion des universités de l'Etat s'exerce dans le cadre d'une législation plus que centenaire.

Cette législation présente des mérites incontestables, mais gagnerait à être remaniée pour adapter la vie des universités aux nécessités du temps présent.

Les autorités académiques ont, à maintes reprises, attiré l'attention du Gouvernement sur le fait que la vie des universités de l'Etat, leur activité scientifique et pédagogique, ainsi que leur administration, étaient à bien des égards paralysées par des règles trop formalistes. Elles ont, depuis de nombreuses années et par la voie de leurs représentants les plus autorisés, émis le désir que le législateur leur accorde une marge d'autonomie relative, tout en maintenant au pouvoir central son droit strict de contrôle et de tutelle.

Désireux de rencontrer le vœu des universités de l'Etat dans ce qu'il a de légitime, le Ministre de l'Instruction Publique a créé, au début de 1951, une commission comprenant, outre les fonctionnaires des services compétents, les recteurs et les administrateurs-inspecteurs des deux universités de l'Etat.

Cette commission a étudié les aménagements à apporter à la loi de 1849 sur l'enseignement supérieur ainsi qu'à d'autres lois générales, en vue de parvenir au but poursuivi.

Il en est résulté un avant-projet de loi sur l'enseignement supérieur, que le Ministre vient de soumettre à l'avis des deux universités.

Les universités ont été invitées à communiquer cet avis pour la fin de l'année, de manière à permettre au Gouvernement de déposer le projet de loi définitif mis au point sur le bureau des Chambres au début de l'année 1952.

Des considérations analogues militent en faveur d'un assouplissement des règles administratives qui président aujourd'hui à la gestion des grands établissements scientifiques rattachés au Ministère de l'Instruction Publique.

La même commission a entamé l'étude des réformes préconisées dans ce domaine et mis au point un projet analogue, que le Gouvernement espère pouvoir présenter simultanément à l'approbation du législateur.

II. — Problème des constructions universitaires.

En liaison avec la question de l'autonomie des universités de l'Etat, se pose le problème très grave de l'équipement de celles-ci en bâtiments et en locaux propres à l'enseignement et à la recherche scientifique.

A cet égard, la situation des universités de Gand et de Liège apparaît comme lamentable.

Le Gouvernement n'a pas manqué d'être ému par le cri d'alarme lancé par les autorités académiques, et il envisage les mesures propres à remédier à cette situation.

Le Département de l'Instruction Publique avait élaboré un projet de création d'un fonds des constructions scolaires analogue au Fonds Vanderpoorten. Pour des raisons de technique financière qui paraissent décisives, le Ministre des Finances n'a pas cru pouvoir se rallier à ce projet, mais a fait des contre-propositions tendant au même but, qui sont actuellement mises au point.

D'autre part, le Ministre des Travaux Publics s'est rallié au principe de la création, auprès de chacune des universités de l'Etat, de services

diensten op te richten, afhankelijk van zijn Departement, die, uitsluitend, zouden belast zijn met het toezicht over de uitvoering van de universitaire bouwwerken.

Ten slotte zal een bijzondere inspanning gedaan worden opdat de kredieten die op de buitengewone begroting voorzien zijn ten voordele van de universitaire bouwwerken er op vaststaande wijze zouden behouden blijven, in het raam van een bouwplan dat over verschillende jaren loopt.

Het blijkt onontbeerlijk en dringend aan de tragische toestand te verhelpen waarin de Koninklijke Bibliotheek zich bevindt, op het gebied van haar lokalen.

Het is inderdaad niet mogelijk te wachten tot de verwezenlijking van de Albertine bibliotheek om te verhelpen aan de ontoereikendheid van die lokalen, die onmetelijke gevolgen met zich zou kunnen medebrengen voor de kostbare verzamelingen die er opgestapeld zijn.

De Regering heeft beslist in de buitengewone begroting voor 1952 de nodige kredieten in te schrijven voor de bouw van nieuwe opslagplaatsen die binnen zeer korte tijd zullen kunnen in gebruik genomen worden, terwijl zij tevens deel uitmaken van het plan van de toekomstige Albertinebibliotheek.

III. — Andere ontwerpen ter studie.

De Parlementaire Commissies zullen ongetwijfeld met belangstelling kennis nemen van de andere ontwerpen die, op het gebied van het hoger onderwijs en de wetenschappen, in het Departement van Openbaar Onderwijs ter studie liggen of wier verwezenlijking in min of meerdere mate gevorderd is.

a) Hervorming van de wetgeving inzake de homologatiecommissies.

Een beperkte commissie, onder het voorzitterschap van de Heer Bekaert, Procureur-Generaal bij het Beroepshof te Gent, werd er door de Minister mede belast voorstellen in te dienen met het oog op de hervorming van zekere werkingsmodaliteiten van de homologatiecommissies.

b) Wijzigingen aan de wet op de toekenning van de academische graden.

Verschillende wijzigingen aan deze wet zullen eerlang aan de wetgever ter bekrachtiging onderworpen worden. Het betreft inzonderheid :

- regelen betreffende het taalregime van het onderwijs, gevolgd door de kinderen van diplomaten in de Belgische scholen;
- de instelling van een getuigschrift van Latijns-wetenschappelijke studiën;
- de graad van licentiaat in de economische wetenschappen voor het onderwijs in de atheneae en lycea.

c) Een wetsontwerp zal eerstdaags op het bureau van de Kamers neergelegd worden, met het oog op de inrichting van het geneeskundig onderzoek der studenten bij hun intrede op de Universiteit, ten einde het bestaan van besmettelijke ziekten bij hen op te sporen.

d) Een commissie, samengesteld uit specialisten, bestudeert bepaalde technische wijzigingen die aan de wetgeving inzake de wedden der hoogleraren dienen aangebracht te worden, ten einde aan de menigvuldige onvolmaaktheden en onduidelijkheden van de wet van 14 juni 1948 te verhelpen.

e) Op aanvraag van de Minister van Openbaar Onderwijs en van de vier Universiteiten, heeft de Universitaire Stichting er in toegestemd een Dienst van de markt der werkgelegenheden op te richten, bestemd om de instellingen van hoger onderwijs en de universiteitsgediplomeerden in te lichten nopens de werkmogelijkheden die zich voor hen voordoen in de openbare sectoren in de private sector.

f) De universiteiten onderzoeken, in samenwerking met het Departement van Openbaar Onderwijs, verschillende maatregelen die dienen getroffen te worden ten einde een oordeelkundige oriëntering der studenten te verzekeren, bij de intrede op de Universiteit, naar de studies waarvoor zij het meest bevoegd blijken te zijn.

SECTION VI.

TECHNISCH ONDERWIJS.

I. — Hoge Raad voor het Technisch Onderwijs.

De Hoge Raad voor het Technisch Onderwijs werd opgericht bij koninklijk besluit van 9 Maart 1951. Hij is voor de ene helft samengesteld uit vertegenwoordigers van de economische en sociale machten en voor de andere helft uit die van het onderwijs.

In de eerste groep is de gelijkheid verzekerd tussen de vertegenwoordigers van de werkgevers en die van de arbeiders, in de tweede tussen die van het officieel en van het vrij onderwijs.

spéciaux dépendant de son Département, et chargés exclusivement de surveiller l'exécution des constructions universitaires.

Enfin, des efforts particuliers seront faits pour que les crédits prévus au budget extraordinaire en faveur des constructions universitaires puissent y être maintenus de manière stable, dans le cadre d'un programme de construction portant sur plusieurs années.

Il apparaît également indispensable et urgent de parer à la situation tragique où se trouve la Bibliothèque royale, au point de vue de ses locaux.

Il n'est pas possible, en effet, d'attendre la réalisation de la bibliothèque Albertine pour remédier à l'insuffisance de ces locaux, qui pourrait avoir des conséquences incalculables pour les collections précieuses qui s'y trouvent entassées.

Le Gouvernement a décidé d'inscrire au budget extraordinaire de 1952 les crédits nécessaires pour la construction de nouveaux magasins qui, tout en s'intégrant dans le plan futur de la bibliothèque Albertine, pourront être mis en service à plus bref délai.

III. — Autres projets à l'étude.

Il intéressera sans doute les commissions parlementaires de prendre connaissance des autres projets qui, dans le domaine de l'enseignement supérieur et des sciences, sont au Département de l'Instruction Publique au stade d'étude ou de réalisation plus ou moins avancé.

a) Réforme de la législation sur les jurys d'homologation.

Une commission restreinte, présidée par M. Bekaert, Procureur Général près la Cour d'Appel de Gand, a été chargée par le Ministre de présenter des propositions en vue de la réforme de certaines modalités de fonctionnement des jurys d'homologation.

b) Modifications à la loi sur la collation des grades académiques.

Diverses modifications à cette loi seront soumises très prochainement à l'agrégation du législateur.

Il s'agit, en particulier :

- de dispositions relatives au régime linguistique de l'enseignement suivi par les enfants des diplomates dans les écoles belges;
- de la création d'un certificat d'études latin-sciences latines;
- du grade de licencié en sciences économiques pour l'enseignement dans les athénées et lycées.

c) Un projet de loi sera déposé incessamment sur le bureau des Chambres, en vue d'organiser l'examen médical des étudiants lors de leur entrée à l'université, pour dépister chez eux l'existence de maladies contagieuses.

d) Une commission de spécialistes étudie certaines modifications techniques à apporter à la législation sur les traitements des professeurs, en vue de remédier aux diverses imperfections et obscurités de la loi du 14 juin 1948.

e) A la demande du Ministre de l'Instruction Publique et des quatre universités, la Fondation Universitaire a bien voulu accepter de créer un Office du marché de l'emploi, destiné à informer les établissements d'enseignement supérieur et les diplômés universitaires sur les possibilités d'emploi qui s'offrent à eux dans le secteur public et le secteur privé.

f) Les universités étudient, en liaison avec le Département de l'Instruction Publique, diverses mesures à prendre en vue d'assurer, lors de l'entrée à l'université, une orientation judicieuse des étudiants vers les études auxquelles ils semblent le plus aptes.

SECTION V.

ENSEIGNEMENT TECHNIQUE.

I. — Conseil supérieur de l'Enseignement Technique.

Le Conseil supérieur de l'Enseignement technique a été créé par l'arrêté royal du 9 mars 1951. Il est composé pour moitié de représentants des forces économiques et sociales et pour moitié de ceux de l'enseignement.

Dans le premier groupe la parité est assurée entre les représentants des employeurs et ceux des travailleurs, dans le second entre ceux de l'enseignement officiel et de l'enseignement libre.

Het is verplichtend het advies van de Raad in te winnen voor de belangrijke aangelegenheden betreffende het technisch onderwijs. Het Bestuurscomité, dat de samenstelling van de Raad weergeeft, heeft eensdeels tot opdracht de werkzaamheden van de Raad te leiden en te waken over de uitvoering van zijn beslissingen, anderdeels zijn advies te geven over al de bijzondere gevallen van oprichting, erkenning of intrekking der erkenning van scholen.

Sedert zijn installatie, de 27e September 1951, heeft de Hoge Raad één algemene vergadering gehouden, terwijl zijn Bestuurscomité regelmatig alle weken zetelt en verscheidenen secties hun werkzaamheden reeds begonnen hebben.

Tot de bevoegdheid van de Hoge Raad behoort het onderzoek van al de ontwerpen van belangrijke besluiten met betrekking tot de verschillende punten van de politiek die hieronder zal uiteengezet worden. Van nu af aan vervult het Bestuurscomité de rol van gemengde commissie, om de negen punten te bestuderen, waarover de Minister van oordeel is dat een akkoord tussen de verantwoordelijke overheden van het officieel en het vrij onderwijs moet tot stand komen.

Wat drie van deze punten betreft : de minimum-programma's, de bekwaamheid van de leermeesters en de cijfers van de schoolbevolking, mag het Bestuurscomité, op het huidige stadium, slechts de algemene normen vaststellen. De juiste oplossingen zullen moeten verschillen voor ieder der talrijke categorieën van technische scholen.

Het Bestuurscomité zal zich in de volgende maanden moeten uitspreken over ongeveer 230 aanvragen om erkenning van scholen of afdelingen, alsmede over een zeker aantal aanvragen om herklassering.

Twee van de afdelingen, deze van het industrieel en van het handels-onderwijs, zullen zeer spoedig in het bezit gesteld worden van de memories van vereisten en desiderata, opgemaakt door de industriële en handelskringen en waarin deze hun desiderata inzake beroepsvorming voorleggen. Deze afdelingen alsmede de afdelingen voor landbouw-onderwijs en voor het onderwijs voor meisjes dienen, in hun voorstellen die zij aan de Minister zullen doen, tegelijkertijd rekening te houden met deze desiderata en met de eisen inzake algemene vorming van de leerlingen van het technisch onderwijs.

Wat de werking van de Raad zelf aangaat, dient er genoteerd dat van het begin af van zijn werkzaamheid, de betrekkingen met de Administratie zeer goed geweest zijn. De respectieve taken van de Administratie en van de Raad schijnen in de praktijk genoeg afgebakend opdat wrijvingen of overbodig werk niet zouden te vrezen zijn.

Het vraagstuk van de oprichting van provinciale afdelingen van de Hoge Raad, wordt van heden af gesteld en ter studie genomen.

II. — Vraagstukken inzake bevordering en uitbreiding van het scholennet.

Zoals wij gezegd hebben, zal het Bestuurscomité van de Hoge Raad van het Technisch Onderwijs zich in de eerste plaats moeten uitspreken over de 230 aanvragen tot erkenning van scholen en afdelingen, alsmede over de ontwerpen tot oprichting van nieuwe scholen of afdelingen van het Rijkstechnisch onderwijs. Het is van belang, gaandeweg, het begrip van « economische en aardrijkskundige noodwendigheid » nader te bepalen met betrekking tot :

- de economische en sociale behoeften van elke streek, zowel wat het tegenwoordige als wat een vermoedelijke toekomst betreft;
- de suggesties uitgaande van de werkgevers- en werknemerskringen uit elke tak van de economische bedrijvigheid;
- de verdeling van de bevolking en van de verkeersmiddelen;
- tenslotte, de noodzakelijkheid aan al de ouders de mogelijkheid te bieden hun kinderen naar de school te sturen die volgens hun levensopvatting hun voorkeur wegdraagt.

Deze laatste voorwaarde moet op een redelijke wijze verstaan worden : hoe ouder de leerlingen zijn en hoe meer het onderwijs gespecialiseerd is, hoe minder het nodig is het bestaan van een dubbel net te verzekeren in de nabijheid van de woonplaats van de belanghebbenden.

Ten einde een harmonische ontwikkeling van beide takken van het technisch onderwijs te bevorderen met betrekking tot deze noodwendigheid hebben wij in artikel 6 van het wetsontwerp, tot regeling van de inrichting van het Rijkstechnisch onderwijs, een procedure van voorafgaande erkenning voorzien : een provincie, een gemeente of een particulier die een school of een afdeling wenst op te richten mag er vooraf de erkenning aan aanvragen aan het Bestuurscomité van de Hoge Raad voor het Technisch Onderwijs. Het staat eensdeels vast dat dergelijke procedure voor de scholen voordelig is vermits zij, na de voorafgaande erkenning, van af hun opening de toelagen kunnen bekomen. Anderdeels, zal zij onbetwistbaar voor gevolg hebben de oprichting van scholen en afdelingen te remmen waarvan het nut betwistbaar is, zowel in het net voor officiële scholen als in het net voor vrije scholen.

Wat het net voor officiële scholen betreft, bestaan er ongetwijfeld nog leemten in bepaalde streken van het land.

Overtuigd dat het onderwijs zich nauw aan de economische en sociale noodwendigheden van iedere streek moet aanpassen, heeft het Departement dat vraagstuk officieel bij de Provinciegouverneurs en hun Bestendige Deputaties aanhangig gemaakt. Het heeft hun gevraagd de toestand in hun respectieve provinciën te onderzoeken en aan het

Ce Conseil est consulté obligatoirement sur toutes les matières importantes concernant l'enseignement technique. Le Comité directeur, dont la composition reflète celle du Conseil, a pour mission d'une part de diriger les travaux du Conseil et de veiller à l'exécution de ses décisions, d'autre part, de donner son avis sur tous les cas particuliers de création, d'agrégation ou de retrait d'agrégation d'écoles.

Depuis son installation, le 27 septembre 1951, le Conseil supérieur a tenu une séance plénière, tandis que son Comité directeur siège régulièrement toutes les semaines et que plusieurs sections ont déjà entamé leur travail.

Le Conseil supérieur sera appelé à examiner tous les projets d'arrêts importants se rapportant aux différents points de la politique qui sera développée plus bas. Dès à présent, le Comité directeur joue le rôle de commission mixte pour étudier les neuf points au sujet desquels le Ministre estime qu'un accord doit intervenir entre les autorités responsables de l'enseignement officiel et de l'enseignement libre.

En ce qui concerne trois de ces points : les programmes minima, la capacité des maîtres et les chiffres de population scolaire, le Comité directeur ne pourra, au stade actuel, que fixer les normes générales. Les solutions précises devront être différentes pour chacune de ces nombreuses catégories d'écoles techniques.

Le Comité directeur aura également à se prononcer dans les prochains mois sur environ 230 demandes d'agrégation d'écoles ou de sections ainsi que sur un certain nombre de demandes de reclassement.

Deux des sections, celles de l'enseignement industriel et de l'enseignement commercial, seront saisies très rapidement des « cahiers de charges », établis par les milieux industriels et commerciaux et qui représentent leurs desiderata en matière de formation professionnelle. Il appartiendra à ces sections, ainsi qu'aux sections de l'enseignement agricole et de l'enseignement féminin, de tenir compte dans les propositions qu'elles feront au Ministre, à la fois de ces desiderata et des impératifs de la formation générale des élèves de l'enseignement technique.

Du point de vue du fonctionnement même du Conseil, il est à noter que, dans le début de son activité, les rapports avec l'Administration ont été fort bons. Les rôles respectifs de l'Administration et du Conseil apparaissent à la pratique comme suffisamment distincts pour que des frottements ou des doubles emplois ne soient pas à craindre.

Le problème de la création des sections provinciales du Conseil supérieur est, dès à présent, posé et mis à l'étude.

II. — Problèmes de l'impulsion et du développement des réseaux scolaires.

Comme nous venons de dire, l'un des principaux soucis du Comité directeur du Conseil supérieur de l'Enseignement technique sera de se prononcer sur les 230 demandes d'agrégation d'écoles et de sections, ainsi que sur les projets de création de nouvelles écoles ou sections de l'enseignement technique de l'Etat. Il importera de préciser, peu à peu, la notion de « nécessité économique et géographique » en fonction :

- des besoins économiques et sociaux de chaque région, tant dans le présent que dans un avenir prévisible;
- des suggestions émanant des milieux d'employeurs et de travailleurs de chaque branche de l'activité économique;
- de la répartition de la population et des moyens de communications;
- enfin, de la nécessité d'assurer à tous les parents la possibilité d'envoyer leurs enfants à l'école qui a leur préférence du point de vue de la conception de vie.

Cette dernière condition doit être entendue d'une façon raisonnable : plus les élèves sont âgés et plus l'enseignement est spécialisé, moins il est nécessaire d'assurer l'existence du double réseau à proximité du domicile des intéressés.

Pour promouvoir un développement harmonieux des deux branches de l'enseignement technique en fonction de ces nécessités, nous avons prévu dans l'article 6 du projet de loi réglant l'organisation de l'enseignement technique de l'Etat une procédure d'agrégation préalable : une province, une commune ou un particulier qui désire créer une école ou une section, peut en demander l'agrégation préalable au Comité directeur du Conseil supérieur de l'Enseignement technique. Il est certain, d'une part, que pareille procédure est avantageuse pour les écoles, puisqu'elles peuvent, après agrégation préalable, obtenir des subsides dès leur ouverture. D'autre part, elle aura incontestablement pour effet de freiner la création d'écoles ou de sections dont l'utilité est contestable, tant dans le réseau officiel que dans le réseau libre.

En ce qui concerne le réseau officiel, il est certain que des lacunes existent encore dans certaines régions du pays.

Persuadé que l'enseignement doit s'adapter de très près aux besoins économiques et sociaux de chaque région, le département a officiellement saisi de ce problème les Gouverneurs de Provinces et leurs Députations permanentes. Il leur a demandé d'examiner la situation dans leur provinces respectives et de communiquer au département leurs projets quant

Departement hun ontwerpen betreffende de ontwikkeling van het provinciaal technisch onderwijs, in de eerstkomende jaren mede te delen. Van zijn kant, alvorens zelf tot de oprichting van technische scholen over te gaan, zal het Departement de provinciën daarvan in kennis stellen en hun vragen of zij bereid zijn zelf een school van het voorgenomen type in te richten. Indien de provincie dergelijk initiatief niet wenst te nemen, zal de Staat in haar plaats optreden.

Uit contacten genomen met talrijke provincieoverheden blijkt dat, in verscheidene provinciën, waar het officieel technisch onderwijs weinig ontwikkeld is, ontwerpen tot oprichting van scholen voor het schooljaar 1952-1953 ter studie liggen.

Herhaaldelijk reeds werd de vraag gesteld inzake de overneming door de Staat van gemeentelijke technische scholen. Wij zijn van mening dat de Staat behoudens exceptionele omstandigheden, deze weg niet dient in te slaan. Oplossingen worden in ieder geval gezocht, hetzij langs de weg van de intercommunalisatie, hetzij langs die van de overneming door de provinciale overheid.

III. — Stabilisatie van de toestand van het Rijkstechnisch Onderwijs.

Een wetsvoorstel werd op 13 Maart 1951 neergelegd ter Tafel van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, ten einde de inrichting van het Rijkstechnisch Onderwijs te regelen.

Men weet, inderdaad, dat op de landbouwscholen en drie Technische scholen i.a. het Rijkstechnisch Onderwijs opgericht werd door gewone koninklijke besluiten en geen enkele wettelijke basis had. Het wetsontwerp heeft tot hoofddoel deze basis aan bedoeld onderwijs te geven. Het omschrijft eveneens de punten die het voorwerp moeten uitmaken van een reglementering door middel van een koninklijk besluit.

Het zijn :

1) het statuut en de weddeschalen en onder meer de modaliteiten tot benoeming en afzetting van de personeelsleden, en de voorwaarden inzake de bekwaamheid en de diploma's die van hen kunnen geëist worden.

2) de voorwaarden tot oprichting van de bestuurscommissies, hun samenstelling en hun bevoegdheid;

3) het minerval en andere schoolgelden die van de leerlingen kunnen geëist worden;

4) de voorwaarden die geëist moeten worden van de leerlingen voor de toelating tot en overgang van een leerjaar naar een ander;

5) de inrichting van de examens en de voorwaarden tot uitreiking van de diploma's en getuigschriften;

6) voor elke school :

- a) haar ligging;
- b) haar rangschikking in een of meerdere der categorieën vastgesteld in artikel één;
- c) de inrichting en de duur der studiën.

Besluiten zijn ter studie voor deze verschillende onderwerpen.

Zekere onder hen zouden kunnen genomen worden onmiddellijk na de goedkeuring van de wet.

Men zal, als bijlage, de statistische gegevens vinden over de ontwikkeling van de bestaande scholen. Een groot aantal onder hen, had nog geen volledige cyclus. Gedurende het leerjaar 1949-1950, werden deze cyclussen aangevuld en zullen het eventueel worden in het raam van de bestaande besluiten.

Voor de stichting en desgevallend de instandhouding der afdelingen, zullen gelijkaardige criteria inzake de schoolbevolking in de staatscholen en erkende scholen toegepast worden, rekening houdende echter met het feit dat zekere scholen en afdelingen van de Staat misschien zullen moeten behouden worden met onvoldoende schoolbevolkingen in de streken waar er zich bijzondere omstandigheden voordoen.

Voor wat meer in het bijzonder de avondafdelingen betreft, schijnt een groot aantal onder hen, vooral in de handelssector, te beantwoorden aan een werkelijke noodzakelijkheid. Andere bloeien niet erg. Een soepele organisatie zal op punt gesteld worden, dewelke zal toelaten in zekere localiteiten die avondafdelingen slechts te doen werken gedurende de jaren dat het aantal leerlingen een voldoende minimum bereikt.

Wat het bouwen betreft, heeft het departement dit jaar grote moeilijkheden gehad, ingevolge het vast liggen der kredieten van de buitengewone begroting. Alles zal in het werk gesteld worden om het inrichten van de bestaande scholen op bevredigende wijze mogelijk te maken, onder meer, die scholen welke werden opgericht in noodlokalen en die welke beantwoorden aan de uit economisch standpunt bekeken bijzonder dringende noodwendigheden.

IV. — Statuut der Leermeesters.

1. — Bekwaamheidsvoorwaarden.

De Verbeteringsraad voor het technisch onderwijs houdt zich thans bezig met de herziening van de koninklijke besluiten dd. 11 Maart 1935 en 30 juni 1933, tot vaststelling van de voor het personeel van het technisch landbouwonderwijs vereiste bekwaamheidsvoorwaarden.

Het ligt inderdaad voor de hand dat deze voorwaarden niet meer

au développement de l'enseignement technique provincial dans les prochaines années. De son côté, avant de passer lui-même à la création d'école techniques, le département envisagera les provinces et leur demandera si elles sont disposées à organiser elles-mêmes une école du type envisagé. Si la province ne désire pas prendre pareille initiative, l'Etat se substituera à elle.

Il résulte de contacts pris avec de nombreuses autorités provinciales que, dans plusieurs provinces où l'enseignement technique officiel est peu développé, des projets de création d'écoles sont à l'étude pour l'année scolaire 1952-1953.

La question s'est posée à plusieurs reprises déjà de la reprise par l'Etat d'écoles techniques communales. Nous estimons que l'Etat n'a pas, sauf dans des circonstances exceptionnelles, à entrer dans cette voie. Des solutions sont recherchées dans chaque cas, soit dans la voie de l'intercommunalisation, soit dans celle de la reprise par l'autorité provinciale.

III. — Stabilisation de la situation de l'Enseignement Technique de l'Etat.

Un projet de loi a été déposé le 13 mars 1951, sur le Bureau de la Chambre des Représentants en vue de régler l'organisation de l'enseignement technique de l'Etat.

On sait, en effet, qu'à part les écoles agricoles et trois écoles techniques, l'enseignement technique de l'Etat avait été créé par de simples arrêtés royaux et n'avait aucune base légale. Le projet de loi a pour but essentiel de lui donner cette base. Il précise aussi les points qui doivent faire l'objet d'une réglementation par voie d'arrêté royal.

Ce sont :

1) le statut et le barème des traitements et notamment les modalités de nomination et de révocation des membres du personnel et les conditions de capacité et de diplômes qui peuvent être exigés d'eux;

2) les conditions de création des commissions administratives, leur composition et leurs attributions;

3) les minerval et autres rétributions qui peuvent être exigées des élèves;

4) les conditions à exiger des élèves pour l'admission et pour le passage d'une année d'études à une autre;

5) l'organisation des examens et les conditions de délivrance des diplômes et certificats;

6) pour chaque école :

- a) son emplacement;
- b) son classement dans une ou plusieurs des catégories déterminées à l'article premier;
- c) l'organisation et la durée des études.

Des arrêtés sont à l'étude pour ces différents objets. Certains d'entre eux pourront être pris dès le vote de la loi.

On trouvera, en annexe, des données statistiques sur le développement des écoles existantes. Une grande partie d'entre elles n'avait pas encore de cycles complets. Au cours de l'année scolaire 1949-1950, ces cycles ont été complétés et le seront éventuellement dans le cadre des arrêtés existants.

Pour la création et éventuellement le maintien de sections, des critères analogues en matière de population scolaire seront appliqués aux écoles de l'Etat et aux écoles agréées, en tenant compte cependant du fait que certaines écoles et sections de l'Etat devront peut-être être maintenues avec des populations insuffisantes dans des régions présentant des situations spéciales.

En ce qui concerne plus particulièrement les sections du soir, un grand nombre, surtout dans le secteur commercial, semble répondre à une réelle nécessité. D'autres sont peu florissantes. Une organisation souple sera mise au point, qui permettra dans certaines localités de ne faire fonctionner ces sections du soir que durant les années où le nombre d'élèves atteindra un minimum suffisant.

En ce qui concerne les constructions, le département a rencontré cette année des grandes difficultés par suite du blocage des crédits du budget extraordinaire. Tout sera mis en œuvre pour permettre d'installer convenablement les écoles existantes et, notamment, celles d'entre elles qui ont été établies dans des locaux de fortune et celles qui répondent à des nécessités particulièrement urgentes du point de vue économique.

IV. — Statut des maîtres.

1. — Conditions de capacité.

Le Conseil de Perfectionnement de l'enseignement technique s'attache actuellement à la revision des arrêtés royaux du 11 mars 1933 et du 30 juin 1933, lesquels fixent les conditions de capacité exigées du personnel de l'enseignement technique agricole.

Il apparaît en effet que ces conditions ne sont plus entièrement adap-

volledig aangepast zijn aan de huidige toestand. De noodzakelijkheid dezer aanpassing komt namelijk tot uiting in het groot aantal vrijstellingen van diploma's die thans aan een onderzoek onderworpen zijn (912 gevallen, zonder de leraars in de lichamelijke opvoeding, de muziek en de zang mede te tellen).

Om de studie toe te laten van de te aanvaarden huidige nieuwe normen, heeft de Verbeteringsraad zich akkoord verklaard dat de Minister aan al de belanghebbenden voorlopige vrijstellingen van diploma zou verlenen, geldig tot het einde van het schooljaar 1951-52.

Aan deze Raad zal de taak opgedragen worden, in gemeen overleg met de Administratie, nieuwe ontwerpen van besluiten te bestuderen die beter zouden aangepast worden zowel aan de vereisten van het onderwijs en aan de mogelijkheid om leermeesters te vinden die aan deze vereisten beantwoorden (dit problema zal vooral oprijzen voor de leraars in de praktische werken).

Het is wel verstaan dat dezelfde bekwaamheidsvoorwaarden moeten gelden voor het Rijksonderwijs als voor het erkende onderwijs.

2. — Benoeming van het onderwijzend personeel van de Staat.

Het is niet mogelijk geweest het statuut, zoals het is voorgesteld voor het personeel afhankelijk van de besturen van het middelbaar onderwijs en van het normaalonderwijs toe te passen op de bijzondere gevallen van het technisch onderwijs. Nochtans zal een statuut van het onderwijzend personeel weldra opgemaakt worden dat zich ruimschoots zal laten inspireren door het voorbeeld van het algemeen vormend onderwijs.

Van de lessenhervatting van 1951-52 af, werden bekwaamheidsexamens ingericht voor de kandidaten die geen diploma bezaten waaruit hun paedagogische bekwaamheid (diploma van aggregaat of van regent) kon blijken.

3. — Weddeschalen.

De kwestie van de herziening der weddeschalen van de technische ingenieurs is thans in studie genomen.

Anderdeels hoopt men dat men eerlang aan de houders van een universitair diploma, die in de secundaire en normaalafdelingen van het beroeps- en huisonderwijs en aan de landbouwhuishoudafdelingen voor meisjes fungeren, dezelfde weddeschalen zal kunnen verlenen als die welke zij in het algemeen vormend middelbaar onderwijs en in zekere andere categorieën van het technisch onderwijs zouden genieten.

4. — Het lot van de leermeesters van het erkende technisch onderwijs.

Het lot van de leermeesters van het erkende technisch onderwijs werd ruimschoots verbeterd :

A. — Bij 2 opeenvolgende besluiten van 2 en 5 September 1950 werd de grondslag voor de berekening van de toelagen-wedden van het personeel van het erkende technisch onderwijs opnieuw aangepast, om deze grondslag te brengen op het peil van de weddeschalen der Rijks-technische scholen.

B. — Deze heraanpassingen hebben de uitkering veroorzaakt van belangrijke achterstallen ten bate van het personeel van de erkende technischescholen en vergde de behandeling van ongeveer 72.000 bundels. Dit belangrijk werk is ongeveer voltooid, behalve wat sommige dossiers en sommige functies met zeer beperkte tijd betreft.

C. — Bij het koninklijk besluit van 2 September 1950 werd het procent van de bijdrage van de Staat in de wedden van het vrouwelijk personeel der dagscholen van 55 tot 60 opgevoerd.

D. — Bij het koninklijk besluit van 24 Februari 1951 werd het bedrag van de toelage-wedde eenvormig gebracht op 75 % voor gans het personeel der erkende technische scholen; enkel het in gemeenschap levend geestelijk personeel wordt nog steeds betaald volgens de basiss van 50 %.

Wat de maatschappelijke zekerheid betreft werd een krediet van 34 miljoen op de 2^e reeks bijkredieten voor 1950 gebracht, ten einde aan de scholen het verschil tussen het bedrag van de patronale bijdrage dat zij verschuldigd waren, en de bijdrage van de Staat die, op grondslag van de vorige bepalingen, slechts 4-5 of 6 % bedroeg, te kunnen uitkeren.

Thans onderzoekt het Departement het statuut van de leraars in zijn geheel voor zover het betrekking heeft op de maatschappelijke zekerheid en de mate waarin het gepast blijkt deze leraars aan dit regime in zijn geheel te onderwerpen.

V. — Structuur van het Erkend technisch onderwijs.

Reeds meer dan één jaar ijvert het Departement om de financiële en administratieve toestand, zowel van het provinciaal en het gemeentelijk als van het vrij erkend technisch onderwijs, te normaliseren.

Een groot aantal scholen en afdelingen werden erkend. Vele hiervan

tées à la situation actuelle. Cette inadaptation se traduit, notamment, par le très grand nombre de dispenses de diplômes qui sont actuellement en instance (912 cas, sans compter les professeurs d'éducation physique, de musique et de chant).

Afin de permettre l'étude à loisir des nouvelles normes actuelles à adopter, le Conseil de Perfectionnement a marqué son accord pour que le Ministre accorde à tous les intéressés des dispenses provisoires de diplômes, valables jusqu'à la fin de l'année scolaire 1951-1952.

Il lui appartiendra à ce conseil d'étudier, d'accord avec l'administration, de nouveaux projets d'arrêtés qui soient mieux adaptés à la fois aux exigences de l'enseignement et à la possibilité de trouver des maîtres répondant à ces exigences (le problème se posant surtout pour les maîtres de travaux pratiques).

Il est bien entendu que les mêmes conditions de capacité doivent valoir pour l'enseignement de l'Etat comme pour l'enseignement agréé.

2. — Nomination du personnel enseignant de l'Etat.

Il n'a pas été possible d'appliquer tel quel le statut proposé pour le personnel dépendant des administrations de l'enseignement moyen et de l'enseignement normal au cas particulier de l'enseignement technique. Cependant, un statut du personnel enseignant sera élaboré très prochainement, en s'inspirant largement de l'exemple de l'enseignement général.

Dès la rentrée 1951-1952, des examens d'aptitude ont été institués pour les candidats qui ne possédaient pas un diplôme prouvant leurs aptitudes pédagogiques (diplôme d'agréé ou de régent).

3. — Barèmes.

La question de la révision des barèmes des ingénieurs techniciens est à l'étude.

D'autre part, on espère pouvoir très prochainement accorder aux porteurs d'un diplôme universitaire, qui enseignent dans les sections secondaires et normales de l'enseignement professionnel et ménager agricole pour jeunes filles, les mêmes barèmes que ceux dont ils jouissent dans l'enseignement moyen général et dans certaines autres catégories de l'enseignement technique.

4. — Le sort des maîtres dans l'enseignement technique agréé.

Le sort des maîtres dans l'enseignement technique agréé a été considérablement amélioré :

A. — 2 arrêtés successifs des 2 et 5 septembre 1950 ont réadapté la base de calcul des subsides-traitement du personnel de l'enseignement technique agréé, pour porter cette base au niveau des barèmes des écoles techniques de l'Etat.

B. — Ces réadaptations ont entraîné la liquidation d'arriérés importants au personnel des écoles techniques agréées et ont impliqué la manipulation de 72.000 dossiers environ. Cet important travail est à peu près terminé, sauf en ce qui concerne certains dossiers litigieux et certaines fonctions à temps très partiel.

C. — L'arrêté royal du 2 septembre 1950 a relevé de 55 à 60 % le taux d'intervention de l'Etat dans les traitements du personnel féminin des écoles du jour.

D. — L'arrêté royal du 24 février 1951 a porté uniformément le taux du subside-traitement à 75 % pour tout le personnel des écoles techniques agréées; seul, le personnel religieux vivant en communauté continue à être payé sur la base de 50 %.

En ce qui concerne la sécurité sociale, un crédit de 34 millions a été porté au 2me feuillet de crédit supplémentaire pour 1950, pour permettre la liquidation aux écoles de la différence entre le taux de la cotisation patronale dont elles étaient redevables et l'intervention de l'Etat qui, sur la base des dispositions antérieures, n'était que de 4, 5 ou 6 %.

Le Département étudie actuellement l'ensemble du statut des maîtres, quant à la sécurité sociale, et la mesure dans laquelle il est opportun de continuer à les soumettre à ce régime dans son intégralité.

V. — Structure de l'Enseignement technique agréé.

Depuis plus d'un an, le Département s'est attaché à normaliser la situation financière et administrative de l'enseignement technique agréé, tant provincial et communal que libre.

Un grand nombre d'écoles et de sections ont été agréées. Pour

wachten reeds verscheidene jaren op hun erkenning. De lijst er van zal in bijlage gevonden worden.

Voortaan zal het Bestuurscomité van de Hoge Raad voor het technisch onderwijs zich inspannen om de aanhangige gevallen vlug af te handelen en om meer precieze criteria vast te leggen met betrekking tot de noodzakelijkheid van scholen in aardrijkskunde en economisch opzicht. Het is te hopen dat de procedure voor de voorafgaande erkenning tegelijkertijd een verbetering en een vereenvoudiging van de procedure zal behelzen. Deze punten werden hoger in detail uiteengezet.

Een meer doeltreffende procedure ligt insgelijks ter studie wat de herklassering van scholen of adelingen betreft.

Voortaan zal de herklassering nog slechts in overleg met het Departement mogen geschieden; zodra zij van kracht is zullen de subsidies echter volgens de weddeschalen der nieuwe categorie uitbetaald worden.

* * *

Het lot van het personeel van het technisch onderwijs werd gevoelig verbeterd volgens de grondslagen die hoger werden vastgesteld.

Het geheel der voorwaarden tot vaststelling en toekenning der subsidies werd opnieuw geregeld bij een koninklijk besluit van 24 Februari 1951 dat de grote trekken van het « ontwerp Rolland » overnam.

Het staat vast dat deze bepalingen nog zullen moeten omgewerkt worden en dit inzonderheid om de subsidies voor werkingskosten, die thans zeer ontoereikend zijn en gemiddeld de coëfficiënt 2,25 benaderen t.o.v. deze van vóór de oorlog op te voeren, en om het geheel van de reglementering die thans zeer gestoffeerd is, te vereenvoudigen.

Een vereenvoudiging der administratieve formaliteiten waaraan de erkende scholen onderworpen zijn is thans in studie. Men hoopt aldus zowel de taak van de Administratie als deze van de scholen zelf te kunnen verlichten.

* * *

Wijzigingen dienen gebracht, wat de Staatssuspenkomst betreft, aan de lesroosters en aan de programma's der erkende scholen. Het huidige stelsel is nogal dubbelzinnig: de Staat heeft lesroosters vastgesteld voor de meeste soorten van erkende scholen, doch het verplicht karakter van deze lesroosters is niet duidelijk vastgelegd.

Het ligt in de bedoeling van het Departement eerlang te bepalen in welke mate de scholen verplicht zijn de door het Departement vastgestelde lesroosters na te leven, en, dienvolgens in welke mate de inspectie in de pedagogische organisatie der erkende scholen mag tussenbeide komen.

Men zal op duidelijke wijze de minima van algemene vorming moeten vaststellen die van elk schooltype vereist wordt; de verdeling van de lesroosters onder de algemene opleiding, de theoretisch technische opleiding en de practische technische opleiding dient eveneens nauwkeurig bepaald.

Voor het overige zal de grootste vrijheid gelaten worden aan de instellingen, en dit inzonderheid om hun toe te laten een gedeelte van hun technische opleiding aan te passen aan de eigen behoeften van de economie hunner streek.

VI. — Scholen voor lichamelijke opvoeding.

Naar aanleiding van het onderzoek ingesteld door een Commissie bestaande in gelijk getal uit vertegenwoordigers van het officieel onderwijs en van het vrij onderwijs, overweegt het Departement als volgt de organisatie van de studiën voor de leraars in de lichamelijke opvoeding en de vereisten inzake diploma voor de verschillende onderwijssoorten:

1) De thans bestaande scholen voor monitors zullen moeten aangepast worden zodanig dat zij volledige secundaire scholen worden, op het peil van de A2 scholen, en omvattende 3 jaren cursus met een voldoende tijd gewijd aan de algemene cultuur.

2) Een onderwijzer die gedurende ten minste één jaar bijzondere cursussen in de lichamelijke opvoeding zal gevolgd hebben, zou moeten aanvaard kunnen worden als bijzonder leermeester voor het turnen in het lager onderwijs, in dezelfde hoedanigheid als de huidige « onderwijzers met bekwaamheidsgetuigschriften » wier vorming over 't algemeen minder verder doorgevoerd is.

3) Er zal een nieuw diploma van regent in de lichamelijke opvoeding ingevoerd worden, dat zal kunnen behaald worden, hetzij in een afdeling verbonden aan een middelbare normaalschool (het ligt in de bedoeling van de Staat 4 afdelingen van die aard op te richten), hetzij in een autonome instelling.

Voorlopig althans zal het statuut van de erkende scholen voor regent in de lichamelijke opvoeding geregeld worden volgens de normen die van kracht zijn in het technisch onderwijs, wat de subsidies, de inspectie en de examens betreft.

beaucoup d'entre elles, l'agrégation était attendue depuis de longues années. La liste en sera trouvée en annexe.

Pour l'avenir, le Comité directeur du Conseil Supérieur de l'enseignement technique s'attachera à régler rapidement les cas en suspens et à établir des critères plus précis, quant à la nécessité géographique et économique des écoles. Il est à espérer que la procédure de l'agrégation préalable constituera à la fois une amélioration et une simplification de la procédure. Ces points ont été exposés en détail plus haut.

Une procédure plus efficace est également à l'étude en ce qui concerne les reclassements d'écoles ou de sections.

Dans l'avenir, le reclassement ne pourra se faire qu'après accord du Département, mais il entraînera, dès sa mise en vigueur, le paiement des subsides suivant les barèmes de la nouvelle catégorie.

* * *

Le sort du personnel de l'enseignement technique a été sérieusement amélioré, sur les bases qui ont été fixées plus haut.

L'ensemble des conditions de fixation et d'octroi des subventions a été réglé à nouveau par un arrêté royal du 24 février 1951, qui reprendait les grandes lignes du projet dit « projet Rolland ».

Il est certain que ces dispositions devront encore être remaniées, et cela, principalement pour porter à des chiffres supérieurs les subventions pour frais de fonctionnement, qui sont actuellement fort insuffisants et se situent, en moyenne, au coefficient 2,25 par rapport à l'avant-guerre, et pour simplifier l'ensemble de la réglementation, qui est actuellement fort touffue.

Une simplification des formalités administratives auxquelles sont soumises les écoles agréées est actuellement à l'étude. On espère pouvoir alléger ainsi à la fois la tâche de l'administration et celle des écoles elles-mêmes.

* * *

Des modifications devront intervenir quant au degré d'intervention de l'Etat dans les horaires et les programmes des écoles agréées. Le régime actuel est assez équivoque: l'Etat a fixé des tableaux-horaires pour la plupart des types d'écoles techniques, mais le caractère obligatoire de ces tableaux-horaires n'est pas clairement établi.

Il entre dans les intentions du Département de préciser, dans un proche avenir, la mesure à laquelle les écoles sont obligées de se conformer aux horaires fixés par le Département et, par voie de conséquence, la mesure d'intervention de l'inspection dans l'organisation pédagogique des écoles agréées.

On devra fixer, d'une façon nette, les minima de formation exigibles dans chaque type d'école, ainsi que la répartition des horaires entre la formation générale, la formation technique théorique et la formation technique pratique.

Pour le reste, la plus grande souplesse sera laissée aux établissements, et ce, notamment, pour leur permettre d'adapter une partie de la formation technique aux besoins propres de l'économie de leur région.

VI. — Ecoles d'Education Physique.

A la suite des études auxquelles s'est livrée une Commission composée en nombre égal de représentants de l'enseignement officiel et de l'enseignement libre, le Département envisage comme suit l'organisation des études pour les maîtres d'éducation physique et les exigences de diplôme pour les différents ordres d'enseignement:

1) Les écoles actuelles de moniteurs devront être adaptées de manière à devenir des écoles secondaires complètes de niveau A2, comportant 3 années de cours avec une part suffisante de culture générale;

2) Un instituteur qui aura suivi des cours spéciaux d'éducation physique pendant un an au moins, devra pouvoir être admis comme maître spécial de gymnastique dans l'enseignement primaire, au même titre que les « instituteurs capacitaires » actuels dont la formation est généralement moins forte;

3) Il sera créé un nouveau diplôme de régent en éducation physique, lequel pourra être acquis, soit dans une section annexée à une école normale moyenne (l'Etat se propose d'organiser 4 sections de ce genre), soit dans une institution autonome.

A titre provisoire, tout au moins, le statut des écoles agréées pour régents en éducation physique, vis-à-vis de l'Etat, sera réglé suivant les normes en vigueur dans l'enseignement technique, en matière de subsides, d'inspection et d'examen.

De regenten in de lichamelijke opvoeding zullen onderricht mogen geven in de instellingen waar de regenten de algemene vakken onderwijzen.

4) Bij overgangsmaatregel zullen de monitors kunnen gelijkgesteld worden met de regenten nadat zij een periode van herklassering zullen doorgemaakt hebben.

5) Er is niets veranderd aan het huidig stelsel van het licentiaat in de lichamelijke opvoeding.

SECTIE VII.

KUNSTONDERWIJS.

I. — Muziekonderwijs.

Wat de Koninklijke Conservatoria betreft, werden de directeurs bijeengeroepen om de samenstelling der kaders van elke instelling, voor de komende jaren, te bestuderen.

Wat de Muziekscholen aangaat, werden het statuut en de weddeschalen definitief vastgesteld; de tekst er van werd op 10 October 1951 aan de Regering voorgelegd.

Een zeer belangrijke wijziging is de clause die voor de leerlingen de verplichting voorziet, ten minste in het 3^e jaar notenleer opgenomen te zijn, vooraleer tot de instrumentale cursus of tot de cursus voor alleenzang te worden toegelaten.

Een belangrijk deel van het programma der eerste twee jaren notenleer zal voorbehouden worden voor de samenhang en meer bijzonder voor volkszang. Hierdoor zal de bevolking der klassen voor individueel onderwijs beperkt worden, maar het onderricht zal er veel doelmatig kunnen verstrekt worden.

II. — Onderricht in de plastische kunsten.

Het Departement heeft de oprichting voorzien van cursussen om de toepassing mogelijk te maken van het besluit van de Regent van 18 november 1949, houdende inrichting van het onderwijs in de bouwkunde in onze nationale scholen. Begin 1952 kan met deze cursussen een aanvang worden gemaakt.

Uitbreiding van het voordeel der studiebeurzen van 5.000 frank door het instellen van 28 nieuwe beurzen, ten bate van de leerlingen van 11 door de Staat gesubsidieerde academiën voor schone kunsten, n.l. : Aalst, Brugge, Charleroi, Doornik, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Namen, Roeselare en Sint-Niklaas.

Een Commissie heeft tot opdracht gekregen samen met de vertegenwoordigers van de Stad Antwerpen, de mogelijkheden te onderzoeken van een overeenkomst tot regeling van de kwestie der verplichtingen der Stad t.o.v. van het Departement, wat de inrichtingen voor kunstonderwijs betreft. Eerste stappen met het oog op de wederopbouw der gebouwen (academie, conservatorium).

De Verbeteringsraad voor het muziekonderwijs zal belast worden met de studie van de reorganisatie van het onderwijs in de conservatoria : paedagogische afdelingen — opvoering van het cultureel peil — meer doelmatigheid op elk speciaal gebied.

Uitbreiding van de samenhang : op dat gebied initiatieven uitlokken door aanmoedigingen van officiële instanties.

Eventueel, samenwerking met provincies en gemeenten : tournee's, Prijs van de Regering.

Aanmoedigingen van de volkszangedities (oude en nieuwe Liederen).

Cursussen voor koorzangleiders (conservatoria).

Een programma dient uitgewerkt te worden.

1. — Ontwerp van wet betreffende het kunstonderwijs.

Sommige detailpunten voor dit reeds opgemaakt ontwerp, zullen nogmaals moeten gewijzigd worden; het zal eerlang aan de Ministerraad voorgelegd worden.

Installatie van een Verbeteringsraad voor het onderricht in de plastische kunsten, die belast zal worden met het bestuderen van de ontwerpen van programma's welke door de inspecteurs voor het onderricht in de plastische kunsten uitgewerkt werden.

Vervolgens, onderzoek van een ontwerp van statuut en weddeschalen.

2. — Reorganisatie van het onderricht in de plastische kunsten.

In studie genomen : het probleem der praktische afzetgebieden voor de kunstenaars en de interpenetratie van de kunst en van sommige industrieën : keramiek, glaswerk, weefsels, meubilair); kunstwerken die de roem zijn van de arbeid en bestemd zijn voor de grote industrieën of handelshuizen.

Deze inspanningen coördineren met die van de Volksopleiding.

Les régents en éducation physique pourront enseigner dans les établissements où ce sont des régents qui enseignent les cours généraux.

4) A titre transitoire, les moniteurs pourront être assimilés aux régents après avoir subi une session de reclassement.

4) Rien n'est changé au régime actuel de la licence en éducation physique.

SECTION VII.

ENSEIGNEMENT ARTISTIQUE.

I. — Enseignement musical.

En ce qui concerne les Conservatoires Royaux, les directeurs ont été convoqués afin d'étudier l'établissement des cadres pour chaque établissement pour les années à venir.

En ce qui concerne les Ecoles de Musique, le statut et les barèmes ont fait l'objet d'une mise au point définitive dont le texte a été soumis au Gouvernement le 10 octobre 1951.

Une modification essentielle est la clause prévoyant l'obligation pour les élèves de pouvoir être admis au moins en 3e année de solfège avant d'entrer au cours instrumental ou de chant individuel.

Une large part du programme des deux premières années de solfège sera réservée au chant d'ensemble et, plus spécialement au chant populaire. Par ce moyen, la population des classes d'enseignement individuel sera limitée, tandis que l'enseignement pourra s'y donner avec beaucoup plus d'efficacité.

II. — Enseignement des arts plastiques.

Le Département a prévu la création de cours afin de permettre l'application de l'arrêté du Régent du 18 novembre 1949 portant organisation de l'enseignement de l'architecture dans nos écoles nationales. Ces cours pourront fonctionner au début de 1952.

Extension du bénéfice des bourses d'études de 5.000 francs par l'institution de 28 nouvelles bourses à attribuer aux élèves de 11 académies des Beaux-Arts subventionnées par l'Etat, notamment Alost, Bruges, Charleroi, Tournai, Hasselt, Courtrai, Louvain, Malines, Namur, Roulers et St-Nicolas.

Une Commission est chargée d'étudier avec les représentants de la ville d'Anvers les possibilités d'une convention réglant le problème des obligations de la Ville vis-à-vis du Département en ce qui concerne les établissements d'enseignement artistique. Premiers pas en vue de la reconstruction des bâtiments (académie; conservatoire).

Le Conseil de perfectionnement de l'enseignement musical sera chargé d'étudier la réorganisation de l'enseignement dans les conservatoires : sections pédagogiques — relèvement du niveau culturel — plus d'efficacité dans chaque domaine spécial.

Développement du chant choral : provoquer des initiatives en ce domaine par des encouragements officiels.

Eventuellement, collaboration avec provinces et communes : tournées, Prix du Gouvernement.

Encouragements aux éditions de chants populaires (anciens et nouvellement composés).

Un programme est à mettre au point.

1. — Projet de loi sur l'enseignement artistique.

Ce projet, déjà élaboré, devra être modifié une nouvelle fois pour quelques points de détail et sera soumis au Conseil des Ministres à bref délai.

Installation d'un Conseil de perfectionnement de l'enseignement des arts plastiques, qui sera chargé d'examiner les projets de programme élaborés par les inspecteurs de l'enseignement des arts plastiques.

Ensuite, étude d'un projet de statut et de barèmes.

2. — Réorganisation de l'enseignement des arts plastiques.

Mise à l'étude du problème des débouchés pratiques pour les artistes et l'interpénétration de l'art et de certaines industries : céramique; faïence; tissage; meubles; œuvres d'art glorifiant le travail et destinées aux grandes industries ou maisons de commerce.

Coordonner ces efforts avec ceux de l'Education populaire.

SECTIE VIII.

SCHONE KUNSTEN.

I. — Musea.

a) Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

Restauratie van het Lam Gods.

De onderhandelingen met het oog op de aankoop van de tapisserieën « Suite van Jacob » hebben tot een akkoord geleid.

Inhouding van het panorama van het Antieke Rome (4^e e.) en Juli 1950.

Uitbreiding of versterking van de elektrische installaties waardoor het mogelijk zal zijn, de Musea 's avonds voor het publiek toegankelijk te stellen.

Avondbezoeken konden reeds in deze van het Jubelpark ingericht worden.

De overneming van de Opvoedende Dienst is bijna geregeld. De mogelijkheid deze Dienst tot de andere Rijksmusea uit te breiden wordt onderzocht.

Een volledig plan van de werken welke in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis dienen uitgevoerd, werd opgemaakt en bij het Ministerie van Openbare Werken ingediend.

b) Bescherming van het Nationaal Cultureel Patrimonium.

Een plan voor het bouwen van schuilplaatsen werd in 1951 bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken ingediend. Men voorziet ook het bouwen, door toedoen van het Ministerie van Openbare Werken, van schuilplaatsen in de Musea te Antwerpen, in de Musea voor Schone Kunsten te Brussel alsmede in het Museum te Mariemont.

c) Musea in de provincies.

Onderzoek van het statuut der Musea in de provincies, op het nationaal plan: verlenen van toelagen, reorganisatie, oprichting van een Hoge Raad voor de Musea.

d) Inventaris.

Opmaken van een beschrijvende inventaris van 's Lands monumenten en kunstwerken, door een speciaal organisme.

e) Domein te Gaasbeek.

Oprichting van een Bestuurscommissie.

II. — Aanmoedigingen en kunstpropaganda.

a) Muziekunst.

Aankoop van gramfoonplaten door een speciaal daartoe opgerichte Commissie die, met het oog op de propaganda in het buitenland, er mede belast is de opnamen van Belgische werken aan te moedigen.

Door het Departement wordt de medewerking van het N. O. B. kosteloos toegezegd; verder betaalt het de honoraria van de orkestleiders en solisten, alsmede de vergoedingen der musici van het orkest. Het tekent in voor een tamelijk groot aantal gramfoonplaten die met het oog op de verspreiding van de Belgische muziek in het buitenland, aan de Ambassades worden toegezonden.

Een Statuut van het N. O. B. is thans in studie genomen. De speciale commissie die het onderzocht heeft, zal eerlang haar conclusiën neerleggen.

De bevoegde diensten hebben een aanvang gemaakt met het bestuderen van een stelsel tot regeling van het verlenen der toelagen aan de concertverenigingen. Op dit gebied wordt eveneens de bescherming van de Belgische componisten en vertolkers in het vooruitzicht gesteld.

b) Plastische kunsten.

Enkele praktische maatregelen werden getroffen om de aanmoediging van de kunstenaars te bevorderen:

1) bestelling bij beeldhouwers van borstbeelden van academieleiden;

2) aankoop van werken van kunstambachten: keramiek, tapijtwerken, emailwerk, enz... (bestelling van wandtapijten ten behoeve van de Raad van State; wandversiering van schoolgebouwen door de leerlingen der hogere instituten: school te Keerbergen en normaalschool te Laken).

c) Literatuur.

Oprichting van 2 commissies: een Nederlandstalige en een Frans-talige voor de aankoop voor boeken van grote kunst- en letterkundige waarde.

SECTION VII.

BEAUX-ARTS.

I. — Musées.

a) Musées Royaux d'Art et d'Histoire.

Restauration de l'« Agneau Mystique ».

Aboutissement des négociations en vue de l'achat des tapisseries « La Suite de Jacob ».

Inauguration du panorama de la Rome Antique (4me s.), en juillet 1950.

Développement des installations électriques qui permettront de rendre les Musées accessibles au public le soir.

En ce qui concerne le Cinquantenaire, il a déjà été possible d'organiser des visites du soir.

Reprise du Service Educatif en voie d'aboutissement. La possibilité d'étendre ce Service aux autres Musées de l'Etat est mise à l'étude.

Un programme complet des travaux à exécuter aux Musées Royaux d'Art et d'Histoire, a été établi et déposé au Ministère des Travaux Publics.

b) Protection du Patrimoine Culturel National.

Un programme pour la construction d'abris a été déposé au Ministère de l'Intérieur, en 1951. On prévoit encore, par les soins du Ministère des Travaux Publics, la construction d'abris aux Musées d'Anvers, des Beaux-Arts à Bruxelles et au Musée de Mariemont.

c) Musées de Province.

Statut des Musées de province étudié sur le plan national: octroi de subventions, réorganisation, création d'un Conseil Supérieur des Musées.

d) Inventaire.

Etablissement d'un inventaire descriptif des monuments et œuvres d'art du Royaume, par un organisme spécial.

e) Domaine de Gasbeek.

Institution d'une Commission administrative.

II. — Encouragement et propagande artistiques.

a) Art musical.

Achat de disques par une Commission spéciale instituée à cette fin, chargée d'encourager l'enregistrement des œuvres belges en vue de la propagande à l'étranger.

Le Département prête gratuitement, l'O. N. B., paie les cachets aux chefs et solistes, ainsi que des indemnités aux musiciens d'orchestre. Il souscrit pour un nombre assez élevé de disques, envoyés aux Ambassades pour la diffusion de la musique belge au dehors de nos frontières.

Un Statut pour l'O. N. B. a été mis à l'étude. La Commission spéciale qui l'a examiné déposera ses conclusions à bref délai.

Les Services compétents ont entamé l'étude d'un régime organique des subventions aux Sociétés de concerts. Dans ce domaine également, on envisage la protection des compositeurs et des interprètes belges.

b) Art plastique.

Quelques mesures pratiques ont été prises en vue de l'encouragement aux artistes:

1) commandes aux sculpteurs de bustes d'académiciens.

2) achat d'œuvres d'artisanat d'art: céramiques, tapisseries, émaux, etc... (commandes de tapisseries murales destinées au Conseil d'Etat; décoration murale des Bâtiments scolaires par les élèves des instituts supérieurs: école de Keerbergen et école normale de Laeken).

c) Littérature.

Institution de 2 commissions: une néerlandaise, une française, pour l'achat de livres de haute valeur artistique et littéraire.

III. — Lyrische en dramatische kunsten.

a) *Lyrische kunst.*

Grondig onderzoek van de toestand op het gebied van de lyrische kunst.

Saneringsmaatregelen, getroffen in overleg met de verschillende gemeentelijke Machten.

Opmaking van een statuut van de Lyrische Kunst tot waarborg van het goed rendement der door de Staat verleende toelagen en tot vaststelling van de verdelingscriteria dezer laatste.

b) *Dramatische kunst.*

Op moreel gebied worden de aanmoedigingen van de Staat nog versterkt door het opmaken van een Statuut inzake erkenning voor de grote gezelschappen, tot aanwakkeren van de wedijver onder de kleine gezelschappen en tot stemverlening voor creaties van Belgische werken.

Dit statuut, zonder afbreuk te doen aan het kunstgehalte van het Toneel, oriënteert dit laatste naar de volksopleiding.

IV. — Buitenlandse betrekkingen.

a) *Beurzen.*

Besprekingen met het oog op de uitwisseling van beursstudenten met Denemarken, Finland, Iran, Canada en West-Duitsland zullen eerlang hun beslag krijgen.

Dank zij een financiële tussenkomst van de Dienst voor Buitenlandse Betrekkingen, begaven vijf jonge Belgische kunstenaars zich op uitnodiging van het « Institute of International Education » te New-York naar de U. S. A. en verbleven er gedurende 3 maanden.

b) *Toneel.*

Ondanks de geringe kredieten niettegenstaande de veelvuldige moeilijkheden van administratieve aard om ze aan te wenden, kon de « Studio van het Vlaams Volkstoneel » tijdens de Zomer 1950, een rondreis maken in Belgisch-Congo en in de Zuid-Afrikaanse Unie. Dit was de eerste maal dat het Zuidafrikaans publiek, een groep Vlaamse beroepstoneelspelers in zijn midden ontving.

c) *Muziek.*

Flor Peeters gaf gedurende de maanden September-October 1950 in ± 30 steden van de U. S. A. en van Canada, orgelrecitals. Ter gelegenheid van de 150ste verjaardag der stichting van Washington, dirigeerde Fernand Quinet, op 16 Juli 1950, een concert te Washington.

Paul Collaer werd door de Stad Mexico uitgenodigd om op 18 en 20 Augustus 1950, twee uitvoeringen ten gehore te brengen van Monteverdi's « Orfeo ».

d) *Kunstpropaganda.*

Belangrijke manifestaties georganiseerd door de Dienst voor Kunst-propaganda :

1950 — De Kunstwerken van de Musea te Berlijn-Brussel, 130.000 bezoekers.

1951 — Fiamminghi e Italia, Brugge-Venetië-Rome.

1951 — De Eeuw van Bourgondië, Brussel-Amsterdam en Dijon.

Nieuwe formule in de loop van het laatste jaar : het verband doen uitschijnen van de plastische kunsten ener bepaalde periode met de letterkundige, geschiedkundige of sociale gebeurtenissen, met een persoonlijkheid of met een andere inspiratiebron (« De Schilderkunst in het teken van Apollinaris ») :

Doel : didactisch en aesthetisch karakter.

Werd in die zin voorbereid « De Eeuw van Bourgondië » met het doel het verband tussen kunst en geschiedenis aan te tonen.

SECTIE IX.

VOLKSOPLEIDING.

I. — Volksopleiding.

Voor de eerste periode van het jaar 1952 zal de activiteit van de Dienst der Werken voor Volksopleiding inzonderheid geconcentreerd worden op de volgende punten :

1) publicatie van een documentatie- en voorlichtingsbulletin dat aan de leiders van werken voor volksopleiding en aan de bibliothecarissen

III. — Arts lyrique et dramatique.

a) *Art lyrique.*

Examen approfondi de la situation de l'Art Lyrique.

Mesures d'assainissement prises en accord avec les différents Pouvoirs communaux.

Etablissement d'un Statut de l'Art Lyrique garantissant le bon rendement des subventions accordées par l'Etat et déterminant les critères de répartition de celles-ci.

b) *Art dramatique.*

Renforcement moral des encouragements de l'Etat par l'établissement d'un Statut d'agrégation pour les grandes Compagnies, d'émulation pour les petites Compagnies et d'aides à la création d'œuvres belges.

Ce Statut, tout en maintenant la qualité d'art du Théâtre, oriente celui-ci vers l'éducation populaire.

IV. — Relations Extérieures.

a) *Bourses.*

Des pourparlers en vue d'échange de boursiers avec le Danemark, la Finlande, l'Iran, le Canada et l'Allemagne Occidentale sont sur le point d'aboutir.

Grâce à une intervention financière du Service des Relations extérieures, cinq jeunes artistes belges se sont rendus à l'invitation de l'Institute of International Education de New-York et ont fait un séjour de 3 mois aux Etats-Unis.

b) *Théâtre.*

Malgré la modicité des crédits et, souvent, des difficultés d'ordre administratif à les utiliser, le « Studio du Vlaams Volkstoneel » a pu se rendre, pendant l'été de 1950 au Congo Belge et en Union Sud-Africaine. C'est la première fois que le public sud-africain recevait une troupe de comédiens flamands professionnels.

c) *Musique.*

Flor Peeters a donné des récitals d'orgue en septembre-octobre 1950 dans plus de 30 villes des Etats-Unis et du Canada. A l'occasion du 150e anniversaire de la fondation de Washington, Fernand Quinet a dirigé un concert à Washington le 16 juillet 1950.

Paul Collaer a été invité par la ville de Mexico pour deux représentations, les 18 et 20 août 1950 de l'Orfeo de Monteverdi.

d) *Propagande artistique.*

Grandes manifestations organisées par le Service de la Propagande Artistique :

1950. — Les Chefs-d'œuvre des Musées de Berlin, Bruxelles. — 130.000 visiteurs.

1951. — Fiamminghi e Italia, Bruges, Venise, Rome.

1951. — Le Siècle de Bourgogne, Bruxelles, Amsterdam et Dijon.

Nouvelle formule dans le courant de la dernière année : placer les Arts plastiques d'une période déterminée en rapport avec les éléments littéraires, historiques ou sociaux, avec une personnalité ou autre source d'inspiration (« La Peinture sous le signe d'Apollinaire »).

But : Caractère didactique et esthétique.

Dans cet esprit fut préparé « Le Siècle de Bourgogne » rapprochant art et histoire.

SECTION IX.

EDUCATION POPULAIRE.

I. — Education Populaire.

Pour la première période de l'année 1952, l'activité de Service des œuvres d'éducation populaire sera notamment concentrée sur les points suivants :

1) Publication d'un bulletin de documentation et d'information, qui donnera aux dirigeants des œuvres d'éducation populaire et aux biblio-

de nodige richtlijnen zal verstrekken voor de organisatie en coördinatie van hun activiteit. Dit bulletin zal 6 maanden per jaar verschijnen en opgesteld worden door mensen die actief in de volksopleidingbeweging staan in volledige samenwerking met de Inspectie en de Dienst.

2) Inrichting van volksconcerten met de samenwerking van het Nationaal Orkest van België. Dit initiatief kende een zeer mooi succes en zal verder uitgewerkt worden.

3) Hetzelfde geldt voor de organisatie van kunstmanifestaties in tourneeform met kunstenaars van eerste rang.

4) De inrichting van een reizende tentoonstelling met kleurenreproducties. Schilderijen het jaar 1860 voorafgaande, door de Unesco ter beschikking gesteld van de Belgische regering.

Deze tentoonstelling zal vooral ingericht worden in de plattelands- en nijverheidsstreken in samenwerking met de opvoedende diensten van de provincie en de werken voor volksopleiding zelf.

Bij deze gelegenheid zal men trachten in de plaatsen waar deze tentoonstelling komt kunstweken in te richten gepaard gaande met lezingen, geleide bezoeken, concerten, enz.

Eerlang zal de Hoge Raad voor de Volksopleiding opnieuw samengesteld worden en zijn activiteit kunnen hervatten. Zulks zal toelaten de verschillende activiteiten op het gebied van de volksopleiding te decentraliseren en terzelfdertijd te controleren.

II. — Openbare Bibliotheken.

1) De gewone toelagen in boeken en de vergoeding aan de bibliothecarissen geven min of meer bevrediging.

Het is nochtans noodzakelijk toelagen in speciën te verlenen voor de inrichting van de openbare bibliotheken. Het nieuw besluit daartoe, zoals dit werd voorgesteld door de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken zal in 1952 toegepast worden.

2) Een ontwerp van besluit tot regeling van de toestand der « full-time » bibliotheken werd goedgekeurd door de Hoge Raad en zal onmiddellijk toegepast worden.

3) Voor de reizende bibliotheken zal de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken zijn advies geven over een ontwerp van organisatie dat eveneens van 1952 af zal kunnen toegepast worden.

thécaires les directives nécessaires pour organiser et coordonner leur travail. Ce bulletin paraîtra 6 fois par an et sera dirigé par des hommes d'œuvre, l'inspection et le Service, en parfaite collaboration.

2) L'organisation de concerts d'éducation populaire avec le concours de l'Orchestre National de Belgique. Cette initiative a rencontré un succès réconfortant et sera développée davantage.

3) Il en est de même de l'organisation de manifestations artistiques en tournée, avec des artistes de premier plan.

4) L'organisation d'une tournée de l'Exposition itinérante de reproductions en couleurs. Peintures antérieures à 1860, mise à la disposition du Gouvernement belge par l'Unesco.

Cette exposition circulera dans les régions rurales et industrielles et sera organisée en collaboration avec les Services éducatifs des provinces et des œuvres d'éducation populaire.

A cette occasion on organisera dans les localités où passe l'exposition une « Semaine artistique » avec conférences, visites guidées, concerts, etc...

5) Le renouvellement et la mise en activité du Conseil Supérieur de l'éducation populaire sera bientôt réalisé. Cela permettra de décentraliser et en même temps de coordonner les activités dans le domaine de l'éducation populaire.

II. — Bibliothèques Publiques.

1) Les subsides ordinaires en livres et les indemnités aux bibliothécaires donnent dans l'ensemble satisfaction.

Il est néanmoins nécessaire d'accorder des subsides en espèces pour l'aménagement des bibliothèques publiques. Le nouvel arrêté tel qu'il est proposé par le Conseil Supérieur des Bibliothèques Publiques sera appliqué dès l'année 1952.

2) Un projet d'arrêté réglant la situation des bibliothèques publiques « full-time » vient d'être approuvé par le C. S. B. P. et sera appliqué dès 1952.

3) Pour les bibliothèques itinérantes le C. S. B. P. est saisi d'un projet d'organisation qui pourra être appliqué dès 1952.

**Kamer
der Volksvertegenwoordigers**

**Chambre
des Représentants**

5 DECEMBER 1951.

5 DÉCEMBRE 1951.

BEGROTING

BUDGET

van het Ministerie van Openbaar Onderwijs
voor het dienstjaar 1952.

du Ministère de l'Instruction Publique
pour l'exercice 1952.

VERSLAG

RAPPORT

NAMENS DE COMMISSIE VOOR HET
OPENBAAR ONDERWIJS, UITGEBRACHT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

DOOR DE HEER VERBIST.

PAR M. VERBIST.

BIJLAGEN

ANNEXES

van de aan het verslag toegevoegde nota.

à la note faisant suite au rapport.

A. — LAGER ONDERWIJS.**1. — GELDELIJKE TOESTAND.**

Totale last van het lager onderwijs.

*Geldelijke toestand 1946.***A. — ENSEIGNEMENT PRIMAIRE.****1. — SITUATION FINANCIERE.**

Coût général de l'enseignement primaire.

Situation financière 1946.

	Aandeel van de gemeenten — Part des communes	Provincie- toelage — Subside provincial	Staatstoelage — Subside de l'Etat	TOTAAL — TOTAUX	
Toezicht	—	—	21.994.250	21.994.250	Inspection.
Aanbouw van onderwijslokalen ...	187.678.244	832.677	41.146.899	229.657.820	Constructions.
Lagere (Gemeentelijke ... en (Aangenomen ... bewaarscholen (Aanneembare ...	201.463.654 31.680.054 4.009.944	17.060.157) 13.874.448) 6.523.904)	2.207.670.000(1)	2.482.282.161	Communales) Ecoles Adoptées) primaires Adoptables) et gardienne.
Scholen voor volwassenen	4.177.350	—	274.896	4.452.246	Ecoles d'adultes.
Scholen voor schipperskinderen ...	—	—	5.305.371	5.305.371	Ecoles pour enfants de bateliers.
Aanmoedigingen	24.061.789	933.408	170.000(2)	25.165.197	Encouragements.
	453.071.035	39.224.594	2.276.561.416	2.768.857.045	

(1) Daar de bescheiden vernield werden bij de brand van het Departement is het niet mogelijk het bedrag van de wedde-toelage aan te duiden, die aan elke schoolcategorie werd toegekend. Bedoeld bedrag stemt overeen met het krediet, dat in de begroting werd opgenomen, met inbegrip van de bijkredieten.

(2) Buitengewone toelage voor de Decroly- en Hamaïdescholen.

(1) Les archives ayant été détruites lors de l'incendie du Département, il n'est pas possible de fournir le montant du subsidie-traitement alloué à chacune des catégories d'écoles. Cette somme représente le crédit inscrit au budget y compris les crédits supplémentaires.

(2) Subside extraordinaire accordé aux écoles Decroly et Hamaïde.

*Geldelijke toestand 1947.**Situation financière 1947.*

	Aandeel van de gemeenten — Part des communes	Provincie- toelage — Subside provincial	Staatstoelage — Subside de l'Etat	TOTAAL — TOTAUX	
Toezicht	—	—	26.865.729	26.865.729	Inspection.
Aanbouw van onderwijslokalen ...	265.906.870	2.224.282	63.414.293	331.545.445	Constructions.
Lagere (Gemeentelijke ... en (Aangenomen ... bewaarscholen (Aanneembare ...	286.305.500 48.270.187 4.172.939	15.666.318) 13.236.182) 6.229.626)	2.258.150.000(1)	2.632.030.752	Communales) Ecoles Adoptées) primaires Adoptables) et gardienne.
Scholen voor volwassenen	6.028.609	—	116.867	6.145.476	Ecoles d'adultes.
Scholen voor schipperskinderen ...	—	—	6.679.607	6.679.607	Ecoles pour enfants de bateliers.
Vervoer van abnormale kinderen die een aan Staatstoelicht onder- worpen school bezoeken	22.274	11.137	55.688	89.099	Transport des enfants anormaux fréquentant une école primaire inspectée.
Bezoldiging van afgevaardigden van de eredienst, die met het gods- dienstonderwijs zijn belast	—	—	712.488	712.488	Rétribution des délégués du culte chargés de l'enseignement de la religion.
Aanmoedigingen	36.321.462	1.124.285	340.000(2)	37.785.747	Encouragements.
TOTAAL	647.027.841	38.491.830	2.356.334.672	3.041.854.343	TOTAUX.

(1) Daar de bescheiden vernield werden bij de brand van het Departement is het niet mogelijk het bedrag van de wedde-toelage aan te duiden welke aan elke schoolcategorie werd toegekend. Bedoeld bedrag stemt overeen met het krediet, dat in de begroting werd opgenomen, met inbegrip van de bijkredieten.

(2) Buitengewone toelage voor de Decroly- en Hamaïdescholen.

(1) Les archives ayant été détruites lors de l'incendie du Département, il n'est pas possible de fournir le montant du subsidie-traitement alloué à chacune des catégories d'écoles. Cette somme représente le crédit inscrit au budget y compris les crédits supplémentaires.

(2) Subside extraordinaire accordé aux écoles Decroly et Hamaïde.

Geldelijke toestand 1948.

Situation financière 1948.

	Aandeel van de gemeenten (1) Part des communes (1)	Provincie- toelage (1) Subside provincial (1)	Staatstoelage Subside de l'Etat	TOTAAL TOTAUX	
Toezicht	—	—	35.416.811	35.416.811	Inspection.
Aanbouw van onderwijslokalen ...	—	—	34.200.000	34.200.000	Constructions.
Lagere scholen (Aangenomen... ..	—	—	1.107.839.991	1.107.839.991	Communales)
(Gemeentelijke	—	—	658.384.064	658.384.064	Adoptées) Ecoles
(Aanneembare	—	—	355.880.885	355.880.885	Adoptables) primaires.
Bewaarscholen (Aangenomen... ..	—	—	132.932.042	132.932.042	Communales)
(Gemeentelijke	—	—	138.706.340	138.706.340	Adoptées) Ecoles
(Aanneembare	—	—	63.063.578	63.063.578	Adoptables) gardiennes.
Scholen voor volwassenen	—	—	104.255	104.255	Ecoles d'adultes.
Scholen voor schipperskinderen ...	—	—	4.485.241	4.485.241	Ecoles pour enfants de bateliers.
Vervoer van abnormale kinderen ...	—	—	75.000	75.000	Transport des enfants anormaux.
Bezoldiging van afgevaardigden van de eredienst, die met het gods- dienstsonderwijs zijn belast	—	—	847.818	847.818	Rétribution des délégués du culte chargés de l'enseignement reli- gieux.
Aanmoedigingen	—	—	340.000(2)	340.000	Encouragements.
	—	—	2.532.276.025	2.532.276.025	

(1) De uitgaven zijn nog niet gekend.

(2) Buitengewone toelage voor de Decroly- en Hamaïdescholen.

(1) Les dépenses ne sont pas encore connues.

(2) Subside extraordinaire accordé aux écoles Decroly et Hamaïde.

Geldelijke toestand 1949.

Situation financière 1949.

	Aandeel van de gemeenten (1) Part des communes (1)	Provincie- toelage (1) Subside provincial (1)	Staatstoelage Subside de l'Etat	TOTAAL TOTAUX	
Toezicht	—	—	39.469.458	39.469.458	Inspection.
Aanbouw van onderwijslokalen ...	—	—	132.000.000	132.000.000	Constructions.
Lagere scholen (Gemeentelijke ...	—	—	1.162.104.013	1.162.104.013	Communales)
(Aangenomen... ..	—	—	720.227.904	720.227.904	Adoptées) Ecoles
(Aanneembare	—	—	360.168.783	360.168.783	Adoptables) primaires.
Bewaarscholen (Gemeentelijke ...	—	—	146.013.623	146.013.623	Communales)
(Aangenomen... ..	—	—	153.167.300	153.167.300	Adoptées) Ecoles
(Aanneembare	—	—	66.499.871	66.499.871	Adoptables) gardiennes.
Scholen voor volwassenen	—	—	29.048	29.048	Ecoles d'adultes.
Scholen voor schipperskinderen ...	—	—	5.523.586	5.523.586	Ecoles pour enfants de bateliers.
Vervoer van abnormale kinderen ...	—	—	141.551	141.551	Transports des enfants anormaux.
Bezoldiging van afgevaardigden van de eredienst, die met het gods- dienstsonderwijs zijn belast	—	—	692.208	692.208	Rétribution des délégués du culte chargés de l'enseignement reli- gieux.
Aanmoedigingen	—	—	390.000(2)	390.000	Encouragements.
	—	—	2.786.427.345	2.786.427.345	

(1) De uitgaven zijn nog niet gekend.

(2) Buitengewone toelage voor de Decroly- en Hamaïdescholen.

(1) Les dépenses ne sont pas encore connues.

(2) Subside extraordinaire accordé aux écoles Decroly et Hamaïde.

Geldelijke toestand 1950.

Situation financière 1950.

	Aandeel van de gemeenten (1) Part des communes (1)	Provincie- toelage (1) Subside provincial (1)	Staatstoelage Subside de l'Etat	TOTAAL TOTAUX	
Toezicht	—	—	37.285.024	37.285.024	Inspection.
Aanbouw van onderwijslokalen ...	—	—	63.000.000	63.000.000	Constructions.
Lagere scholen (Gemeentelijke ...	—	—	1.188.612.408	1.188.612.408	Communales)
(Aangenomen ...	—	—	753.757.600	753.757.600	Adoptées) Ecoles primaires.
(Aanneembare ...	—	—	372.653.342	372.653.342	Adoptables)
Bewaarscholen (Gemeentelijke ...	—	—	155.231.255	155.231.255	Communales)
(Aangenomen ...	—	—	164.211.522	164.211.522	Adoptées) Ecoles gardiennes.
(Aanneembare ...	—	—	69.606.742	69.606.742	Adoptables)
Scholen voor volwassenen	—	—	28.224	28.224	Ecoles d'adultes.
Scholen voor schipperskinderen ...	—	—	7.908.696	7.908.696	Ecoles pour enfants de bateliers.
Vervoer van abnormale kinderen ...	—	—	121.073	121.073	Transport des enfants anormaux.
Bezoldiging van afgevaardigden van de eredienst, die met het gods- dienstonderwijs zijn belast	—	—	767.772	767.772	Rétribution des délégués du culte chargés de l'enseignement reli- gieux.
Aanmoedigingen	—	—	390.000(2)	390.000	Encouragements.
	—	—	2.813.573.658	2.813.573.658	

(1) De uitgaven zijn nog niet gekend.

(2) Buitengewone toelage voor de Decroly- en Hamaïdescholen.

(1) Les dépenses ne sont pas encore connues.

(2) Subside extraordinaire accordé aux écoles Decroly et Hamaïde.

Geldelijke toestand 1951.

(Toestand op 30 October 1951.)
(Voorlopige cijfers) = 10 maanden.

Situation financière 1951.

(Situation au 30 octobre 1951.)
(Chiffres provisoires) = dix mois.

	Aandeel van de gemeenten (1) Part des communes (1)	Provincie- toelage (1) Subside provincial (1)	Staatstoelage Subside de l'Etat	TOTAAL TOTAUX	
Toezicht	—	—	33.413.346	33.413.346	Inspection.
Aanbouw van onderwijslokalen ...	—	—	15.000.000	15.000.000	Constructions.
Lagere scholen (Gemeentelijke ...	—	—	1.168.544.518	1.168.544.518	Communales)
(Aangenomen ...	—	—	749.305.001	749.305.001	Adoptées) Ecoles primaires.
(Aanneembare ...	—	—	366.341.939	366.341.939	Adoptables)
Bewaarscholen (Gemeentelijke ...	—	—	155.265.608	155.265.608	Communales)
(Aangenomen ...	—	—	164.711.671	164.711.671	Adoptées) Ecoles gardiennes.
(Aanneembare ...	—	—	68.174.296	68.174.296	Adoptables)
Scholen voor volwassenen	—	—	— (2)	—	Ecoles d'adultes.
Scholen voor schipperskinderen ...	—	—	6.691.273	6.691.273	Ecoles pour enfants de bateliers.
Vervoer van abnormale kinderen ...	—	—	142.748	142.748	Transport des enfants anormaux.
Bezoldiging van afgevaardigden van de eredienst, die met het gods- dienstonderwijs zijn belast	—	—	— (2)	—	Rétribution des délégués du culte chargés de l'enseignement reli- gieux.
Aanmoedigingen	—	—	— (2)	—	Encouragements.
	—	—	2.727.590.400	2.727.590.400	

(1) De uitgaven zijn nog niet gekend.

(2) De toelagen zijn nog niet toegekend.

(1) Les dépenses ne sont pas encore connues.

(2) Les subsides ne sont pas encore alloués.

2. — ONDERWIJZEND PERSONEEL.

Niet gesubsidieerde betrekkingen.

(Jaren : 1947, 1948, 1949.)
Het Koninkrijk.Aantal boventallige betrekkingen van
onderwijzers (onderwijzeressen) in de lagere scholen (1).

2. — PERSONNEL ENSEIGNANT.

Emplois non subventionnés.

(Années : 1947, 1948, 1949.)
Le Royaume.Nombre des emplois d'instituteurs(trices) en surnombre
des écoles primaires (1).

Schooljaar — Année scolaire	Aard van de scholen — Genre d'écoles	Aantal betrekkingen bij de aanvang van het schooljaar — Nombre d'emplois existant au début de l'année scolaire	Aantal betrekkingen ten laste van de Staat op het einde van het schooljaar — Nombre d'emplois à charge de l'Etat à la fin de l'année scolaire	Aantal boventallige betrekkingen ten laste van de schooloverheid — Nombre d'emplois en surnombre à la charge des autorités scolaires
1947-1948	Gemeentescholen Communales.	15.044	13.982	1.062
	Vrije Libres.	16.687	16.455	232
	TOTAAL TOTAL.	31.731	30.437	1.294
1948-1949	Gemeentescholen Communales.	14.866	13.977	889
	Vrije Libres.	16.617	16.688	— (2)
	TOTAAL TOTAL.	31.483	30.665	889
1949-1950	Gemeentescholen Communales.	14.778	13.935	843
	Vrije Libres.	16.939	16.838	101
	TOTAAL TOTAL.	31.717	30.773	944

(1) Worden beschouwd als onderwijzers (onderwijzeressen) de klasse-titularissen en de directeurs (directrices) zonder klasse.

(2) 1948-1949 — Vrije scholen — Het aantal betrekkingen ten laste van de Staat op het einde van het schooljaar is hoger dan het aantal in October 1948 bestaande betrekkingen ingevolge het openstellen van talrijke betrekkingen in de loop van het schooljaar (zie het aantal betrekkingen in het begin van 1949-1950).

N.-B. — 1) Het bestuur beschikt over geen enkele inlichting betreffende de vorige jaren.

2) Voor 1950-1951 moet men, om het aantal gesubsidieerde klassen te kennen, het opmaken van de statistiek op 1 October 1951 afwachten.

(1) Sont considérés comme instituteurs(trices), les titulaires de classe et les directeurs(trices) sans classe.

(2) 1948-1949 — Ecoles libres — Le nombre d'emplois à charge de l'Etat à la fin de l'année scolaire est supérieur au nombre d'emplois existant en octobre 1948 du fait de la création de nombreux emplois dans le courant de l'année scolaire (voir nombre d'emplois existant au début de 1949-1950).

N.-B. — 1) L'administration ne possède aucun renseignement relatif aux années précédentes.

2) pour 1950-1951, il faut, pour connaître le nombre des classes subventionnées, attendre le dépouillement de la statistique au 1er octobre 1951.

Wedde-toelagen.

Gemeenten met meer dan 5.000 inwoners.
(Cijfers voor het schooljaar 1950-1951.)

Subsides-traitements.

Communes de plus de 5.000 habitants.
(Chiffres pour l'année scolaire 1950-1951.)

	Aard van de scholen — Genre d'écoles	Aantal betrekkingen op 1-10-1950 Direct, zonder klasse en klasse-titul. — Nombre des emplois existant au 1-10-1950 (Direct, sans classe et tit. de classe)	Aantal betrekkingen nodig geacht door het Depart. van Openb. Onderw. — Nombre des emplois reconnus nécessaires par le Département de l'Instruction publ.			Aantal personeelsleden wier wedde thans ten laste van de Staat valt (Juni 1950) — Nombre des agents dont le traitement est actuellement à charge de l'Etat (juin 1950)
			definitief — à titre définitif	voorlopig — à titre provisoire	TOTAAL — TOTAL	
In de lagere scholen Dans les écoles primaires	Gemeentescholen Communales.	7.637	6.218	403	6.621	6.824
	Aangenomen... Adoptées.	6.882	6.610	137	6.747	6.809
	Aanneembare Adoptables.	3.923	3.499	175	3.674	3.806
	TOTAAL TOTAL.	18.442	16.327	715	17.042	17.439
In de bewaarscholen Dans les écoles gardiennes	Gemeentescholen Communales.	1.827	1.540	134	1.674	1.694
	Aangenomen... Adoptées.	2.105	2.064	27	2.091	2.113 (1)
	Aanneembare Adoptables.	945	871	48	919	913
	TOTAAL TOTAL.	4.877	4.475	209	4.684	4.720

N.B. — De in deze tabel vermelde cijfers slaan slechts op het geheel van de vrije scholen van het land.

(1) Dit cijfer is hoger dan het aantal betrekkingen op 1-10-1950. Dit kan te wijten zijn aan het feit dat zomerscholen die in October niet bestonden werden meegerekend.

N.B. — Les chiffres donnés dans ce tableau ne concernent que l'ensemble des communes émancipées du pays.

(1) Ce chiffre est supérieur au nombre des emplois existants au 1-10-1950. Cela peut provenir de ce que des classes estivales non existantes en octobre ont été comptées.

3. — ONDERWIJZEND PERSONEEL.

In het gemeentelijk,
aangenomen en aanneembaar onderwijs.

Statistiek van het lager en bewaarschoolonderwijs.
(Jaren : 1945, 1947, 1948, 1949, 1950.)

Het Koninkrijk.

Onderwijzers en onderwijzeressen (1).

3. — PERSONNEL ENSEIGNANT.

Dans l'enseignement communal,
adopté et adoptable.

Statistique des enseignements primaire et gardien.
(Années : 1945, 1947, 1948, 1949, 1950.)

Le Royaume.

Instituteurs et institutrices (1).

JAAR — ANNEE	Aard van de scholen — Genre d'écoles	Aantal onderwijzers (onderwijzeressen) — Nombre d'instituteurs(trices)	
		van het — lager onderwijs — de l'enseignement primaire	van het — bewaarschoolonderwijs — de l'enseignement gardien
1945	Gemeentescholen		2.268
	Communales		
	Aangenomen	(2)	3.434
	Adoptées		1.545
	Aanneembare		
	Adoptables		
	TOTAAL		7.247
	TOTAL		
1947	Gemeentescholen	15.044	2.359
	Communales		
	Aangenomen	11.117	3.595
	Adoptées		1.369
	Aanneembare	5.570	
	Adoptables		
	TOTAAL	31.731	7.323
	TOTAL		
1948	Gemeentescholen	14.866	2.448
	Communales		
	Aangenomen	11.531	3.837
	Adoptées		1.357
	Aanneembare	5.086	
	Adoptables		
	TOTAAL	31.483	7.642
	TOTAL		
1949	Gemeentescholen	14.778	2.536
	Communales		
	Aangenomen	11.614	3.889
	Adoptées		1.392
	Aanneembare	5.325	
	Adoptables		
	TOTAAL	31.717	7.817
	TOTAL		
1950	Gemeentescholen	14.739	2.627
	Communales		
	Aangenomen	11.681	4.023
	Adoptées		1.411
	Aanneembare	5.291	
	Adoptables		
	TOTAAL	31.711	8.061
	TOTAL		

(1) Worden beschouwd als onderwijzers (onderwijzeressen), de klasse-titularissen en de directeurs (directrices) zonder klasse.

(2) 1945 — Het archief werd bij de brand vernield.

(1) Sont considérés comme instituteurs(trices), les titulaires de classe et les directeurs(trices) sans classe.

(2) 1945 — Les archives ont été détruites lors de l'incendie.

4. — AANTAL SCHOLEN, KLASSEN
EN LEERLINGEN.

Statistieken voor het lager onderwijs.

(Jaartallen : 1945, 1947, 1948, 1949, 1950.)

Het Koninkrijk.

4. — NOMBRE D'ÉCOLES, DE CLASSES
ET D'ÉLÈVES.

Statistique de l'enseignement primaire.

(Années : 1945, 1947, 1948, 1949, 1950.)

Le Royaume.

JAARTAL ANNEE	Aard der scholen Genre d'écoles	Aantal scholen Nombre d'écoles				Aantal klassen Nombre de classes		Aantal leerlingen Nombre d'élèves		
		TOTAAL TOTAL	voor jongens pour garçons	voor meisjes pour filles	gemengde mixtes	TOTAAL TOTAL	verschil- lend van de 4 ^e graad distinctes du 4 ^e degré	TOTAAL TOTAL	Jongens Garçons	Meisjes Filles
1945 (1)	Gemeentelijke Communales.	5.143	2.380	1.321	1.442	—	—	364.871	239.794	125.077
	Aangenomen... Adoptées.	2.251	491	1.153	607	—	—	309.504	104.351	205.153
	Aanneembare Adoptables.	1.320	449	423	448	—	—	154.621	73.974	80.647
	TOTAAL TOTAL.	8.714	3.320	2.897	2.497	—	—	828.996	418.119	410.877
1947 (1)	Gemeentelijke Communales.	5.105	2.310	1.234	1.561	14.713	—	346.401	225.437	120.964
	Aangenomen... Adoptées.	2.378	535	1.189	654	10.703	—	304.903	104.241	200.662
	Aanneembare Adoptables.	1.280	441	433	406	5.408	—	137.340	66.179	71.161
	TOTAAL TOTAL.	8.763	3.286	2.856	2.621	30.824	—	788.644	395.857	392.787
1948	Gemeentelijke Communales.	5.083	2.287	1.219	1.577	14.553	1.654	337.795	220.466	117.329
	Aangenomen... Adoptées.	2.406	547	1.188	671	11.108	2.204	306.585	107.372	199.213
	Aanneembare Adoptables.	1.246	424	402	419	4.927	720	126.442	59.489	66.953
	TOTAAL TOTAL.	8.735	3.259	2.809	2.667	30.588	4.578	770.822	387.327	383.495
1949	Gemeentelijke Communales.	5.067	2.276	1.204	1.587	14.463	1.613	334.390	217.437	116.953
	Aangenomen... Adoptées.	2.421	553	1.190	678	11.178	2.248	307.907	107.361	200.546
	Aanneembare Adoptables.	1.245	432	399	414	5.162	719	125.986	60.779	65.207
	TOTAAL TOTAL.	8.733	3.261	2.793	2.679	30.803	4.580	768.283	385.577	382.706
1950	Gemeentelijke Communales.	5.056	2.262	1.205	1.589	14.423	1.631	336.789	218.226	118.563
	Aangenomen... Adoptées.	2.427	557	1.187	683	11.231	2.288	309.042	108.281	200.761
	Aanneembare Adoptables.	1.249	432	389	428	5.117	723	124.137	59.564	64.573
	TOTAAL TOTAL.	8.732	3.251	2.781	2.700	30.771	4.642	769.968	386.071	383.897

(1) 1945 en 1947 — Onvolledige inlichtingen geput uit het statistisch jaarboek en uit de parlementaire stukken.

(1) 1945 et 1947 — Renseignements incomplets tirés de l'annuaire statistique et de documents parlementaires.

Statistiek voor het Bewaarschoolonderwijs.
Aantal scholen, klassen en leerlingen.
 (Jaartallen : 1945, 1947, 1948, 1949, 1950.)
 Het Koninkrijk.

Statistique de l'Enseignement gardien.
Nombre d'écoles, de classes et d'élèves.
 (Années : 1945, 1947, 1948, 1949, 1950.)
 Le Royaume.

JAARTAL — ANNEE	Aard der scholen — Genre d'écoles	Aantal scholen — Nombre d'écoles	Aantal klassen — Nombre de classes	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves		
				TOTAAL TOTAL	Jongens Garçons	Meisjes Filles
1945 (1)	Gemeentelijke Communales.	1.530	2.245	58.870	30.637	28.233
	Aangenomen...	1.657	3.433	120.883	60.342	60.541
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	953	1.545	48.355	23.886	24.469
	TOTAAL TOTAL.	4.140	7.223	228.108	114.865	113.243
1947 (1)	Gemeentelijke Communales.	1.671	2.326	71.779	37.263	34.516
	Aangenomen...	1.833	3.593	135.835	68.363	67.472
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	893	1.361	44.352	22.001	22.351
	TOTAAL TOTAL.	4.397	7.280	251.966	127.627	124.339
1948	Gemeentelijke Communales.	1.504	2.419	77.498	40.388	37.110
	Aangenomen...	1.772	3.832	147.487	74.208	73.279
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	788	1.356	47.279	23.386	23.893
	TOTAAL TOTAL.	4.064	7.607	272.264	137.982	134.282
1949	Gemeentelijke Communales.	1.489	2.512	85.008	44.305	40.703
	Aangenomen...	1.783	3.887	155.077	77.937	77.140
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	778	1.392	49.706	24.523	25.183
	TOTAAL TOTAL.	4.050	7.791	289.791	146.765	143.026
1950	Gemeentelijke Communales.	1.499	2.602	87.612	45.539	42.073
	Aangenomen...	1.801	4.019	159.921	80.345	79.576
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	772	1.411	49.556	24.481	25.075
	TOTAAL TOTAL.	4.072	8.032	297.089	150.365	146.724

(1) 1945 en 1947 — Inlichtingen geput uit het statistisch jaarboek.

(1) 1945 et 1947 — Renseignements tirés de l'annuaire statistique.

Lager Onderwijs.

Aantal scholen, klassen en leerlingen.
(Schooljaar 1950-1951.)

Per Provincie.

Enseignement primaire.

Nombre d'écoles, de classes et d'élèves.
(Année scolaire 1950-1951.)

Par Province.

PROVINCIES PROVINCES	Aard der scholen Genre d'écoles	Aantal scholen Nombre d'écoles				Aantal klassen Nombre de classes		Aantal leerlingen Nombre d'élèves		
		TOTAAL TOTAL	voor jongens pour garçons	voor meisjes pour filles	gemengde mixtes	TOTAAL TOTAL	verschil- lend van de 4 ^e graad distinctes du 4 ^e degré	TOTAAL TOTAL	Jongens Garçons	Meisjes Filles
Antwerpen Anvers.	Gemeentelijke Communales.	371	247	83	41	2.115	412	56.090	40.951	15.139
	Aangenomen...	379	86	222	71	2.260	530	64.011	19.187	44.824
	Adoptées.	71	25	19	27	419	65	10.427	5.246	5.181
	Aanneembare Adoptables.	821	358	324	139	4.794	1.005	130.528	65.384	65.144
Brabant Brabant.	TOTAAL — TOTAL ...	771	372	185	214	3.180	410	72.593	44.876	27.717
	Gemeentelijke Communales.	256	32	165	59	1.119	221	29.213	6.019	23.194
	Aangenomen...	257	95	69	95	1.355	228	32.753	17.169	15.584
	Adoptées.	257	95	69	95	1.355	228	32.753	17.169	15.584
West-Vlaanderen Flandre occidentale.	Aanneembare Adoptables.	1.284	499	419	366	5.654	859	134.559	68.064	66.495
	TOTAAL — TOTAL ...	258	184	30	44	995	169	25.112	21.229	3.883
	Gemeentelijke Communales.	553	150	220	183	2.752	586	76.642	31.167	45.475
	Aangenomen...	78	22	20	36	313	49	6.263	3.126	3.137
Oost-Vlaanderen Flandre orientale.	Adoptées.	889	356	270	263	4.060	804	108.017	55.522	52.495
	Aanneembare Adoptables.	370	267	49	54	1.513	276	36.826	29.794	7.032
	Gemeentelijke Communales.	516	115	221	180	2.578	552	70.609	23.939	46.670
	Aangenomen...	60	25	19	16	302	43	7.741	4.577	3.164
Henegouwen Hainaut.	Adoptées.	946	407	289	250	4.393	871	115.176	58.310	56.866
	Aanneembare Adoptables.	1.052	450	345	257	2.465	171	56.290	30.354	25.936
	Gemeentelijke Communales.	97	15	47	35	229	22	5.203	1.533	3.670
	Aangenomen...	390	140	121	129	1.289	159	31.874	13.872	18.002
Luik Liège.	Adoptées.	1.539	605	513	421	3.983	352	93.367	45.759	47.608
	Aanneembare Adoptables.	893	225	202	466	2.161	110	48.321	25.617	22.704
	Gemeentelijke Communales.	52	6	24	22	126	14	3.266	750	2.516
	Aangenomen...	250	87	52	81	920	116	22.368	10.044	12.324
Limburg Limbourg.	Adoptées.	1.195	318	308	569	3.207	240	73.955	36.411	37.544
	Aanneembare Adoptables.	174	91	22	61	457	40	11.494	8.646	2.848
	Gemeentelijke Communales.	326	112	127	87	1.614	293	46.532	20.817	25.715
	Aangenomen...	36	10	14	12	242	36	6.612	2.892	3.720
Luxemburg Luxembourg.	Adoptées.	536	213	163	160	2.313	369	64.638	32.355	32.283
	Aanneembare Adoptables.	561	179	118	264	679	12	12.884	7.239	5.645
	Gemeentelijke Communales.	110	17	72	21	220	24	5.170	1.804	3.366
	Aangenomen...	41	9	18	14	94	12	2.018	836	1.182
Namen Namur.	Adoptées.	712	205	208	299	993	48	20.072	9.879	10.193
	Aanneembare Adoptables.	606	247	171	188	858	31	17.179	9.520	7.659
	Gemeentelijke Communales.	138	24	89	25	333	46	8.396	3.065	5.331
	Aangenomen...	66	19	27	20	183	17	4.081	1.802	2.279
Het Koninkrijk Le Royaume.	Adoptées.	810	290	267	233	1.374	94	29.656	14.387	15.269
	Aanneembare Adoptables.	5.056	2.262	1.205	1.586	14.423	1.631	336.789	218.226	118.563
	Gemeentelijke Communales.	2.427	557	1.167	683	11.231	2.288	309.042	108.281	200.761
	Aangenomen...	1.249	432	389	428	5.117	723	124.137	59.564	64.573
TOTAAL — TOTAL ...		8.732	3.251	2.781	2.700	30.771	4.642	769.968	386.071	383.897

Bewaarschoolonderwijs.
Aantal scholen, klassen en leerlingen.
 (Schooljaar 1950-1951.)
Per Provincie.

Enseignement gardien.
Nombre d'écoles, de classes et d'élèves.
 (Année scolaire 1950-1951.)
Par Province.

PROVINCIES PROVINCES	Aard der scholen Genres d'écoles	Aantal scholen — Nombre d'écoles	Aantal klassen — Nombre de classes	Aantal leerlingen — Nombre d'élèves		
				TOTAAL — TOTAL	Jongens — Garçons	Meisjes — Filles
Antwerpen Anvers.	Gemeentelijke Communales.	127	297	10.422	5.544	4.878
	Aangenomen...	305	849	36.058	18.126	17.932
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	36	87	3.245	1.603	1.642
	TOTAAL — TOTAL	468	1.233	49.725	25.273	24.452
Brabant Brabant.	Gemeentelijke Communales.	238	549	18.025	9.495	8.530
	Aangenomen...	241	499	19.606	9.865	9.741
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	165	336	11.685	5.763	5.922
	TOTAAL — TOTAL	644	1.384	49.316	25.123	24.193
Oost-Vlaanderen Flandre orientale.	Gemeentelijke Communales.	51	92	3.123	1.627	1.496
	Aangenomen...	404	884	34.598	17.326	17.272
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	41	76	2.743	1.338	1.405
	TOTAAL — TOTAL	496	1.052	40.464	20.291	20.173
West-Vlaanderen Flandre occidentale.	Gemeentelijke Communales.	107	201	6.632	3.441	3.191
	Aangenomen...	417	1.080	41.885	21.183	20.702
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	33	64	2.288	1.129	1.159
	TOTAAL — TOTAL	558	1.345	50.805	25.753	25.052
Henegouwen Hainaut.	Gemeentelijke Communales.	485	755	26.796	13.766	13.030
	Aangenomen...	68	84	2.888	1.429	1.459
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	249	442	15.648	7.733	7.915
	TOTAAL — TOTAL	802	1.281	45.332	22.928	22.404
Luik Liège.	Gemeentelijke Communales.	264	443	14.439	7.450	6.989
	Aangenomen...	30	37	1.194	592	602
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	154	257	8.586	4.280	4.306
	TOTAAL — TOTAL	448	737	24.219	12.322	11.897
Limburg Limbourg.	Gemeentelijke Communales.	29	40	1.420	743	677
	Aangenomen...	196	403	17.443	8.684	8.759
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	27	61	2.595	1.270	1.325
	TOTAAL — TOTAL	252	504	21.458	10.697	10.761
Luxemburg Luxembourg.	Gemeentelijke Communales.	60	65	1.843	931	912
	Aangenomen...	56	71	2.394	1.199	1.195
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	32	36	1.100	533	567
	TOTAAL — TOTAL	148	172	5.337	2.663	2.674
Namen Namur.	Gemeentelijke Communales.	138	160	4.912	2.542	2.370
	Aangenomen...	83	112	3.855	1.941	1.914
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	35	52	1.666	832	834
	TOTAAL — TOTAL	256	324	10.433	5.315	5.118
Het Koninkrijk Le Royaume.	Gemeentelijke Communales.	1.499	2.602	87.612	45.539	42.073
	Aangenomen...	1.801	4.019	159.921	80.345	79.576
	Adoptées.					
	Aanneembare Adoptables.	772	1.411	49.556	24.481	25.075
	TOTAAL — TOTAL	4.072	8.032	297.089	150.365	146.724

5. — VOORBEREIDENDE AFDELINGEN
GEVOEGD BIJ DE INRICHTINGEN
VOOR RIJKSMIDDELBAAR ONDERWIJS.

I. — Aantal voorbereidende afdelingen
(volledige en onvolledige).

5. — SECTIONS PREPARATOIRES
ANNEXEES AUX ETABLISSEMENTS
D'ENSEIGNEMENT MOYEN DE L'ETAT.

I. — Nombre de sections préparatoires
(complètes et incomplètes).

PROVINCIE	1947-1948	1948-1949	1949-1950	1950-1951	1951-1952	PROVINCES
Antwerpen	13	14	17	17	17	Anvers.
Brabant	39	37	44	45	44	Brabant.
West-Vlaanderen	21	21	23	23	24	Flandre occidentale.
Oost-Vlaanderen	23	28	30	30	30	Flandre orientale.
Henegouwen	42	43	46	44	45	Hainaut.
Luik	15	18	22	21	22	Liège.
Limburg	8	11	13	13	13	Limbourg.
Luxemburg	8	9	9	11	10	Luxembourg.
Namen	15	16	16	19	16	Namur.
TOTALEN	184	197	220	223	221	TOTAUX.

N.B. — Het gemiddeld aantal professoren is hoger dan in de scholen voor lager onderwijs.

N.B. — La moyenne du nombre des professeurs est plus importante que dans les écoles de l'enseignement primaire.

II. — Aantal klasse-titularissen of aantal klassen.

II. — Nombre de titulaires de classe
ou nombre de classes.

PROVINCIE	1947-1948	1948-1949	1949-1950	1950-1951	1951-1952	PROVINCES
Antwerpen... ..	132	152	189	203	208	Anvers.
Brabant	285	297	343	359	360	Brabant.
Westvlaanderen	166	180	201	201	219	Flandre occidentale.
Oostvlaanderen	187	227	257	262	287	Flandre orientale.
Henegouwen	198	208	246	264	274	Hainaut.
Luik	73	99	126	126	132	Liège.
Limburg	64	92	113	122	127	Limbourg.
Luxemburg	23	25	32	38	40	Luxembourg.
Namen... ..	68	79	95	99	99	Namur.
TOTALEN	1.196	1.359	1.602	1.674	1.746	TOTAUX.

III. — Schoolbevolking.

III. — Population scolaire.

PROVINCIE	1947-1948	1948-1949	1949-1950	1950-1951	1951-1952	PROVINCES
Antwerpen... ..	3.791	4.266	4.763	5.012	5.068	Anvers.
Brabant	7.165	6.822	8.016	8.487	8.265	Brabant.
Westvlaanderen	4.244	4.347	4.566	4.926	5.051	Flandre occidentale.
Oostvlaanderen	5.120	5.931	6.491	6.723	7.247	Flandre orientale.
Henegouwen	4.554	4.731	5.485	5.785	6.054	Hainaut.
Luik	1.718	2.013	2.546	2.894	2.910	Liège.
Limburg	1.699	2.143	2.618	2.769	2.819	Limbourg.
Luxemburg	417	448	630	711	759	Luxembourg.
Namen... ..	1.800	1.991	2.151	2.156	2.166	Namur.
TOTALEN	30.508	32.692	37.266	39.463	40.339	TOTAUX.

IV. — Sommen aangewend tot uitbetaling der wedden.

1947-1948	83.560.530 frank
1948-1949	106.632.800 »
1949-1950	126.878.400 »
1950-1951	132.580.800 »
1951-1952	138.283.200 »

Jaar 1937 :

571 onderwijzers; sommen aangewend tot uitbetaling der wedden : 14.606.500 frank.

269 onderwijzeressen; sommen aangewend tot uitbetaling der wedden : 6.247.700 frank.

V. — Bedrag der sommen in de loop der jaren 1948, 1949, 1950 en 1951 aangewend tot onderhoud van de voorbereidende klassen, gevoegd bij de inrichtingen voor Rijksmiddelbaar onderwijs.

IV. — Sommes affectées au paiement des traitements.

1947-1948	83.560.530 francs
1948-1949	106.632.800 »
1949-1950	126.878.400 »
1950-1951	132.580.800 »
1951-1952	138.283.200 »

Année 1937 :

571 instituteurs; sommes affectées au paiement des traitements : 14.606.500 francs.

269 institutrices; sommes affectées au paiement des traitements : 6.247.700 francs.

V. — Montant des sommes affectées au cours des années 1948, 1949, 1950 et 1951 à l'entretien des classes préparatoires annexées aux établissements d'Enseignement moyen de l'Etat.

PROVINCIE	1948	1949	1950	1951	PROVINCES
Brabant	3.814.965	4.132.750	5.996.485	6.947.310	Brabant.
Henegouwen	2.543.310	2.818.400	4.325.910	4.997.520	Hainaut.
Luik	937.685	1.382.100	2.233.295	2.460.900	Liège.
Luxembourg	295.435	338.750	562.720	719.340	Luxembourg.
Namen	873.460	1.070.450	1.670.575	1.824.070	Namur.
Limburg	1.159.200	1.288.200	1.670.180	1.905.000	Limbourg.
Antwerpen	1.915.200	2.154.600	2.779.070	3.120.000	Anvers.
Oost-Vlaanderen	2.721.600	2.929.800	3.586.780	4.080.000	Flandre orientale.
West-Vlaanderen	2.091.600	2.063.400	2.477.890	2.985.000	Flandre occidentale.

N. B. — Totaal = vergeleken met het lager onderwijs.

N. B. — Total = comparer avec l'enseignement primaire.

Opmerkingen betreffende de raming der sommen aangewend tot onderhoud van de voorbereidende afdelingen gevoegd bij de Rijksmiddelbare scholen :

1° De inlichtingen hebben betrekking op de jaren 1948, 1949, 1950 en 1951, omdat de stukken betreffende de begroting van de vorige jaren werden vernield bij de brand van 24 Juni 1947.

2° Om de kostprijs van het onderhoud van een klasse vast te stellen werden volgende gegevens in acht genomen :

- a) lonen van het overheids-, het ambachts- en het dienstpersoneel met volledige en onvolledige prestaties;
- b) water, gas, electriciteit, telefoon, frankering, huren van blusapparaten;
- c) onderhoud van het materieel en het meubilair;
- d) bureaubenodigheden.

In verband met de verwarming, werd geen rekening gehouden met de kolen en met de kosten van inrichting of onderhoud (belangrijke herstellingen) van de centrale verwarming.

De facturen betreffende de steenkolen worden bijgehouden door de Dienst voor Brandstof en de kosten van centrale verwarming vallen ten laste van Openbare Werken.

De inlichtingen betreffende het bouwen en huren van de gebouwen vallen onder de bevoegdheid van het Departement van Openbare Werken.

Men kan de kosten voor het bouwen van een klasse met blijgebouwen (gang) echter ramen op 400.000 frank per jaar.

Remarques au sujet de l'évaluation des sommes affectées à l'entretien des sections préparatoires annexées aux écoles moyennes de l'Etat :

1° Les renseignements portent sur les années 1948, 1949, 1950, 1951, les documents relatifs au budget des années antérieures ayant été détruits lors de l'incendie du 24 juin 1947.

2° Pour établir le coût de l'entretien d'une classe il a été tenu compte des éléments suivants :

- a) salaires du personnel de maîtrise, gens de métier et de service à prestations complètes et incomplètes;
- b) eau, gaz, électricité, téléphone, affranchissement, location extincteurs;
- c) entretien matériel et mobilier;
- d) fournitures de bureau.

Pour ce qui concerne le chauffage, il n'est pas tenu compte du charbon et des frais d'installation ou d'entretien (grosses réparations) du chauffage central.

Les factures relatives au charbon sont détenues par le Service des Combustibles et les frais du chauffage central sont à charge des Travaux Publics.

Les renseignements concernant la construction et la location des bâtiments sont du ressort du Département des Travaux Publics.

On peut, toutefois, estimer à 400.000 francs actuellement le coût de la construction d'une classe avec ses dépendances (couloir).

B. — NORMAALONDERWIJS.

I. — LIJST DER NORMAALSCHOLEN DIE ÉÉN,
TWEË OF DRIE AFDELINGEN OMVATTEN
(lagere, middelbare, bewaarschool).

B. — ENSEIGNEMENT NORMAL.

I. — LISTES DES ÉCOLES NORMALES
COMPTANT UNE, DEUX OU TROIS SECTIONS
(primaire, moyenne, gardienne).

Scholen — Ecoles	Zetel — Siège	Lagere N. S. — E. N. Primaire	Middelbare N. S. — E. N. Moyenne	N. S. voor Bewaarsch.-ond. — E. N. Gardienne	Nederlandse Taalrol — Régime linguistique néerlandais	Franse Taalrol — Régime linguistique français
<i>Rijk :</i> <i>Etat :</i> 9: jongens ... garçons.	Blankenberge Blankenberghe. Couvin Couvin. Gent Gand. Hoei Huy. Lier Lierre. Bergen Mons. Nijvel Nivelles. Verviers Verviers. Virton Virton.	lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire	— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —	Ned. T. Reg. Fl. — — Ned. T. Reg. Fl. — — Ned. Fl. — — — — — — — —	— — R. Fr. Fr. T. — — R. Fr. Fr. T. — — Fr. — Fr. — Fr. — Fr.
7: meisjes filles.	Andenne Andenne. Aarlen Arlon. Brugge Bruges. Brussel-Vorst (Berkend.-str.) Bruxelles-Forest (r. Berkend.). Brussel II (K. Bogaerdstr.) Bruxelles II (r. K. Bogaerd). Luik Liège. Doornik Tournai.	lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire lagere primaire	— — — — — — — — — — — — — — — — — —	bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne bewaarsch.-ond. gardienne	3 — — — Ned. Fl. — — Ned. Fl. — — — — — — —	6 Fr. — Fr. — — Fr. — Fr. — Fr. — Fr. — Fr. — Fr.
<i>Provinciale :</i> <i>Provinciales :</i> 2: jongens ... garçons.	Morlanwelz Morlanwelz. Tienen Tirlemont.	lagere primaire lagere primaire	— — — —	— — — —	— — Ned. Fl.	Fr. — Fr. (1) —
3: meisjes filles.	Geldenaken Jodoigne. Leuven Louvain. Bergen Mons.	lagere primaire lagere primaire lagere primaire	— — — — — —	— — — — — —	— — Ned. Fl. — —	Fr. — Fr. — Fr. —
<i>Gemeentelijke :</i> <i>Communes :</i> 3: jongens ... garçons.	Antwerpen Anvers. Brussel Bruxelles. Luik Liège.	lagere primaire lagere primaire lagere primaire	middelbare moyenne middelbare moyenne middelbare moyenne	— — — — — —	Ned. Fl. Ned. (1) Fl. — —	— — Fr. — Fr. —
4: meisjes filles.	Antwerpen Anvers. Brussel Bruxelles.	lagere primaire lagere primaire	— — — —	bewaarsch.-ond. gardienne — —	Ned. Fl. — —	— — Fr. —

(1) Omvat een Nederlandstalige en een Franstalige afdeling.

(1) Compt 2 sections linguistiques.

Scholen — Ecoles	Zetel — Siège	Lagere N. S. — E. N. Primaire	Middelbare N. S. — E. N. Moyenne	N. S. voor Bewaarsch.-ond. — E. N. Gardienne	Nederlandse Taalrol — Régime linguistique néerlandais	Franse Taalrol — Régime linguistique français
	Gent	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Gand	primaire	—	—	—	Fr.
	Luik	lagere	—	—	—	—
	Liège	primaire	—	—	—	—
Private : Privées : 17 : jongens garçons.	Alsemberg	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Alsemberg	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Antwerpen	lagere	middelbare	—	Ned. Fl.	—
	Anvers	primaire	moyenne	—	—	Fr.
	Aarlen	lagere	middelbare	—	—	—
	Arlon	primaire	moyenne	—	Ned. Fl.	—
	Bokrijk	lagere	—	—	—	Fr.
	Bokrijk	primaire	—	—	—	—
	's Gravenbrakel	lagere	—	—	—	Fr.
	Braine-le-Comte	primaire	—	—	Ned. (1) Fl.	Fr.
	Brussel (Nieuwlandstr.)	lagere	middelbare	—	—	Fr.
	Bruxelles (Terre Neuve)	primaire	moyenne	—	—	Fr.
	Carlsbourg	lagere	—	—	—	Fr.
	Carlsbourg	primaire	—	—	—	Fr.
	Leuven	lagere	—	—	—	Fr.
	Louvain	primaire	—	—	—	Fr.
	Malonne	lagere	middelbare	—	—	Fr.
	Malonne	primaire	moyenne	—	—	—
	Mechelen	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Malines	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Mechelen a/M.	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Mechelen s/M.	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Oostakker	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Oostakker	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Sint. Niklaas	lagere	middelbare	—	Ned. Fl.	—
	Saint-Nicolas	primaire	moyenne	—	—	Fr.
	Theux	lagere	—	—	Fl. Ned.	—
	Theux	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Tienen	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Tirlemont	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Torhout	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Torhout	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Zwijnaarde	lagere	—	—	Ned.	—
	Zwijnaarde	primaire	—	—	—	—
36 : meisjes filles.	Bastenaken	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	11 —	7 Fr.
	Bastogne	primaire	moyenne	—	—	—
	Berchem	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	—
	Berchem	primaire	moyenne	—	—	Fr.
	Blegny	lagere	—	—	—	—
	Blegny	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Borgloon	lagere	—	—	—	Fr.
	Looz	primaire	—	—	—	—
	Brugellette	lagere	—	—	—	Fr.
	Brugellette	primaire	—	—	—	—
	Brugge	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	—
	Bruges	primaire	moyenne	—	—	Fr.
	Brussel (de Lignestr.)	lagere	—	—	—	Fr.
	Bruxelles (r. de Ligne)	primaire	—	—	Ned. (1) Fl.	Fr.
	Brussel II (Molenbeekstr.)	lagere	—	—	—	Fr.
	Bruxelles II (r. de Molenbeek)	primaire	—	—	—	Fr.
	Celles-Escanaffles	lagere	—	—	—	Fr.
	Celles-Escanaffles	primaire	—	—	—	Fr.
	Champion	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	—	Fr.
	Champion	primaire	moyenne	—	Ned. Fr.	—
	Diest	lagere	—	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fr.	—
	Diest	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Eekloo	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	—
	Ecloo	primaire	moyenne	—	Ned. Fl.	—
	Gent (Leeuwstr.)	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	—
	Gand (Leeuwstr.)	primaire	moyenne	—	—	Fr.
	Gosselies	lagere	—	bewaarsch.-ond. gardienne	—	Fr.
	Gosselies	primaire	—	—	Ned. Fl.	Fr.
	Gijzegem	lagere	—	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	—
	Gijzegem	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Hasselt	lagere	—	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	—
	Hasselt	primaire	—	—	Ned. Fl.	—
	Herentals	lagere	—	—	Ned. Fl.	—
	Herentals	primaire	—	—	Ned. Fl.	Fr.
	Heverlee	lagere	middelbare	bewaarsch.-ond. gardienne	Ned. Fl.	Fr.
	Héverlé	primaire	moyenne	—	Ned. Fl.	Fr.
	Hoegaarden	lagere	—	—	—	—
	Hougarde	primaire	—	—	—	—

(1) Zie nota bladz. 13.

(1) Voir note page 13.

Scholen Ecoles	Zetel Siège	Lagere N. S. E. N. Primaire	Middelbare N. S. E. N. Moyenne	N. S. voor Bewaarsch.-ond. E. N. Gardienne		
Hoei		lagere	—	—	—	Fr.
Huy		primaire	—	—	—	Fr.
Kain		lagere	—	—	—	Fr.
Kain		primaire	—	—	—	Fr.
Leuze		lagere	—	—	—	Fr.
Leuze		primaire	—	—	—	Fr.
Leuven		lagere	middelbare	—	Ned.	Fr.
Louvain		primaire	moyenne	—	Fl.	Fr.
Luik H. Ch.		lagere	middelbare	bewaarsch.-ond.	—	Fr.
Liège H. Ch.		primaire	moyenne	gardiennne	—	Fr.
Nijvel		lagere	middelbare	—	—	Fr.
Nivelles		primaire	moyenne	—	—	Fr.
O.-L.-V.-Waver		lagere	middelbare	bewaarsch.-ond.	Ned.	Fr.
Wavre N.-Dame		primaire	moyenne	gardiennne	Fl.	Fr.
Pecq		lagere	middelbare	—	—	Fr.
Pecq		primaire	moyenne	—	—	Fr.
Pesche		lagere	—	—	—	Fr.
Pesche		primaire	—	—	—	Fr.
Ronse		lagere	—	bewaarsch.-ond.	Ned.	—
Renaix		primaire	—	gardiennne	Fl.	—
Sint-Amandsberg		lagere	—	bewaarsch.-ond.	Ned.	—
Mont-Saint-Amand		primaire	—	gardiennne	Fl.	—
Sint-Niklaas (W.)		lagere	middelbare	bewaarsch.-ond.	Ned.	—
Saint-Nicolas (W.)		primaire	moyenne	gardiennne	Fl.	—
Tielt		lagere	middelbare	—	Ned.	—
Thielt		primaire	moyenne	—	Fl.	—
Turnhout		lagere	middelbare	—	Ned.	—
Turnhout		primaire	moyenne	—	Fl.	—
Virton		lagere	—	bewaarsch.-ond.	—	Fr.
Virton		primaire	—	gardiennne	—	Fr.
Vorselaar		lagere	—	bewaarsch.-ond.	Ned.	—
Vorselaar		primaire	—	gardiennne	Fl.	—
Wijnegem		lagere	—	bewaarsch.-ond.	Ned.	—
Wijnegem		primaire	—	gardiennne	Fl.	—
		81	31	27	21	21

Lijst der zelfstandige normaalscholen
voor bewaarschoolonderwijzeressen.

Liste des écoles normales gardiennes indépendantes.

1	Provinciale	Bergen, rue Verte	Fr.	
	Provinciale	Mons, rue Verte		
2	Gemeentelijke	Brussel, Blaesstraat	1	
	Communales	Bruxelles, rue Blaes	Fr.	
		Luik, rue Basse-Wez	Fr.	
		Liège, rue Basse-Wez		
8	Private	Aat	Fr.	
	Privées	Ath.	—	Ned.
		Berlaar	—	Fl.
		Berlaar	—	Ned.
		Borsbeek	—	Fl.
		Borsbeek	—	Ned.
		Dendermonde	—	Fl.
		Termonde	—	—
		La Louvière	Fr.	—
		La Louvière	—	Ned.
		Opwijk	—	Fl.
		Opwijk	—	—
		Sint-Joost-T.N., Merinosstraat	Fr.	—
		St.-Josse, rue du Mérinos	Fr.	—
		Virginal	—	—
		Virginal	—	—
			4	4

Lijst der zelfstandige middelbare normaalscholen.

Liste des écoles normales moyennes indépendantes.

	Private — Privées :			
5	Meisjes Filles.	Brussel, Steenweg op Haacht ... Bruxelles, Chaussée de Haecht. Landen ... Landen. Loverval ... Loverval. Namen, rue du Président ... Namur, rue du Président. Ramegnies-Chin (Doornik) ... Ramegnies-Chin (Tournai).	Fr. — Fr. Fr. Fr.	— Fl. Ned. — —
			4	1

— Totaal aantal inrichtingen voor normaalonderwijs volgens de aard der inrichting, het geslacht der leerlingen en het taalstelsel.

Lagere Normaalscholen.

Jongens : Frans stelsel ...	Rijk ...	6)
	Provinciale ...	1)
	Gemeentelijke ...	2) 15
	Private ...	6)
Nederlands stelsel ...	Rijk ...	3)
	Provinciale ...	1)
	Gemeentelijke ...	1) 16
	Private ...	11) — 31
Meisjes : Frans stelsel ...	Rijk ...	5)
	Provinciale ...	2)
	Gemeentelijke ...	2) 24
	Private ...	15)
Nederlands stelsel ...	Rijk ...	2)
	Provinciale ...	1)
	Gemeentelijke ...	2) 26
	Private ...	21) — 50
		81

Lagere normaalscholen, omvattende :

a) naast de Franstalige afdeling een Nederlandstalige afdeling :

Jongens : Gemeentelijke ...	1
Meisjes : Private ...	1

b) naast de Nederlandstalige afdeling een Franstalige afdeling :

Jongens : Provinciale ...	1
Private ...	1
Meisjes : Private ...	5

Normaalscholen voor Bewaarschoolonderwijzeressen.

Frans stelsel :	Rijk ...	5)
	Gemeentelijke ...	2)
	Provinciale ...	1) 16
	Private ...	8)
Nederlands stelsel :	Rijk ...	2)
	Provinciale ...	—)
	Gemeentelijke ...	1) 22
	Private ...	19)
		38

Normaalafdeling voor bewaarschoolonderwijzeressen, omvattende :

— een Franstalige afdeling naast de Nederlandstalige afdeling ... 1

Middelbare normaalscholen.

Jongens : Frans stelsel :	Rijk ...	2
	Provinciale ...	—
	Gemeentelijke ...	2
	Private ...	2
		— 6

— Totaux des établissements d'enseignement normal d'après la nature de l'établissement, le sexe des élèves et par régime linguistique.

Ecoles normales primaires.

Garçons : Régime français ...	Etat ...	6)
	Provinciale ...	1)
	Communales ...	2) 15
	Privées ...	6)
Régime flamand ...	Etat ...	3)
	Provinciale ...	1)
	Communale ...	1) 16
	Privées ...	11) — 31
Filles : Régime français ...	Etat ...	5)
	Provinciales ...	2)
	Communales ...	2) 24
	Privées ...	15)
Régime flamand ...	Etat ...	2)
	Provinciale ...	1)
	Communales ...	2) 26
	Privées ...	21) — 50
		81

Ecoles normales primaires comptant :

a) à côté de la section française une section flamande :

Garçons : Communale ...	1
Filles : Privée ...	1

b) à côté de la section flamande une section française :

Garçons : Provinciale ...	1
Privée ...	1
Filles : Privées ...	5

Ecoles normales gardiennes.

Régime français :	Etat ...	5)
	Communales ...	2)
	Provinciale ...	1) 16
	Privées ...	8)
Régime flamand :	Etat ...	2)
	Provinciale ...	—)
	Communale ...	1) 22
	Privées ...	19)
		38

Section normale gardienne comptant :

— une section française à côté de la section flamande ... 1

Ecoles normales moyennes.

Garçons : Régime français :	Etat ...	2
	Provinciale ...	—
	Communales ...	2
	Privées ...	2
		— 6

Nederlands stelsel :	Rijk...	2	
	Provinciale...	—	
	Gemeentelijke...	1	
	Private...	2	
		—	5
Meisjes : Frans stelsel :	Rijk...	3	11
	Provinciale...	—	
	Gemeentelijke...	—	
	Private...	9	
		—	12
Nederlands stelsel :	Rijk...	2	
	Provinciale...	—	
	Gemeentelijke...	—	
	Private...	11	
		—	13
		—	25
		—	36

Middelbare normaalscholen, omvattende :

— naast de Nederlandstalige afdeling een Franstalige afdeling :	
Private : Jongens	1
Meisjes	4
	—
	5

Algemene samenvatting.

Scholen met Frans taalstelsel.

Lagere Normaalscholen :	
Jongens	15
Meisjes	24
	—
	39
Middelbare Normaalscholen :	
Jongens	6
Meisjes	12
	—
	18
Normaalscholen voor Bewaarschoolonderwijzeressen :	
Meisjes	16
	—
	16
	—
	73

Scholen met Nederlands taalstelsel.

Lagere Normaalscholen :	
Jongens	16
Meisjes	26
	—
	42
Middelbare Normaalscholen :	
Jongens	5
Meisjes	13
	—
	18
Normaalscholen voor Bewaarschoolonderwijzeressen :	
Meisjes	22
	—
	22
	—
	82
	—
	155

Scholen met twee secties.

Lagere Normaalscholen :	
Jongens...	3
Meisjes...	6
	—
	9
Middelbare Normaalscholen :	
Jongens...	1
Meisjes...	4
	—
	5
Normaalscholen voor Bewaarschoolonderwijzeressen :	
Meisjes...	1
	—
	1
	—
	15

Algemeen totaal van de inrichtingen der 3 categorieën :

L. N. S.	81
M. N. S.	36
N. S. voor Bew.	38
	—
	155

Régime flamand :	Etat ...	2	
	Provinciale ...	—	
	Communale ...	1	
	Privées ...	2	
		—	5
Filles :	Régime français :	Etat ...	3
		Provinciale ...	—
		Communale ...	—
		Privées ...	9
			—
			12
	Régime flamand :	Etat ...	2
		Provinciale ...	—
		Communale ...	—
		Privées ...	11
			—
			13
			—
			25
			—
			36

Ecoles normales moyennes comptant :

— à côté de la section flamande une section française :	
Privées : Garçons	1
Filles	4
	—
	5

Récapitulation générale.

Ecoles d'expression française.

Ecoles normales primaires :	
Garçons...	15
Filles	24
	—
	39
Ecoles normales moyennes :	
Garçons...	6
Filles	12
	—
	18
Ecoles normales gardiennes :	
Filles	16
	—
	16
	—
	73

Ecoles d'expression néerlandaise.

Ecoles normales primaires :	
Garçons...	16
Filles	26
	—
	42
Ecoles normales moyennes :	
Garçons...	5
Filles	13
	—
	18
Ecoles normales gardiennes :	
Filles	22
	—
	22
	—
	82
	—
	155

Ecoles comptant 2 sections.

Ecoles normales primaires :	
Garçons	3
Filles	6
	—
	9
Ecoles normales moyennes :	
Garçons	1
Filles	4
	—
	5
Ecoles normales gardiennes :	
Filles	1
	—
	1
	—
	15

Total général des établissements des 3 catégories :

E. N. P.	81
E. N. M.	36
E. N. G.	38
	—
	155

Samenvattende tabel.

Tableau récapitulatif.

	Lagere N. S. E. N. Primaires			Middelbare N. S. E. N. Moyennes	N. S. voor Bewaarsch.-ond. E. N. Gardiennes
Rijksnormaalscholen Ecoles normales de l'Etat.	jongens : garçons	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	6 3 — 9	2 2 — 4	— — — —
	meisjes : filles	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	5 2 — 7	3 2 — 5	5 2 — 7
Provinciale Normaalscholen Ecoles normales provinciales.	jongens : garçons	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	1 1 × a — 2	— — — —	— — — —
	meisjes : filles	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	2 1 — 3	— — — —	— — — —
Gemeentelijke Normaalscholen Ecoles normales communales.	jongens : garçons	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	2 × b 1 — 3	2 1 — 3	— — — —
	meisjes : filles	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	2 2 — 4	— — — —	— 1 — 1
Private Normaalscholen Ecoles normales privées.	jongens : garçons	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	6 11 × c — 17	2 2 × c — 4	— — — —
	meisjes : filles	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	15 21 × d — 36	5 10 × f — 15	4 15 × g — 19
Zelfstandige Normaalscholen voor Bewaarschool- onderwijzeressen Ecoles normales gardiennes indépendantes.	provinciale, Frans stelsel provinciale, régime français gemeentelijke, Frans stelsel communales, régime français vrije, Frans stelsel privées, régime français Nederlands stelsel régime flamand				1 2 4 4 } 8
Zelfstandige middelbare Normaalscholen Ecoles normales moyennes indépendantes.	vrije : meisjes privées : filles	Frans stelsel régime français Nederlands stelsel régime flamand	4 1	4 1 } 5	

(jaren 1937-38 en 1945-46 tot 1951-52).

(années 1937-38 et 1945-46 à 1951-52).

(de 1937-38 et 1945-46 à 1951-52).

Aantal Nombre	Scholen Ecoles		1937-38		1945-46		1946-47		1947-48		1948-49		1949-50		1950-51		1951-52	
			Stelsel — Régime		Stelsel — Régime		Stelsel — Régime		Stelsel — Régime		Stelsel — Régime		Stelsel — Régime		Stelsel — Régime		Stelsel — Régime	
			Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.
			Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.
16	Rijk — Etat :																	
	jongens	9	1.057	471	263	238	271	251	300	237	335	258	385	327	426	371	476	426
	garçons	7	1.006	374	603	264	444	263	439	208	405	222	396	235	415	251	463	275
	meisjes																	
	filles.																	
5	Provinciale — Provinciales :																	
	jongens	2	148	212	114	95	83	88	72	89	86	108	84	114	109	137	126	120
	garçons	3	241	104	134	65	107	66	136	61	162	71	179	74	198	88	240	97
	meisjes																	
	filles.																	
7	Gemeentelijke — Communales :																	
	jongens	3	377	100	234	166	200	163	143	135	180	150	207	168	256	197	294	215
	garçons	4	452	168	331	164	287	162	246	164	245	170	263	167	305	177	300	179
	meisjes																	
	filles.																	
53	Private — Privées :																	
	jongens	17	864	2.762	603	1.735	548	1.761	398	1.958	418	2.001	483	1.959	556	2.048	655	2.262
	garçons	36	1.739	3.127	1.304	2.628	1.206	2.488	1.285	2.353	1.080	2.569	1.161	2.612	1.224	2.684	1.616	2.587
	meisjes																	
	filles.																	
81		81	5.884	7.318	3.576	5.355	3.146	5.242	3.019	5.205	2.911	5.549	3.158	5.656	3.489	5.953	4.170	6.161
			13.202		8.931		8.388		8.224		8.460		8.814		9.442		10.331	

c) Middelbare normaalscholen
(jaren 1945-46 tot 1950-51).

c) Ecoles normales moyennes
(années 1945-46 à 1950-51).

	1945-46		1946-47		1947-48		1948-49		1949-50		1950-51	
	Frans	Nederlands	Frans	Nederlands	Frans	Nederlands	Frans	Nederlands	Frans	Nederlands	Frans	Nederlands
	Français	Flamand	Français	Flamand	Français	Flamand	Français	Flamand	Français	Flamand	Français	Flamand
I. Bevolking Middelbare Normaalscholen. Population Ecoles Normales Moyennes.												
Rijk: jongens — garçons ...	83	52	76	73	75	100	76	114	124	150	194	215
Etat: meisjes — filles... ..	157	74	125	62	117	70	123	79	178	130	260	144
Gemeentelijke: jongens — garç.	—	20	54	11	90	24	106	28	130	32	158	35
Communales: meisjes — filles...	—	—	—	6	—	9	—	14	—	25	—	24
Vrije: jongens — garçons ...	60	103	52	101	39	87	36	98	53	152	83	211
Libres: meisjes — filles	237	318	226	311	235	323	196	372	184	383	199	393
	537	567	533	564	556	613	537	705	669	872	894	1.022

III. — DIPLOMA'S UITGEREIKT DOOR DE NORMAALSCHOLEN
(voor bewaarschoolonderwijzeressen, lagere, middelbare).

a) Normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen
(jaren 1938 en 1945 tot 1951).

III. — DIPLOMES DELIVRES PAR LES ECOLES NORMALES
(gardiennes, primaires, moyennes).

a) Ecoles normales gardiennes
(années 1938 et 1945 à 1951).

Aantal Nombre	Scholen — Ecoles	Stelsel — Régime		1938		1945		1946		1947		1948		1949		1950		1951	
		Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.
		Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.	Fr.	Fl.
7	Rijk Etat.	5	2	70	37	41	26	31	11	31	25	29	14	30	25	35	32	48	32
1	Provinciale Provinciale.	1	—	42	—	15	—	9	—	6	—	8	—	6	—	8	—	13	—
3	Gemeentelijke Communales.	2	1	44	10	13	—	19	—	10	—	8	—	15	—	16	—	23	13
27	Private Privées.	9	18	102	241	65	225	63	187	57	183	83	167	80	174	68	165	71	222
				258	288	134	251	122	198	104	208	128	181	131	199	127	197	155	267
				546		385		320		312		309		330		324		422	

b) Lagere normaalscholen
(jaren 1937 en 1945 tot 1951).

b) Ecoles normales primaires
(années 1937 et 1945 à 1951).

Aantal Nombre	Scholen Ecoles		1937		1945		1946		1947		1948		1949		1950		1951	
			Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.
			Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.	Fr.	Néerl.
16	Rijk: jongens	9	179	58	108	59	90	64	72	46	59	37	49	36	60	40	52	35
	Etat: garçons																	
	meisjes	7	93	52	111	58	101	49	88	37	77	32	69	25	78	33	64	31
	filles																	
5	Provinciale: jongens	2	39	16	32	21	23	15	27	15	11	10	21	12	9	13	21	15
	Provinciales: garçons																	
	meisjes	3	32	22	21	24	26	13	21	14	18	11	19	10	23	12	22	13
	filles																	
7	Gemeentelijke: jongens	3	37	38	56	16	62	27	42	28	35	25	35	29	28	24	23	24
	Communes: garçons																	
	meisjes	4	61	21	68	32	51	34	66	24	50	29	45	34	44	26	47	26
	filles																	
53	Private: jongens	17	171	401	122	338	103	324	111	325	81	296	85	323	71	314	82	350
	Privées: garçons																	
	meisjes	36	358	434	205	493	265	447	187	453	211	466	211	476	192	472	194	444
	filles																	
			970	1.042	723	1.041	721	973	614	942	542	906	534	945	505	934	505	938
			2.012		1.716		1.694		1.556		1.448		1.479		1.439		1.443	

c) Middelbare normaalscholen
(van 1945 tot 1950).

c) Ecoles normales moyennes
(de 1945 à 1950).

	1945		1946		1947		1948		1949		1950	
	Frans	Ned.	Frans	Ned.	Frans	Ned.	Frans	Ned.	Frans	Ned.	Frans	Ned.
	Franç.	Flam.	Franç.	Flam.	Franç.	Flam.	Franç.	Flam.	Franç.	Flam.	Franç.	Flam.
Rijk — Etat:												
jongens												
garçons	52	13	40	18	29	16	23	25	22	35	24	33
meisjes												
filles	61	35	56	29	43	18	37	19	35	20	47	27
Gemeentelijke — Communes:												
jongens												
garçons	—	7	—	2	—	4	11	5	24	10	22	7
meisjes												
filles	—	3	—	3	—	2	—	—	—	6	—	4
Vrije — Libres:												
jongens												
garçons	27	28	24	22	25	24	14	30	11	27	21	22
meisjes												
filles	81	126	50	90	55	87	75	86	55	108	52	103
	221	212	170	164	152	151	160	165	147	206	166	196

IV. — ONDERWIJZEND PERSONEEL DER NORMAALSCHOLEN.

a) Rijksnormaalscholen (1)

(voor bewaarschoolonderwijzeressen, lagere, middelbare).

IV. — PERSONNEL ENSEIGNANT DES ECOLES NORMALES.

a) Ecoles normales de l'Etat (1)

(gardiennes, primaires, moyennes).

Functies — Fonctions	1944-1945			1945-1946			1946-1947			1947-1948			1948-1949			1949-1950			1950-1951		
	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal
Schoolbestuurders	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9
Directeurs.																					
Huismeesters	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9	6	3	9
Economes.																					
Leraars voor de algemene vakken (2)	67	29	96	64	29	93	67	29	96	65	34	99	63	33	96	61	34	95	63	35	98
Professeurs des cours généraux (2).																					
Leraars voor de bijzondere vakken	30	10	40	28	10	38	28	10	38	20	11	31	22	11	33	22	10	32	22	8	30
Professeurs des cours spéciaux.																					
Lesgevers	6	8	14	6	7	13	7	8	15	28	35	63	23	40	63	23	47	70	40	54	94
Chargés de cours.																					
Studiemeesters	26	13	39	26	13	39	28	13	41	35	14	49	34	14	48	32	14	46	35	16	51
Maitres d'études.																					
Onderwijzers bij de oefenscholen	45	35	80	43	36	79	45	39	84	48	42	90	48	42	90	48	42	90	49	43	92
Instituteurs d'écoles d'application.																					
Bewaarschoolonderwijzeressen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2	—	2	2
Institutrices gardiennes.																					
	186	101	287	179	101	280	187	105	292	208	140	348	202	148	350	198	155	353	221	164	385

(1) Met inbegrip van het personeel der middelbare normaalscholen.

(2) Deze getallen omvatten tevens de godsdienstleraars.

(1) Y compris le personnel des écoles normales moyennes.

(2) Dans ces nombres sont compris les professeurs de religion.

Functies (3) — Fonction (3)	1944-1945			1945-1946			1946-1947			1947-1948			1948-1949			1949-1950			1950-1951		
	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal	Fr.	Ned.	Totaal
Schoolbestuurters	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7
Directrices.																					
Huismeesteressen	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7	5	2	7
Economes.																					
Leraressen voor de algemene vakken (2)	78	32	110	78	33	111	74	35	109	80	36	116	84	36	120	86	36	122	86	36	122
Professeurs de cours généraux (2).																					
Leraressen voor de bijzondere vakken	34	7	41	36	7	43	40	7	47	26	9	35	27	10	37	29	10	39	28	14	42
Professeurs des cours spéciaux.																					
Lesgeefsters	43	14	57	41	14	55	41	14	55	38	42	100	66	47	113	73	48	121	74	41	115
Chargées de cours.																					
Studiemeesteressen	38	16	54	37	16	53	38	17	55	40	15	55	40	15	55	40	15	55	40	15	55
Maitresses d'études.																					
Onderwijzeressen bij de oefenscholen	46	17	63	45	18	63	49	16	65	46	19	65	46	19	65	46	19	65	46	17	63
Institutrices écoles d'application.																					
Bewaarschoolonderwijzeressen	11	5	16	10	6	16	11	5	16	11	5	16	11	5	16	12	5	17	13	6	19
Institutrices gardiennes.																					
	260	95	355	257	98	355	263	97	360	271	130	401	284	136	420	296	137	433	297	133	430

(3) Met inbegrip van het personeel der middelbare normaalscholen en der normaalafdelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

(2) Deze getallen omvatten tevens de godsdienstleraars.

(3) Y compris le personnel des écoles normales moyennes et des sections normales gardiennes.

(2) Dans ces nombres sont compris les professeurs de religion.

b) Erkende normaalscholen
(lagere).

Statistiek betreffende het al dan niet gesubsidieerde onderwijzend personeel
der erkende lagere normaalscholen.

b) Ecoles normales agréées
(primaires).

Statistique du personnel enseignant (subsidie et non subsidie)
des écoles normales primaires agréées.

DR = Directeurs(trices) — Schoolbestuurders(-sters).
PR = Professeurs de Religion — Godsdienstlerars.
PS = Professeurs Subsidies — Gesubsidieerde leraars.
PN = Professeurs non subsidies — Niet gesubsidieerde leraars.

	1945-1946				1946-1947				1947-1948			
	DR	PR	PS	PN	DR	PR	PS	PN	DR	PR	PS	PN
<i>Private N. S. — E. N. privées</i>												
Jongens — Garçons.												
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	6	6	36	24	6	6	35	22	6	6	31	25
Streek Brussel — Région bruxelloise ...	1	2	18	3	1	2	18	2	1	2	18	2
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	9	10	84	28	9	10	79	24	9	10	79	22
Meisjes — Filles.												
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	14	14	53	92	14	14	57	93	14	14	55	123
Streek Brussel — Région bruxelloise ...	2	3	14	12	2	3	14	11	2	3	15	12
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	20	20	153	122	20	20	152	125	20	20	142	131
<i>Provinciale N. S. — E. N. Provinciales.</i>												
Jongens — Garçons.												
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	1	1	10	4	1	1	7	6	1	1	9	5
Streek Brussel — Région bruxelloise ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	1	1	18	18	—	1	16	20	1	1	14	22
Meisjes — Filles.												
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	2	2	9	31	2	2	9	23	2	2	12	—
Streek Brussel — Région bruxelloise ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	1	1	9	15	1	1	9	16	1	1	8	16
<i>Gemeentelijke N. S. — E. N. Communales.</i>												
Jongens — Garçons.												
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	1	1	4	16	1	1	4	16	1	1	4	16
Streek Brussel — Région bruxelloise ...	1	—	11	6	1	—	11	7	1	—	7	23
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	1	—	7	5	1	—	7	6	1	—	6	6
Meisjes — Filles.												
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	1	1	7	9	1	1	6	9	1	1	4	10
Streek Brussel — Région bruxelloise ...	1	—	8	20	1	—	8	19	1	—	7	21
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	2	—	11	14	2	—	11	13	2	—	10	15
Totalen — Totaux ...	64	62	452	419	63	62	443	412	64	62	421	461

DR = Directeurs(trices) — Schoolbestuurders(-sters).
 PR = Professeurs de Religion — Godsdienstleraars.
 PS = Professeurs subsidiés — Gesubsidieerde leraars.
 PN = Professeurs non subsidiés — Niet gesubsidieerde leraars.

	1948-1949				1949-1950				1950-1951				1951-1952			
	DR	PR	PS	PN	DR	PR	PS	PN	DR	PR	PS	PN	DR	PR	PS	PN
<i>Private N. S. — E. N. privés.</i>																
Jongens — Garçons.																
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	6	6	30	24	6	6	30	23	6	6	33	23	6	6	37	19
Streek Brussel — Région bruxelloise...	1	2	18	2	1	2	18	3	1	2	18	2	1	2	21	4
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	9	10	82	21	9	10	88	22	9	10	89	23	9	10	84	27
Meisjes — Filles.																
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	14	14	55	134	14	14	56	106	14	14	56	100	14	14	57	97
Streek Brussel — Région bruxelloise...	2	3	15	13	2	3	18	8	2	3	19	8	2	3	18	12
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	20	20	140	140	20	20	150	120	20	20	152	111	20	20	152	122
<i>Provinciale N. S. — E. N. Provinciales.</i>																
Jongens — Garçons.																
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	1	1	9	5	1	—	9	8	1	—	9	8	1	—	9	11
Streek Brussel — Région bruxelloise...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	1	1	18	21	1	1	18	22	1	1	18	22	1	1	18	25
Meisjes — Filles.																
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	2	2	15	9	2	2	18	15	2	2	17	15	2	2	20	17
Streek Brussel — Région bruxelloise...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	1	1	8	16	1	1	8	17	1	1	8	18	1	1	10	17
<i>Gemeentelijke N. S. — E. N. communales.</i>																
Jongens — Garçons.																
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	1	1	4	16	1	1	4	16	1	1	4	17	1	1	6	14
Streek Brussel — Région bruxelloise...	1	—	7	28	1	—	8	16	1	—	12	23	1	—	12	18
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	1	—	6	7	1	—	4	9	1	—	4	9	1	—	4	9
Meisjes — Filles.																
Waals landsgedeelte — Région wallonne ...	1	1	4	14	1	1	4	12	1	1	4	16	1	1	6	15
Streek Brussel — Région bruxelloise...	1	—	7	16	1	—	7	18	1	—	8	14	1	—	7	13
Vlaams landsgedeelte — Région flamande ...	2	—	10	15	2	—	8	17	2	—	8	18	2	—	8	23
Totalen — Totaux ...	64	62	428	481	64	61	448	432	64	61	459	427	64	61	469	443

V. — UITGAVEN IN VERBAND
MET HET NORMAALONDERWIJS.

a) Rijksnormaalonderwijs
(van 1945 tot 1951).

Kalenderjaar Année civile	Wedde der leraars Traitement des professeurs	Onderhoud der gebouwen Entretien des bâtiments	Aankopen (voor alle Rijks- normaalscholen) Achats (pour toutes les écoles normales de l'Etat)	Huur van nieuwe scholen Location de nouvelles écoles	Bouw van nieuwe scholen of bijgebouwen Construction de nouvelles écoles ou bâtiments annexes
1945	37.004.800	1.675.000	900.000	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.
1946	50.869.560	2.100.000	6.357.000	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.
1947	75.433.400	2.200.000	6.400.000 (11.200.000)	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.
1948	71.434.000	2.930.000	6.200.000	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.
1949	81.277.000	3.000.000	6.305.000	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.
1950	83.205.000	2.900.000	6.700.000	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.
1951	86.466.000	2.910.000	6.040.000	T. P. — O. W.	T. P. — O. W.

P. S. — Wat het huren en bouwen betreft, kan alleen de Minister van Openbare Werken deze statistieken geven.

V. — DEPENSES
DE L'ENSEIGNEMENT NORMAL.

a) Enseignement normal de l'Etat
(de 1945 à 1951).

P. S. — Pour la location et les constructions, seul le Ministère des Travaux Publics sait donner ces statistiques.

Rijksnormaalscholen in het Waals landsgedeelte
(met inbegrip van de normaalschool te Brussel :
Berkendal) — 11 scholen.

Ecoles normales de l'Etat du pays wallon
(y compris l'école normale de Bruxelles : Berkendael) —
11 écoles.

Kalenderjaar Année civile	Wedden der leraars Traitement des professeurs	Onderhoud Entretien	Aankopen Achats
1945		900.000	300.000
1946		1.200.000	4.160.000
1947		1.300.000	4.300.000
1948		1.870.000	7.658.700
1949		1.905.000	4.427.505
1950		1.985.200	4.859.728
1951		1.917.500	4.240.000

P. S. — Het is niet mogelijk de uitgaven in verband met de wedden der leraars afzonderlijk op te geven voor het Vlaams en het Waals landsgedeelte.

P. S. — Impossibilité de répartir les dépenses afférentes aux traitements des professeurs entre la région wallonne et la région flamande du pays.

Rijksnormaalscholen in het Vlaams landsgedeelte
(5 normaalscholen).

Ecoles normales de l'Etat du pays flamand
(5 écoles normales).

Kalenderjaar Année civile	Wedden der leraars Traitement des professeurs	Onderhoud van gebouwen en meubilair Entretien des bâtiments et du mobilier	Aankopen Achats
1945		775.000	600.000
1946		900.000	2.197.000
1947		900.000	2.100.000
1948		1.060.000	3.541.300
1949		1.094.500	1.877.495
1950		914.800	1.840.272
1951		992.500	1.800.000

P. S. — Het is niet mogelijk de uitgaven in verband met de wedden der leraars afzonderlijk op te geven voor het Vlaams en het Waals landsgedeelte.

P. S. — Impossibilité de répartir les dépenses afférentes aux traitements des professeurs entre la région wallonne et la région flamande du pays.

b) Erkend normaalonderwijs.

b) Enseignement normal agréé.

Jaren Années	Private Privées	Provinciale Provinciales	Gemeentelijke Communales
1937-1938	7.223.304	1.338.524	1.307.665
1945-1946	14.650.617	2.608.662	2.711.990
1946-1947	22.846.348	3.411.331	4.012.899
1947-1948	22.638.778	3.446.277	3.729.143
1948-1949	24.986.879	4.115.498	3.704.484
1949-1950	27.173.523	4.418.167	3.666.090
1950-1951	27.838.683	4.628.276	3.719.911

VI. — AANTAL KLASSEN EN BEVOLKING
DER AAN DE RIJKSNORMAALSCHOLEN
VERBONDEN OEFENSCHOLEN
(van 1946-47 tot 1951-52).

VI. — NOMBRE DE CLASSES ET POPULATION
DES ECOLES D'APPLICATION
ANNEXEES AUX ECOLES NORMALES DE L'ETAT
(de l'année 1946-47 à 1951-52).

	Scholen — Ecoles	Stelsel — Régime		Schooljaar 1945-1946 — Année scol. 1945-1946		Schooljaar 1946-1947 — Année scolaire 1946-1947				Schooljaar 1947-1948 — Année scolaire 1947-1948				Schooljaar 1948-1949 — Année scolaire 1948-1949			
		Fr. — Fr.	Néerl. — Ned.			Aantal klass. — Nomb. class.	Frans stelsel — Rég. franç.	Aantal klass. — Nomb. class.	Ned. stelsel — Rég. néerl.	Aantal klass. — Nomb. class.	Frans stelsel — Rég. franç.	Aantal klass. — Nomb. class.	Ned. stelsel — Rég. néerl.	Aantal klass. — Nomb. class.	Frans stelsel — Rég. franç.	Aantal klass. — Nomb. class.	Ned. stelsel — Rég. néerl.
7	Bewaarscholen ... Jardins d'enfants.	5	2			11	203	5	115	11	229	5	124	11	277	6	138
16	lagere : primaires :																
	Normaalscholen jongens ...	6	3			45	945	39	886	48	928	42	900	48	956	42	912
	Ecole normale garçons.	5	2			49	692	46	351	46	728	19	334	46	681	19	361
	Normaalscholen meisjes ...																
	Ecole normale filles.																
		11	5			1.637		1.237		1.656		1.234		1.637		1.273	

	Scholen — Ecoles	Stelsel — Régime		Schooljaar 1949-1950 — Année scolaire 1949-1950				Schooljaar 1950-1951 — Année scolaire 1950-1951				Schooljaar 1951-1952 — Année scolaire 1951-1952			
		Fr. — Fr.	Ned. — Néerl.	Aantal klass. — Nomb. class.	Frans stelsel — Rég. franç.	Aantal klass. — Nomb. class.	Ned. stelsel — Rég. néerl.	Aantal klass. — Nomb. class.	Frans stelsel — Rég. franç.	Aantal klass. — Nomb. class.	Ned. stelsel — Rég. néerl.	Aantal klass. — Nomb. class.	Frans stelsel — Rég. franç.	Aantal klass. — Nomb. class.	Ned. stelsel — Rég. néerl.
7	Bewaarscholen ... Jardins d'enfants.	5	2	11	307	7	211	12	352	7	233	13	455	8	233
16	lagere : primaires :														
	Normaalscholen jongens ...	6	3	48	933	42	950	49	998	43	1.022	49	1.099	43	1.070
	Ecole normale garçons.	5	2	46	716	19	350	46	763	17	384	46	856	17	459
	Normaalscholen meisjes ...														
	Ecole normale filles.														
		11	5	1.649		1.300		1.761		1.406		1.955		1.521	

C. — MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Aantal inrichtingen en leerlingen.

a) RIJK.

Aard der inrichtingen	Aantal	
	1947-1948	1950-1951
Middelbare scholen:		
jongens	25	30
meisjes	37	53
gemengd	56	67 (70 op 1.9.51)

TOTAAL ... 118 150
(waarvan 73 in het Vlaamse land en 77 in het Waalse land)

Koninklijke Athenaea:

jongens	16	18
gemengd	58	69
Koninklijke Lycea	17	21

TOTAAL ... 91 108
(waarvan 46 in het Vlaamse land en 52 in het Waalse land)

ALGEMEEN TOTAAL ... 209 258

Aantal leerlingen in de inrichtingen voor Rijksmiddelbaar Onderwijs, afgezien van de afdeling voor bewaarschoolonderwijs alsmede van de voorbereidende afdeling:

1. M. O. en lagere graad der Koninklijke Athenaea en Koninklijke Lycea t. t. z. de leerlingen van 12 tot 15 jaar volgens hetzelfde leerplan	33.792	44.540
2. Hogere graad der Koninklijke Athenaea en Koninklijke Lycea	9.403	11.853

TOTAAL M. R. O. ... 43.195 56.393
(waaronder 35.880 jongens en 20.360 meisjes)

Het aantal voor het schooljaar 1951-1952 bij het Rijksmiddelbaar Onderwijs ingeschreven leerlingen verhoogde met 1.709 leerlingen in vergelijking met het voorgaande jaar.

Aantal leerlingen:

a) in de bewaarschoolafdelingen van het Rijksmiddelbaar Onderwijs:

Aantal inrichtingen:

1947-1948 :	5
1950-1951 :	73

Aantal leerlingen:

1947-1948 :	164
1950-1951 :	4.659

b) in de voorbereidende afdelingen:

Aantal inrichtingen:

1947-1948 :	186
1950-1951 :	221

Aantal leerlingen:

1947-1948 :	30.813
1950-1951 :	43.902

C. — ENSEIGNEMENT MOYEN.

Nombre d'établissement et d'élèves.

a) ETAT.

Genre d'établissements	Nombre	
	1947-1948	1950-1951
Ecoles moyennes:		
garçons	25	30
filles	37	53
mixtes	56	67 (70 au 1.9.51)

TOTAL ... 118 150
(dont 73 en pays flamand et 77 en pays wallon)

Athénées royaux:

garçons	16	18
mixtes	58	69
Lycées royaux	17	21

TOTAL ... 91 108
(dont 46 en pays flamand et 52 en pays wallon)

TOTAL GENERAL ... 209 258 ...

Nombre d'élèves dans les établissements d'E. M. de l'Etat, compte non tenu des sections froebeliennes et préparatoires:

1. E. M. et degré inférieur des Athénés Royaux et Lycées Royaux, soit ... (les élèves de 12 à 15 ans suivant le même programme)	33.792	44.540
2. Degré supérieur des Athénés Royaux et Lycées Royaux	9.403	11.853

TOTAL E.M.E. ... 43.195 56.393
(dont 35.880 garçons et 20.360 filles)

Le nombre d'élèves inscrits dans l'enseignement moyen de l'Etat pour l'année scolaire 1951-1952 a augmenté de 1.709 élèves vis-à-vis de l'année antérieure.

Nombre d'élèves:

a) dans les sections froebeliennes de l'Enseignement Moyen de l'Etat:

Nombre d'établissements:

1947-1948 :	5
1950-1951 :	73

Nombre d'élèves:

1947-1948 :	164
1950-1951 :	4.659

b) dans les sections préparatoires:

Nombre d'établissements:

1947-1948 :	186
1950-1951 :	221

Nombre d'élèves:

1947-1948 :	30.813
1950-1951 :	43.902

b) PROVINCIEËN.

	Aantal scholen		Aantal leerlingen	
	1947-48	1950-51	1947-48	1950-51
Middelbare scholen...	0	0	447	511
			(lagere graad)	
Athenaea en lycea	2	2	199	197
			(hogere graad)	
Totaal ...	2	2	646	708

c) GEMEENTEN.

Middelbare scholen...	6	5	4.938	3.724
			(lagere graad)	
Athenaea en lycea ...	15	13	1.917	1.185
			(hogere graad)	
Totaal ...	21	18	6.855	4.909

Algemeen totaal voor het Openbaar Middelbaar Onderwijs ...	232	278	50.696	62.010
--	-----	-----	--------	--------

d) KATHOLIEK MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Middelbare scholen:

Jongens ...	23	51	51	—
Meisjes ...	141	149	149	—
Totaal ...	164	200	200	—

Humaniora-instell.

Jongens ...	218	221	—	—
Meisjes ...	96	96	—	—
Totaal ...	314	317	—	—

Totaal aantal inrichtingen voor katholiek middelbaar onderwijs:

1947-48:	458
1950-51:	497

Totaal aantal leerlingen:

1947-48:	60.543, waarvan 50.501 jongens.
1950-51:	70.317, waarvan 50.994 jongens.

(Nota: Hierin begrepen 13 volledige humaniorascholen met 2.773 leerlingen die door gemeentelijke overheden worden gepatroneerd.)

b) PROVINCES.

	Nombre d'établissements		Nombre d'élèves	
	1947-48	1950-51	1947-48	1951-51
Ecoles moyennes ...	0	0	447	511
			(degré inférieur)	
Athénées et lycées ...	2	2	199	197
			(degré supérieur)	
Total ...	2	2	646	708

c) COMMUNES.

Ecoles moyennes ...	6	5	4.938	3.724
			(degré inférieur)	
Athénées et lycées ...	15	13	1.917	1.185
			(degré supérieur)	
Total ...	21	18	6.855	4.909

Total général pour l'enseignement moyen ...	232	278	50.696	62.010
---	-----	-----	--------	--------

d) ENSEIGNEMENT MOYEN CATHOLIQUE.

Ecoles moyennes:

Garçons ...	23	51	51	—
Filles ...	141	149	149	—
Total ...	164	200	200	—

Institutions englobant les humanités.

Garçons ...	218	221	—	—
Filles...	96	96	—	—
Total ...	314	317	—	—

Nombre total d'établissements d'enseignement moyen catholique:

1947-48:	458
1950-51:	497

Nombre total d'élèves de l'enseignement moyen catholique:

1947-48:	60.543, dont 50.501 garçons.
1950-51:	70.317, dont 50.994 garçons.

(Note: Ce chiffre comprend 13 établissements d'humanités complètes, comptant 2.773 élèves et patronnés par des autorités communales.)

D. — HOGER ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN.

1. — Lijst der inrichtingen voor hoger onderwijs.

1. Universiteit te Gent :

Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte

Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde
Hoger Instituut voor opvoedkundige wetenschappen

Faculteit der Rechten

Hogere school voor handels- en economische wetenschappen
School voor criminologie

Faculteit der Wetenschappen

Faculteit der Geneeskunde

Hoger Instituut voor Lichamelijke Opvoeding
Veeartsenijschool
Centrum voor biochimie

Speciale scholen voor Burgerlijke Bouwkunde, Mijnen, Kunst en
Fabriekwezen.

2. Universiteit te Luik :

Faculteit der Wijsbegeerte en Letteren

Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde
Hoger Instituut voor Oosterse geschiedenis en letterkunden
Hoger Instituut voor opvoedkundige wetenschappen

Faculteit der Rechten

School voor criminologie
Hogere school voor handels- en economische wetenschappen

Faculteit der Wetenschappen

Faculteit der Geneeskunde

Hoger instituut voor lichamelijke opvoeding

Faculteit der toegepaste wetenschappen

Interfacultair centrum voor koloniale studiën
Interfacultair arbeidscentrum.

3. Universiteit te Brussel :

Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte

Instituut voor Spaanse studiën

Faculteit der Rechten

Afdeling voor zeerecht
Afdeling voor aanvullende bestuurlijke studiën
Afdeling voor de verzekeringen
School voor criminologische wetenschappen Léon Cornil

Faculteit der Wetenschappen

Faculteit der geneeskunde en der artseneijbereidkunde
Hoger Instituut voor lichamelijke opvoeding

D. — ENSEIGNEMENT SUPERIEUR ET DES SCIENCES.

1. — Liste des Etablissements d'enseignement supérieur.

1. Université de Gand :

Faculté de Philosophie et Lettres

Institut supérieur d'Histoire de l'Art et d'Archéologie
Institut supérieur de sciences pédagogiques

Faculté de Droit

Ecole supérieure des sciences commerciales et économiques
Ecole de criminologie

Faculté des Sciences

Faculté de Médecine

Institut supérieur d'éducation physique
Ecole de médecine vétérinaire
Centre de biochimie

Ecoles spéciales pour les constructions civiles, mines, arts et ma-
nufactures.

2. Université de Liège :

Faculté de philosophie et lettres

Institut supérieur d'histoire de l'art et d'archéologie
Institut supérieur d'histoire et de littératures orientales
Institut supérieur de sciences pédagogiques

Faculté de droit

Ecole de criminologie
Ecole supérieure des sciences commerciales et économiques

Faculté des sciences

Faculté de médecine

Institut supérieur d'éducation physique

Faculté des sciences appliquées

Centre interfacultaire d'études coloniales

Centre interfacultaire du travail.

3. Université de Bruxelles :

Faculté de philosophie et lettres

Institut d'études hispaniques

Faculté de droit

Section de droit maritime
Section d'études administratives complémentaires
Section des assurances
Ecole des sciences criminologiques Léon Cornil

Faculté des sciences

Faculté de médecine et de pharmacie

Institut supérieur d'éducation physique

Faculteit der toegepaste wetenschappen (Polytechnische school)

Instituut voor televerbindingen en geluidsleer
Luchtvaartinstituut
Instituut voor Urbanisatie

Faculteit voor sociale, politieke en economische wetenschappen

School voor politieke en sociale wetenschappen
Handelsschool Solvay

Instituut voor Oosterse en Slavische Philosophie en Geschiedenis
School voor opvoedkundige wetenschappen (School voor opvoedkunde)

School voor ziekenverpleegsters.

4. Universiteit te Leuven :

Faculteit der Godgeleerdheid

Faculteit van het Kerkelijk Recht.

Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (School St-Thomas van Aquino)

Hoger Instituut voor Godsdienstige Wetenschappen

Faculteit der Rechten

School voor de criminologische wetenschappen

School voor politieke en sociale wetenschappen

Instituut voor economische en sociale onderzoeken

Scholen voor economische wetenschappen

Instituut voor toegepaste economische wetenschappen (Hoger handelsinstituut)

Instituut voor actuariële wetenschappen

Faculteit der Geneeskunde

Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte

Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde

Oosters letterkundig instituut

Instituut voor toegepaste psychologie en voor opvoedkunde

Faculteit der Wetenschappen

Bijzondere scholen voor het mijnwezen, de burgerlijke boewkunde, kunst en fabriekenwezen, bouwkunde en electriciteit

Landbouwhogeschool

Interfacultair koloniaal instituut.

School voor opvoeders.

5. Rijksveeartsenijschool te Kuregem.

6. Rijkslandbouwhogeschool te Gemblours.

7. Rijkslandbouwhogeschool te Gent.

8. Polytechnische faculteit te Bergen.

9. Universiteitsfaculteit St-Louis te Brussel (voor de candidatuur in de wijsbegeerte en letteren).

10. Faculteiten van het College N.-D. de la Paix te Namen (voor de candidatuur in de wijsbegeerte en letteren, de candidatuur in de wetenschappen, behalve de wiskundige en de natuurkundige wetenschappen en de candidatuur in de natuurlijke en geneeskundige wetenschappen).

Faculté des sciences appliquées (Ecole polytechnique)

Institut des télécommunications et d'acoustique

Institut d'aéronautique

Institut d'urbanisme

Faculté des sciences sociales, politiques et économiques

Ecole des sciences politiques et sociales

Ecole de commerce Solvay

Institut de philologie et d'histoire orientales slaves

Ecole des sciences de l'éducation (Ecole de pédagogie)

Ecole d'infirmières.

4. Université de Louvain :

Faculté de théologie

Faculté de droit canon

Institut supérieur de philosophie (Ecole St-Thomas d'Aquin)

Institut supérieur des sciences religieuses

Faculté de droit

Ecoles des sciences criminelles

Ecoles des sciences politiques et sociales

Institut des recherches économiques et sociales

Ecoles des sciences économiques

Institut des sciences économiques appliquées (Institut supérieur de commerce)

Institut des sciences actuarielles

Faculté de médecine

Faculté de philosophie et lettres

Institut supérieur d'archéologie et d'histoire de l'art

Institut orientaliste

Institut de psychologie appliquée et de pédagogie

Faculté des sciences

Ecoles spéciales des mines, du génie civil, des arts et manufactures, d'architecture et d'électricité

Institut agronomique

Institut interfacultaire colonial

Ecole d'éducateurs.

5. Ecole de médecine vétérinaire de l'Etat à Cureghem.

6. Institut agronomique de l'Etat à Gembloux.

7. Institut agronomique de l'Etat à Gand.

8. Faculté polytechnique de Mons.

9. Faculté universitaire St-Louis à Bruxelles (pour la candidature en philosophie et lettres).

10. Facultés du Collège N.-D. de la Paix à Namur (pour la candidature en philosophie et lettres, la candidature en sciences, sauf sciences mathématiques et physiques et la candidature en sciences naturelles et médicales).

2. — Aantal ingeschreven studenten.

2. — Nombre d'étudiants inscrits.

Universiteit te Gent.
Université de Gand.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
1.279	2.158	2.157	2.010	2.305	2.488	2.776	2.568

Universiteit te Luik.
Université de Liège.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
2.146	3.054	2.817	2.198	3.077	3.120	3.280	3.254

Universiteit te Brussel.
Université de Bruxelles.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
3.036	4.301	4.072	3.595	4.600	3.916	3.850	3.670

Universiteit te Leuven.
Université de Louvain.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
4.149	6.464	6.378	6.196	7.176	7.213	7.467	6.363

Veeartsenijhogeschool te Cureghem.
École de médecine vétérinaire de Cureghem.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
72	92	95	109	98	93	83	74

Landbouwinstituut te Gembloers.
Institut agronomique de Gembloux.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
112	365	380	413	388	326	293	238

Landbouwinstituut te Gent.
Institut agronomique de Gand.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
42	110	100	103	93	100	112	127

Polytechnische faculteit te Bergen.
Faculté polytechnique de Mons.

37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
	281	242	239	271	247	224	229

Universiteit te Gent.
Université de Gand.

	37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
Wijsbegeerte en Letteren... ..	345	468	432	415	467	419	438	
Philosophie et lettres... ..	—	35	24	26	37	40	38	
Kunst en oudheidkunde... ..	—	27	21	32	33	47	45	
Art et archéologie... ..								
Opvoedkunde... ..								
Pédagogie... ..								

	37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
Rechten	129	179	202	335	339	350	441	
Droit.								
Criminologie	—	17	8	19	28	8	43	
Criminologie.								
Wetenschappen	316	499	514	237	255	299	536	
Sciences.								
Geneeskunde	262	322	342	556	587	692	536	
Médecine.								
Lichamelijke opvoeding	—	38	33	36	41	54	71	
Education physique.								
Vecartsenijkunde	—	68	70	69	71	73	81	
Médecine vétérinaire.								
Bijzondere scholen	172	311	323	160	318	338	345	
Ecoles spéciales.								
Handels- en economische wetenschappen	55	129	112	125	129	168	202	
Sciences commerciales et économiques.								
Pol., soc. en adm. wetenschappen	—	6	4	3	—	—	—	—
Sciences pol. soc. et adm.								
Totaal. — Total								2568

Universiteit te Luik.
Université de Liège.

Wijsbegeerte en Letteren	525	612	502	340	447	450	478	494
Philosophie et lettres.								
Kunst en oudheidkunde	—	26	21	10	21	23	24	41
Art et archéologie.								
Oosterse geschiedenis en letterkunde	—	2	3	1	6	6	4	4
Histoire et litt. Orient.								
Opvoedkunde	—	66	38	17	73	55	61	58
Pédagogie.								
Rechten	206	266	227	156	312	334	340	341
Droit.								
Criminologie	—	—	13	2	7	6	9	10
Criminologie.								
Handels- en economische wetenschappen	119	212	171	156	210	196	197	246
Sciences commerciales et économiques.								
Wetenschappen	562	929	920	766	912	886	962	948
Sciences.								
Geneeskunde	523	637	612	516	709	759	768	718
Médecine.								
Lichamelijke opvoeding	—	24	31	30	39	53	61	55
Education physique.								
Toegepaste wetenschappen	211	280	279	204	341	352	376	339
Sciences appliquées.								

Université de Bruxelles.
Universiteit te Brussel.

Wijsbegeerte en Letteren	630	1031	946	749	998	721	681	673
Philosophie et lettres.								
Rechten	305	252	295	300	433	436	461	412
Droit.								
Criminologie	—	33	18	9	—	8	13	53
Criminologie.								
Wetenschappen	688	958	862	736	953	896	893	916
Sciences.								
Toegepaste wetenschappen	162	396	366	344	353	304	270	238
Sciences appliquées.								
Polit. en soc. wetenschappen	281	467	412	330	545	354	323	329
Sciences polit. et sociales.								
Oosterse en Slavische philologie en geschiedenis.	—	10	13	6	17	12	12	9
Phil. et hist. Or. et Slaves.								
Urbanisme	—	35	23	17	11	6	6	—
Urbanisme.								
Televerbindingen	—	6	4	3	—	—	—	—
Télécommunications.								
Geneeskunde en artsenijbereidkunde	746	770	815	800	913	851	891	762
Médecine et pharmacie.								
Opvoedkunde	99	95	88	82	118	101	86	94
Pédagogie.								
Handelshogeschool	125	224	202	192	210	191	173	140
Ecole de commerce.								
Lichamelijke opvoedkunde	—	24	28	27	49	36	41	44
Education physique.								

Universiteit te Leuven.
Université de Louvain.

Godgeleerdheid	166	83	73	66	61	44	34	40
Théologie.								

	37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
Kerkelijk recht	—	24	21	17	29	23	19	15
Droit canon.	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoger Instituut voor wijsbegeerte...	—	110	93	87	97	88	108	96
Institut sup. philosophie.	—	—	—	—	—	—	—	—
Godsdienstwetenschappen	—	2	3	—	7	6	9	2
Sciences religieuses.	—	—	—	—	—	—	—	—
Rechten... ..	468	585	601	714	958	994	973	889
Droit.	—	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskunde	1342	1625	1645	1530	1778	1918	1934	1942
Médecine.	—	—	—	—	—	—	—	—
Wijsbegeerte en Letteren...	880	1355	1136	938	926	884	932	1028
Philosophie et lettres.	—	—	—	—	—	—	—	—
Pol. en soc. wetenschappen	92	144	143	118	167	172	202	207
Sciences polit. et sociales.	—	—	—	—	—	—	—	—
Criminologie... ..	—	20	2	3	7	9	8	6
Criminologie.	—	—	—	—	—	—	—	—
Handelshogeschool... ..	227	547	497	511	594	623	696	599
Institut supérieur commerce.	—	—	—	—	—	—	—	—
Oosters-letterkundig Instituut	—	10	8	—	—	6	8	8
Institut orientaliste.	—	—	—	—	—	—	—	—
Opvoedkunde en psychologie...	—	109	126	103	154	117	141	145
Pédagogie et psychologie.	—	—	—	—	—	—	—	—
Kunst en oudheidkunde	—	29	39	23	38	52	59	39
Art et archéologie.	—	—	—	—	—	—	—	—
Bijzondere scholen	281	877	848	795	888	870	817	789
Ecoles spéciales.	—	—	—	—	—	—	—	—
Landbouwinstituut... ..	—	582	496	414	483	409	391	351
Institut agronomique.	—	—	—	—	—	—	—	—
Wetenschappen... ..	694	1362	1099	877	989	998	1136	207
Sciences.	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Veeartsenijhogeschool te Cureghem</i>	<i>72</i>	<i>92</i>	<i>95</i>	<i>109</i>	<i>98</i>	<i>93</i>	<i>83</i>	<i>74</i>
<i>École de médecine vét. de Cureghem.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Landbouwinstituut te Gembloux</i>	<i>112</i>	<i>365</i>	<i>380</i>	<i>413</i>	<i>388</i>	<i>326</i>	<i>293</i>	<i>238</i>
<i>Institut agronomique de Gembloux.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Landbouwinstituut te Gent</i>	<i>42</i>	<i>110</i>	<i>100</i>	<i>103</i>	<i>93</i>	<i>100</i>	<i>112</i>	<i>127</i>
<i>Institut agronomique de Gand.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Polytechnische faculteit te Bergen</i>	<i>—</i>	<i>231</i>	<i>242</i>	<i>239</i>	<i>271</i>	<i>247</i>	<i>224</i>	<i>229</i>
<i>Faculté polytechnique de Mons.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—

3. — Onderwijzend personeel der Universiteiten.

3. — Personnel enseignant des Universités.

Universiteit te Gent.
Université de Gand.

Gewone hoogleraars... ..	81	85	94	97	114	122	124	125
Professeurs ordinaires.	—	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewone hoogleraars...	7	—	—	—	—	—	—	—
Professeurs extraordinaires.	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoogleraars... ..	11	6	8	9	15	16	17	17
Professeurs.	—	—	—	—	—	—	—	—
Docenten... ..	78	66	74	72	49	39	34	43
Chargés de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—

Universiteit te Luik.
Université de Liège.

Gewone hoogleraars... ..	89	117	109	102	107	108	114	113
Professeurs ordinaires.	—	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewone hoogleraars...	3	—	—	—	—	—	—	—
Professeurs extraordinaires.	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoogleraars... ..	8	9	11	13	13	13	16	14
Professeurs.	—	—	—	—	—	—	—	—
Docenten... ..	70	40	61	63	65	68	53	64
Chargés de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—

Universiteit te Brussel.
Université de Bruxelles.

Gewone hoogleraars... ..	134	137	136	137	132	154	156	—
Professeurs ordinaires.	—	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewone hoogleraars...	29	17	23	20	22	27	60	—
Professeurs extraordinaires.	—	—	—	—	—	—	—	—
Geaggregeerde leraars	6	2	2	1	1	3	8	—
Professeurs agréés.	—	—	—	—	—	—	—	—
Geassocieerde leraars... ..	1	—	—	—	—	1	—	—
Professeurs associés.	—	—	—	—	—	—	—	—

	37/38	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52
Docent.	54	61	64	71	82	78	53	—
Chargé de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—
Kliniekleermeester	4	4	5	6	6	6	2	—
Chargé de clinique.	—	—	—	—	—	—	—	—
Voordrachtgever	14	6	7	12	15	16	16	—
Chargé de conférences.	—	—	—	—	—	—	—	—
Lector.	—	1	1	3	5	4	6	—
Lecteur.	—	—	—	—	—	—	—	—

Universiteit te Leuven.
Université de Louvain.

Gewoon hoogleraar	166	183	193	197	194	201	198	198
Professeur ordinaire.	—	—	—	—	—	—	13	23
Buitengewoon hoogleraar	—	—	—	—	—	—	—	—
Professeur extraordinaire.	19	30	25	29	33	30	27	22
Gewoon docent	—	—	—	—	—	—	12	14
Chargé de cours ordinaire.	—	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewoon docent	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours extraordinaire.	—	2	2	2	2	2	3	3
Geaggregeerd leraar	—	—	—	—	—	—	—	—
Professeur agrégé.	33	51	61	63	62	67	86	86
Docent	23	34	32	33	33	33	10	9
Maître de conférences.	—	—	15	15	14	16	16	16
Hoogleraar	—	—	—	—	—	—	—	—
Professeur.	—	—	—	—	—	—	—	—
Lesgever bij de School voor Opvoedkunde	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours à l'Ecole d'éducateur.	—	—	—	—	—	—	—	—

Rijksveeartsenijschool te Kuregem.
Ecole de médecine vétérinaire de Cureghem.

Gewoon hoogleraar	7	9	9	9	9	9	9	9
Professeur ordinaire.	3	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewoon hoogleraar	—	—	—	—	—	—	—	—
Professeur extraordinaire.	—	1	1	1	1	1	1	1
Docent	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—

Institut agronomique de Gembloux.
Rijkslandbouwhogeschool te Gemblours.

Gewoon hoogleraar	12	13	13	12	13	15	14	—
Professeur ordinaire.	1	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewoon hoogleraar	—	—	—	—	—	—	—	—
Professeur extraordinaire.	7	11	16	15	28	27	27	—
Docent	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—

Rijkslandbouwhogeschool te Gent.
Institut agronomique de Gand.

Gewoon hoogleraar	6	10	9	10	8	9	12	—
Professeur ordinaire.	20	16	17	15	18	24	22	—
Docent	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—

Polytechnische Faculteit te Bergen.
Faculté polytechnique de Mons.

Gewoon hoogleraar	19	22	21	20	21	22	19	21
Professeur ordinaire.	21	15	17	17	18	15	14	11
Docent	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours.	3	3	1	1	3	3	3	2
Voordrachtgever	—	—	—	—	—	—	—	—
Maître de conférences.	—	—	—	—	—	—	—	—

Universitaire Faculteit St-Louis te Brussel.
Faculté universitaire St-Louis, à Bruxelles.

Gewoon hoogleraar	8	10	10	10	10	10	10	10
Professeur ordinaire.	2	1	1	1	1	1	0	0
Docent	—	—	—	—	—	—	—	—
Chargé de cours.	—	—	—	—	—	—	—	—

4. — Aantal gediplomeerden van het hoger onderwijs.

*Einddiploma's
afgeleverd door de Universiteit te Gent.*

4. — Nombre de diplômés d'enseignement supérieur.

*Diplômes de fin d'études
délivrés par l'Université de Gand.*

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
<i>Wijsbegeerte en Letteren.</i>										<i>Philosophie et Lettres.</i>
Licentiaat :										Licence :
wijsbegeerte	—	2	2	—	1	2	1			philosophie.
geschiedenis	6	15	8	5	4	7	5			histoire.
klassieke phil.	10	13	1	6	4	3	4			philologie classique.
Romaanse phil.	4	3	9	4	3	2	1			philologie romane.
Germaanse phil.	4	30	4	28	19	22	15			philologie germanique.
Doctoraat :	3	—	3	2	4	2	—			Doctorat :
wijsbegeerte	—	—	—	—	—	—	—			philosophie.
geschiedenis	—	—	—	—	—	—	—			histoire.
klassieke phil.	—	—	—	—	—	—	—			philologie classique.
Romaanse phil.	—	—	—	—	—	—	—			philologie romane.
Germaanse phil.	—	—	—	—	—	—	—			philologie germanique.
Geaggregeerde M. O. H. G. :										Agrég. E. M. D. S. :
wijsbegeerte	—	2	3	—	—	1	—			philosophie.
geschiedenis	8	17	7	5	5	5	—			histoire.
klassieke phil.	9	13	2	5	6	1	—			philologie classique.
Romaanse phil.	5	5	8	6	—	4	—			philologie romane.
Germaanse phil.	6	31	5	32	17	23	—			philologie germanique.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	1	—	—	1	—	—	—			Agrég. ens. sup.
<i>Rechten.</i>										<i>Droit.</i>
Doct. in de rechten	29	41	64	39	69	71	85			Doct. en droit.
Licentiaat-notaris	15	10	22	15	22	12	14			Lic. en notariat.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	—	—	—	—	—	1	—			Agrég. ens. sup.
<i>Wetenschappen.</i>										<i>Sciences.</i>
Licentiaat :										Licence :
wiskunde	5	5	4	5	2	4	3			sc. mathématiques.
wetenschappen	2	1	1	2	4	3	4			sc. physiques.
scheikunde	1	1	2	7	8	11	16			sc. chimiques.
aardkunde en delfstofkunde ...	—	—	1	1	—	—	2			sc. géol. et minér.
dierkunde	1	—	—	2	—	1	4			sc. zoologiques.
plantenkunde	—	1	—	1	—	—	—			sc. botaniques.
aardrijkskunde	—	1	—	—	1	—	3			sc. géographiques.
Doctoraat :	1	—	1	3	9	4	1			Doctorat :
wiskunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. mathématiques.
wetenschappen	—	—	—	—	—	—	—			sc. physiques.
scheikunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. chimiques.
aardkunde en delfstofkunde ...	—	—	—	—	—	—	—			sc. géol. et minér.
dierkunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. zoologiques.
plantenkunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. botaniques.
aardrijkskunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. géographiques.
Geaggregeerde M. O. H. G. :										Agrég. E. M. D. S. :
wiskunde	6	6	3	6	3	5	—			sc. mathématiques.
wetenschappen	1	2	—	1	3	3	—			sc. physiques.
scheikunde	1	7	—	1	4	7	—			sc. chimiques.
aardkunde en delfstofkunde ...	—	—	—	—	—	—	—			sc. géol. et minér.
dierkunde	1	1	1	2	—	—	—			sc. zoologiques.
plantenkunde	—	1	—	1	1	—	—			sc. botaniques.
aardrijkskunde	—	1	—	—	1	—	—			sc. géographiques.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	2	1	—	—	—	1	1			Agrég. ens. sup.
<i>Geneeskunde.</i>										<i>Médecine.</i>
Doct. in de geneeskunde	32	40	42	55	46	32	61			Docteur en médecine.
Lic. in de tandheelkundige weten- schappen	3	8	13	13	8	11	7			Lic. en sc. dentaires.
Apotheker	15	26	22	11	26	18	31			Pharmacien.
Doct. in de veeartsenijkunde ...	15	12	17	15	13	15	17			Doct. en médecine vétérinaire.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	—	3	—	—	1	2	1			Agrég. ens. sup.
<i>Toegepaste wetenschappen.</i>										<i>Sciences appliquées.</i>
Burgerlijke mijningenieur	—	—	1	1	—	—	3			Ingénieur civil des mines.
Burgerlijk bouwkundig ingenieur	11	10	16	3	15	15	16			Ingénieur civ. des constructions.

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
Doct. in de dipl. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. dipl.
Lic. in soc. wet.	1	3	1	3	1	4	6	—	—	Lic. en sc. soc.
Doct. in de soc. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. soc.
Lic. in de econ. en fin. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Lic. en sc. écon. et financières.
Doct. in de econ. en fin. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. écon. et financ.
Lic. in de econ. en fisc. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Lic. en sc. écon. et fiscales.
Doct. in de econ. en fisc. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. écon. et fiscales.
Lic. in de bestuurlijke wet	5	4	3	1	2	—	2	—	—	Lic. en sc. admin.
Doct. in de bestuurlijke wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. admin.
Lic. in de crim. wet	—	—	2	1	3	4	2	—	—	Lic. en sc. crimin.
Doct. in de crim. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. crimin.
Lic. in de handels- en consul. wet	6	3	1	1	2	3	4	—	—	Lic. en sc. comm. et consul.
Lic. in de handels- en fin. wet	6	5	1	3	5	7	1	—	—	Lic. en sc. comm. et financ.
Lic. in de handels- en kol. wet	1	1	—	—	—	—	1	—	—	Lic. en sc. comm. et coloniales.
Doct. in de handelswet	1	—	—	1	—	—	—	—	—	Doct. en sc. comm.
Lic. in de econ. wet	11	15	12	11	23	30	27	—	—	Lic. en sc. écon.
Doct. in de econ. wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. écon.
Geaggr. M. O. H. G. handelswet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Agrég. E.M.D.S. sc. commerc.
Doct. in de natuurwetenschappen en de scheikunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. phys. et chim.
Doct. in de anthropol. wet.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en sc. anthrop.
Lic. in de biochemische wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Lic. en sc. biochim.
Geneesheer-hygiënist	6	3	10	7	8	4	2	—	—	Médecin hygiéniste.
Lic. in de opvoedkunde	3	2	2	3	7	7	6	—	—	Lic. en Educ. phys.
Doct. in de opvoedkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Doct. en educ. phys.
Doct. in de artsenijbereidkunde.	—	1	—	1	1	—	1	—	—	Doct. en sc. pharm.
Stedebouwkundig ingenieur	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ing. urbaniste.
Luchtvaartkundig ingenieur	3	—	1	3	1	1	—	—	—	Ing. des constr. aéronautiques.
Waterbouwkundig ing. hydrogr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ing. des constructions hydraul. et hydrographie.
Ing. radio-electr.	5	5	4	5	7	2	—	—	—	Ing. radio-électricité.
Burgerbouwkundig ingenieur	2	—	—	1	4	2	—	—	—	Ing. géologue.
Civil-conducteur	—	11	—	3	7	6	3	—	—	Conduct. civil.
Civil-conducteur der burgerlijk-bouwk. en koloniale werken	—	3	1	1	4	2	6	—	—	Ing des trav. urbains et col.
Geaggr. Licham- opv. M.O.H.G.	—	3	—	4	2	4	5	—	—	Agrég. E. M. D. S. Educ. phys.
Doct. in toegepaste wetenschap.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	Docteur en sc. appliquées.

Einddiploma's

afgeleverd door de Universiteit te Brussel.

<i>Wijsbegeerte en Letteren.</i>	
Licentiaat :	
wijsbegeerte	1
geschiedenis	8
klassieke phil.	5
Romaanse phil.	15
Germaanse phil.	4
Doctoraat :	
wijsbegeerte	1
geschiedenis	—
klassieke phil.	—
Romaanse phil.	—
Germaanse phil.	—
Geaggregeerde M. O. H. D. :	
wijsbegeerte	—
geschiedenis	8
klassieke phil.	5
Romaanse phil.	19
Germaanse phil.	4
Geaggregeerde hoger onderw.	—
<i>Rechten.</i>	
Doct. in de rechten	46
Licentiaat-notaris	4
Geaggregeerde hoger onderw.	—
<i>Wetenschappen.</i>	
Licentiaat :	
wiskunde	7
wetenschappen	7
scheikunde	21
aardkunde en delfstofkunde	—

Diplômes de fin d'études

délivrés par l'Université de Bruxelles.

<i>Philosophie et Lettres.</i>	
Licence :	
philosophie.	—
histoire.	—
philologie classique.	—
philologie romane.	—
philologie germanique.	—
Doctorat :	
philosophie.	—
histoire.	—
philologie classique.	—
philologie romane.	—
philologie germanique.	—
Agrég. E. M. D. S. :	
philosophie.	—
histoire.	—
philologie classique.	—
philologie romane.	—
philologie germanique.	—
Agrég. ens. sup.	—
<i>Droit.</i>	
Doct. en droit.	—
Lic. en notariat.	—
Agrég. ens. sup.	—
<i>Sciences.</i>	
Licence :	
sc. mathématiques.	—
sc. physiques.	—
sc. chimiques.	—
sc. géol. et minér.	—

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
dierkunde	5	1	1	2	2	4	2			sc. zoologiques.
plantenkunde	1	1	—	4	1	5	1			sc. botaniques.
aardrijkskunde	—	3	—	2	—	1	1			sc. géographiques.
Doctoraat :	21	9	5	7	14	16	18			Doctorat :
wiskunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. mathématiques.
wetenschappen	—	—	—	—	—	—	—			sc. physiques.
scheikunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. chimiques.
aardkunde en delfstofkunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. géol. et minér.
dierkunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. zoologiques.
plantenkunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. botaniques.
aardrijkskunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. géographiques.
Geaggregeerde M. O. H. G. :										Agrég. E. M. D. S. :
wiskunde	8	11	8	13	10	9	11			sc. mathématiques.
wetenschappen	6	2	1	4	4	8	2			sc. physiques.
scheikunde	11	14	9	26	13	11	4			sc. chimiques.
aardkunde en delfstofkunde	—	—	—	—	—	—	—			sc. géol. et minér.
dierkunde	3	—	1	1	1	6	2			sc. zoologiques.
plantenkunde	—	—	—	3	1	3	1			sc. botaniques.
aardrijkskunde	1	4	—	2	—	—	1			sc. géographiques.
Geaggregeerde hoger onderw.	2	—	1	—	4	—	3			Agrég. ens. sup.
Geneeskunde.										Médecine.
Doct. in de geneeskunde	58	76	81	104	90	62	119			Docteur en médecine.
Lic. in de tandheelkundige weten- schappen	3	5	9	8	6	6	11			Lic. en sc. dentaires.
Apotheker	39	28	25	25	46	32	38			Pharmacien.
Doct. in de veeartsenijkunde	—	—	—	—	—	—	—			Doct. en médecine vétérinaire.
Geaggregeerde hoger onderw.	—	—	4	—	—	3	3			Agrég. ens. sup.
Toegepaste wetenschappen.										Sciences appliquées.
Burgerlijke mijn ingenieur	2	1	5	7	14	14	—			Ingénieur civil des mines.
Burgerlijk bouwkundig ingenieur	8	4	12	12	12	16	—			Ingénieur civ. des constructions.
Burgerlijk metallurgisch ingenieur	—	—	—	—	—	—	—			Ingénieur civil métallurgiste.
Burgerlijk scheikundig ingenieur	—	—	—	—	—	—	—			Ingénieur civil chimiste.
Burgerlijk electro-ingenieur	1	5	—	—	2	2	—			Ingénieur civil électricien.
Burgerlijk machine-ingenieur	—	—	—	—	—	—	—			Ingénieur civil mécanicien.
Burgerlijk electro-machine-ing.	19	15	25	25	54	42	—			Ingénieur civil élect.-méc.
Burgerlijk scheepsbouw. ing.	—	—	—	—	—	—	—			Ingénieur civil des constr. nav.
Ingenieur-architect	—	—	—	—	—	—	—			Ingénieur civil architecte.
Ingenieur der textielnijverheid	—	—	—	—	—	—	—			Ing. civil de l'industrie textile.
Geaggregeerde hoger onderw.	—	—	—	—	—	—	—			Agrég. ens. sup.
Lic. in de kunstgeschiedenis en de oudheidkunde	1	—	—	3	4	4	5			Lic. en hist. de l'art. et arch.
Doct. in de kunstgeschiedenis en de oudheidkunde	—	—	—	—	—	—	—			Doct. en hist. de l'art et arch.
Lic. in journalistiek	—	2	4	3	3	5	6			Lic. en journalisme.
Lic. in de crim. wet	13	7	2	1	6	9	2			Lic. en sc. crimin.
Lic. in zeevaartrecht	4	4	4	3	7	5	8			Lic. en droit marit.
Lic. in zeevaartwetgeving	—	—	—	3	1	—	1			Lic. en législ. marit.
Lic. in verzekeringsrecht	—	—	5	3	3	3	5			Lic. droit des assur.
Lic. in verzekeringen	—	—	—	1	—	3	1			Lic. en assur.
Lic. in de nijverheidsscheikunde	—	—	—	—	—	—	—			Lic. chimie industr.
Lic. in de fysische scheikunde	—	—	—	—	—	—	—			Lic. chimie phys.
Lic. in de biologische scheikunde	—	—	—	—	—	—	—			Lic. chimie biol.
Lic. in de physiol. wet	—	—	—	—	—	—	—			Lic. sc. physiol.
Lic. in de actuariële wet	—	—	—	7	1	2	—			Lic. sc. actuarielles.
Calculator	—	—	—	—	—	—	—			Calculateur.
Doct. in de artsnijbereidkunde	—	—	—	—	—	—	1			Doct. sc. pharmac.
Lic. in de aartsnijbereidkunde	—	—	1	—	—	—	—			Lic. sc. pharmac.
Geneesheer-hygienist	7	6	7	—	11	4	4			Médecin hygiéniste.
Lic. in de lichaam. opvoedkunde	15	15	6	3	10	3	8			Lic. en Educ. phys.
Geagr. Licham. opv. M. O. H. G.	—	—	2	—	—	4	5			Agrég. E. M. D. S. Educ. phys.
Aardkundig ingenieur	1	1	1	—	1	—	2			Ing. géologue.
Radio-electro-ingenieur	1	4	1	2	5	1	1			Ing. radio-électr.
Luchtvaartkundig ingenieur	6	1	5	3	1	4	—			Ing. des constr. aéronautiques.
Stedebouwkundig ingenieur	2	3	—	1	1	—	—			Ing. urbaniste.
Stedebouwkundig architect	—	—	—	6	7	—	3			Archit. urbaniste.
Lic. in de soc. wet	—	2	1	5	9	8	7			Lic. en sc. soc.
Lic. in de polit. wet	5	—	—	—	—	—	—			Lic. en sc. polit.
Lic. in de pol. en dipl. wet	—	—	—	—	—	15	12			Lic. en sc. pol. et dipl.
Lic. in de pol. en bestuurswet	—	2	8	12	8	5	10			Lic. en sc. pol. et adm.
Lic. in de econ. en financ. wet	2	6	—	19	21	21	19			Lic. en sc. econ. et financières.
Lic. in de koloniale wet	1	4	3	7	6	—	2			Lic. sc. coloniales.
Handelsingenieur	15	17	8	29	32	32	28			Ing. commercial.
Lic. in de Oosterse phil. en gesch.	—	—	—	1	2	2	—			Lic. phil. et hist. orientales.
Doct. in de Oost. phil. en gesch.	1	—	—	—	2	1	—			Doct. phil. et hist. orientales.
Lic. in de Slav. phil. en gesch.	—	—	—	—	2	2	—			Lic. phil. et hist. Slaves.
Lic. in de opvoedkunde	—	1	11	8	9	17	14			Lic. en sc. pédag.
Doct. in de opvoedkunde	3	—	1	2	—	—	—			Doct. en sc. péd.

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
Lic. in de psych. wet	—	—	—	—	—	—	3			Lic. sc. psych.
Doct. in de psych. wet	—	—	—	—	—	—	—			Doct. sc. psych.
Lic. in de beroepsor. en select.	—	—	—	—	—	—	—			Lic. en or. et sél. profession.
Doct. in de beroepsor. en -select.	—	—	—	—	—	—	—			Doct. en or. et sél. profession.
Lic. in de biol. en microbiol. wet	—	4	2	—	—	—	—			Lic. sc. biol. et microbiol.
Lic. in de econ. wet	1	—	—	—	—	—	—			Lic. en sc. économ.
Doct. in de econ. wet	1	1	—	—	—	—	—			Doct. en sc. économ.
Lic. in de fin. econ.	3	—	9	—	—	—	—			Lic. économie financière.
Lic. in de soc. wet	1	—	1	—	1	—	—			Lic. en sc. soc.
Doct. in de soc. wet	1	—	—	—	—	—	—			Doct. en sc. soc.
Doct. in de kolon. wet	—	—	—	—	—	—	—			Doct. sc. colon.

*Einddiploma's
afgeleverd door de Universiteit te Leuven.*

*Diplômes de fin d'études
délivrés par l'Université de Louvain.*

<i>Wijsbegeerte en Letteren.</i>								<i>Philosophie et Lettres.</i>	
Licentiaat :								Licence :	
wijsbegeerte	1	—	—	3	—	2	4	philosophie.	
geschiedenis	16	17	15	15	8	14	16	histoire.	
klassieke phil.	27	28	34	34	13	16	28	philologie classique.	
Romaanse phil.	3	20	11	7	14	7	12	philologie romane.	
Germaanse phil.	8	27	23	25	23	25	17	philologie germanique.	
Doctoraat :								Doctorat :	
wijsbegeerte	—	—	—	—	—	—	—	philosophie.	
geschiedenis	—	—	—	—	—	—	—	histoire.	
klassieke phil.	—	—	—	—	—	—	—	philologie classique.	
Romaanse phil.	—	—	—	—	—	—	—	philologie romane.	
Germaanse phil.	—	—	—	—	—	—	—	philologie germanique.	
Geaggregeerde M. O. H. G. :								Agrég. E. M. D. S. :	
wijsbegeerte	—	—	—	—	—	—	—	philosophie.	
geschiedenis	14	9	9	10	4	12	9	histoire.	
klassieke phil.	17	38	21	35	23	14	31	philologie classique.	
Romaanse phil.	5	16	10	8	11	10	14	philologie romane.	
Germaanse phil.	10	20	24	18	22	30	12	philologie germanique.	
Geaggregeerde hoger onderw. ...								Agrég. ens. sup.	
1	—	—	—	—	—	2	—		
<i>Rechten.</i>								<i>Droit.</i>	
Doct. in de rechten	116	188	132	121	222	301	275	Doct. en droit.	
Licentiaat-notaris	34	53	42	24	50	45	50	Lic. en notariat.	
Geaggregeerde hoger onderw. ...	—	1	—	—	1	—	2	Agrég. ens. sup.	
<i>Wetenschappen.</i>								<i>Sciences.</i>	
Licentiaat :								Licence :	
wiskunde	7	8	4	7	11	3	8	sc. mathématiques.	
wetenschappen	2	2	—	2	6	3	6	sc. physiques.	
scheikunde	8	30	8	18	26	23	24	sc. chimiques.	
aardkunde en delfstofkunde ...	—	2	—	1	2	1	2	sc. géol. et minér.	
dierkunde	1	5	3	3	1	4	7	sc. zoologiques.	
plantenkunde	1	2	1	—	1	—	4	sc. botaniques.	
aardrijkskunde	—	1	4	2	2	—	1	sc. géographiques.	
Doctoraat :								Doctorat :	
wiskunde	—	—	—	—	—	—	—	sc. mathématiques.	
wetenschappen	—	—	—	—	—	—	—	sc. physiques.	
scheikunde	—	—	—	—	—	—	—	sc. chimiques.	
aardkunde en delfstofkunde ...	—	—	—	—	—	—	—	sc. géol. et minér.	
dierkunde	—	—	—	—	—	—	—	sc. zoologiques.	
plantenkunde	—	—	—	—	—	—	—	sc. botaniques.	
aardrijkskunde	—	—	—	—	—	—	—	sc. géographiques.	
Geaggregeerde M. O. H. G. :								Agrég. E. M. D. S. :	
wiskunde	5	9	3	8	12	2	7	sc. mathématiques.	
wetenschappen	2	1	—	—	4	—	2	sc. physiques.	
scheikunde	3	3	1	6	3	12	19	sc. chimiques.	
aardkunde en delfstofkunde ...	—	1	—	—	—	—	—	sc. géol. et minér.	
dierkunde	—	1	—	—	—	—	—	sc. zoologiques.	
plantenkunde	—	1	—	—	2	—	2	sc. botaniques.	

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
aardrijkskunde	—	—	—	2	1	—	—			sc. géographiques.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	—	—	—	—	—	—	1			Agrég. ens. sup.
<i>Geneeskunde.</i>										<i>Médecine.</i>
Doct. in de geneeskunde	146	168	146	186	154	127	223			Docteur en médecine.
Lic. in de tandheelkundige weten- schappen	5	21	25	20	12	13	21			Lic. en sc. dentaires.
Apotheker	82	91	81	73	108	117	83			Pharmacien.
Doct. in de veeartsenijkunde ...	—	—	—	—	—	—	—			Doct. en médecine vétérinaire.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	—	—	1	—	—	—	5			Agrég. ens. sup.
<i>Toegepaste wetenschappen.</i>										<i>Sciences appliquées.</i>
Burgerlijk mijningenieur	13	14	22	20	2	33	28			Ingénieur civil des mines.
Burgerlijk bouwkundig ingenieur	9	10	15	13	26	23	18			Ingénieur civ. des constructions.
Burgerlijk metallurgisch ingenieur	—	2	2	3	8	12	7			Ingénieur civil métallurgiste.
Burgerlijk scheikundig-ingenieur	1	3	8	9	14	18	4			Ingénieur civil chimiste.
Burgerlijk electro-technisch ing.	6	8	21	25	32	38	34			Ingénieur civil électricien.
Burgerlijk werktuigkundig ing. ...	2	13	15	12	23	27	21			Ingénieur civil mécanicien.
Burgerlijk werkt.-electrot. ing. ...	5	7	9	9	12	18	12			Ingénieur civil élect.-mécan.
Burgerlijk der scheepsbouw. ing.	—	1	1	2	—	3	1			Ingénieur civil des constr. nav.
Burgerlijk ingenieur-architect ...	—	—	—	2	1	3	—			Ingénieur civil architecte.
Burgerlijke ing. der textielnijverh.	—	—	—	—	—	—	—			Ing. civil de l'industrie textile.
Geaggregeerde hoger onderw. ...	—	—	—	—	—	—	—			Agrég. ens. sup.
<i>Landbouwkunde.</i>										<i>Agronomie.</i>
Landbouwkundig ingenieur :	21	49	32	68	53	68	50			Ing. agronome :
<i>Godgeleerdheid.</i>										<i>Théologie.</i>
Licentiaat	8	10	—	18	11	9	4			Licence.
Doctoraat	13	4	8	11	19	9	4			Doctorat.
Magistergraad	—	1	2	—	2	2	1			Maitrise.
<i>Kerkelijk Recht.</i>										<i>Droit canon.</i>
Licentiaat	5	5	—	6	6	8	7			Licence.
Doctoraat	1	2	2	1	3	2	7			Doctorat.
Magistergraad	—	—	—	—	—	—	—			Maitrise.
<i>Thomistische Wijsgebeerte.</i>										<i>Philosophie thomiste.</i>
Licentiaat	15	11	16	11	14	9	8			Licence.
Doctoraat	3	2	2	7	11	6	6			Docteur.
Geaggregeerd magister	—	2	—	—	—	1	—			Maître agrégé.
Speciaal licentiaat	—	2	5	—	—	—	—			Licence spéciale.
<i>Godsdienstwetenschappen.</i>										<i>Sciences religieuses.</i>
Graduaat	—	—	2	2	—	—	5			Gradué.
<i>Strafrechtelijke wetenschappen.</i>										<i>Sciences criminelles.</i>
Licentiaat	2	2	2	3	2	15	6			Licence.
Doctoraat	—	—	—	—	—	—	—			Doctorat.
<i>Politieke en sociale wetenschappen.</i>										<i>Sciences politiques et sociales.</i>
Lic. staatk. en soc. Wetenschap.	12	9	17	26	34	32	37			Licence sc. pol. et soc.
Lic. staatk. en best. Wetenschap.	—	—	2	2	1	3	9			Licence sc. pol. et adm.
Lic. staatk. en dipl. Wetenschap.	5	1	8	10	10	11	11			Licence sc. pol. et dipl.
Lic. staatk. en kol. Wetenschap.	—	3	2	4	4	24	14			Licence sc. pol. et colon.
Doct. staatk. en soc. Wetenschap.	—	2	1	1	2	—	3			Doct. sc. pol. et soc.
<i>Economische wetenschappen.</i>										<i>Sciences économiques.</i>
Lic. econ. Wetenschappen	9	15	16	23	31	32	33			Licence sc. économ.
Doct. econ. Wetenschappen	—	—	1	—	—	1	3			Doct. sc. économ.
Lic. handels- en consul. Weten- schappen	11	6	7	8	9	10	5			Lic. sc. comm. et consul.
Lic. handels- en fin. Wetenschap.	8	35	23	58	54	78	87			Lic. sc. comm. et financ.
Lic. handels- en kol. Wetenschap.	1	—	—	—	—	—	3			Lic. sc. comm. et colon.
Handelsingenieur	—	—	2	13	19	18	10			Ingén. commerc.
<i>Actuariële wetenschappen.</i>										<i>Sciences actuarielles.</i>
Licentiaat	—	—	—	—	2	5	2			Licence.
Actuaris	—	—	—	—	1	—	—			Actuaire.

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
Lic. in de Lichamelijke Opvoed. Geaggregeerd voor het middelb. onderw. van de hogere graad in de Lichamelijke Opvoeding	21	28	59	35	4	39	40			Lic. en éduc. phys.
Doct. in de Pharm. Wetenschap.	3	19	23	—	—	38	29			Agrégé E. M. D. S. en éducation physique.
Lic. in de geschiedk. Wetenschap.	—	5	2	3	—	4	1			Doct. en pharmacie.
Doct. in de geschiedk. Wetenschappen	—	2	1	1	1	—	—			Lic. en sc. historiques.
Lic. in de Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde	2	4	2	3	5	6	3			Doct. en sc. historiques.
Doct. in de Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde	—	—	—	—	—	1	1			Lic. arch. et hist. art.
Lic. Oost. Phil. en Geschiedenis	4	4	6	3	4	1	5			Doct. arch. et hist. art.
Doct. Oost. Phil. en Geschiedenis	1	1	—	1	1	—	2			Lic. phil. et hist. Orient.
Licentiaat toegepaste Psychologie	—	—	5	5	15	5	11			Doct. phil. et hist. Orient.
Licentiaat in de Opvoedkunde	4	13	8	11	11	10	8			Lic. psychol. appliquée.
Doctoraat toegepaste Psychologie	—	—	—	—	1	—	—			Lic. sc. pédagogiques.
Doctoraat in de Opvoedkunde	4	4	2	4	4	2	—			Doct. psychol. appl.
Lic. Beroepsor. en Selectie	—	—	—	9	14	5	11			Doct. sc. pédagogiques.
Doct. toegepaste Wetenschappen	—	1	—	—	—	—	—			Lic. orient. et sél. profess.
Burgerlijk conducteur	—	—	—	4	—	3	2			Doct. sc. appliquées.
Aggr. S.T.O. (landbouwk. ond.)	—	—	—	—	1	4	4			Conducteur civil.
Geneesheer-hygiënist	—	3	4	5	9	—	2			Agrég. E.T.S. (ens. agric.).
Doctoraat in de Landbouwwetenschappen	—	—	—	—	—	—	1			Médecin-hygiéniste.
										Doct. sc. agron.

*Veeartsenijkundige school te Kuregem.**Ecole de médecine vétérinaire de Cureghem.*

Geneeskunde.										Médecine.
Doctoraat in de Veeartsenijk. ..	15	15	18	17	19	22	27			Doct. en médecine vétérinaire.

*Rijkslandbouwhogeschool te Gembloers.**Institut agronomique de Gembloux.*

Landbouwkunde.										Agronomie.
Landbouwkundig ingenieur ...	16	78	28	70	71	73	69			Ing. agron.
Geaggregeerd voor het hoger technisch onderwijs (landbouwkundig onderwijs) ...	—	—	—	—	18	19	6			Agrég. ens. technique supérieur (ens. agric.).

*Rijkslandbouwhogeschool te Gent.**Ecole supérieure d'agriculture de Gand.*

Landbouwkunde.										Agronomie.
Landbouwkundig ingenieur ...	—	—	21	17	21	12	14			Ing. agron.
Geaggregeerd voor het hoger technisch onderwijs (landbouwkundig onderwijs) ...	—	—	—	—	—	10	1			Agrég. ens. technique supérieur (ens. agric.).

*Hogere Textielnijverheidsschool te Verviers.**Ecole supérieure des textiles à Verviers.*

Toegepaste wetenschappen.										Sciences appliquées.
Ingenieur der textielnijverheid ...	1	8	5	2	1	1	—			Ing. de l'industrie textile.

Aard der diploma's	1937-38	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	52-53	Nature des diplômes
--------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	-------	---------------------

*Polytechnische Faculteit te Bergen.**Faculté polytechnique de Mons.*

<i>Toegepaste wetenschappen.</i>									<i>Sciences appliquées.</i>
Burgerlijk :									Ingénieur civil :
Mijnningenieur	7	17	13	3	13	15	3		des mines.
Bouwkundig ingenieur ...	—	—	—	—	—	—	—		des constructions.
Metallurgisch ingenieur ...	8	14	14	8	18	17	11		métallurgiste.
Scheikundig ingenieur ...	—	—	—	—	—	—	—		chimiste.
Electrotechnisch ingenieur ...	—	—	—	2	—	—	—		électricien.
Werktuigkundig ingenieur ...	—	—	—	—	—	—	—		mécanicien.
Werkt.-electrot. ingenieur ...	13	25	27	5	21	22	23		électr.-mécan.
Ingenieur der Scheepsbouw.	—	—	—	—	—	—	—		des constr. nav.
Aardkundige	—	—	2	—	—	2	—		géologue.

*Einddiploma's afgeleverd
door de Centrale Examencommissie.**Diplômes de fin d'études
délivrés par le Jury Central*

Aard der diploma's							Nature des diplômes
<i>Wijsbegeerte en Letteren.</i>							<i>Philosophie et Lettres.</i>
Licentiaat :							Licence :
Wijsbegeerte	1	1	—	—	2	—	philosophie.
Geschiedenis	2	—	—	—	2	—	histoire.
Klassieke philologie	2	1	—	—	1	—	phil. classique.
Romaanse philologie	—	—	—	2	—	—	philologie romane.
Germaanse philologie	—	1	—	—	2	1	phil. germanique.
Geaggregeerde voor het middel- baar onderwijs van de hogere graad :							Agrég. E. M. D. S. :
Wijsbegeerte	—	—	—	—	1	—	philosophie.
Geschiedenis	2	—	—	—	—	1	histoire.
Klassieke philologie	—	—	—	1	1	1	phil. classique.
Romaanse philologie	—	—	—	2	—	1	phil. romane.
Germaanse philologie	—	1	—	1	1	—	phil. germanique.
<i>Rechten.</i>							<i>Droit.</i>
Doctoraat in de rechten	24	8	17	15	15	16	Doct. en droit.
Licentiaat-notaris	11	1	3	4	5	1	Lic. en notariat.
<i>Wetenschappen.</i>							<i>Sciences.</i>
Licentiaat :							Licence :
Wiskundige Wetenschappen...	1	—	—	1	1	1	sc. mathématiques.
Natuurkundige Wetenschap.	—	—	—	—	—	1	sc. physiques.
Scheikundige Wetenschappen	—	—	1	2	—	—	sc. chimiques.
Aard- en Delfstofkundige Wet.	—	—	—	—	—	—	sc. géol. et minér.
Dierkundige Wetenschappen	—	—	—	—	—	—	sc. zoologiques.
Plantenkundige Wetenschap.	—	—	—	—	—	—	sc. botaniques.
Aardrijkskundige Wetenschap.	1	—	—	—	—	—	sc. géographiques.
Aggregatie voor het middelbaar onderwijs van de hogere graad							Agrég. E. M. D. S. :
Wiskundige Wetenschappen...	1	—	—	1	1	1	sc. mathématiques.
Natuurkundige Wetenschappen	—	—	—	2	—	—	sc. physiques.
Scheikundige Wetenschappen	—	—	—	—	—	—	sc. chimiques.
Aardk. en delfstofk. Wetensch.	—	—	—	—	—	—	sc. géol. et minér.
Dierkundige Wetenschappen	—	—	—	—	—	—	sc. zoologiques.
Plantenkundige Wetenschap.	—	—	—	—	—	—	sc. botaniques.
Aardrijkskundige Wetenschap.	1	—	—	—	—	—	sc. géographiques.
<i>Geneeskunde.</i>							<i>Médecine.</i>
Doctoraat in de geneeskunde ...	4	6	5	4	3	2	Doct. en médecine.
Licentiaat in de Tandheelkunde	—	1	—	1	—	1	Lic. en sc. dentaire.
Apotheker	—	—	1	4	1	—	Pharmacien.
<i>Toegepaste wetenschappen.</i>							<i>Sciences appliquées</i>
Burgerlijk :							Ingénieur civil :
Mijnningenieur	1	—	—	—	—	—	des mines.
Electrotechnisch ingenieur ...	1	1	1	—	—	—	électricien.
Werktuigkundig ingenieur ...	1	—	—	—	—	—	mécanicien.

5. — Kredieten voor het hoger onderwijs.
(Dienstjaren 1937, 1938, 1945, 1946 en 1947.)

5. — Crédits consacrés à l'enseignement supérieur.
(Exercices 1937, 1938, 1945, 1946 et 1947.)

	1937	1938	1945	1946	1947	
I. Rijksuniversiteiten...	47.450.100	49.788.500	86.614.500	122.360.700	170.334.600	I. Universités de l'Etat.
II. Wetenschappelijke Rijksinrich- tingen...	15.568.200	17.019.750	29.266.750	54.627.300	62.384.000	II. Etablissements scientifiques de l'Etat.
III. Commissiën, jury's, enz...	357.100	391.900	378.850	664.050	937.050	III. Commissions, jurys, etc.
IV. Studie- en reisbeurzen, middelen tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek.	1.238.300	1.538.800	3.530.900	18.164.500	27.592.500	IV. Bourses d'études et de voya- ges, moyens d'encouragement scientifique.
V. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs:						V. Subsidies à l'enseignement su- périeur libre:
1) Vrije Universiteit te Brussel	10.778.920	11.490.205	22.847.500	24.498.300 + 750.000	48.237.000 + 250.000	1) Université libre de Bruxelles
2) Katholieke Universiteit te Leuven...	10.778.920	11.490.205	22.847.500	25.248.300 24.498.300 + 750.000 + 10.000.000	48.487.000 48.237.000 + 250.000 + 10.000.000	2) Université catholique de Louvain.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen	2.163.950	2.296.000	4.469.450	35.248.300 4.899.665	58.487.000 9.645.500	3) Faculté polytechnique, Mons
4) Nationaal fonds voor We- tenschappelijk Onderzoek...	—	—	—	—	5.000.000	4) Fonds National Recherche scientifique.

P. S. — In die cijfers wordt van de bijkredieten en van de begrotings-
aanpassingen rekening gehouden.

P. S. — Ces chiffres tiennent compte des crédits supplémentaires et
des ajustements budgétaires.

Dienstjaar 1948
(met begrotingsaanpassingen).

I. Rijksuniversiteiten	234.389.500 fr.
II. Andere Rijksinrichtingen voor hoger onderwijs	43.837.000 fr.
III. Wetenschappelijke inrichtingen	78.774.300 fr.
IV. Commissiën, jury's	5.089.500 fr.
V. Studie- en reisbeurzen, Middelen tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek	29.727.500 fr.
VI. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs:	
1) Universiteit te Brussel	52.613.636 fr.
2) Universiteit te Leuven	52.613.636 fr.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen	10.472.728 fr.
4) N. F. W. O.	10.000.000 fr.

*Bijkredieten voor 1947 en vorige dienstjaren,
opgenomen in de begroting voor 1948.*

I. Rijksuniversiteiten	10.979.000 fr.
II. —	—
III. Wetenschappelijke inrichtingen	469.000 fr.
IV. Commissiën, jury's	14.600 fr.
V. —	—
VI. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs:	
1) Universiteit te Brussel	4.082.695 fr.
2) Universiteit te Leuven	4.082.695 fr.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen	816.610 fr.

Exercice 1948
(ajustements budgétaire y compris).

I. Universités de l'Etat	234.389.500 frs.
II. Autres établissements d'enseignement supérieur de l'Etat	43.837.000 frs.
III. Etablissements scientifiques	78.774.300 frs.
IV. Commissions, jurys	5.089.500 frs.
V. Bourses d'études et de voyage, Moyens d'encou- ragements scientifiques	29.727.500 frs.
VI. Subsidies à l'Enseignement supérieur libre:	
1) Université de Bruxelles	52.613.636 frs.
2) Université de Louvain	52.613.636 frs.
3) Faculté polytechnique de Mons	10.472.728 frs.
4) F. N. R. S.	10.000.000 frs.

*Crédits supplémentaires pour l'exercice 1947 et antérieurs,
rattachés au budget de 1948.*

I. Universités de l'Etat	10.970.000 frs.
II. —	—
III. Etablissements scientifiques	469.000 frs.
IV. Commissions, jurys	14.600 frs.
V. —	—
VI. Subsidies à l'Enseignement supérieur libre:	
1) Université de Bruxelles	4.082.695 frs.
2) Université de Louvain	4.082.695 frs.
3) Faculté polytechnique de Mons	816.610 frs.

Dienstjaar 1949
(met begrotingsaanpassingen).

I. Rijksuniversiteiten ...	256.338.000 fr.
II. Andere Rijksinrichtingen voor hoger onderwijs ...	47.608.000 fr.
III. Wetenschappelijke inrichtingen ...	84.709.000 fr.
IV. Commissiën, jury's ...	4.839.000 fr.
V. Studie- en reisbeurzen. Middelen tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek ...	34.913.000 fr.
VI. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs:	
1) Universiteit te Brussel...	58.223.895 fr.
2) Universiteit te Leuven...	58.223.895 fr.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen ...	10.894.770 fr.
4) N. F. W. O. ...	10.894.770 fr.
5) « Cagnotte »:	
a) N.-D. de la Paix, Namen ... fr.	4.314.053
b) Institut Solvay...	4.000.000
c) Institut Saint-Louis ...	1.314.053
d) Universiteit Brussel ...	3.000.000
e) Universiteit Leuven...	3.000.000
f) Polytechnische Faculteit Bergen ...	314.053
g) N. F. W. O.	400.000
Totaal ...	16.342.159 fr.

Bijkredieten voor 1948 en vorige dienstjaren.
opgenomen in de begroting voor 1949.

I. Rijksuniversiteiten ...	3.353.700 fr.
II. Andere Rijksinrichtingen voor hoger onderwijs ...	3.012.700 fr.
III. Wetenschappelijke inrichtingen...	731.300 fr.
IV. Commissiën, jury's...	263.300 fr.
V. Studie- en reisbeurzen. Middelen tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek ...	12.350 fr.
VI. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs:	
1) Universiteit te Brussel...	913.720 fr.
2) Universiteit te Leuven...	913.720 fr.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen ...	182.740 fr.

Dienstjaar 1950
(met begrotingsaanpassingen).

I. Rijksuniversiteiten ...	281.853.300 fr.
II. Andere Rijksinrichtingen voor hoger onderwijs ...	51.875.100 fr.
III. Wetenschappelijke inrichtingen ...	93.253.000 fr.
IV. Commissiën, jury's...	4.767.000 fr.
V. Studie- en reisbeurzen. Middelen tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek ...	51.503.000 fr.
VI. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs:	
1) Universiteit Leuven...	66.938.765 fr.
2) Universiteit Brussel...	66.938.765 fr.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen...	12.587.333 fr.
4) N. F. W. O. ...	12.587.333 fr.
5) « Cagnotte » ...	18.882.025 fr.
a) N.-D. de la Paix, Namen ...	4.300.000 fr.
b) Institut Solvay ...	4.000.000 fr.
c) Institut Saint-Louis ...	1.300.000 fr.
d) Polytechnische Faculteit Bergen ...	300.000 fr.
e) N. F. W. O. ...	939.000 fr.
Totaal ...	10.839.000 fr.
	(verdeeld)

N. B. — In die cijfers wordt geen rekening gehouden met de begifting « Marshall-Plan »: 25 miljoen aan elke Universiteit.

Exercice 1949
(ajustements budgétaires y compris).

I. Universités de l'Etat ...	256.338.000 frs.
II. Autres établissements d'enseignement supérieur de l'Etat...	47.608.000 frs.
III. Etablissements scientifiques ...	84.709.000 frs.
IV. Commissions, jurys ...	4.839.000 frs.
V. Bourses d'études et de voyage. Moyen d'encouragements scientifiques ...	34.913.000 frs.
VI. Subsidés à l'Enseignement supérieur libre:	
1) Université de Bruxelles ...	58.223.895 frs.
2) Université de Louvain ...	58.223.895 frs.
3) Faculté polytechnique de Mons...	10.894.770 frs.
4) F. N. R. S. ...	10.894.770 frs.
5) « Cagnotte »:	
a) N.-D. de la Paix, Namur ...	4.314.053
b) Institut Solvay...	4.000.000
c) Institut St-Louis ...	1.314.053
d) Université Bruxelles ...	3.000.000
e) Université Louvain ...	3.000.000
f) Faculté polyt. Mons ...	314.053
g) F. N. R. S. ...	400.000
Total ...	16.342.159 frs.

Crédits supplémentaires pour l'exercice 1948 et antérieurs
rattachés au budget de 1949.

I. Universités de l'Etat...	3.353.700 frs.
II. Autres établis. d'enseignement supérieur de l'Etat	3.012.700 frs.
III. Etablissements scientifiques ...	731.300 frs.
IV. Commissions, jurys ...	263.300 frs.
V. Bourses d'études et de voyage. Moyens d'encouragements scientifiques ...	12.350 frs.
VI. Subsidés à l'Enseignement supérieur libre:	
1) Université de Bruxelles ...	913.720 frs.
2) Université de Louvain...	913.720 frs.
3) Faculté polytechnique de Mons...	182.740 frs.

Exercice 1950
(ajustements budgétaires y compris).

I. Universités de l'Etat ...	281.853.300 frs.
II. Autres établissements d'enseignement supérieur de l'Etat...	51.875.100 frs.
III. Etablissements scientifiques ...	93.253.000 frs.
IV. Commissions, jurys ...	4.767.000 frs.
V. Bourses d'études et de voyage. Moyen d'encouragements scientifiques...	51.503.000 frs.
VI. Subsidés à l'Enseignement supérieur libre:	
1) Université Louvain ...	66.938.765 frs.
2) Université Bruxelles ...	66.938.765 frs.
3) Faculté polytechnique de Mons...	12.587.333 frs.
4) F. N. R. S. ...	12.587.333 frs.
5) « Cagnotte » ...	18.882.025 frs.
a) N.-D. de la Paix, Namur ...	4.300.000 frs.
b) Institut Solvay ...	4.000.000 frs.
c) Institut St-Louis ...	1.300.000 frs.
d) Faculté Pol. Mons...	300.000 frs.
e) F. N. R. S. ...	939.000 frs.
Total ...	10.839.000 frs.
	(réparti)

N. B. — Ces chiffres ne tiennent pas compte du don « Plan Marshall »; 25 millions à chacune des 4 Universités.

*Bijkredieten voor 1949 en vorige dienstjaren,
opgenomen in de begroting voor 1950.*

I. Rijksuniversiteiten...	19.887.150 fr.
II. Andere Rijksinrichtingen voor hoger onderwijs ...	1.642.000 fr.
III. Wetenschappelijke inrichtingen ...	149.550 fr.
IV. —	—
V. —	—
VI. Vrij hoger onderwijs :	
1) Universiteit Brussel ...	5.009.474 fr.
2) Universiteit Leuven...	5.009.474 fr.
3) Polytechnische Faculteit Bergen ...	1.001.874 fr.
4) N. F. W. O. ...	846.212 fr.
5) « Cagnotte »...	1.269.425 fr.
	(niet verdeeld)

Dienstjaar 1951.

*Kredieten ingeschreven voor Hoger Onderwijs
en Wetenschappen.*

I. Rijksuniversiteiten...	267.150.000 fr.
II. Andere Rijksinrichtingen voor hoger onderwijs	50.082.000 fr.
III. Wetenschappelijke inrichtingen ...	85.667.000 fr.
IV. Commissiën, jury's ...	4.759.000 fr.
V. Studie- en reisbeurzen. Middelen tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek ...	48.111.000 fr.
VI. Toelagen aan het vrij hoger onderwijs :	
1) Universiteit te Brussel ...	67.756.000 fr.
2) Universiteit te Leuven...	67.756.000 fr.
3) Polytechnische Faculteit te Bergen...	12.751.000 fr.
4) N. F. W. O. ...	12.751.000 fr.
5) « Cagnotte »...	19.127.000 fr.
a) N.-D. de la Paix, Namen ...	4.781.750 fr.
b) Institut Saint-Louis ...	1.195.435 fr.
c) Institut Solvay...	4.064.485 fr.
d) Polytechnische Faculteit Bergen ...	478.175 fr.
e) Universiteit Leuven...	4.357.700 fr.
f) Universiteit Brussel ...	1.912.700 fr.
g) N. F. W. O. ...	2.336.750 fr.
Totaal ...	19.126.995 fr.
	(ontwerp van verdeling)

N. B. — Bovenstaande cijfers zijn opgemaakt zonder rekening te houden met de begrotingsaanpassingen, die immers nog niet goedgekeurd zijn.

*Crédits supplémentaires pour l'exercice 1949 et antérieurs,
rattachés au budget de 1950.*

I. Universités de l'Etat ...	19.887.150 frs.
II. Autres établis. d'enseignement supérieur de l'Etat	1.642.000 frs.
III. Etablissements scientifiques ...	149.550 frs.
IV. —	—
V. —	—
VI. Enseignement supérieur libre :	
1) Université Bruxelles ...	5.009.474 frs.
2) Université Louvain ...	5.009.474 frs.
3) Faculté Polytechnique Mons ...	1.001.874 frs.
4) F. N. R. S. ...	846.212 frs.
5) « Cagnotte » ...	1.269.425 frs.
	(non réparti)

Exercice 1951.

*Crédits inscrits pour l'Enseignement supérieur
et des Sciences.*

I. Universités de l'Etat ...	267.150.000 frs.
II. Autres établis. d'enseignement supérieur de l'Etat	50.082.000 frs.
III. Etablissements scientifiques ...	85.667.000 frs.
IV. Commissions, jurys ...	4.759.000 frs.
V. Bourses d'études et de voyage. Moyens d'encou- ragements scientifiques...	48.111.000 frs.
VI. Subsidies à l'enseignement supérieur libre :	
1) Université de Bruxelles ...	67.756.000 frs.
2) Université de Louvain...	67.756.000 frs.
3) Faculté polytechnique de Mons...	12.751.000 frs.
4) F. N. R. S. ...	12.751.000 frs.
5) « Cagnotte » ...	19.127.000 frs.
	(inscrit)
a) N.-D. de la Paix, Namur ...	4.781.750 frs.
b) Institut St-Louis ...	1.195.435 frs.
c) Institut Solvay ...	4.064.485 frs.
d) Faculté pol. Mons ...	478.175 frs.
e) Université Louvain ...	4.357.700 frs.
f) Université Bruxelles ...	1.912.700 frs.
g) F. N. R. S. ...	2.336.750 frs.
Total ...	19.126.995 frs.
	(projet de répartition)

N. B. Ces chiffres sont établis sans tenir compte des ajustements budgétaires, ceux-ci n'étant pas encore votés.

E. — TECHNISCH ONDERWIJS.

1. — Verdeling per provincie, van de verlengde toelagen
(wedden, werkingskosten).a) Aan de erkende technische scholen
en landbouwscholen toegekende toelagen.

Schooljaar 1945.

E. — ENSEIGNEMENT TECHNIQUE.

1. — Répartition des subsides alloués par province
(traitement, frais de fonctionnement).a) Subventions allouées
aux écoles techniques et agricoles agréées.

Exercice 1945.

Provincies — Provinces	Categorieën — Catégories	Toelagen-wedden — Subsides-traitements		Toelagen-werking — Subsides-fonctionnement	
Antwerpen Anvers.	Techn. A. (dag)	18.097.724		1.982.008	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	18.820.590		1.539.106	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	843.956		28.800	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	2.119.994	39.882.264	228.600	3.778.514
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	4.356.502		327.626	
	Techn. B. (soir)				
Brabant Brabant.	Techn. C. (avond)	831.117	5.187.619	58.724	386.350
	Techn. C. (soir)				
			45.069.883		4.164.864
	Techn. A. (dag)	24.662.465		1.639.190	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	19.055.914		1.365.115	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	2.770.732		74.700	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	915.628	47.404.739	68.350	3.147.430
West-Vlaanderen Flandre Occidentale.	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	5.769.020		957.563	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	907.621	6.676.641	49.541	1.007.104
	Techn. C. (soir)				
			54.081.380		4.154.534
	Techn. A. (dag)	11.441.093		1.387.520	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	9.113.819		844.025	
	Techn. C. (jour)				
Oost-Vlaanderen Flandre Orientale.	Landb. A. (dag)	485.961		69.010	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	633.630	21.674.503	47.330	2.347.885
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	2.029.029		319.034	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	598.186	2.627.215	54.290	373.324
	Techn. C. (soir)				
			24.301.718		2.721.209
	Techn. A. (dag)	12.877.072		1.489.962	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	9.410.462		676.240	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	533.315		45.600	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	786.651	23.607.500	66.100	2.277.902
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	3.280.494		537.666	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	1.499.873	4.780.367	120.938	658.604
	Techn. C. (soir)				
			28.387.867		2.936.500

Provincies Provinces	Categorieën Catégories	Toelagen-wedden Subsides-traitements		Toelagen-werking Subsides-fonctionnement	
Limburg Limbourg.	Techn. A. (dag)	5.426.428		788.220	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	3.393.541		390.494	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	506.329		35.550	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.227.934	10.554.232	61.400	1.275.664
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	372.564		16.754	
	Techn. B. (soir).				
Henegouwen Hainaut.	Techn. C. (avond)	55.770	428.334	9.160	25.914
	Techn. C. (soir).				
			10.982.566		1.301.578
	Techn. A. (dag)	17.056.608		1.725.272	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	7.638.033		748.732	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	1.418.222		75.150	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.084.302	27.197.165	83.120	2.632.274
Luik Liège.	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	8.690.831		808.549	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	1.506.993	10.197.824	154.393	962.942
	Techn. C. (soir).				
			37.394.989		3.595.216
	Techn. A. (dag)	14.083.872		1.508.327	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. B. (dag)	8.941.876		684.491	
	Techn. B. (jour).				
Luxemburg Luxembourg.	Landb. A. (dag)	431.141		35.100	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	467.749	23.924.638	25.800	2.253.718
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	3.772.276		267.271	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	467.849	4.240.125	8.360	275.631
	Techn. C. (soir).				
			28.164.763		2.529.349
	Techn. A. (dag)	1.786.517		148.770	
Luxemburg Luxembourg.	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	821.898		92.416	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	741.045		30.387	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.170.333	4.519.793	87.600	359.173
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	110.757		5.243	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	—	110.757	—	5.243
Namen Namur.	Techn. C. (soir).				
			4.630.550		364.416
	Techn. A. (dag)	1.849.513		105.510	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. B. (jour).	2.645.743		240.856	
	Techn. B. (jour).				
	Landb. A. (dag)	154.594		5.250	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	494.639	5.144.489	34.800	386.416
	Agr. C. (jour).				
Namen Namur.	Techn. B. (avond)	645.475		18.136	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	130.208	775.683	8.620	26.755
	Techn. C. (soir).				
			5.920.172		413.171

Schooljaar 1946.

Exercice 1946.

Provincies Provinces	Categorieën Catégories	Toelagen-wedden Subsides-traitements		Toelagen-werking Subsides-fonctionnement	
Antwerpen Anvers.	Techn. A. (dag)	23.751.769		2.261.140	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	19.562.358		1.260.880	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	1.201.084		31.800	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	3.466.294	47.981.505	171.330	3.725.150
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	4.221.531		534.550	
	Techn. B. (soir).				
Brabant Brabant.	Techn. C. (avond)	639.326	4.860.857	48.585	583.135
	Techn. C. (soir).				
			52.842.362		4.308.285
	Techn. A. (dag)	34.310.720		1.660.050	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	21.260.655		1.249.920	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	909.415		21.150	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.434.303	57.915.093	67.804	2.998.924
West-Vlaanderen Flandre Occidentale.	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	6.931.831		932.040	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	1.102.138	8.033.969	80.090	1.012.130
	Techn. C. (soir).				
			65.949.062		4.011.054
	Techn. A. (dag)	15.857.076		1.692.816	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	11.588.124		870.140	
	Techn. C. (jour).				
Oost-Vlaanderen Flandre Orientale.	Landb. A. (dag)	947.272		175.950	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	797.031	29.189.502	42.770	2.781.676
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	2.048.385		389.930	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	565.986	2.614.371	47.878	437.808
	Techn. C. (soir).				
			31.803.873		3.219.484
	Techn. A. (dag)	19.165.239		1.781.800	
Limburg Limbourg.	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	9.027.844		595.270	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	1.065.594		42.450	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.316.305	30.574.982	76.790	2.496.310
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	3.739.427		588.010	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	1.297.634	5.037.061	110.800	498.810
	Techn. C. (soir).				
			35.612.043		2.995.120
	Techn. A. (dag)	6.542.254		700.120	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	4.604.366		323.931	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	741.056		36.600	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.800.872	13.688.548	90.500	1.151.151
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	453.479		17.660	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	20.554	4.740	3.420	21.080
	Techn. C. (soir).				
			14.162.581		1.172.231

Provincies Provinces	Categorieën Catégories	Toelagen-wedden Subsides-traitements		Toelagen-werking Subsides-fonctionnement	
Henegouwen Hainaut.	Techn. A. (dag)	23.935.336		1.828.810	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	10.294.798		753.330	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	2.222.059		87.300	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	1.565.108	38.017.301	85.740	2.755.180
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	11.464.362		705.840	
	Techn. B. (soir)				
Luik Liège.	Techn. C. (avond)	1.564.668	13.029.030	142.400	848.240
	Techn. C. (soir)				
			51.046.331		3.603.420
	Techn. A. (dag)	19.861.643		1.339.250	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	13.537.776		674.790	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	209.365		26.550	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	664.635	34.273.419	30.160	2.070.755
Luxemburg Luxembourg.	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	4.295.666		220.960	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	382.492	4.678.158	22.970	243.925
	Techn. C. (soir)				
			38.951.577		2.314.680
	Techn. A. (dag)	2.355.940		193.770	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	967.533		88.530	
	Techn. C. (jour)				
Namen Namur.	Landb. A. (dag)	859.451		32.850	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	1.703.894	5.886.818	79.560	394.710
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	194.252		6.220	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	422.190	616.442	—	6.220
	Techn. C. (soir)				
			6.503.260		400.930
	Techn. A. (dag)	3.017.878		258.660	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	4.394.407		271.459	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	209.969		7.200	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	969.537	8.591.791	47.400	584.719
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	1.032.616		66.900	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	146.222	1.178.838	10.740	77.640
	Techn. C. (soir)				
			9.770.629		662.359

Schooljaar 1947.

Exercice 1947.

Antwerpen Anvers.	Techn. A. (dag)	26.265.108		1.903.080	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	22.795.153		1.277.910	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	1.162.604		16.500	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	3.171.624	53.394.489	144.120	3.341.610
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	3.731.985		447.700	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	863.113	4.595.098	61.880	509.580
	Techn. C. (soir)				
			57.989.587		3.851.190

Provincies Provinces	Categorieën Catégories	Toelagen-wedden Subsides-traitements		Toelagen-werking Subsides-fonctionnement	
Brabant Brabant.	Techn. A. (dag)	36.190.332		1.747.807	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	22.063.244		1.188.855	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	3.686.917		29.700	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	1.319.433	63.259.926	51.020	3.017.382
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	7.337.064		874.190	
	Techn. B. (soir).				
West-Vlaanderen Flandre Occidentale.	Techn. C. (avond)	1.049.080	8.386.144	55.460	929.650
	Techn. C. (soir).				
			71.646.070		3.947.032
	Techn. A. (dag)	17.338.776		1.690.200	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	12.741.345		832.340	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	1.202.148		60.750	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	648.528	31.930.797	17.030	2.600.320
Oost-Vlaanderen Flandre Orientale.	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	2.178.408		405.840	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	675.391	2.853.799	35.980	441.820
	Techn. C. (soir).				
			34.784.596		3.042.140
	Techn. A. (dag)	21.038.331		1.475.030	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	10.014.468		702.530	
	Techn. C. (jour).				
Limburg Limbourg.	Landb. A. (dag)	1.023.031		26.700	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.266.604	33.342.434	50.200	2.254.460
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	4.092.585		665.440	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	1.254.174	5.346.759	101.080	766.520
	Techn. C. (soir).				
			38.689.193		3.020.980
	Techn. A. (dag)	6.257.315		817.890	
Henegouwen Hainaut.	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	5.015.110		408.300	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	745.041		20.550	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.806.381	13.823.847	58.440	1.305.180
	Agr. C. (jour).				
	Techn. B. (avond)	426.782		17.360	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	46.568	473.350	4.300	21.660
Henegouwen Hainaut.	Techn. C. (soir).				
			14.297.197		1.326.840
	Techn. A. (dag)	25.027.541		1.929.890	
	Techn. A. (jour).				
	Techn. C. (dag)	11.945.355		688.910	
	Techn. C. (jour).				
	Landb. A. (dag)	2.330.749		62.300	
	Agr. A. (jour).				
	Landb. C. (dag)	1.316.942	40.620.587	62.310	2.743.410
	Agr. C. (jour).				
Henegouwen Hainaut.	Techn. B. (avond)	13.619.509		931.058	
	Techn. B. (soir).				
	Techn. C. (avond)	1.584.618	15.204.127	185.790	1.116.848
	Techn. C. (soir).				
			55.824.714		3.860.258

Provincies Provinces	Categorieën Catégories	Toelagen-wedden Subsides-traitements		Toelagen-werking Subsides-fonctionnement	
Luik Liège.	Techn. A. (dag)	19.476.594		1.558.610	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	12.006.995		707.960	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	618.742		24.450	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	706.184	32.808.515	33.800	2.324.820
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	5.267.462		390.640	
	Techn. B. (soir)				
Luxemburg Luxembourg.	Techn. C. (avond)	497.272	5.764.734	20.120	410.760
	Techn. C. (soir)				
			38.573.249		2.735.580
	Techn. A. (dag)	2.432.634		188.980	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	1.328.106		90.740	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	1.058.392		35.400	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	1.728.277	6.547.409	72.210	387.330
Namen Namur.	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	180.798		3.980	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	—	180.798	—	3.980
	Techn. C. (soir)				
			6.728.207		391.310
	Techn. A. (dag)	3.195.890		88.310	
	Techn. A. (jour)				
	Techn. C. (dag)	4.447.508		254.020	
	Techn. C. (jour)				
	Landb. A. (dag)	343.257		6.750	
	Agr. A. (jour)				
	Landb. C. (dag)	1.041.043	9.027.698	44.290	393.370
	Agr. C. (jour)				
	Techn. B. (avond)	1.017.643		35.480	
	Techn. B. (soir)				
	Techn. C. (avond)	137.259	1.154.902	5.780	41.260
	Techn. C. (soir)				
			10.182.600		430.630

N. B. — Het is onmogelijk de statistiek voor het dienstjaar 1948 en voorgaanden voor te leggen, daar het werk van de toelagenherziening pas voleind of nog in uitvoering is.

N. B. — Il n'est pas possible de produire la statistique pour les exercices 1948 et postérieurs, étant donné que le travail de revision des subsides est à peine terminé ou bien encore, en voie d'exécution.

2. — Aantal scholen en leerlingen.

Schooljaar 1937-1938.

	Scholen	Leerlingen
1) Technisch onderwijs :		
a) Scholen met volledig leerplan	743	77.865
b) Avond- en Zondagsscholen ...	918	115.535
2) Veeartsenij-, land- en tuinbouw- kundig onderwijs van de Staat...	7	543
Totalen	1.668	193.943

Schooljaar 1945-1946.

1) Technisch, vak- en ambachtsonderwijs voor jongens (dag- scholen : A1, A2, A3, A4-1, A4-2, avondscholen : B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4, B6/B5).	Scholen	Leerlingen
	—	—
Totaal dagscholen	—	35.334
Totaal avondscholen	—	50.309
Algemeen totaal	—	85.643

2. — Nombre d'écoles et nombre d'élèves.

Année scolaire 1937-1938.

	Ecoles	Elèves
1) Enseignement technique :		
a) Ecoles de plein exercice	743	77.865
b) Ecoles du soir et du dimanche	918	115.535
2) Enseignement vétérinaire, agri- cole et horticole de l'État	7	543
Totaux	1.668	193.943

Année scolaire 1945-1946.

1) Enseignement technique, professionnel et artisanal pour jeunes gens (jour A1, A2, A3, A4-1, A4-2; soir : B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4, B6/B5).	Ecoles	Elèves
	—	—
Total jour	—	35.334
Total soir	—	50.309
Total général	—	85.643

- 2) Handelonderwijs (dagscholen : A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1; avondscholen : B3/B1, B3/B2, B3/B5).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen	—	13.731
Totaal avondscholen	—	29.551
Algemeen totaal	—	43.282

- 3) Land- en tuinbouwkundig onderwijs (dagscholen A1, A2, A3, geen avondscholen).

	Scholen	Leerlingen
Algemeen totaal	—	4.492

- 4) Vak- en huishoudonderwijs voor meisjes (met landbouwhuishoudonderwijs) (dagscholen : C1, C2, C3-1, C3-2, C5/C1, C2Aa, C2Ab; avondscholen : C4M, C4pr, C6).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen	—	44.953
Totaal avondscholen	—	24.641
Algemeen totaal	—	69.234

- 5) Onderwijs over speciale vakken (dagscholen : A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, C1A1, C1A2, C2ac; avondscholen : B4/B1, B4/B2, B4/C4).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen	—	5.993
Totaal avondscholen	—	2.700
Algemeen totaal	—	8.693

- 6) Normaalcursussen (D, A2An, C1An).

	Scholen	Leerlingen
Algemeen totaal	—	3.139

Algemeen totaal 1, 2, 3, 4, 5 en 6... 1.480 214.483
(zonder de Rijksscholen)

Schooljaar 1946-1947.

Geen statistiek dit jaar.

Schooljaar 1947-1948.

- 1) Technisch vak- en ambachtsscholen voor jongens (dagscholen : A1, A2, A3, A4-1, A4-2; avondscholen : B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4, B6/B5).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen	—	40.729
Totaal avondscholen	—	56.434
Algemeen totaal	—	97.163

- 2) Handelonderwijs (dagscholen : A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1; avondscholen : B3/B1, B3/B2, B3/B5).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen	—	12.859
Totaal avondscholen	—	26.676
Algemeen totaal	—	39.535

- 3) Land- en Tuinbouwkundig onderwijs (dag : A1A, A2, A3), geen 's avonds.

	Scholen	Leerlingen
Algemeen totaal	—	4.459

- 2) Enseignement commercial (jour A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1; soir : B3/B1, B3/B2, B3/B5).

	Ecoles	Elèves
Total jour... ..	—	13.731
Total soir	—	29.551
Total général... ..	—	43.282

- 3) Enseignement agricole et horticole (jour A1A, A2, A3) pas le soir.

	Ecoles	Elèves
Total général... ..	—	4.492

- 4) Enseignement professionnel et ménager pour jeunes filles (y compris l'enseignement ménager agricole (jour C1, C2, C3-1, C3-2, C5, C5/C1, C1A, C2Aa, C2Ab) — soir C4M, C4 pr., C6).

	Ecoles	Elèves
Total jour	—	44.593
Total soir	—	24.641
Total général... ..	—	69.234

- 5) Enseignements spéciaux (cat. jour A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1A1, C1A2, C2 ac — soir : B4/B1, B4/B2, B4/C4).

	Ecoles	Elèves
Total jour... ..	—	5.993
Total soir	—	2.700
Total général... ..	—	8.693

- 6) Cours normaux (D, A2An, C1An).

	Ecoles	Elèves
Total général... ..	—	3.139

Total général 1-2-3-4-5-6... .. 1.480 214.483
(écoles d'Etat non comprises)

Année scolaire 1946-1947.

Aucune statistique cette année.

Année scolaire 1947-1948.

- 1) Enseignement technique, professionnel et artisanal pour jeunes gens (jour A1, A2, A3, A4-1, A4-2 — soir B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4, B6/B5).

	Ecoles	Elèves
Total jour... ..	—	40.729
Total soir	—	56.434
Total général... ..	—	97.163

- 2) Enseignement commercial (jour A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1 — soir B3/B1, B3/B2, B3/B5).

	Ecoles	Elèves
Total jour... ..	—	12.859
Total soir	—	26.676
Total général... ..	—	39.535

- 3) Enseignement agricole et horticole (jour : A1A, A2, A3); pas le soir.

	Ecoles	Elèves
Total général... ..	—	4.459

- 4) Vak- en huishoudonderwijs voor meisjes (met landbouw-huishoudonderwijs) (dagscholen : C1, C2, C3-1, C3-2, C5/C1, C2Aa, C2Ab; avondscholen : C4M, C4pr, C6).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen ...	—	46.857
Totaal avondscholen ...	—	27.204

Algemeen totaal ... 74.061

- 5) Onderwijs over speciale vakken (dagscholen : A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1A1, C1A2, C2ac; avondscholen : B4/B1, B1/B2, B1/C4).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen ...	—	5.380
Totaal avondscholen ...	—	2.057

Algemeen totaal ... 7.437

- 6) Normaalcursussen (D, A2An, C1An).

	Scholen	Leerlingen
Algemeen totaal ...	—	3.023

Algemeen totaal 1, 2, 3, 4, 5 en 6... 225.678

Schooljaar 1948-1949.

- 1) Technisch vak- en ambachtsscholen voor jongens (dagscholen : A1, A2, A3, A4-1, A4-2; avondscholen : B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4, B6/B5).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen ...	244	47.264
Totaal avondscholen ...	382	54.767

Algemeen totaal ... 626 102.031

- 2) Handelonderwijs (dagscholen : A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1; avondscholen : B3/B1, B3/B2, B3/B5).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen ...	133	13.549
Totaal avondscholen ...	146	26.192

Algemeen totaal ... 279 39.741

- 33) Land- en tuinbouwkundig onderwijs (dagscholen : A1, A2, A3, geen avondscholen).

	Scholen	Leerlingen
Algemeen totaal ...	56	3.390

- 4) Vak- en huishoudonderwijs voor meisjes (met landbouw-huishoudonderwijs) (dagscholen : C1, C2, C3-1, C3-2, C5/C1, C1A, C2Aa, C2ab; avondscholen : C4M, C4pr, C6).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen ...	450	51.244
Totaal avondscholen ...	280	25.901

Algemeen totaal ... 730 77.145

- 5) Onderwijs over speciale vakken (dagscholen : A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1A1, C1A2, C2ac; avondscholen : B4/B1, B1/B2, B1/C4).

	Scholen	Leerlingen
Totaal dagscholen ...	99	5.883
Totaal avondscholen ...	29	2.035

Algemeen totaal ... 128 7.918

- 6) Normaalcursussen (D, A2An, C1An).

	Scholen	Leerlingen
Algemeen totaal ...	71	2.067

Algemeen totaal 1, 2, 3, 4, 5 en 6... 1.890 232.292
zonder de Rijksscholen)

- 4) Enseignement professionnel et ménager pour jeunes filles (y compris l'enseignement ménager agricole) jour : C1, C2, C3-1, C3-2, C5, C5/C1, C1A, C2Aa, C2Ab; soir : C4M, C4 pr., C6).

	Ecoles	Elèves
Total jour...	—	46.857
Total soir ...	—	27.204

Total général ... 74.061

- 5) Enseignements spéciaux (cat. jour : A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1A1, C1A2, 62 ac — soir : B4/B1, B4/B2, B4/C4).

	Ecoles	Elèves
Total jour...	—	5.380
Total soir ...	—	2.057

Total général ... 7.437

- 6) Cours normaux (D, A2An, C1An).

	Ecoles	Elèves
Total général ...	—	3.023

Total général 1-2-3-4-5-6 ... 225.678

Année scolaire 1948-1949.

- 1) Enseignement technique, professionnel et artisanal pour jeunes gens (jour : A1, A2, A3, A4-1, A4-2 — soir : B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4, B6/B5).

	Ecoles	Elèves
Total jour...	244	47.264
Total soir ...	382	54.767

Total général... 626 102.031

- 2) Enseignement commercial (jour : A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1 — soir : B3/B1, B3/B2, B3/B5).

	Ecoles	Elèves
Total jour...	133	13.549
Total soir ...	146	26.192

Total général... 279 39.741

- 3) Enseignement agricole et horticole (jour : A1A, A2, A3); pas le soir.

	Ecoles	Elèves
Total général...	56	3.390

- 4) Enseignement professionnel et ménager pour jeunes filles (y compris l'enseignement ménager agricole) (jour : C1, C2, C3-1, C3-2, C5, C5/C1, C1A, C2Aa, C2Ab; soir : C4M, C4pr, C6).

	Ecoles	Elèves
Total jour...	450	51.244
Total soir ...	280	25.901

Total général... 730 77.145

- 5) Enseignements spéciaux (cat. jour : A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1A1, C1A2, C2 ac — soir : B4/B1, B4/B2, B4/B4).

	Ecoles	Elèves
Total jour...	99	5.883
Total soir ...	29	2.035

Total général... 128 7.918

- 6) Cours normaux (D, A2An, C1An).

	Ecoles	Elèves
Total général...	71	2.067

Total général 1-2-3-4-5-6 ... 1.890 232.292
(écoles d'Etat non comprises)

Schooljaar 1949-1950
(op 15 October 1949).

Année scolaire 1949-1950
(au 15 octobre 1949).

	Antwerpen Anvers		Brabant Brabant		Henegouwen Hainaut		Luik Liège		Limburg Limbourg		Luxemburg Luxembourg		Namen Namur		Oost-Vlaand. Flandre orient.		West-Vlaand. Flandre occid.	
	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves
1) Technisch, vak- en ambachtsonderwijs voor jongens (dagschool A1, A2, A3, A4-1, A4-2 — avondschool B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4).																		
Totaal dagscholen	36	9.285	58	8.048	36	7.208	31	6.509	14	4.258	10	837	8	961	34	6.832	29	6.852
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	52	7.519	66	8.969	83	14.507	49	6.390	9	893	4	188	12	1.224	48	8.276	31	4.440
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	88	17.104	124	17.017	119	21.715	80	12.899	23	5.151	14	1.025	20	2.185	82	15.108	60	11.292
Total général.																		
2) Handelssonderwijs (dagschool A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1 — avondschool B3/B1, B3/B2, B3/B5).																		
Totaal dagscholen	36	4.272	51	4.525	7	675	8	523	2	183	—	—	3	127	23	2.891	10	1.058
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	14	4.952	36	8.153	50	5.168	12	2.408	2	192	2	95	7	661	14	3.901	6	771
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	50	9.224	87	12.678	57	5.843	20	2.931	4	375	2	95	10	788	37	6.792	16	1.829
Total général.																		
3) Landbouw- en tuinbouwonderwijs (dagschool A1A, A2, A3).																		
Algemeen totaal	4	272	12	913	10	534	8	448	5	309	4	232	1	27	6	360	10	771
Total général.																		
De twee inrichtingen die rondreizende huishoudcursussen voor volwassenen in het gehele land inrichtingen zijn niet aangeduid op de tabel; voor de vergelijking met de vorige jaren, dient er nochtans rekening mede gehouden; deze twee scholen telden in 1950 in totaal 31.203 leerlingen.																		
Les deux institutions qui organisent des cours ménagers ambulants pour adultes dans tout le pays ne figurent pas au tableau; pour la comparaison avec les années antérieures, il y a cependant lieu d'en tenir compte: ces deux écoles ont totalisé en 1949 31.203 élèves.																		
4) Beroeps- en huishoudonderwijs voor meisjes (met inbegrip van het landbouwhuishoudonderwijs) (dagschool C1, C2, C3-1, C3-2, C5, C5/C1 — avondschool C4 M, C4 pr. C6).																		
Totaal dagscholen	110	13.523	89	9.273	54	5.803	36	5.476	37	4.094	23	1.223	26	2.362	45	5.620	57	7.288
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	27	3.289	26	2.742	125	7.190	14	698	2	78	—	—	5	359	44	3.415	18	1.546
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	137	16.812	115	12.015	179	12.993	50	6.174	39	4.172	23	1.223	31	2.721	89	9.035	75	8.834
Total général.																		
5) Bijzondere onderwijstakken (cat. dagschool A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1/A1, C1/A2, C2ac — avondschool B4/B1, B4/B2, B4/C4).																		
Totaal dagscholen	15	988	34	2.351	16	828	7	715	1	30	—	—	4	209	7	730	5	196
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	4	170	4	489	4	471	2	128	—	—	—	—	—	—	2	284	8	412
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	19	1.158	38	2.840	20	1.299	9	843	1	30	—	—	4	209	9	1.014	13	608
Total général.																		
6) Normaalcurcussen (D - A2 An - C1 An).																		
Algemeen totaal	16	550	26	507	16	915	9	180	3	69	3	47	4	90	9	222	4	223
Total général.																		
Algemeen totaal 1-2-3-4-5-6	314	45.120	404	45.970	401	43.299	176	23.475	75	10.106	46	2.622	70	6.020	232	32.531	178	23.557
Total général 1-2-3-4-5-6.																		

	Antwerpen Anvers		Brabant Brabant		Henégouwen Hainaut		Luik Liège		Limburg Limbourg		Luxemburg Luxembourg		Namen Namur		Oost-Vlaand. Flandre orient.		West-Vlaand. Flandre occid.	
	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves	Scholen Ecoles	leer- lingen élèves
1) Technisch, vak- en ambachtsonderwijs voor jongens (dagschool A1, A2, A3, A4-1, A4-2 — avondschool B1, B2, B5, B6/B1, B6/B2, B6/B4).																		
Totaal dagscholen	39	9.404	63	8.067	36	7.496	35	6.356	14	4.605	6	676	8	966	36	6.681	31	6.649
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	57	7.118	80	9.054	87	14.014	55	6.278	11	866	4	158	11	1.213	54	7.807	33	3.786
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	96	16.522	143	17.121	123	21.510	90	12.634	25	5.471	10	834	19	2.179	90	14.488	64	10.435
Total général.																		
2) Handelonderwijs (dagschool A5, A6/A1, A6/A2, A6/A3, A6/C1 — avondschool B3/B1, B3/B2, B3/B5).																		
Totaal dagscholen	38	4.516	54	4.666	8	718	9	646	3	243	—	—	3	132	26	3.014	15	1.428
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	23	5.397	42	8.304	54	5.214	15	2.688	5	370	6	196	9	646	26	4.978	16	1.898
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	61	9.913	96	12.970	62	5.932	24	3.334	8	613	6	196	12	778	52	7.992	31	3.326
Total général.																		
3) Land- en tuinbouwonderwijs (dagschool A1 A, A2, A3 — geen avondschool).																		
Algemeen totaal	5	314	12	869	11	591	8	434	7	387	6	327	1	31	6	344	11	717
Total général.																		
4) Beroeps- en huishoudonderwijs voor meisjes (met inbegrip van het landbouwhuishoudonderwijs) (dagschool C1, C2, C3-1, C3-2, C5, C5/C1 — avondschool C4 M, C4 pr. C6).																		
Totaal dagscholen	113	13.394	99	9.281	62	6.133	46	5.934	42	4.158	23	1.314	29	2.551	49	5.552		7.400
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	39	3.553	34	2.878	133	7.026	25	1.482	6	544	4	71	7	429	60	4.190		1.282
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	152	16.947	133	12.519	195	13.159	71	7.416	48	4.702	27	1.385	36	2.980	109	9.742	99	9.682
Total général.																		
5) Bijzondere onderwijstakken cat. dagschool A7/A1, A7/A2, A7/A3, A7/C1, A7/C3-2, A8, C1/A1, C1/A2, C2ac — avondschool B4/B1, B4/B2, B4/C4).																		
Totaal dagscholen	15	906	34	2.341	15	880	8	792	2	56	—	—	4	246	7	814	7	347
Total écoles du jour.																		
Totaal avondscholen	4	173	4	354	4	454	2	124	—	—	—	—	—	—	3	556	11	501
Total écoles du soir.																		
Algemeen totaal	19	1.079	38	2.695	19	1.334	10	916	2	56	—	—	4	246	10	1.370	18	848
Total général.																		
6) Normaalcurcussen (D - A2 An - C1 An).																		
Algemeen totaal	16	619	25	527	17	942	7	263	2	76	3	50	3	83	8	275	6	199
Total général.																		
Algemeen totaal 1-2-3-4-5-6	349	45.394	447	46.341	427	43.468	210	24.997	92	11.305	52	2.792	75	6.297	275	34.211	229	25.207
Total général 1-2-3-4-5-6.																		

De twee inrichtingen die rondreizende huishoudcurcussen voor volwassenen in het gehele land inrichten zijn niet aangeduid op de tabel; voor de vergelijking met de vorige jaren dient er nochtans rekening mede gehouden; deze twee scholen telden in 1950 in totaal 32.332 leerlingen.

Les deux institutions qui organisent des cours ménagers ambulants pour adultes dans tout le pays ne figurent pas au tableau; pour la comparaison avec les années antérieures, il y a cependant lieu d'en tenir compte; ces deux écoles ont totalisé en 1950 32.332 élèves.

3. — Aantal gediplomeerden.

Enkele voorbeelden.

3. — Nombre de diplômés.

Quelques exemples.

Nr School Benaming en adres	Ingeschreven leerlingen — Elèves inscrits	Gediplomeerde leerlingen — Elèves diplômés	Verhouding % — Rapport %	N° Ecole Dénomination et adresse
1) <i>Technisch onderwijs.</i>				1) <i>Enseignement technique.</i>
786 P « Université du Travail Paul Pastur », 31, Bd Solvay, Charleroi	6.144	1.432	23	786 P Université du Travail Paul Pastur, 31, Bd Solvay, Charleroi.
725 L Vrije Beroepsschool, Boeveriestraat, 83, Brugge	1.385	234	16	725 L Vrije Beroepsschool, Boeveriestraat, 83, Bruges.
304 E Ecole technique et Musée professionnel de l'Etat, 46, rue R. Warocqué, Morlanwelz	1.196	231	19 Gemidd. 19 % Moy. 19 %	304 E Ecole technique et Musée professionnel de l'Etat, 46, rue R. Warocqué, Morlanwelz.
2) <i>Handelsonderwijs.</i>				2) <i>Enseignement commercial.</i>
58 L Provinciaal Handels- en Taalinstituut, Savaenstr., 27. Gent.	3.040	587	19	58 L Provinciaal Handels- en Taalinstituut, Savaenstr., 27, Gand.
3034 C Ecole commerciale du degré supérieur, 11, Anneessensplein, Brussel	456	112	24	3034 C Ecole commerciale du degré supérieur, 11, Place Anneessens, Bruxelles.
36 L Ecole professionn. de comptabilité de la Chambre des Experts Compt. et Compt. de Belgique, 55, Zes Penningestraat, Brussel	132	25	18 Gemidd. 20 % Moy. 20 %	36 L Ecole professionn. de comptabilité de la Chambre des Experts Compt. et Compt. de Belgique, 55, rue des Six-Jetons, Bruxelles.
3) <i>Onderwijs meisjes.</i>				3) <i>Enseignement filles.</i>
3057 C Ecole « Frans Fischer », Technisch onderwijs voor meisjes, 66, Generaal Eenensstraat, Schaarbeek	329	60	18	3057 C Ecole Frans Fischer, Ens. technique pour jeunes filles, 66, rue Général Eenens, Schaarbeek.
6230 E Institut ménager et agricole de l'Etat, 2 B, chaussée de Valenciennes, Irchonwelz-lez-Ath	86	12	14	6230 E Institut ménager et agricole de l'Etat, 2 B, chaussée de Valenciennes, Irchonwelz-lez-Ath.
3123 L Ecole professionnelle libre pour jeunes filles avec sections normales techniques, 5, rue Circulaire, Gosselies	432	64	14 Gemidd. 15 % Moy. 15 %	3123 L Ecole professionnelle libre pour jeunes filles avec sections normales techniques, 5, rue Circulaire, Gosselies.
4) <i>Landbouwonderwijs.</i>				4) <i>Enseignement agricole.</i>
6214 E Rijksmiddelbare landbouwschool, Beerstraat, 58, Diksmuide	45	6	13	6214 E Rijksmiddelbare landbouwschool, Beerstraat, 58, Dixmude.
6043 L Fruittelt- en Tuinbouwschool, 2, Stwg. op Diest, Guevelingen, 2, Sint-Truiden	116	22	19	6043 L Fruittelt- en Tuinbouwschool, 2, Stwg. op Diest, Guevelingen, Saint-Trond.
6055 L Hogere en Lagere Middelbare Tuinbouwschool, Beirstopelstraat, 46, Wetteren	98	16	16 Gemidd. 16 % Moy. 16 %	6055 L Hogere en Lagere Middelbare Tuinbouwschool, Beirstopelstraat, 46, Wetteren.

Algemeen gemiddelde 18 %. — Moyenne générale 18 %.

F. — KUNSTONDERWIJS.

SCHOOLBEVOLKING.

1. — Bevolking der van Staatswege erkende inrichtingen voor onderwijs in de Plastische Kunsten en het Tekenken.

(Tijdvak : 1937 en van 1945 tot 1951.)

F. — ENSEIGNEMENT ARTISTIQUE.

POPULATION SCOLAIRE.

1. — Etablissements d'enseignement des arts plastiques et du dessin agréés par l'Etat.

(Période : 1937 et de 1945 à 1951.)

<i>Tekenscholen. — Ecoles de dessin.</i>	1937	1938	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Brussel ... Académie royale des Beaux-Arts, Bruxelles.	400	486	506	625	575	597	—	627	559
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Luik ... Académie royale des Beaux-Arts, Liège.	—	—	—	—	377	318	—	398	418
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Bergen ... Académie royale des Beaux-Arts, Mons.	—	—	133	—	132	140	—	117	105
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Doornik ... Académie royale des Beaux-Arts, Tournai.	—	—	153	—	194	167	—	170	117
Academie voor Schone Kunsten, Namen ... Académie des Beaux-Arts, Namur.	—	—	73	—	152	116	—	198	116
Academie voor de Tekenkunst, Sint-Gillis ... Académie de dessin, St-Gilles.	—	—	—	—	145	141	—	140	110
School voor de Sierkunsten, Molenbeek ... Ecole des Arts décoratifs, Molenbeek.	300	262	202	—	238	258	—	318	324
School voor de Sierkunsten, Elsene ... Ecole des Arts décoratifs, Ixelles.	—	—	189	—	161	246	—	265	253
School voor de Sierkunsten, Anderlecht ... Ecole des Arts décoratifs, Anderlecht.	—	127	183	—	86	86	—	125	131
School voor de Sierkunst, Aarlen ... Ecole des Arts décoratifs, Arlon.	—	86	89	—	91	105	—	84	133
School voor de Sierkunst, Verviers ... Ecole des Arts décoratifs, Verviers.	—	78	76	—	92	88	—	92	95
School voor de Sierkunst, Spa ... Ecole des Arts décoratifs, Spa.	—	—	59	—	42	62	—	52	82
School voor de Sierkunst, Châtelet ... Ecole des Arts décoratifs, Châtelet.	811	841	841	506	581	592	612	638	(1)
School voor de Sierkunst, Jumet ... Ecole des Arts décoratifs, Jumet.	25	41	34	25	38	43	—	23	22
School voor de Sierkunst en het geel-koper vaatwerk, Dinant ... Ecole des Arts décoratifs et de dinanderie, Dinant.	—	—	—	—	10	13	23	22	18
	(Stichting van de school in 1942.) (Création de l'école en 1942.)								
School voor Kunsten en Ambachten, Etterbeek ... Ecole des Arts et Métiers, Etterbeek.	—	315	—	—	200	230	—	265	245
Kunstschool, Charleroi ... Ecole d'Art, Charleroi.	—	—	—	—	109	162	—	204	137
	(Erkend in 1946. —Reconnue en 1946.)								
Tekenschool, Ukkel ... Ecole de dessin, Uccle.	—	—	37	—	40	40	—	48	37
Tekenschool, Watermaal-Bosvoorde ... Ecole de dessin, Watermael-Boitsfort.	—	—	—	—	41	60	—	80	72
Tekenschool, Binche ... Ecole de dessin, Binche.	—	—	11	—	34	38	—	50	46
Tekenschool, Sint-Joost-ten-Node ... Ecole de dessin, St-Josse-ten-Noode.	—	—	150	—	272	244	—	165	122
Totalen. — Totaux ...	1.536	2.236	2.736	1.156	3.610	3.746	635	4.081	3.140

(1) Cijfers welke op de begrotingen voorkomen.

(1) Chiffres figurant aux budgets.

(Tijdperk : 1945 tot 1950-1951.)

e : 1945 à 1950-1951.)

	1945/46	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51	
Aalst	190	340	261	306	337	306	Alost.
Aarschot... ..	46	78	88	62	49	44	Aerschot.
Berchem	96	93	69	66	72	60	Berchem.
Brugge	208	218	238	238	191	154	Bruges.
Deinze... ..	—	—	52	52	50	42	Deynze.
Dendermonde	73	104	96	96	91	80	Termonde.
Eeklo	—	167	180	180	196	182	Eecloo.
Gent	518	531	552	596	535	370	Gand.
Hamme	74	111	132	132	132	—	Hamme.
Hasselt	117	103	153	103	203	214	Hasselt.
Heyst-op-den-Berg... ..	75	89	117	50	106	69	Heyst-op-den-Berg.
Herentals	81	90	62	84	85	95	Herentals.
Kortrijk	183	225	245	288	257	257	Courtrai.
Leuven	169	228	223	205	211	139	Louvain.
Lier... ..	115	128	181	244	233	236	Lierre.
Maldegem	66	66	77	79	79	64	Maldegem.
Mechelen... ..	259	271	236	236	228	222	Malines.
Menen... ..	74	101	93	93	112	108	Menin.
Middelkerke	25	28	31	31	37	35	Middelkerke.
Mol... ..	41	31	50	50	60	49	Mol.
Niel... ..	20	31	28	33	28	26	Niel.
Nieuwpoort	—	—	—	29	20	37	Nieuport.
Oudenaarde... ..	61	48	61	61	57	48	Audenaerde.
Roeselare	—	145	151	142	120	129	Roulers.
St-Gillis-Waas... ..	11	—	13	13	26	24	St-Gilles-Waes.
St-Niklaas-Waas	374	424	414	414	458	410	St-Nicolas-Waes.
St-Truiden	—	—	—	96	119	99	St-Trond.
Temse	207	207	252	276	275	289	Tamise.
Tielt	51	59	44	52	55	66	Thielt.
Tienen... ..	95	106	88	98	106	82	Tirlemont.
Turnhout... ..	—	161	173	192	210	178	Turnhout.
Waasmunster	33	47	53	48	57	26	Waesmunster.
Oostende... ..	—	—	—	70	81	—	Ostende.
Wervik	38	33	41	48	63	41	Wervick.
Wetteren... ..	—	—	93	82	85	93	Wetteren.
Wingene	54	85	80	80	75	75	Wingene.
Totalen	3.354	4.158	4.627	4.855	5.008	4.387	Totaux.

2. — Bevolking der van Staatswege erkende inrichtingen
voor Muziekonderwijs.Muziekscholen 1e reeks.2. — Etablissements d'enseignement musical
agrées par l'Etat.Ecoles de musique 1re catégorie.

	1937	1938	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950	
Anderlecht	—	640	559	589	447	361	489	448	409	Anderlecht.
Amay (in 1940 opge- richt)	—	—	—	206	202	229	195	—	170	Amay (créée en 1940).
Binche	—	171	—	223	186	193	196	183	185	Binche.
s'Gravenbrakel	—	133	—	171	179	159	146	129	137	Braine-le-Comte.
Brussel (Laken)	—	413	399	253	258	255	228	172	328	Bruxelles (Laeken).
Charleroi	—	437	352	363	366	386	370	347	411	Charleroi.
Châtelet	—	339	127	164	221	—	199	177	177	Châtelet.
Châtelaineau	—	204	182	182	—	169	174	173	180	Châtelaineau.
Ciney	—	120	120	196	177	187	187	190	181	Ciney.
Courcelles	—	185	141	262	217	300	328	326	281	Courcelles.
Etterbeek	—	437	345	374	342	387	272	290	241	Etterbeek.
Vorst	—	300	231	271	251	241	258	250	242	Forest.
Gembloers	—	210	216	180	179	144	151	136	148	Gembloux.
Houdeng-Aimeries	—	207	168	202	205	202	193	179	173	Houdeng-Aimeries.
Hoei	—	139	133	150	115	160	126	158	160	Huy.
Elsene	—	279	290	310	262	223	250	276	223	Ixelles.
La Louvière	—	587	441	504	423	376	368	382	363	La Louvière.
Luik (Grétry)	—	127	99	85	90	82	83	90	89	Liège (Grétry).
Marchienne-au-Pont	—	333	384	235	186	174	237	277	272	Marchienne-au-Pont.
St-Jans-Molenbeek	—	—	—	—	425	394	458	421	219	Molenbeek-St-Jean.
Namen	—	353	304	257	270	310	278	270	292	Namur.
Nijvel	—	175	153	130	113	119	109	122	109	Nivelles.
Schaarbeek	—	613	550	604	615	620	632	635	606	Schaarbeek.
St-Gillis	—	340	253	228	226	201	157	222	174	St-Gilles.
St-Joost-ten-Noode	—	508	450	307	366	346	309	307	291	St-Josse-ten-Node.
Temse	—	224	195	234	206	151	181	154	159	Tamines.
Tournai	—	557	465	495	437	411	366	345	316	Tournai.
Verviers	—	420	345	410	470	448	667	570	389	Verviers.
TOTALEN	—	8.451	6.902	7.585	7.434	7.228	7.607	7.229	6.925	TOTAUX.

Muziekscholen 2e reeks.Ecoles de musique 2e catégorie.

	1937	1938	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950	
Aarlen	—	163	94	149	121	130	88	94	107	Aarlen.
Aat	—	188	173	172	190	175	138	154	163	Ath.
Auderghem	—	—	—	—	134	150	160	165	170	Auderghem.
Auvelais	—	170	110	78	120	96	93	100	90	Auvelais.
Bastenaken	—	95	80	88	75	75	66	72	51	Bastogne.
Beyne-Heusay (aange- nomen in 1948)	—	—	—	—	—	—	60	69	93	Beyne-Heusay (agrée en 1948).
Couillet	—	176	149	170	154	142	135	136	139	Couillet.
Court-St-Etienne	—	—	—	—	115	63	43	57	40	Court-St-Etienne.
Dinant	—	117	105	123	117	131	114	124	124	Dinant.
Farciennes	—	—	—	88	123	97	86	68	73	Farciennes.
Gilly	266	213	184	187	207	121	105	104	111	Gilly.
Gosselies	146	151	148	102	129	133	145	138	152	Gosselies.
Hannut (aangenomen in 1948)	—	—	—	—	—	—	81	88	84	Hannut.
St-Pieters-Jette	—	—	—	—	173	156	175	189	222	Jette-St-Pierre.
Jumet	—	211	172	144	171	191	181	177	153	Jumet.
La Bouverie	—	—	—	75	105	89	87	100	86	La Bouverie.
Lodelinsart	—	—	—	81	92	99	109	117	109	Lodelinsart.
Marcinelle	—	287	312	179	241	178	202	155	155	Marcinelle.
Monceau s/S	—	180	172	154	120	136	117	106	94	Monceau s/S.
Mons (Cons. 1-1-48)	—	370	326	444	—	—	—	140	114	Mons.
Montigny-le-Tilleul	—	103	88	85	80	72	94	90	94	Montigny-le-Tilleul.
Montigny s/S	—	180	170	178	180	168	140	148	142	Montigny s/S.
Mont s/Marchienne	—	146	138	125	137	136	136	152	146	Mont s/Marchienne.
Morlanwelz	—	224	165	175	125	130	130	115	143	Morlanwelz.
Quaregnon	—	—	—	—	—	261	254	314	163	Quaregnon.
Ransart	—	102	123	111	105	75	71	84	91	Ransart.
Zinnik	—	—	—	148	190	198	222	208	186	Soignies.
Spa	—	79	69	76	63	81	62	82	71	Spa.
Tubize	—	117	109	137	124	114	115	112	101	Tubize.
Ukkel	—	242	164	142	153	147	186	127	152	Uccle.
Borgworm (aanneming aangevraagd in 1947)	—	—	—	—	—	90	82	88	106	Waremmes (sollicité agrégation en 1947).
Wasmes	—	159	133	186	171	169	171	162	164	Wasmes.
Watermaal-Bosvoorde	—	142	109	103	85	97	112	122	138	Watermael-Boitsfort.
St-Lambrechts-Woluwe	—	175	163	155	219	224	268	291	183	Woluwe-St-Lambert.
St-Pieters-Woluwe	—	119	159	204	192	220	221	193	196	Woluwe-St-Pierre.
TOTALEN	412	4.109	3.615	4.059	4.211	4.344	4.449	4.641	4.406	TOTAUX.
ALGEM. TOTALEN	—	8.451	6.902	7.585	7.434	7.228	7.607	7.229	6.925	TOTAUX GENER.

Muziekscholen 1ste reeks.
(Tijdperk : 1945 tot 1950-1951.)

Ecoles de musique 1re catégorie.
(Période : 1945 à 1950-1951.)

	1945-46	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	
Aalst	569	590	202	248	244	258	Alost.
Berchem	381	351	361	360	407	365	Berchem.
Borgerhout	—	—	310	302	409	315	Borgerhout.
Brugge	568	558	566	526	523	523	Bruges.
Dendermonde	157	173	200	203	185	190	Termonde.
Deurne	—	172	121	117	120	193	Deurne.
Halle	312	353	320	322	298	170	Hal.
Hasselt	279	365	238	381	260	327	Hasselt.
Hoboken	374	348	291	449	323	313	Hoboken.
Ieper	228	315	202	215	206	218	Ypres.
Izegem	261	255	237	250	212	209	Izegem.
Kortrijk	321	340	301	416	451	257	Courtrai.
Leuven	413	379	344	340	542	380	Louvain.
Lokeren	299	299	313	320	323	286	Lokeren.
Mechelen :							Malines :
Conservatorium	547	547	506	509	504	465	Conservatoire.
Lemmensinstituut	83	75	75	65	62	67	Institut Lemmens.
Beiaardschool	10	11	27	16	13	12	Ecole de carillon.
Eisden	126	140	195	243	289	297	Eisden.
Merksem	251	231	248	256	276	311	Merksem.
Moeskroen	265	230	200	210	203	204	Mouscron.
Mortsel	169	172	217	251	245	294	Mortsel.
Oostende	454	427	395	389	368	388	Ostende.
Roeselare	441	445	393	397	450	501	Roulers.
Ronse	281	281	244	248	269	288	Ronse.
St-Niklaas	319	399	202	213	197	192	St-Nicolas.
Tienen	402	440	409	446	487	243	Tirlemont.
Turnhout	279	256	257	241	262	214	Turnhout.
Vilvoorde	178	168	144	181	169	154	Vilvorde.
Wilrijk	218	218	229	249	264	247	Wilrijk.
TOTALEN	8.185	8.508	7.747	8.363	8.581	8.081	TOTAUX.

Muziekscholen 2e reeks.

Ecoles de musique 2e catégorie.

Aarschot	—	155	74	111	137	140	Aerschot.
Asse	—	119	143	122	144	118	Asse.
Boom	348	376	455	404	432	211	Boom.
Deinze	138	145	138	152	120	126	Deinze.
Diest	282	163	226	184	205	182	Diest.
Eeklo	275	238	179	235	207	129	Eecloo.
Ekeren	220	225	225	237	227	226	Ekeren.
Geraardsbergen	137	163	178	224	231	141	Grammont.
Gentbrugge	87	77	104	119	119	123	Gentbrugge.
Harelbeke	161	152	241	306	267	242	Harelbeke.
Hamme	54	53	61	77	59	80	Hamme.
Hemiksem	192	198	217	237	226	215	Hemiksem.
Koersel-Beringen	—	—	141	170	200	200	Koersel-Beringen.
Lede	90	81	89	103	98	84	Lede.
Ledeberg	183	190	175	191	240	263	Ledeberg.
Lier	186	144	168	216	205	160	Lierre.
Maaseik	—	237	119	68	127	130	Maaseik.
Menen	189	153	132	163	157	105	Menin.
Mol	—	156	191	168	166	145	Mol.
Niel	158	161	158	161	155	161	Niel.
Ninove	113	112	107	103	113	177	Ninove.
Oudenaarde	144	120	142	142	150	126	Audenaerde.
St-Agatha-Berchem	142	155	164	212	210	181	Berchem-Ste-Agathe.
St-Truiden	228	248	215	222	295	201	St-Trond.
Tielt	90	104	107	149	101	166	Tielt.
Wetteren	119	126	98	122	103	92	Wetteren.
Willebroek	137	121	134	142	115	132	Willebroek.
TOTALEN	3.673	4.142	4.381	4.733	4.806	4.297	TOTAUX.
TOTALEN 1 ^{ste} reeks	8.185	8.508	7.747	8.363	8.581	8.081	TOTAUX 1 ^{re} catégorie.
+ TOTALEN 2 ^e reeks	3.673	4.142	4.381	4.733	4.806	4.297	+ TOTAUX 2 ^e catégorie.
ALGEMENE TOTALEN	11.858	12.650	12.128	13.096	13.387	12.378	TOTAUX GENERAUX.

3. — Rijksinrichtingen.

(Tijdperk: schooljaren 1937/1938 tot 1952.)

3. — Etablissements d'Etat.

(Période: années scolaires 1937/1938 à 1952.)

	1937 1938	1938 1939	1939 1940	1940 1941	1941 1942	1942 1943	1943 1944	1944 1945	1945 1946	1946 1947	1947 1948	1948 1949	1949 1950	1950 1951
<i>I. — Muziekonderwijs. — Enseignement musical.</i>														
Kon. Muziekconservatorium te Brussel	649	606	487	—	—	—	—	—	500	591	500	516	544	537
Conservatoire royal de musique de Bruxelles.														
Kon. Vlaams Muziekconservatorium, Antwerpen ...	571	535	469	507	531	645	824	512	714	734	617	636	594	511
Conservatoire royal flamand de musique, Anvers.														
Kon. Muziekconservatorium, Gent... ..	338	384	347	335	475	499	523	470	489	483	499	463	472	437
Conservatoire royal de musique, Gand.														
Koninklijk Muziekconservatorium, Luik	338	379	365	—	—	—	—	—	—	543	459	538	508	543
Conservatoire royal de musique, Liège.														
Koninklijk Muziekconservatorium, Bergen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	221	259	210
Conservatoire royal de musique, Mons.														
(Door de Staat overgenomen vanaf 1 Januari 1948. — Repris par l'Etat à partir du 1 ^{er} janvier 1948.)														
	1.896	1.904	1.668	842	1.006	1.144	1.347	982	1.703	2.351	2.135	2.374	2.377	2.238
<i>II. — Onderwijs in de Plastische Kunsten, de bouwkunst en het tekenen. Enseignement des Arts plastiques, de l'archi- tecture et du dessin.</i>														
Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten te Antwerpen	107	92	68	82	96	104	119	—	43	101	88	97	94	161
Institut national supérieur des Beaux-Arts, Anvers.														
Kon. Academie voor Schone Kunsten, Antwerpen ...	479	516	523	488	605	808	873	111	119	339	486	494	528	448
Académie royale des Beaux-Arts d'Anvers.														
School voor Bouwkunst te Antwerpen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152	144	147	164	164
Ecole d'Architecture d'Anvers.														
Hoger Instituut voor Stedebouw te Antwerpen... ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	35	51	69	51
Institut supérieur d'Urbanisme d'Anvers.														
Nat. Hogere School voor Bouwkunst en Sierkunsten, Ter Kameren-Brussel... ..	153	142	124	—	—	—	—	—	211	255	271	283	290	295
Ecole nationale supérieure d'architecture et des arts décoratifs, La Cambre-Bruxelles.	739	750	715	570	701	912	992	111	373	850	1.024	1.072	1.147	1.119

Kunstonderwijs.
(Tijdperk: 1937 tot 1950/1951.)

Enseignement artistique.
(Période: 1937 à 1950/1951.)

	37/38	38/39	39/40	40/41	41/42	42/43	43/44	44/45	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50	50/51
<i>A. — Muziekonderwijs. — Enseignement musical.</i>														
a) Rijksinrichtingen... ..	1.896	1.904	1.668	842	1.006	1.144	1.347	982	1.703	2.351	2.135	2.374	2.377	2.238
Etablissements de l'Etat.														
b) Gesubsidieerde inrichtingen... ..	—	12.560	10.517	—	—	—	—	—	23.502	—	23.700	—	25.257	23.709
Etablissements subventionnés.														
										24.295	—	25.152	—	—
(d'expression française)														
<i>B. — Tekenenonderwijs. — Enseignement du dessin.</i>														
a) Rijksinrichtingen... ..	739	750	715	570	701	912	992	111	373	850	1.024	1.072	1.147	1.119
Etablissements de l'Etat.														
b) Gesubsidieerde inrichtingen... ..	1.536	2.236	2.736	—	—	—	—	—	4.510	7.768	8.373	5.490	9.089	7.497
Etablissements subventionnés.														
(d'expression française)														

SCHONE KUNSTEN.

1. — Kalender der Tentoonstellingen.

(7e editie — Seizoen 1951-1952.)

1. *De Meesterwerken van de Berlijnse Musea.*
— Brussel, Paleis van Schone Kunsten. Van 27 September tot 27 December 1950. Ingericht door het Departement, met de medewerking van de Regering van Hesse en van de Dienst M.F.A. and A. U. S. A.
2. *De Schilderkunst in het teken van Apollinaire.*
— Verviers, Société Royale des Beaux-Arts. Van 22 October tot 5 November 1950.
3. — Gent, Cercle Royal Artistique et Littéraire. Van 12 tot 26 November 1950.
4. — Brussel, Paleis van Schone Kunsten. Van 1 tot 25 December 1950. In het kader van het Frans-Belgisch cultureel Akkoord.
5. — *Retrospective tentoonstellingen Edgard Tytgat.*
— Rotterdam, Boymans Museum. Van 28 October tot 14 December 1950.
6. — Amsterdam, Stedelijk Museum. Van 15 December 1950 tot 29 Januari 1951.
7. — Eindhoven, Stedelijk Van Abbe-Museum. Begin Februari 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel Akkoord, onder auspiciën van het Departement.
8. *Hedendaagse Belgische Kunst.*
— Leopoldstad, Lokalen van de U. A. A. L. October-November 1950. Met de medewerking van het S. C. K. en van de Ministeriën van Buitenlandse Zaken en van Koloniën.
9. *Werk van Félicien Rops.*
— Rome, Nationale Chalcographie, December 1950. Ingericht door het Departement, met de medewerking van het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België en van de Nationale Chalcographie te Rome.
10. *Hedendaagse Luxemburgse Kunst.*
— Gent, Cercle Artistique et Littéraire. Van 23 December 1950 tot 7 Januari 1951.
11. — Hasselt, Zaal « Onder de Toren ». Van 13 Januari tot 26 Januari 1951.
12. — Namen, Februari 1951. In het kader van het Belgisch-Luxemburgs cultureel Akkoord.
13. *De Jonge Belgische Kunst.*
— Aken, Stuttgart, Frankfurt, Dusseldorf, Hamburg, Berlijn. Winter 1950-1951.
14. *Retrospective Willink.*
— Brussel, Paleis voor Schone Kunsten. Van 12 Januari tot 4 Februari 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel Akkoord.
15. *Schilders uit Groningen (Dijkstra, Wiegers, Altink, Werkman, enz.).*
— Luik, Musée des Beaux-Arts. Van 4 tot 25 Februari 1951.
16. — Charleroi, Cercle artistique. Van 4 tot 25 Maart 1951.
17. — Bergen, Musée des Beaux-Arts. Van 1 tot 15 April 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel akkoord.
18. *De Belgische Woning.*
— Oslo, Kunstindustrimuseet. Van 4 tot 25 April 1951. In het kader van het Belgisch-Noors cultureel akkoord.
19. *Gust De Smet-Tentoonstellingen.*
— Eindhoven, Stedelijk van Abbe-Museum.
20. — Groningen.
21. — Maastricht, Voorjaar 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel Akkoord.

BEAUX-ARTS.

1. — Calendrier des Expositions.

(7e édition — Saison 1951-1952.)

1. *Les Chefs-d'œuvre des Musées de Berlin.*
— Bruxelles, Palais des Beaux-Arts. Du 27 septembre au 27 décembre 1950. Organisé par le Département, avec le concours du Gouvernement de Hesse et du Service M. F. A. and A. U. S. A.
2. *La Peinture sous le signe d'Apollinaire.*
— Verviers, Société Royale des Beaux-Arts. Du 22 octobre au 5 novembre 1950.
3. — Gand, Cercle Royal artistique et littéraire. Du 12 au 26 novembre 1950.
4. — Bruxelles, Palais des Beaux-Arts. Du 1 au 25 décembre 1950. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
5. *Expositions rétrospectives Edgard Tytgat.*
— Rotterdam, Museum Boymans. Du 28 octobre au 14 décembre 1950.
6. — Amsterdam, Musée municipal. Du 15 décembre au 29 juillet 1951.
7. — Eindhoven, Musée municipal Van Abbe. Début février 1951. Dans le cadre de l'accord culturel belgo-néerlandais, sous les auspices du Département.
8. *Peinture belge contemporaine.*
— Léopoldville, Locaux de l'U. A. A. L. Octobre-novembre 1950. Avec le concours du C. S. K. et des Ministères des Affaires Étrangères et des Colonies.
9. *L'œuvre gravée de Félicien Rops.*
— Rome, Chalcographie Nationale. Décembre 1950. Organisé par le Département, avec le concours du Cabinet des Estampes de la Bibliothèque Royale de Belgique et de la Chalcographie Nationale de Rome.
10. *Art contemporain luxembourgeois.*
— Gand, Cercle artistique et littéraire. Du 23 décembre 1950 au 7 janvier 1951.
11. — Hasselt, salle « Onder de Toren ». Du 13 janvier au 26 janvier 1951.
12. — Namur, février 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-luxembourgeois.
13. *La jeune peinture belge.*
— Aix-la-Chapelle, Stuttgart, Francfort, Dusseldorf, Hamburg, Berlin. Hiver 1950-1951.
14. *Rétrospective Willink.*
— Bruxelles, Palais des Beaux-Arts. Du 13 janvier au 4 février 1951. Dans le cadre de l'Accord Culturel belgo-néerlandais.
15. *Peintres de Groninghe (Dijkstra, Wiegers, Altink, Werkman, etc.).*
— Liège, Musée des Beaux-Arts. Du 4 au 25 février 1951.
16. — Charleroi, Cercle artistique. Du 4 au 25 mars 1951.
17. — Mons, Musée des Beaux-Arts. Du 1 au 15 avril 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais.
18. *Le Home belge.*
— Oslo, Kunstindustrimuseet. Du 4 au 25 avril 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-norvégien.
19. *Gust De Smet-Tentoonstellingen.*
— Eindhoven, Stedelijk van Abbe-Museum.
20. — Groningen.
21. — Maastricht, Printemps 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais.

22. *International Exhibition of Sculpture in the Open.*
— Londen, Battersea Park. Voorjaar 1951. Ingericht door de Arts Council of Great Britain. Belgische deelneming: ingericht door het Departement.
23. *Moderne Italiaanse Graphische Kunst.*
— Antwerpen, Museum voor Schone Kunsten. Van 22 April tot 6 Mei 1951.
24. — Brussel, Galerie Giroux. Van 13 tot 27 Mei 1951.
25. *Triennale van Milaan. De Woning en de Kunst.*
— Belgische deelneming aan de Modelwoning en aan het Paviljoen van Schone Kunsten. Mei-september 1951. Ingericht door het Departement, met de medewerking van het Ministerie van Economische Zaken, doch buiten het Belgisch-Italiaans cultureel Akkoord.
26. *De Boergondische eeuw.*
— Dijon, 1 Juni-15 Juli 1951 (Voorlopige data).
27. — Amsterdam, 25 Juli-einde September 1951 (Voorlopige data).
28. — Brussel, 10 October-einde December 1951 (Voorlopige data). In het kader van het Frans-Belgisch cultureel Akkoord.
29. *Belgische Beeldhouwkunst.*
— Amsterdam, Stedelijk Museum, Zomer 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel Akkoord.
30. *Limburgse Schilders.*
— Hasselt, Zaal « Onder de Toren ». Zomer 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel Akkoord.
31. *Retrospectieve James Ensor.*
— Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. Juli 1951. Ingericht door het Departement, in samenwerking met de stad Antwerpen.
32. *Moderne Belgische Kunst.*
— Kaapstad, Bloemfontein, Johannesburg, Pretoria, Pietermaritzburg. Port Elisabeth, East-London en Durban. Zomer 1951.
33. *Retrospectieven James Ensor in de Verenigde-Staten.*
— New-York, Museum of Modern Art. 15 October 1951.
— Cleveland Museum. 1 November 1951.
— Baltimore Museum of Museum van Saint-Louis. 15 December 1951.
— Boston, Institute of Contemporary Art. 1 Februari 1952.
34. *Retrospectieve James Ensor.*
— Parijs, Musée National d'Art moderne. Winter 1951-1952. In het kader van het Frans-Belgisch cultureel Akkoord.
35. *Kunst uit de Maasstreek (eventueel).*
— Luik, Palais des Princes-Evêques et Cloître de la Cathédrale. In 1951. Ingericht door de V. Z. W. « Le Grand Liège », met de medewerking van het Departement.
36. *Italiaans-Vlaamse Tentoonstelling van Oude Kunst.*
— Rome, Palazzo Venezia. Van 15 April tot 15 Mei 1951.
37. — Brugge, Stedelijk Museum. Van 15 Juni tot 30 Juli 1951.
38. — Venetië, Dogenpaleis. Van 1 tot 30 September 1951. In het kader van het Belgisch-Italiaans cultureel Akkoord.

(8e édition — Saison 1951-1952.)

1. *Belgische Keramiek.*
— Köln, Belgisches Haus. 24 Mei-21 Juni 1951. Ingericht door het Departement.
2. *International Exhibition of Sculpture in the Open.*
— Londen, Battersea Park. Mei-September 1951. Presented by the London Country Council in association with the Arts Council of Great Britain. Sculptures lent by the Belgian Government.
3. *Retrospectieve James Ensor.*
— Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. 16 Juni-15 Augustus 1951. Ingericht door het Departement met de medewerking van het Antwerps Stadsbestuur en van het Museum.
4. « *Fiamminghi e Italia* ».
— Brugge, Stedelijk Museum. Inhuldiging 30 Juni 1951. Van 1 Juli tot 19 Augustus 1951. In het kader van het Belgisch-Italiaans Cultureel Akkoord.

22. *International Exhibition of Sculpture in the Open.*
— Londen, Battersea Park. Printemps 1951. Organisé par le Arts Council of Great Britain. Participation belge: organisée par le Département.
23. *Art graphique italien moderne.*
— Anvers, Musée des Beaux-Arts. Du 22 avril au 6 mai 1951.
24. — Bruxelles, Galerie Giroux. Du 13 au 27 mai 1951.
25. *Triennale de Milan. L'habitation et l'art.*
— Participation belge à la Maison Modèle et au Pavillon des Beaux-Arts. Mai-septembre 1951. Organisé par le Département, avec le concours du Ministère des Affaires Economiques, mais sans intervention de l'Accord culturel belgo-italien.
26. *Le Siècle bourguignon.*
— Dijon, 1er juin-15 juillet 1951 (date provisoire).
27. — Amsterdam, 25 juillet-fin septembre 1951 (date provisoire).
28. — Bruxelles, 10 octobre-fin décembre 1951 (date provisoire). Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
29. *Sculpture belge.*
— Amsterdam, Musée municipal. Été 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais.
30. *Peintres limbourgeois.*
— Hasselt, salle « Onder de Toren ». Été 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais.
31. *Rétrospective James Ensor.*
— Anvers, Musée royal des Beaux-Arts. Juillet 1951. Organisée par le Département, en collaboration avec la ville d'Anvers.
32. *Art Moderne belge.*
— Capetown, Bloemfontein, Johannesburg, Pretoria, Pietermaritzburg. Port Elisabeth, East-London et Durban. Été 1951.
33. *Rétrospectives James Ensor aux Etats-Unis.*
— New-York, Museum of Modern Art. 15 octobre 1951.
— Cleveland Museum. 1er novembre 1951.
— Baltimore Museum ou au Musée de Saint-Louis. 15 décembre 1951.
— Boston, Institute of Contemporary Art. 1er février 1952.
34. *Rétrospective Ensor.*
— Paris: Musée National d'Art moderne. Hiver 1951-1952. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
35. *L'Art mosan (éventuellement).*
— Liège, Palais des Princes-Evêques et Cloître de la Cathédrale. En 1951. Organisé par l'A. S. B. L. « Le Grand Liège » avec le concours du Département.
36. *Exposition italo-flamande d'Art Ancien.*
— Rome, Palazzo Venezia. Du 15 avril au 15 mai 1951.
37. — Bruges, Musée communal. Du 15 juin au 30 juillet 1951.
38. — Venise, Palais ducal. Du 1er au 30 septembre 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-italien.

(8e édition — Saison 1951-1952.)

1. *Belgische Keramiek.*
— Köln, Belgisches Haus. 24 mai-21 juin 1951. Organisé par le Département.
2. *International Exhibition of Sculpture in the Open.*
— Londen, Battersea Park. Mai-septembre 1951. Presented by the London Country Council in association with the Arts Council of Great Britain. Sculptures lent by the Belgian Government.
3. *Rétrospective James Ensor.*
— Anvers, Musée royal des Beaux-Arts. 17 juin-15 août 1951. Organisée par le Département, en collaboration avec les autorités communales d'Anvers et le Musée.
4. « *Fiamminghi e Italia* ».
— Bruges, Musée communal. Vernissage le 30 juin 1951. Lu 1er juillet au 19 août 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-italien.

5. *Venetië, Palazzo Ducale.*
— 5 September-5 October 1951.
6. *Rome, Palazzo Barberini.*
— Van 3 November tot 30 November 1951. In het kader van het Belgisch-Italiaans Cultureel Akkoord.
7. « *Vlaamse Kunst. Het Graphisch Werk van de Gebroeders Boetius en Schelderic A. Bolswert.* »
— Bolsward, Stadhuis. Van 16 Juli tot 1 September 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord.
8. *De Jonge Belgische Schilderkunst.*
— Hamburg, Kunsthalle. 28 Juli-26 August 1951.
9. *Frankfurt am Main, Freunde Zeitgenössischer Kunst Taunus Anlage.*
9 September-7 October 1951.
10. — Stuttgart, Amerika Haus (Dr. Robert Behrens). 20 October-15 November 1951. Tentoonstellingen ingericht door het Departement.
11. — *De Kempen in de Kunst.*
— Tilburg — Paleis-Raadhuis. 28 Juli-9 September 1951. In het kader van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord, met de medewerking van de « Kunstkring-Tilburg » onder auspiciën van het Gemeentebestuur.
12. *Burgondische Pracht.*
— Amsterdam, Rijksmuseum. 29 Juli-1 October 1951. In samenwerking met het Departement, in het kader van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord.
13. *Constantin Meunier.*
— Hasselt, Provinciaal Begijnhof. Van 2 tot 20 Augustus 1951 (verlengd tot 26 Augustus). Ingericht door het Departement, met de medewerking van het Museum Constantin Meunier, de Provincie Limburg en het « Comité tot herdenking van André Dumont ».
14. *De Schilderkunst in het teken van de Zee.*
— Oostende, Koninklijke Galerijen. 5 Augustus-4 September 1951. Onder de bescherming van de heer Minister van Openbaar Onderwijs zonder de steun van het Departement.
15. *Internationale Kunsttentoonstelling.*
— Edinburg, Museum. Einde Augustus — half-September 1951. Deelneming van het Departement. Inrichting: Nationale Schotse Raad van de U. N. Association of Great-Britain and Northern Ireland.
16. *Maastrandse Kunst en Oude Kunsten uit het Luikse.*
— Luik, Museum voor Schone Kunsten en Galerij van de Kathedraal. 1 September-15 November 1951. Ingericht door de V. Z. W. « Le Grand Liège » met de steun van het Departement en van de Frans-Belgische en de Nederlands-Belgische Culturele Fondsen.
17. — Parijs, Musée des Arts décoratifs. 31 Januari 1952.
18. — Rotterdam, Museum Boymans. 15 Februari-31 Maart 1952.
19. *Constantin Meunier.*
— Köln, Belgisches Haus. September 1951. Ingericht door het Departement.
- 19bis. — Dortmund.
Handelskamer. October 1952.
20. *Retrospectieve tentoonstellingen James Ensor in de Verenigde Staten.*
— New-York, Museum of Modern Art. 18 September-1 November 1951.
21. — Cleveland. 15 November-31 December 1951.
22. — Saint-Louis. Januari 1952.
23. — Boston, Institute of Contemporary Art. 15 Februari-20 Maart 1952. Ingericht door het Departement, met de medewerking van vier Amerikaanse musea.
24. *De Boergondische eeuw.*
— Brussel, Paleis voor Schone Kunsten. 12 October-16 December 1951. In het kader van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord, met de medewerking van de Association française d'Action artistique, het Museum te Dijon en het Rijksmuseum te Amsterdam.
5. *Venise, Palazzo Ducale.*
— 5 septembre-5 octobre 1951.
6. *Rome, Palazzo Barberini.*
— Du 3 novembre au 30 novembre 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-italien.
7. « *Art flamand: L'œuvre graphique des frères Boetius et Schelderic A. Bolswert.* »
— Bolsward, Maison communale. Du 16 juillet au 1er septembre 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais.
8. *Jeune peinture belge.*
— Hamburg, Kunsthalle. 28 Juli-26 Augustus 1951.
9. *Frankfurt am Main, Freunde Zeitgenössischer Kunst Taunus Anlage.*
9 septembre-7 octobre 1951.
10. — Stuttgart, Amerika Haus (Dr. Robert Behrens). 20 octobre-15 novembre 1951. Expositions organisées par le Département.
11. *La Campine dans l'Art.*
— Tilburg, Paleis-Raadhuis. 28 juillet-9 septembre 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais, en collaboration avec le « Kunstkring-Tilburg », sous les auspices des autorités communales.
12. *Splendeur bourguignonne.*
— Amsterdam, Rijksmuseum, 29 juillet-1er octobre 1951. En collaboration avec le Département, dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
13. *Constantin Meunier.*
— Hasselt, Béguinage provincial. Du 2 au 20 août 1951 (prolongée jusqu'au 26 août). Organisée par le Département, en collaboration avec le Musée Constantin Meunier, la province de Limbourg et le « Comité tot herdenking van André Dumont ».
14. *La Peinture sous le signe de la Mer.*
— Ostende, Galeries Royales. 5 août-4 septembre 1951. Sous le patronage de M. le Ministre de l'Instruction publique sans appui du Département.
15. *Exposition internationale d'Art.*
— Edimbourg, Museum. Fin août-mi-septembre 1951. Participation du Département. Organisation: Conseil National Ecossais de la U. N. Association of Great-Britain and Northern Ireland.
16. *Art mosan et Arts anciens du Pays de Liège.*
— Liège, Musée des Beaux-Arts et Cloître de la Cathédrale. 1er septembre-15 novembre 1951. Organisée par l'A.S.B.L. « Le Grand Liège » avec l'appui du Département et des Fonds culturels franco-belge et hollando-belge.
17. — Paris, Musée des Arts décoratifs. 31 janvier 1952.
18. — Rotterdam, Museum Boymans. 15 Februari-31 Maart 1952.
19. *Constantin Meunier.*
— Köln, Belgisches Haus. Septembre 1951. Organisé par le Département.
- 19bis. Dortmund.
Chambre de Commerce. Octobre 1951.
20. *Rétrospectives James Ensor aux Etats-Unis.*
— New-York, Museum of Modern Art. 18 septembre-1er novembre 1951.
21. — Cleveland, 15 novembre-31 décembre 1951.
22. — Saint-Louis. janvier 1952.
23. — Boston, Institute of Contemporary Art. 15 février-20 mars 1952. Organisées par le Département, avec la collaboration des quatre musées américains.
24. *Les Fastes du Siècle bourguignon.*
— Bruxelles, Palais des Beaux-Arts. 12 octobre-16 décembre 1951. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge, avec la collaboration de l'Association française d'Action artistique, le Musée de Dijon et le Rijksmuseum d'Amsterdam.

25. *Eerste Biënnale van Moderne Kunst te São Paulo.*
— São Paulo, Museu de Arte moderna. 16 October-einde December 1951. Ingericht door het Departement.
26. *Nederlandse Beeldhouwkunst.*
— Brussel, Paleis voor Schone Kunsten. Einde December 1951-Januari 1952. In het kader van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord, met de medewerking van de Nederlandse Kring van Beeldhouwers. Zal eventueel overgebracht worden naar Luik, Museum voor Schone Kunsten.

Tentoonstellingen voorzien in 1952.

27. *De Schatten der Musea van de Augustijnen te Toulouse.*
— Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. Februari 1952 — duur: ongeveer 2 maand. In het kader van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord.
28. *Hedendaagse Belgische Kunst.*
— Bazel, Kunsthalle. Uitgesteld tot begin 1952. Ingericht door het Departement.
29. *Belgische Schilderkunst van de 19^e Eeuw.*
— Luxemburg, Rijksmuseum, Maart 1952. In het kader van het Belgisch-Luxemburgs Cultureel Akkoord.
30. *Schetsen van Rubens en van zijn Tijdgenoten.*
— Helsinki, Ateneum. Maart 1952. Onder voorbehoud van goedkeuring door het Hoofd van het Departement.
31. *Internationaal festival te Toulouse.*
— Toulouse, Musée des Augustins. Begin Juni-einde Juli 1952. Medewerking van het Departement van Openbaar Onderwijs, in het kader van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord.
32. *Hedendaagse Belgische Schilderkunst*
— Unie van Zuid-Afrika. Tweede helft van 1952-Januari 1953. Cyclus van 7 maand, vast te stellen door U. Z. A., in samenwerking met de South African Association of Arts (voorzien: Kaapstad, Bloemfontein, Johannesburg, Pietermaritzburg, Durban). Ingericht door het Departement, met de medewerking van de Zuid-Afrikaanse Regering en de South African Association of Arts.
33. *Retrospectieve James Ensor.*
— Parijs, Musée National d'Art moderne. Begin van de Herfst 1952. In het raam van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord.
34. *Het Vlaamse Portret van de XV^{de} tot de XVII^{de} eeuw.*
— Parijs, Orangerie des Tuileries. 15 October 1952- 1 Januari 1953. In het raam van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord.
35. *De Vrouw in de Franse Kunst.*
— Brussel, Paleis voor Schone Kunsten. October 1952. In het raam van het Frans-Belgisch Cultureel Akkoord.
36. *Hedendaagse Belgische Kunst.*
— Bergen (Noorwegen), Museum voor Schone Kunsten. 1952. In het raam van het Noors-Belgisch Cultureel Akkoord.
37. *Nederlandse Tekeningen van vijf eeuwen.*
— In het kader van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord. Uitgesteld tot 1953.
38. *Tentoonstelling van IJslandse schilderkunst.*
— Brussel, Paleis voor Schone Kunsten of Galerij Georges Giroux. Data te bepalen.

2. — Geleide bezoeken aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

Opgave van de geleide bezoeken ingericht door de Opvoedende Dienst tussen de jaren 1937 en 1951.
(Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.)

Vóór de oorlog		Na de oorlog	
in 1937	— 625 geleide bezoeken	in 1945	— 150 geleide bezoeken
1938	— 927 » »	1946	— 281 » »
1939	— 889 » »	1947	— 558 » »
		1948	— 567 » »
		1949	— 680 » »
		1950	— 815 » »
		1951	— 1.115 » »

25. *Première biennale d'Art moderne de São Paulo.*
— São Paulo, Museu de Arte moderna. 16 octobre-fin décembre 1951. Organisé par le Département.
26. *Sculpture néerlandaise.*
— Bruxelles, Palais des Beaux-Arts. Fin décembre 1951-janvier 1952. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais, en collaboration avec le « Nederlandse Kring van Beeldhouwers ». Sera éventuellement transférée à Liège, Musée des Beaux-Arts.

Expositions projetées pour 1952.

27. *Les Trésors du Musée des Augustins de Toulouse.*
— Anvers, Musée Royal des Beaux-Arts. Février 1952 — durée: 2 mois environ. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
28. *Art belge contemporain.*
— Bâle, Kunsthalle. Remis au début de 1952. Organisé par le Département.
29. *Peinture belge du 19e siècle.*
— Luxembourg, Musées de l'Etat. Mars 1952. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-luxembourgeois.
30. *Esquisses de Rubens et de ses contemporains.*
— Helsinki, Ateneum. Mars 1952. Sous réserve d'approbation par le Chef du Département.
31. *Festival International de Toulouse.*
— Toulouse, Musée des Augustins. Début juin-fin juillet 1952. Collaboration du Département de l'Instruction publique, dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
32. *Peinture belge contemporaine.*
— Union sud-africaine. Deuxième moitié de 1952-janvier 1953. Cycle de 7 mois, à établir par l'Union sud-africaine, en collaboration avec la « South African Association of Arts » (prévu: Le Cap, Bloemfontein, Johannesburg, Pietermaritzburg, Durban). Organisée par le Département, en collaboration avec le gouvernement sud-africain et la « South African Association of Arts ».
33. *Rétrospective James Ensor.*
— Paris, Musée National d'Art moderne. Début automne 1952. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
34. *Le Portrait flamand du XVe au XVIIe siècle.*
— Paris, Orangerie des Tuileries. 15 octobre 1952-1er janvier 1953. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
35. *La Femme dans l'Art français.*
— Bruxelles, Palais des Beaux-Arts. Octobre 1952. Dans le cadre de l'Accord culturel franco-belge.
36. *Art belge contemporain.*
— Bergen (Norvège), Musée des Beaux-Arts. 1952. Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-norvégien.
37. *Cinq siècles de dessins néerlandais.*
— Dans le cadre de l'Accord culturel belgo-néerlandais. Remis à 1953.
38. *Exposition de Peinture islandaise.*
— Bruxelles, Palais des Beaux-Arts ou Galerie Georges Giroux. Date à fixer.

2. — Visites guidées des Musées Royaux d'Art et d'Histoire.

Relevé des visites guidées données par le Service éducatif entre les années 1937 et 1951.
(Musées royaux d'Art et d'Histoire.)

Avant la guerre		Après la guerre	
en 1937	— 625 visites guidées	en 1945	— 150 visites guidées
1938	— 927 » »	1946	— 281 » »
1939	— 889 » »	1947	— 558 » »
		1948	— 567 » »
		1949	— 680 » »
		1950	— 815 » »
		1951	— 1.115 » »

*Opgave van de geleide bezoeken ingericht door
« Kunst voor allen » tussen de jaren 1937 en 1951.
(Koninklijke Musea van Schone Kunsten te Brussel.)*

Vóór de oorlog	Na de oorlog
in 1937 — 257 geleide bezoeken	in 1940 — 330 geleide bezoeken
1938 — 243 » »	1945 — 164 » »
1939 — 276 » »	1946 — 144 » »
	1947 — 230 » »
	1948 — 219 » »
	1949 — 210 » »
	1950 — 160 » »
	1951 — 160 » »

*Opgave van de geleide bezoeken aan het
Museum te Antwerpen tussen de jaren 1937 en 1951.*

Vóór de oorlog	Na de oorlog
in 1937 — 39 scholen	in 1945 — het museum was nog
1938 — 75 »	[gesloten]
1939 — 96 » + 3 groepen	1946 — 3 geleide bezoeken
(N. B. — Toen bestonden nog	1947 — 10 » »
geen erkende gidsen; elke groep	1948 — 14 » »
kwam met zijn eigen gids.)	1949 — 20 » »
	1950 — 27 » »
	1951 — 28 » »

*Opgave van de geleide bezoeken aan het
Museum te Mariemont tussen de jaren 1938 en 1951.*

Vóór de oorlog	Na de oorlog
in 1938 — 222 geleide bezoeken	in 1946 — 214 geleide bezoeken
1939 — 96 » »	1947 — 282 » »
	1948 — 277 » »
	1949 — 299 » »
	1950 — 301 » »
	1951 — 296 » »

*Relevé des visites guidées données par la « Diffusion
artistique » entre les années 1937 et 1951.
(Musées royaux des Beaux-Arts de Bruxelles.)*

Avant la guerre	Après la guerre
en 1937 — 257 visites guidées	en 1940 — 330 visites guidées
1938 — 243 » »	1945 — 164 » »
1939 — 276 » »	1946 — 144 » »
	1947 — 230 » »
	1948 — 219 » »
	1949 — 210 » »
	1950 — 160 » »
	1951 — 160 » »

*Relevé des visites guidées données au Musée d'Anvers
entre les années 1937 et 1951.*

Avant la guerre	Après la guerre
en 1937 — 39 écoles	en 1945 — musée encore fermé
1938 — 75 »	
1939 — 96 » + 3 groupes	1946 — 3 visites guidées
(N. B. — Il n'existait pas à cette	1947 — 10 » »
époque de guides accrédités; cha-	1948 — 14 » »
que groupe amenait son guide.)	1949 — 20 » »
	1950 — 27 » »
	1951 — 28 » »

*Relevé des visites guidées données au Musée de Mariemont
entre les années 1938 et 1951.*

Avant la guerre	Après la guerre
en 1938 — 222 visites guidées	en 1946 — 214 visites guidées
1939 — 96 » »	1947 — 282 » »
	1948 — 277 » »
	1949 — 299 » »
	1950 — 301 » »
	1951 — 296 » »

**Kamer
der Volksvertegenwoordigers**

**Chambre
des Représentants**

5 DECEMBER 1951.

5 DÉCEMBRE 1951.

BEGROTING

BUDGET

van het Ministerie van Openbaar Onderwijs
voor het dienstjaar 1952.

du Ministère de l'Instruction Publique
pour l'exercice 1952.

VERSLAG

RAPPORT

NAMENS DE COMMISSIE VOOR HET
OPENBAAR ONDERWIJS, UITGEBRACHT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

DOOR DE HEER VERBIST.

PAR M. VERBIST.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

QUESTIONS ET REPONSES.

I. — LAGER ONDERWIJS.

VRAAG :

Rangschikking der gemeenten.

Ter gelegenheid van de bespreking van de wet van 30 Juni 1951 betreffende de wedde van de onderwijzers werd zowel in de Commissievergaderingen als in de Openbare Zittingen gesproken over de indeling der gemeenten. De bestaande toestand getuigt van een niet berekenende klasseverheffing der gemeenten. Destijds werd beloofd dat met de vertegenwoordigers van de onderwijzersverenigingen vooraf deze kwestie zou bestudeerd worden. Mag ik den heer Minister vragen of er in dien zin reeds iets werd verwezenlijkt, of wat men zinnens is te doen.

ANTWOORD :

Bij de rangschikking der gemeenten door de wet van 30 Juni 1951 werd rekening gehouden met de rangschikking betreffende het bedrag van de haard- en standplaatsvergoeding alsmede met de rangschikking van sommige gemeenten door het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Er werden onregelmatigheden gemeld. Indien er werkelijk zijn, zouden ze kunnen verholpen worden ter gelegenheid van een algemene herziening van de huidige wetgeving.

VRAAG :

Inwonende leerlingen.

Onder de rubriek « Algemene Opvoedingsvraagstukken », onder n° 7 « Politiek van de kostscholen », wordt aangestipt dat men hoeft te herzien de politiek der kostscholen, aangesloten bij de inrichtingen van het Middelbaar en Normaal onderwijs. In dit verband vragen wij ons af, of men eveneens de toestand zal herzien der kostscholen aangesloten bij de vrije middelbare instellingen?

Men weet immers, dat de leerlingen internen in de voorbereidende afdeling aangesloten bij een vrije middelbare instelling niet meegerekend worden bij het opmaken van de schoolbevolking. Nochtans vervullen zij er hun schoolplicht en staan er zoals alle andere leerlingen onder inspectie. Indien er een verschil bestaat met de lagere afdeling aangesloten bij een Rijksmiddelbare instelling betreffende het al of niet meetellen der internen, dan blijkt dit verschil een stelsel van twee maten en twee gewichten te zijn, gesteund op een administratieve compartimentering.

De heer Minister weze zo goed ons zijn zienswijze over deze toestand te laten kennen.

ANTWOORD :

De toelagen ten voordele van de gemeentelijke, aangenomen en aanneembare lagere scholen worden slechts verleend naar rato van het aantal kosteloos toegelaten leerlingen. De onderwijsinrichtingen van de Staat zijn, krachtens de bepalingen die op hen toepasselijk zijn, er niet toe gehouden de leerlingen kosteloos op te nemen.

Dit is in hoofdzaak de reden waarom de kostgangers in de twee onderwijssoorten op verschillende wijze behandeld worden.

Uit de bepalingen van artikel 16 van de wet tot regeling van het lager onderwijs blijkt dat de wetgever voor al de aan de leerplicht onderworpen kinderen een voldoende aantal scholen en klassen heeft willen voorzien opdat zij er een kosteloos onderwijs zouden kunnen ontvangen. Hij heeft daarenboven geëist dat het onderwijs in al de gemeentelijke, aangenomen en aanneembare scholen kosteloos zou zijn en hij heeft de hulp van de Staat slechts willen voorbehouden aan scholen voor niet betalende leerlingen.

Alleen de kosteloos toegelaten leerlingen komen in aanmerking om de minimumbevolking vast te stellen en een school die meer betalende dan niet-betalende leerlingen ontvangt, kan niet gesubsidieerd worden (art. 3 van het Koninklijk besluit van 29 December 1928).

Het is de bedoeling van de wetgever geweest, door middel van toelagen, enkel die scholen te ondersteunen welke in elke gemeente noodzakelijk zijn om de kinderen op te nemen wier ouders kosteloos onderwijs verlangen en geenszins die scholen welke toegankelijk zijn voor kinderen wier ouders geen gewone scholen willen en hun toevlucht nemen tot kostscholen. Bij de toepassing van de regels betreffende de minimumbevolking houdt de administratie echter rekening met leerlingen die wegens dwingende redenen van morele, sociale, familiale of paedagogische aard in een kostschool geplaatst zijn.

I. — ENSEIGNEMENT PRIMAIRE.

QUESTION :

Classement des Communes.

Lors de la discussion de la loi du 30 juin 1951 relative au traitement des instituteurs, il a été question tant au cours des séances des Commissions qu'en séance publique de la classification des communes. La situation actuelle ne répond plus à la réalité. Il a été promis en son temps que cette question serait préalablement étudiée de concert avec les délégués des associations d'instituteurs. Puis-je demander à Monsieur le Ministre si quelque chose a déjà été fait dans ce sens ou quels sont les projets?

RÉPONSE :

La classification des communes a été établie par la loi du 31 juin 1951 en tenant compte de celle qui est relative aux taux des indemnités de foyer et de résidence ainsi que du classement admis par le Ministère de l'Intérieur pour certaines communes.

Des anomalies ont été signalées. Si elles sont réelles, elles pourraient être rectifiées à l'occasion d'une révision générale de la législation actuelle.

QUESTION :

Elèves internes.

Sous la rubrique « Problèmes généraux d'éducation », n° 7 « Politique des internats », il est signalé qu'il sera nécessaire de revoir la politique des internats annexés aux établissements d'enseignement moyen et normal. Nous nous demandons, à ce sujet, si l'on reverra également la situation des internats annexés aux établissements d'enseignement moyen libres?

On sait, en effet, que pour l'établissement de la population scolaire abstraction est faite des élèves internes des sections préparatoires annexées aux établissements d'enseignement moyen libres. Ils y remplissent pourtant leur obligation scolaire, et sont inspectés comme tous les autres élèves. S'il y a une différence avec les sections primaires annexées aux établissements d'enseignement moyen de l'État, quant à faire entrer ou ne pas faire entrer en ligne de compte des élèves internes, cette différence semble constituer un système de deux poids et deux mesures, basé sur un compartimentage administratif.

Monsieur le Ministre voudrait-il nous faire connaître son opinion à ce sujet?

RÉPONSE :

Les subventions ne sont allouées aux écoles primaires communales, adoptées et adoptables qu'en raison des élèves admis gratuitement. Les établissements d'enseignement de l'État ne sont pas tenus, en vertu des dispositions qui les régissent, d'accepter gratuitement les élèves.

De là provient essentiellement la différence dans la manière dont sont considérés les pensionnaires dans les deux réseaux d'enseignement.

Il ressort des dispositions de l'article 16 de la loi organique de l'enseignement primaire que le législateur a voulu assurer à tous les enfants soumis à l'obligation scolaire des écoles et des classes en nombre suffisant pour qu'ils puissent y recevoir l'enseignement gratuitement. Il a d'autre part exigé que l'enseignement soit gratuit dans toutes les écoles communales, adoptées et adoptables, et il n'a entendu réserver l'aide de l'État qu'aux écoles gratuites.

Seuls les élèves gratuits sont comptés pour établir les minima de population, et une école qui reçoit plus d'élèves payants que d'élèves gratuits ne peut être subventionnée (Art. 3 de l'arrêté royal du 29 décembre 1928).

L'intention des auteurs de la loi a été de soutenir par des subventions les seules écoles qui, dans chaque commune, sont nécessaires pour recevoir les enfants dont les parents désirent l'enseignement gratuit et non celles qui sont accessibles aux enfants dont les parents ne veulent pas s'accommoder des écoles ordinaires et recourent à l'internat. Mais dans l'application des règles relatives aux minima de population, l'administration tient compte des élèves mis en pension pour des raisons impérieuses d'ordre moral, social, familial ou pédagogique.

VRAAG :

Subsidien van pedagogische aard.

- a) Kan de Minister geen lijst voorleggen van reeds toegekende subsidien;
 b) Valt de pedagogische activiteit van C. O. V. niet onder deze subsidien?

ANTWOORD :

a) Het krediet voorzien bij artikel 22/7 (720.000 frank), bevat een deel (390.000 frank) bestemd voor de subsidiëring van de school « L'Ermitage Decroly te Ukkel », de modelschool Amélie Hamaide te Elsene, het pedagogisch laboratorium te Angleur.

De overblijvende 330.000 frank zullen, bij wijze van amendement, overgeschreven worden op het hoofdstuk van het Normaalonderwijs waaronder de hogere instituten voor opvoedkunde ressorteren.

- b) Neen.

VRAAG :

— In de *schoolwet* worden de doofstommen geïnclasséerd bij de categorie waar per wedde een quorum van 20 leerlingen wordt vereist.

— In de *statistiekensubsidies* die wij elk jaar hebben in te vullen worden de doofstommen en de blinden gerangschikt onder de letter A, nl. de abnormalen waarvoor het quorum 15 geldt. (Het is niet zeer duidelijk hoe dit aan de wet beantwoordt.)

A. — *Voorstel ener rechtvaardige regeling.*

— De leerkrachten die er nodig zijn, en die aan de vereisten van het diploma voldoen, dienen voor hun diensten vergoed te worden.

Nodig : Een normale doofstommenklas kan moeilijk meer dan 8 à 12 leerlingen tellen.

Daarom ware het gewenst, in afwachting dat een volledig uitgestippelde wetgeving voor het speciaal onderwijs tot stand komt, — in Nederland is men daarmee verder — een clause bij de bestaande wet te voegen, in dezer voege gelibelleerd : *Aan scholen voor doofstommen mogen zoveel wedden worden toegekend, als deze tientallen leerlingen tellen.*

B. — Er werd tot heden niets voorzien voor de vergoeding der diensten gepresteerd door een schoolhoofd zonder klas : Het getal 275 kan hier toch niet worden toegepast... 8 doofstommenklassen geven bepaald meer werk aan een schoolhoofd dan een lagere school die uit 8 klassen zou bestaan : De gans eigen methodiek maakt veel studie en lezing een noodzakelijkheid. Praktisch valt intelligentie-, en schoolvorderingstest, gehoorsmeting, aanpassing van hoorapparaten ten zijnen laste. Verder : De opleiding der nieuwe leerkrachten, het voeren ener drukke, vaak ingewikkelde, technische correspondentie, enz.

Verantwoord ware dan ook ten volle : « 't Schoolhoofd met 10 uur les in een lagere school voor doofstommen met 80 leerlingen of meer, kan een volle wedde genieten.

Een Schoolhoofd ener lagere school voor doofstommen met 100 leerlingen of meer mag, ook zonder klas, een volle wedde genieten.

Kan de achtbare heer Minister zijn mening zeggen over de voorstellen onder A en B?

ANTWOORD :

A. — Die vragen hebben reeds het voorwerp van een studie uitgemaakt.

B. — Wijzigingen aan het algemeen besluit waarbij de voor het verlenen van toelagen vereiste schoolbevolking bepaald wordt, zullen eerlang voorgesteld worden.

VRAAG :

De heer Minister was zo goed uitstel te verlenen voor de toepassing van 't Ministerieel besluit van 23 Augustus, betreffende de uitsluiting van de Landbouwhuishoudkundige regentessen als bijzondere leraressen in de 4^e graad voor de lessen van naad en confectie.

Wat verwachten wij van onze meisjes, in onze landelijke gemeenten : degelijke huismoeders geen naaisters.

Is er wel 'n aanpassing der programma's nodig ten opzichte van andere regentessen en onderwijzeressen.

Concreet voorstel : aanstellen van een commissie die belast wordt 'n contrôle te doen naar de bekwaamheid van de Landbouwhuishoudkundige regentessen, en daarna verslag uit te brengen bij de heer Minister.

QUESTION :

Subsides à caractère pédagogique.

- a) Le Ministre peut-il soumettre une liste des subsides accordés jusqu'à présent;
 b) l'activité pédagogique de la Fédération des instituteurs chrétiens bénéficie-t-elle de ces subsides?

RÉPONSE :

a) Le crédit prévu à l'article 22/7 (720.000 francs) comporte une part (390.000 francs) destinée à subventionner l'école « L'Ermitage Decroly à Uccle », l'école modèle Amélie Hamaide à Ixelles, le laboratoire pédagogique d'Angleur.

Le supplément de 330.000 francs va, par amendement, être transféré au titre de l'enseignement normal, dont relèvent les instituts supérieurs de pédagogie.

- b) Non.

QUESTION :

— Dans la loi scolaire, les sourds-muets sont classés dans la catégorie pour laquelle une population de 20 élèves est exigée par traitement.

— Dans les statistiques-subsides que nous avons à remplir chaque année, les sourds-muets et les aveugles sont classés sous la lettre A, c'est-à-dire les anormaux pour lesquels est exigé le quorum 15. (On ne voit pas très bien comment cela cadre avec la loi.)

A. — *Proposition d'une répartition équitable.*

— Le personnel enseignant nécessaire et répondant aux exigences en matière de diplôme doit être rémunéré pour ses services.

Nécessaire : Une classe de sourds-muets peut difficilement compter plus de 8 à 12 élèves.

Dès lors, il est souhaitable, en attendant une législation parfaitement mise au point pour l'enseignement spécial — aux Pays-Bas on est plus avancé dans ce domaine — d'ajouter à la loi actuelle une disposition libellée comme suit : *Les écoles de sourds-muets peuvent recevoir autant de traitements qu'elles comptent de groupes de dix élèves.*

B. — Rien n'a été prévu jusqu'à présent en ce qui concerne la rémunération des services prestés par un directeur d'école sans classe. Le quorum 275 ne peut être appliqué en l'occurrence, car 8 classes de sourds-muets nécessitent certainement plus de travail pour un directeur d'école qu'une école primaire comptant 8 classes. La méthodologie tout à fait particulière exige beaucoup d'études et de lectures. Pratiquement, les tests d'intelligence et de progrès scolaire, la mesure de la faculté auditive, l'adaptation des appareils d'audition sont à sa charge, en plus de l'adaptation des nouveaux professeurs, un courrier d'ordre technique abondant et souvent compliqué, etc.

Il serait donc parfaitement justifié d'accorder un traitement plein au directeur ayant 10 heures de cours dans une école primaire de sourds-muets comptant 80 élèves et plus.

Un directeur d'une école primaire de sourds-muets comptant 100 élèves et plus peut, même sans classe, jouir d'un traitement plein.

Quel est l'avis de M. le Ministre concernant les propositions A et B?

RÉPONSE :

A. — Ces questions ont déjà fait l'objet d'une étude.

B. — Des modifications à l'arrêté organique fixant les conditions de population exigées pour l'octroi des subsides seront proposées.

QUESTION :

M. le Ministre a bien voulu retarder l'application de l'arrêté ministériel du 23 août relatif à l'exclusion des régentes ménagères agricoles comme maîtresses spéciales du 4e degré pour les leçons de coupe et de confection.

Nous attendons de nos jeunes filles des communes rurales qu'elles deviennent de bonnes mères de famille, et non des couturières.

Une adaptation des programmes à l'égard des autres régentes et institutrices est-elle bien nécessaire?

Proposition concrète : instituer une commission, chargée de contrôler la compétence des régentes ménagères agricoles et de faire ensuite rapport au Ministre.

Volledige afschaffing van 't besluit van 23 Augustus.
Mogen we daarover het oordeel kennen van de achtbare heer Minister?

ANTWOORD :

De omzendbrief van 23 Augustus 1951 werd aangevuld door die van 13 November 1951 waarbij de landbouwhuishoudregentesen nog voorlopig gemachtigd worden het onderricht in snit, confectie en tekenen te verstrekken.

De herziening van het leerprogramma van die regentesen zal onderzocht worden.

VRAAG :

Kan de achtbare heer Minister er niet voor zorgen, dat rechtvaardiger toestanden zouden ontstaan, wat het vereiste aantal leerlingen betreft in de lagere klassen? Thans treft het begrotingscomité soms maatregelen waardoor leerlingen van een zelfde studiejaar over twee klassen worden verdeeld. Door deze maatregel vervalt soms een klas, tot groot pedagogisch nadeel.

Kan hier niet een billijker maatregel worden getroffen?

ANTWOORD :

Deze kwesties werden onderzocht in de schoot van de gemengde toenaderingscommissie van het lager onderwijs.

VRAAG :

Thans bestaat een aanmerkelijk verschil tussen het aantal leerlingen dat vereist wordt voor een klas in de gewone lagere school en in de voorbereidende afdelingen der middelbare school. Bij de actuele toestand kan een lagere school met 117 leerlingen 3 klassen hebben; wanneer een identieke bevolking zich voordoet in een voorbereidende afdeling van het middelbaar onderwijs bekomt men daar 6 klassen.

Waarom dit dubbel aantal klassen, wijl het programma hetzelfde is?

ANTWOORD :

Ik ben voorstander van een herziening van de reglementering toepasselijk op de gemeentelijke, aangenomen en aanneembare scholen om tot een beter begrip te komen van de pedagogische noodwendigheden dier scholen.

VRAAG :

Er bestaat een schreeuwend verschil in het aantal boventallige onderwijzers in het gemeentelijk onderwijs vergeleken bij dit aantal in het vrij onderwijs. Voor de vijf agglomeraties Brussel, Antwerpen, Charleroi, Gent, Luik, bedraagt dit meer dan 16 % van het aantal leerkrachten; voor het vrij onderwijs 4 %? Waarom dit verschil?

ANTWOORD :

Artikel 2, lid 2, van de wet van 10 Juni 1937 luidt : « de gemeenteraad bepaalt, volgens de behoeften der plaats en de noodwendigheden van het onderwijs, het aantal der scholen en dat van de onderwijzers. » De gemeenten zijn derhalve vrij een aantal klassen te behouden dat groter is dan het aantal door de Staat gesubsidieerde klassen. Zulks is het geval voor de vermelde steden die de lasten van deze boventallige klassen volledig dragen.

VRAAG :

Oordeelt de heer Minister niet, nu de verlengde leerplicht aan de dagorde is, dat een onderzoek moet worden gedaan naar de toestand in Zweden en in andere landen, met behulp van de U. N. E. S. C. O.?

ANTWOORD :

Inderdaad, en men heeft niet nagelaten reeds inlichtingen daaromtrent in te winnen.

De 14de internationale Conferentie van de Opvoeding die, in samenwerking door het B. I. E. en de U. N. E. S. C. O. in de loop van juli jl. te Genève op touw gezet werd en waaraan België een werkzaam deel genomen heeft, heeft zich met deze aangelegenheid ingelaten en onze afgevaardigden in staat gesteld een kostbare documentatie aan te leggen.

Deze kwestie staat eveneens op de agenda van de culturele Commissie van het Vijfandenpact en zal hoogstwaarschijnlijk in de loop van de maand Maart a. s. besproken worden.

Suppression totale de l'arrêté du 23 août.

Nous est-il permis de demander quelle est l'opinion que M. le Ministre défend en ce domaine?

RÉPONSE :

La circulaire du 23 août 1951 a été complétée par celle du 13 novembre 1951, qui autorise encore temporairement les régentes ménagères agricoles à enseigner la coupe, la couture et le dessin.

Une revision du programme des études de ces régentes va être examinée.

QUESTION :

M. le Ministre ne pourrait-il pas faire le nécessaire pour que les situations qui pourraient résulter du nombre d'élèves dans les classes inférieures soient plus conformes à l'équité? Actuellement, le comité budgétaire prend parfois des mesures répartissant des élèves d'une même année d'étude en deux classes. Cette mesure provoque parfois le déclin d'une classe, au grand dam de la pédagogie.

Ne peut-on prendre une mesure plus équitable?

RÉPONSE :

Ces questions ont été examinées au sein de la commission mixte de rapprochement de l'enseignement primaire.

QUESTION :

Actuellement, il y a une notable différence entre le quorum d'élèves requis pour former une classe de l'enseignement primaire ordinaire et celui que l'on exige pour les sections préparatoires de l'école moyenne. Dans la situation présente, une école d'enseignement primaire, comptant 117 élèves, peut avoir trois classes; pour une même population dans une section préparatoire de l'enseignement moyen, on obtient 6 classes.

Pourquoi y a-t-il deux poids et deux mesures, puisque les programmes sont identiques?

RÉPONSE :

Je suis partisan d'une revision de la réglementation applicable aux écoles communales, adoptées et adoptables dans le sens d'une meilleure compréhension des nécessités pédagogiques de ces écoles.

QUESTION :

A comparer le nombre d'instituteurs en surnombre dans l'enseignement communal et celui en surnombre dans l'enseignement libre, on constate une différence flagrante. Pour les cinq agglomérations de Bruxelles, Anvers, Charleroi, Gand et Liège, ce nombre correspond à plus de 16 % du corps enseignant, alors qu'il n'est que de 4 % dans l'enseignement libre. Quel est le motif de cette différence?

RÉPONSE :

L'article 2, alinéa 2, de la loi du 10 juin 1937 dispose que : « le conseil communal détermine, suivant les besoins de la localité et les nécessités de l'enseignement, le nombre des écoles et celui des instituteurs ». Les communes sont donc libres de maintenir un nombre de classes supérieur à celui que l'Etat subventionne. C'est le cas pour les villes citées qui supportent entièrement les charges de ces classes supplémentaires.

QUESTION :

M. le Ministre n'estime-t-il pas que le problème de la prolongation de la scolarité étant d'actualité, un examen à l'intervention de l'U. N. E. S. C. O. de la situation existant en Suède ainsi qu'en d'autres pays s'imposerait?

RÉPONSE :

En effet, et l'on n'a pas manqué de s'informer déjà à ce sujet.

La Conférence internationale de l'Education, organisée conjointement par le B. I. E. et l'Unesco à Genève au mois de juillet dernier, et à laquelle la Belgique a pris une part active, s'est occupée de la question et a permis à nos délégués de réunir une documentation précieuse.

La commission culturelle du Pacte à Cinq de Bruxelles a également inscrit la question à son programme. Elle sera traitée selon toute probabilité au mois de mars prochain.

VRAAG :

De vacaties vallen niet overal op dezelfde data. Ware het niet wenschelijk eenheid te brengen, door het groot verlof te doen vallen van 1 Juli tot 1 September?

ANTWOORD :

De datum van de lessenhervatting wordt voor het lager onderwijs door de Minister vastgesteld (art. 7 van de wet). De datum — begin September — werd bijna overal opgelegd.

De Minister van Openbaar Onderwijs is er niet toe gemachtigd de aanvangsdatum van de *vacantie* vast te stellen. Alleen de besturen der gemeentelijke, aangenomen en aanneembare scholen zijn daartoe bevoegd.

VRAAG :

Het medisch toezicht is in zijn huidige vorm zonder vrucht. Ware het niet beter daarvoor verpleegsters aan te stellen?

ANTWOORD :

De dienst van het medisch schooltoezicht heeft een preventief doel. Hij moet dus door geneesheren worden verzekerd. De gemeenten hebben het recht die practici door verpleegsters te doen bijstaan, doch de wet legt hun dienaangaande geen enkele verplichting op.

VRAAG :

Oordeelt de heer Minister niet dat het moment gekomen is om de gevallen van epuratie in het lager onderwijs te herzien? Kan van boven af geen bevel worden gegeven aan de gemeentebesturen?

ANTWOORD :

De herzining der tuchtstraffen opgelegd aan leden van het onderwijzend personeel die niet tot het Rijksonderwijs behoren, doet veelvoudige vraagstukken oprijzen die slechts door middel van een wet kunnen opgelost worden, waarvan het ontwerp is uitgewerkt en eerlang aan de goedkeuring van de Ministerraad zal onderworpen worden.

VRAAG :

Een commissielid feliciteert de heer Minister om de breedvoerige documentatie die de leden werd ter hand gesteld. Hij verklaart dat de syndikaten akkoord zijn met het voorstel om artikel 31 der organieke wet op het L. O. te herzien, om de dienstjaren te doen tellen. Mogen we hopen dat het voorstel spoedig wet zal worden?

ANTWOORD :

Dit ontwerp zal eerlang aan de Ministerraad worden voorgelegd.

VRAAG :

Is het niet nodig de modaliteiten te herzien voor de weddetoelagen. Artikel 23 der wet op het L. O. zegt dat bij Koninklijk besluit het minimum en maximum wordt bepaald; het koninklijk besluit op dit stuk spreekt van gemiddelden, en niet van minimum of maximum. Is hier geen tegenspraak tussen de wet en het Koninklijk besluit?

ANTWOORD :

Er is geen enkele tegenstrijdigheid. Artikel 2 van het Koninklijk besluit van 29 December 1928 voorziet het minimum dat de klassen moeten tellen. De wet stelt niet vast of het om een absoluut dan wel om een gemiddeld minimum gaat.

Er wordt geen maximum bepaald dat een klasse mag tellen, maar artikel 5 van voormeld Koninklijk besluit voorziet dat de Staatstoelagen onttrokken worden aan de scholen die de nodige uitbreidingen niet zouden verwezenlijken.

VRAAG :

Is het niet mogelijk coördinatie te brengen in de behandeling van justitiekinderen; kinderen van ouders zonder vaste woonplaats; scholen voor abnormalen?

QUESTION :

Les vacances ne coïncident pas partout. Ne serait-il pas souhaitable d'en arriver à un régime unique, en fixant les grandes vacances du 1er juillet au 1er septembre?

RÉPONSE :

Pour l'enseignement primaire, la date de la rentrée est fixée par le Ministre (art. 7 de la loi). La date du début de septembre a été imposée presque partout.

Quant à la date des *vacances*, le Ministre de l'Instruction publique n'a pas le pouvoir de la fixer. Les directions des écoles communales, adoptées et adoptables ont seules compétence à cet égard.

QUESTION :

L'inspection médicale est stérile sous sa forme actuelle. Ne vaudrait-il pas mieux la confier à des infirmières?

RÉPONSE :

Le Service de l'Inspection médicale a un but préventif. Il doit donc être assuré par des médecins. Les communes ont le droit d'adjoindre à ces praticiens des infirmières, mais la loi ne leur en fait aucune obligation.

QUESTION :

M. le Ministre n'estime-t-il pas venu le moment de revoir les cas d'épuration dans l'enseignement primaire? Ne peut-on en haut lieu donner des ordres aux administrations communales?

RÉPONSE :

La révision des peines disciplinaires infligées aux membres du personnel enseignant autres que ceux de l'Etat pose de multiples problèmes qui ne peuvent être résolus que par le recours à une loi, dont le projet est établi et sera prochainement soumis au Conseil des Ministres.

QUESTION :

Un membre de la Commission félicite M. le Ministre de l'abondante documentation qu'il a mise à la disposition des membres. Il déclare que les syndicats sont d'accord avec la proposition de révision de l'article 31 de la loi organique de l'enseignement primaire, pour faire compter les années de service. Pouvons-nous espérer que la proposition deviendra loi bientôt?

RÉPONSE :

Ce projet sera très prochainement présenté au Conseil des Ministres.

QUESTION :

N'y a-t-il pas lieu à révision des modalités d'octroi des subsides-traitements? Selon l'article 23 de la loi sur l'enseignement primaire, le minimum et le maximum sont fixés par arrêté royal, or celui-ci parle de moyennes et non de minimum et de maximum. La loi et l'arrêté royal ne se contredisent-ils pas?

RÉPONSE :

Il n'y a aucune contradiction. L'article 2 de l'Arrêté Royal du 29 décembre 1928 prévoit le minimum que les classes doivent compter. La loi ne détermine pas s'il s'agit d'un minimum absolu ou d'un minimum sous forme de moyenne.

Quant au maximum que la classe peut avoir, il n'est pas déterminé, mais l'article 5 de l'Arrêté Royal précité prévoit que les subsides sont retirés aux écoles qui ne procéderaient pas aux développements nécessaires.

QUESTION :

N'est-il pas possible de coordonner le régime des enfants placés par mesure de justice : enfants de parents sans résidence fixe; écoles pour anormaux.

ANTWOORD :

Die vraag zal onderzocht worden.

VRAAG :

In het nieuwe barema voor het leerpersoneel der lagere scholen is een verhouding vastgesteld met de wedde der regenten. Kunnen we de zekerheid hebben dat die verhouding zal bewaard blijven?

ANTWOORD :

Deze verhouding komt in de wet nergens voor. Niettemin werd, tijdens de besprekingen welke de stemming van deze wet voorafgingen, de wens uitgedrukt dat tussen de wedden van de regenten en deze van gemeenteonderwijzers en onderwijzers van vrije scholen een vast verband zou worden gelegd. Ik heb alsdan medegedeeld dat ik mij tegen dit principe niet verzette.

VRAAG :

In verband met de *paedagogische tentoonstellingen* dient er op gewezen, dat de onderwijsstudiekringen van het C. O. V. studiekruigen en tentoonstellingen organiseerden : op 1 Mei in Hasselt ongeveer 1.000 deelnemers; met Kerstmis in Brabant (Leuven en Aarschot) $\pm$ 1.500 deelnemers; op 1 Mei in Gent $\pm$ 2.000 deelnemers; op 2 Mei in Roeselare $\pm$ 2.400 deelnemers. Welke steun oordeelt de achtbare heer Minister te moeten geven aan dit privaat initiatief? Zolang het privaat initiatief blijken geeft van degelijke activiteit en gewaarborgde kwaliteit, zou het departement dan liefst niet eerst het bijzonder initiatief steunen?

ANTWOORD :

Deze vraag is slechts een deel van een veel omvangrijker probleem : datgene namelijk van het verlenen door de Staat van een geldelijke hulp aan de menigvuldige private inrichtingen die de bevordering der beroepsbekwaamheid van de onderwijzers tot doel hebben.

De financiële hulp die de Schatkist eventueel aan dergelijke inrichtingen zou kunnen verlenen, kan slechts gegeven worden in ruil voor ernstige waarborgen.

Ik heb die aangelegenheid ter studie genomen.

RÉPONSE :

Cette question fera l'objet d'un examen.

QUESTION :

Dans les nouveaux barèmes du personnel enseignant des écoles primaires, une proportion avec les barèmes des régents a été prévue. Pourrions-nous avoir la certitude que cette proportion sera maintenue?

RÉPONSE :

Cette proportion n'apparaît nulle part dans la loi. Cependant, au cours des discussions qui ont précédé le vote de celle-ci, le vœu a été émis qu'un rapport constant existe entre le traitement des régents et celui des instituteurs communaux et libres. J'ai signalé alors que je n'étais pas opposé à ce principe.

QUESTION :

A propos des expositions pédagogiques, il y a lieu de signaler des expositions organisées par les cercles d'études pédagogiques de la F. I. C. : le 1er mai à Hasselt, 1.000 participants environ; à la Noël, au Brabant (Louvain et Arscho) $\pm$ 1.500 participants; le 1er mai, à Gand, $\pm$ 2.000 participants; le 2 mai, à Roulers, $\pm$ 2.400 participants. Quel appui M. le Ministre croit-il devoir accorder à ces initiatives privées? Aussi longtemps que l'initiative privée fait montre d'activité sérieuse et fournit des garanties de qualité, le Département ne ferait-il pas mieux de d'abord appuyer l'initiative privée?

RÉPONSE :

Cette question n'est qu'un élément d'un problème beaucoup plus vaste : celui de l'octroi par l'Etat d'une aide pécuniaire aux organisations privées très nombreuses qui visent au perfectionnement professionnel des instituteurs.

Le soutien financier que le Trésor serait éventuellement appelé à accorder à de telles organisations ne pourrait se concevoir qu'en échange de garanties sérieuses.

J'ai mis cette affaire à l'étude.

II. — NORMAALONDERWIJS.

VRAAG :

Steun aan paedagogische tijdschriften.

Er is in België maar één tijdschrift voor de lagere school dat zowel de theoretische als de praktische fundering van de onderwijspraktijk nastreeft en waaraan zowel de Staatsinspecteurs, de universitaires als de onderwijzers medewerken :

Paedagogische periodiek.

Komt het niet in aanmerking voor steun ?

Welke tijdschriften dan wel ?

En voor welk bedrag ?

ANTWOORD :

Voor het dienstjaar 1951 zijn of zullen aan onderstaande tijdschriften volgende toelagen verleend worden :

20.000 fr.	Littérature de Jeunesse.
15.000 fr.	La Revue Pédagogique.
20.000 fr.	Nouvelle Revue Pédagogique.
20.000 fr.	Persoon en Gemeenschap.
20.000 fr.	Vlaams Opvoedkundig Tijdschrift.
5.000 fr.	Education.
3.000 fr.	Moniteur des Instituteurs.
10.000 fr.	Cahiers de Pédagogie.
5.000 fr.	Vernieuwing.
3.500 fr.	't Schelpje.
1.250 fr.	Spiegelke.
3.500 fr.	A Berkendael.
1.250 fr.	Thuna.
3.500 fr.	Band.
3.500 fr.	Revue de l'école normale de Nivelles.
3.500 fr.	Le Trait d'Union.

In 1952 zal het Departement de mogelijkheden overwegen om aan het tijdschrift « Paedagogische Periodiek » eveneens een toelage te verlenen.

Bedoeld tijdschrift zal dus bij de verdeling der credieten in aanmerking genomen worden.

VRAAG :

Reisbeurs toegekend aan het beste werk van paedagogisch belang.

ANTWOORD :

Bij toepassing van het Koninklijk besluit dd. 27 October 1950 (*Belgisch Staatsblad* van 1 Januari 1951) — verleent de Regering jaarlijks een reisbeurs ten bedrage van 9.000 frank, ter aanmoediging van de werken van paedagogisch belang.

Deze beurs wordt toegekend aan de Belgische schrijver van het beste werk of de beste verhandeling, gedrukt of in handschrift, ingediend of verschenen gedurende het lopende jaar of het jaar te voren en handelend over een vraagstuk van paedagogisch belang.

Die beurs wordt beurtelings voor een in het Nederlands en een in het Frans geschreven werk toegekend.

De verhandelingen en de werken worden uiterlijk op 1 October van ieder jaar overgemaakt aan het Ministerie van Openbaar Onderwijs — Bestuur van het Normaalonderwijs — 2^e sectie.

In 1951, zal deze reisbeurs aan het beste Nederlandse werk worden toegekend.

VRAAG :

Toelagen aan de Hogere Instituten voor Opvoedkunde.

ANTWOORD :

Normaal had het gevraagd crediet voor genoemde instellingen moeten overgenomen worden op Sectie III, daar dit door het Normaalonderwijs zal worden toegekend.

Het totaal bedrag der voor 1952 voorziene credieten ten voordele van de Hogere Instituten voor Opvoedkunde werd berekend op een gemiddelde basis van 30.000 frank per Instituut.

Evenwel, zal elk toe te kennen bedrag afhankelijk zijn van de belangrijkheid van het Instituut en zal er o.m. met volgende punten rekening gehouden worden :

- De Paedagogische organisatie;
- Het aantal leerlingen die regelmatig de leergangen volgen;
- Het aantal afgeleverde diploma's.

II. — ENSEIGNEMENT NORMAL.

QUESTION :

Subventions aux publications pédagogiques.

En Belgique il y a seulement une seule publication pour les écoles primaires qui traite en même temps de la pratique et de la théorie et à laquelle contribuent aussi bien des inspecteurs de l'Etat, des Universitaires et des Instituteurs :

L'hebdomadaire « Paedagogische Periodiek ».

Obtient-il une aide financière ?

Sinon, quelles publications en obtiennent une ?

Et de quel montant ?

RÉPONSE :

Pour l'exercice 1951, les subsides ci-après ont été ou seront accordés aux revues suivantes :

20.000 fr.	Littérature de Jeunesse.
15.000 fr.	La Revue Pédagogique.
20.000 fr.	Nouvelle Revue Pédagogique.
20.000 fr.	Persoon en Gemeenschap.
20.000 fr.	Vlaams Opvoedkundig Tijdschrift.
5.000 fr.	Education.
3.000 fr.	Moniteur des Instituteurs.
10.000 fr.	Cahiers de Pédagogie.
5.000 fr.	Vernieuwing.
3.500 fr.	't Schelpje.
1.250 fr.	Spiegelke.
3.500 fr.	A Berkendael.
1.250 fr.	Thuna.
3.500 fr.	Band.
3.500 fr.	Revue de l'école normale de Nivelles.
3.500 fr.	Le Trait d'Union.

En 1952, le Département envisagera la possibilité d'accorder une subvention au « Paedagogische periodiek ».

Cette revue entrera donc en ligne de compte lors de la répartition des crédits.

QUESTION :

Bourse pour le meilleur ouvrage de pédagogie.

RÉPONSE :

En vertu de l'arrêté royal du 27 octobre 1950 (*Moniteur Belge* du 1er janvier 1951), le Gouvernement accorde chaque année une bourse de voyage d'une valeur de 9.000 francs pour encourager les travaux d'intérêt pédagogique.

Cette bourse est accordée à l'auteur belge du meilleur ouvrage ou mémoire, manuscrit ou imprimé, ayant été présenté ou ayant paru, pendant l'année en cours, ou pendant l'année précédente, et traitant une question d'intérêt pédagogique.

Cette bourse est alternativement accordée à un travail écrit en langue néerlandaise et à un travail écrit en langue française.

Les mémoires et les ouvrages sont transmis, au plus tard le 1er octobre de chaque année, au Ministère de l'Instruction Publique, Administration de l'Enseignement Normal, 2e Section.

En 1951, la bourse sera accordée à un travail écrit en langue néerlandaise.

QUESTION :

Subventions aux Instituts supérieurs de pédagogie.

RÉPONSE :

Le crédit sollicité pour ces instituts aurait dû normalement être repris à la Section III, car il sera attribué par l'Enseignement Normal.

Le montant des crédits prévus pour 1952, en faveur des Instituts supérieurs de pédagogie, a été calculé sur la base de 30.000 francs en moyenne par institut.

Toutefois, le montant précis qui reviendra à chaque institut dépendra de l'importance de celui-ci; compte tenu de divers critères, notamment :

- De l'organisation pédagogique;
- Du nombre des élèves qui suivent régulièrement les cours;
- Du nombre des diplômes délivrés.

VRAAG :

Is de verhoging voorzien, volgens de verantwoording voor het personeel der middelbare en Froebelnormaalscholen, eveneens bestemd voor de heraanpassing der wedden-toelagen van het lager normaal onderwijs?

ANTWOORD :

Naar luid der bepalingen van de ontwikkeling van het begrotingsontwerp voor 1952, is de verhoging van krediet slechts bestemd om het middelbaar normaalonderwijs en het bewaarschool-normaalonderwijs te subsidiëren.

Maar aangezien mijn departement het inzicht koestert slechts tot de toepassing van deze maatregel over te gaan met ingang van 1 September 1952, door het verlenen aan het personeel van al de instellingen van het vrij normaalonderwijs van weddetoelagen vastgesteld op dezelfde basis als de wedden die worden toegekend aan het personeel der Rijksnormaalscholen, kan de verhoging de herziening toelaten van de basissen van de weddetoelagen te verlenen aan het personeel der lagere aangenomen normaalscholen, voor het laatste kwartaal van het jaar 1952.

VRAAG :

Mogen we de aandacht van de achtbare heer Minister vestigen op de toestand der leraars der Vrije Lagere Normaalscholen?

— Deze leraars, onderworpen aan dezelfde eisen als hun collega's uit het officieel onderwijs, genieten een bescheiden toelage-wedde, berekend op het barema van de onderwijzers;

— de afhouding voor de Kas van Weduwen en Wezen voor hen berekend op de wedde van de leraars aan de Rijksnormaalscholen, wordt afgehouden van hun « onderwijzers »-toelage. Wat in feite neerkomt op een lagere vergoeding dan deze aan de onderwijzers, die door hen gevormd worden;

— hun pensioen eindelijk, dat zou moeten gelijk zijn aan dit van de leraars van de Rijksnormaalscholen, kan — door een ongehoorde onrechtvaardigheid — hun laatste activiteitswedde-toelage niet te boven gaan.

Mogen we aandringen opdat er spoedig rechtvaardigheid zou worden gebracht?

ANTWOORD :

Het verlenen, aan het personeel der erkende lagere normaalscholen van wedde-toelagen van hetzelfde bedrag als de wedde toegekend aan het personeel der Rijksnormaalscholen, zal de kwestie automatisch oplossen.

Voor het moment is het een onmogelijke zaak zonder een wijziging te brengen aan de pensioenwetten.

VRAAG :

Wil de heer Minister zijn welwillende aandacht gunnen aan het verschil in aantal leerlingen geveerd in de vrije normaalscholen. Geen enkel minimum wordt vastgesteld voor een Staatsnormaalschool, wijl voor een Vrije normaalschool 80 leerlingen geveerd worden? Kan dit verschil in behandeling niet verholpen worden?

ANTWOORD :

Dergelijke vraag kan niet gesteld worden voor de Rijkslagere normaalscholen, ten overstaan van het geringe aantal dezer instellingen (16 voor het ganse land : 9 voor onderwijzers en 7 voor onderwijzeressen) in vergelijking met het aanzienlijk aantal erkende vrije normaalscholen (53 scholen : 17 voor onderwijzers en 36 voor onderwijzeressen).

Wat betreft het vereiste bevolkingscijfer van een erkende normaalschool om te kunnen genieten van de wedde-toelagen, doe ik opmerken dat een commissie waarin leden van het erkend vrije normaalonderwijs zetelen zich met deze zaak onledig houdt.

VRAAG :

Mogen we de heer Minister vragen ons statistieken mede te delen aangaande het Normaalonderwijs?

ANTWOORD :

Talrijke statistieken aangaande het normaalonderwijs werden voorgelegd ten behoeve van de bespreking der begroting voor 1952.

Mijn Departement is bereid alle vereiste bijkomende inlichtingen dienaangaande te verstrekken.

QUESTION :

L'augmentation des crédits est-elle prévue afin de permettre l'octroi de subsides-traitements au personnel des écoles normales primaires ainsi que cela a été fait pour les écoles normales moyennes et les écoles normales gardiennes?

RÉPONSE :

D'après le texte des développements du projet du budget pour l'exercice 1952, l'augmentation du crédit semble n'avoir été prévue que pour permettre l'octroi de subsides-traitements au personnel des écoles normales moyennes et des écoles normales gardiennes.

Mais comme il entre dans mes intentions de ne procéder à l'application de cette mesure qu'à partir du 1er septembre 1952, en octroyant au personnel de tous les établissements d'enseignement normal libre des subsides-traitements établis sur les mêmes bases que les traitements attribués au personnel des établissements d'enseignement normal de l'Etat, l'augmentation de crédit prévues permettra de revoir également les taux des subsides-traitements alloués pour le dernier trimestre de l'exercice 1952 au personnel des écoles normales primaires agréées.

QUESTION :

Pouvons-nous attirer l'attention de Monsieur le Ministre sur la situation du personnel enseignant des établissements d'enseignement primaire normal libre?

— Ces professeurs, qui doivent remplir les mêmes conditions que leurs collègues de l'enseignement officiel, bénéficient d'un traitement calculé sur le barème des instituteurs;

— les retenues pour la Caisse des Veuves et Orphelins, calculées sur la base des traitements des professeurs de l'enseignement normal de l'Etat, sont retirées de leur traitement d'instituteur. Ce qui signifie qu'en fait ils obtiennent un traitement moins élevé que celui des instituteurs qu'ils sont chargés de former.

— enfin leur pension, qui devrait correspondre à celle des professeurs de l'enseignement normal de l'Etat, ne peut, par une injustice incompréhensible, dépasser leur dernier traitement d'activité.

Pouvons-nous insister pour qu'en cette question une solution rapide intervienne?

RÉPONSE :

L'octroi, au personnel des écoles normales agréées, d'un subside traitement, du même import que le traitement alloué au personnel des écoles normales de l'Etat, résoudra automatiquement la question.

Pour le moment, cette réforme n'est pas possible sans modifier les lois de pensions.

QUESTION :

Monsieur le Ministre veut-il bien accorder son attention à la différence de régime qui existe entre les écoles normales libres et les écoles normales de l'Etat. Pour les écoles normales libres un minimum de 80 élèves est requis pour l'obtention des subsides, tandis que cette question ne se pose pas pour les écoles de l'Etat. Ne peut-on envisager remède à cette situation?

RÉPONSE :

Pareille question ne peut se poser pour les écoles normales primaires de l'Etat, étant donné le nombre peu élevé de ces établissements (16 écoles pour tout le pays : 9 écoles pour instituteurs et 7 écoles pour institutrices) en regard du nombre considérable des écoles normales libres agréées : 52 écoles dont 17 pour instituteurs et 36 pour institutrices.

En ce qui concerne le chiffre de la population requise d'une école normale agréée pour bénéficier des subsides-traitement de l'Etat, une commission dans laquelle l'enseignement normal libre agréé est largement représenté, étudie actuellement la question.

QUESTION :

Pouvons-nous demander à Monsieur le Ministre de nous fournir des statistiques concernant l'enseignement normal?

RÉPONSE :

De nombreuses statistiques concernant l'enseignement normal ont été fournies pour l'examen du Budget de 1952. Mon Département est prêt à donner tous renseignements complémentaires à leur sujet.

III. — TECHNISCH ONDERWIJS.

VRAAG :

In document n° 247, 1950-1951, verslag van de heer Verbist, bijlagen, blz. 20, lezen wij :

Par. Onderwijzers of regenten — bijkomend diploma (B of D) :

« De meest logische interpretatie lijkt wel te zijn dat het niet aanrekenen van vorige dienstjaren, in geval van vrijstelling van diploma, slechts kan slaan op de gevallen van vrijstelling van het hoofddiploma. Deze stelling zal dan ook door de administratie verdedigd worden. »

Wij vernemen dat de regenten werkzaam in het Technisch Onderwijs die vrijstelling bekomen hebben van het aanvullend diploma, een wedde uitbetaald worden zonder dat rekening gehouden wordt met hun vorige dienstjaren, terwille van de vrijstelling. Wordt de stelling van de administratie verworpen ?

ANTWOORD :

Het Rekenhof gaat inderdaad niet akkoord met de stelling die door de Administratie verdedigd wordt.

Deze zaak heeft nochtans geen definitief beslag gekregen en nota's worden in dit verband verder uitgewisseld tussen het Rekenhof en de Administratie; deze laatste is van oordeel, dat de door haar aangehaalde argumenten van die aard zijn dat het Rekenhof zich zal kunnen akkoord verklaren met haar stelling.

In afwachting dat een akkoord zal bereikt worden met het Rekenhof heeft de Administratie als stelregel aangenomen dat het niet aanrekenen van vorige dienstjaren, in geval van vrijstelling van diploma, slechts kan slaan op de gevallen van vrijstelling van het hoofddiploma.

Oudere gevallen, waarin de vroegere diensten niet werden aangerekend, werden herzien en opgelost volgens de hierboven vermelde stelregel.

VRAAG :

Sommige leerkrachten werkzaam bij het Technisch Onderwijs moeten een taalproef afleggen.

Deze taalproeven worden afgenomen ter gelegenheid van het organiseren van bekwaamheidsproeven. Wij vernemen dat wanneer geen bekwaamheidsproeven plaats hebben er ook geen taalproeven worden ingericht. De betrokken leerkrachten kunnen hierdoor hun benoeming in vast verband niet geregulariseerd krijgen.

Meent de heer Minister niet dat desnoods speciale zittingen zouden moeten georganiseerd worden om die taalproeven af te nemen ?

ANTWOORD :

Op aanvraag van de Inrichtende Comité's kunnen taalproeven ingericht worden buiten een zitting van bekwaamheidsproeven.

VRAAG :

In document n° 247, 1950-1951, blz. 18, lezen wij :

« Aan de leerkrachten van het Lager en Middelbaar Onderwijs worden bijzondere vergoedingen toegekend indien zij houder zijn van :

- » 1) diploma van licentiaat in de opvoedkundige wetenschappen;
- » 2) diploma van licentiaat in de beroepsoriëntering en selectie;
- » 3) diploma van doctor in de opvoedkundige wetenschappen.

» Als antwoord vinden wij op blz. 19 van zelfde document :

» Vergoedingen van leerkrachten houders van sommige andere diploma's (opvoedkunde, beroepsoriëntering).

» De toepassing van deze beslissing ten voordele van het personeel van het Technisch Onderwijs werd nog niet onderzocht. »

Zo deze kwestie nog steeds « niet werd onderzocht », zouden wij de principieelstelling willen kennen ten opzichte van deze aangelegenheid.

ANTWOORD :

Leerkrachten met aanvullende diploma's die, in het lager en in het

III. — ENSEIGNEMENT TECHNIQUE.

QUESTION :

Nous lisons dans le document n° 247, 1950-1951, rapport de M. Verbist, Annexes, p. 20 :

Par. Instituteurs ou régents — diplôme supplémentaire (B ou D) :

« L'interprétation la plus logique semble être de ne pas supprimer les années de services antérieures en cas de dispense de diplôme, uniquement lorsqu'il s'agit de dispense du diplôme principal. L'administration défendra cette thèse. »

Nous apprenons que les régents de l'Enseignement technique qui ont obtenu cette dispense du diplôme complémentaire ont touché un traitement sans qu'il ait été tenu compte de leurs années de services antérieures, en vue de la dispense. La thèse de l'administration a-t-elle été rejetée ?

RÉPONSE :

En effet, la Cour des Comptes n'est pas d'accord avec la thèse défendue par l'administration.

La question n'est cependant pas encore tranchée définitivement et des notes ont encore été échangées entre la Cour des Comptes et l'administration.

Celle-ci est d'avis que ses arguments pourront être admis par la Cour des Comptes et que ce Haut Collège pourra marquer son accord sur la thèse de l'administration.

En attendant un accord définitif avec la Cour des Comptes, l'administration applique la règle suivante : la thèse de ne pas supprimer les années de services antérieures en cas de dispense de diplômes, ne peut s'appliquer que dans les cas de dispense du diplôme principal.

Les cas dans lesquels les services antérieurs n'ont pas été pris en considération ont été revus et résolus suivant la règle indiquée ci-dessus.

QUESTION :

Certains professeurs de l'Enseignement technique doivent subir une épreuve linguistique.

Ces examens ont lieu à l'occasion de l'organisation d'épreuves de capacité. Nous apprenons que lorsque les épreuves de capacité n'ont pas lieu, les épreuves linguistiques ne sont pas non plus organisées. Dès lors, les professeurs intéressés ne parviennent pas à faire régulariser leur nomination définitive.

M. le Ministre n'estime-t-il pas qu'il faudrait au besoin organiser des sessions spéciales en vue de ces épreuves linguistiques ?

RÉPONSE :

A la demande des pouvoirs organisateurs, des épreuves linguistiques peuvent être organisées en dehors d'une session d'examen d'aptitude.

QUESTION :

Nous lisons dans le document n° 247, 1950-1951, p. 18 :

« Le personnel enseignant de l'enseignement primaire et moyen obtient des allocations spéciales, à condition pour le titulaire d'être porteur :

- » 1) du diplôme de licencié en sciences pédagogiques;
- » 2) du diplôme de licencié en orientation et sélection professionnelles;
- » 3) du diplôme de docteur en sciences pédagogiques. »

La réponse se retrouve à la page 19 du même document :

« Indemnité pour professeurs, porteurs de certains autres diplômes (pédagogie, orientation professionnelle).

» L'application de cette décision au personnel de l'Enseignement technique n'a pas encore été examinée. »

Si cette question « n'a pas encore été examinée », nous voudrions connaître quelle est en principe la position à l'égard de ce problème.

RÉPONSE :

Professeurs en possession de diplômes complémentaires qui donnent

middelbaar onderwijs, doch niet in het technisch onderwijs, op bijzondere vergoedingen recht geven.

Het probleem van de aanvullende diploma's stelt zich op zeer speciale wijze in het technisch onderwijs. Een groot aantal leraars van het technisch onderwijs zijn inderdaad drager van aanvullende diploma's of kunnen gewag maken van diensten buiten het onderwijs gepresteerd. Het gebeurt zelfs dikwijls dat dergelijke diploma's of voorafgaande diensten op het ogenblik van hun aanwerving van hen vereist worden.

Er bestaat een groeiende tendens in het technisch onderwijs de leerkrachten op basis van de uitgeoefende functie te bezoldigen. De toestand verschilt dus helemaal van die van het algemeen onderwijs waar alle leerkrachten drager zijn van een diploma van een gegeven peil en waar sommigen onder hen daarenboven in het bezit zijn van een aanvullend diploma.

VRAAG :

Hoever staat het met de liquidatie van de achterstellen ten voordele van het personeel van het erkend technisch en landbouwonderwijs? Wanneer zal bedoeld personeel de juiste maandelijkse afrekening ontvangen?

ANTWOORD :

Dienstjaar 1947.

De herziening werd uitgevoerd, uitgenomen voor de documenten welke laat binnenkwamen en thans in behandeling zijn.

Dienstjaren 1948 en 1949.

De herziening voor de dienstjaren 1948 en 1949 is virtueel beëindigd. De regeling van de toestand van enkele scholen werd bij gebrek aan de nodige documenten voorlopig verschoven.

Dienstjaar 1950.

Voor het dienstjaar 1950 blijven nog 1/4 van de scholen te regelen. Voorlopig kunnen geen betalingen meer gebeuren daar de begroting voor dit dienstjaar einde October werd afgesloten. Een voorstel de betalingen na het afsluiten van het dienstjaar te laten geschieden, werd verworpen. De nodige schikkingen werden getroffen om deze kredieten opnieuw ter beschikking van het departement te krijgen.

Dienstjaar 1951.

Voor het dienstjaar 1951 is de uitbetaling op juiste basis beëindigd. Uitgezonderd de provinciale en enkele gemeentescholen, waarvan de maandoelag globala aan deze beheren wordt uitgekeerd en waarvoor de eindafrekening in de maand December wordt uitgevoerd.

VRAAG :

Het barema van de gegradueerde in de landbouwwetenschappen.

In een antwoord op een parlementaire vraag verklaart de heer Minister, aan gegradueerden in de landbouwwetenschappen het barema VB te verlenen, hetwelk voorzien is voor de gediplomeerden van het hoger onderwijs of daarmee gelijkgesteld. Mogen wij vragen van welke datum af dit barema zal toegekend worden? Hoever staat de administratie inzake de toepassing van deze beslissing?

ANTWOORD :

Volgens het besluit van de Regent van 31 Mei 1949 dat van kracht wordt met ingang van 1 September 1947, wordt de weddeschaal VB toegekend aan de leerkrachten houders van het diploma van hoger technisch onderwijs.

Aangezien het diploma van gegradueerde in de landbouwwetenschappen afgeleverd wordt door het hoger technisch onderwijs, wordt vanaf 1 September 1947 de weddeschaal VB toegekend aan deze leerkrachten.

De weddetoestand van deze leraars wordt met terugwerkende kracht tot 1 September 1947, herzien in de loop van het schooljaar 1951-1952.

VRAAG :

Bij Koninklijk besluit van 25 September 1950, tot vaststelling van de weddeschalen van het erkend technisch en landbouwonderwijs, worden al de vorige besluiten betreffende de barema's ingetrokken, met het gevolg dat er op dit ogenblik geen barema's meer voorzien zijn voor de landbouwhogescholen AI, gezien desbetreffend niets voorzien werd in het Koninklijk besluit van 25 September 1950. De leerkrachten worden nu gesubsidieerd op basis van de barema's van 1946.

droit à des indemnités spéciales dans l'enseignement moyen et l'enseignement primaire, mais pas dans l'enseignement technique.

Le problème des diplômes complémentaires se pose d'une façon très particulière dans l'enseignement technique. En effet, un très grand nombre de professeurs de l'enseignement technique sont porteurs de diplômes complémentaires ou bien ont, à leur actif, des services prestés en dehors de l'enseignement; souvent même, ces diplômes ou ces services antérieurs sont exigés d'eux lors de leur recrutement.

On tend de plus en plus à rémunérer le corps enseignant dans l'enseignement technique sur la base de la fonction exercée. La situation est donc tout à fait différente de celle de l'enseignement général où tous les professeurs sont toujours porteurs d'un diplôme d'un niveau donné et où certains d'entre eux possèdent, en outre, un diplôme complémentaire.

QUESTION :

Où en est la liquidation des arriérés dus au personnel de l'enseignement technique et agricole agréé? Quand ce personnel recevra-t-il le décompte mensuel exact?

RÉPONSE :

Exercice 1947.

La revision a été effectuée, sauf pour les dossiers qui sont parvenus tardivement et qui sont actuellement à l'étude.

Exercices 1948 et 1949.

La revision des exercices 1948 et 1949 est virtuellement terminée, la régularisation de la situation de certaines écoles est tenue en suspens par suite du manque de documents nécessaires.

Exercice 1950.

Le quart des écoles reste encore à régulariser; provisoirement, aucun paiement ne peut plus être effectué du fait que le budget de cet exercice a été clôturé fin octobre. La disposition autorisant la continuation des paiements après la clôture de l'exercice, a été rejetée par le Ministère des Finances. Le nécessaire est fait afin de pouvoir utiliser à nouveau ce crédit.

Exercice 1951.

Le paiement établi sur des bases exactes est terminé, excepté pour les écoles provinciales et quelques écoles communales dont le subside mensuel est liquidé globalement aux pouvoirs organisateurs; pour les dites écoles, le solde est établi et liquidé en décembre.

QUESTION :

Barèmes des gradués en sciences agricoles.

Dans sa réponse à une question parlementaire, M. le Ministre déclare octroyer aux gradués en sciences agricoles le barème VB, prévu pour les professeurs, porteurs d'un diplôme d'enseignement supérieur ou y assimilés. Nous est-il permis de demander à partir de quelle date ce barème sera octroyé? Où en est l'administration en ce qui concerne l'application de cette décision?

RÉPONSE :

Suivant l'arrêté du Régent du 31 mai 1949 qui sort ses effets au 1er septembre 1947, le barème VB est octroyé aux professeurs qui sont en possession d'un diplôme d'enseignement technique supérieur.

Comme le diplôme de gradué en sciences agricoles est délivré par l'enseignement technique supérieur, le barème VB est octroyé à ces professeurs à partir du 1er septembre 1947.

La situation au point de vue octroi du barème en faveur de ces professeurs sera revue dans le courant de l'année scolaire 1951-1952. Cette revision aura effet au 1er septembre 1947.

QUESTION :

L'arrêté royal du 25 septembre 1950, fixant les barèmes des traitements annuels du personnel de l'enseignement technique et agricole agréé, abroge tous les arrêtés antérieurs concernant ces barèmes. Il en résulte qu'actuellement aucun barème n'est fixé pour les instituts agronomiques AI, puisque dans l'arrêté royal du 25 septembre 1950 rien n'est prévu à ce sujet. A l'heure actuelle le personnel enseignant est subsidié sur la base des barèmes de 1946.

Meent de heer Minister niet dat deze leemte dient te worden hersteld, eventueel door een aanvulling van genoemd besluit?

ANTWOORD :

De weddeschalen voor de landbouwhogeschool, gesubsidieerd door het Technisch Onderwijs, dienen inderdaad aangepast.

Deze aangelegenheid zal geregeld worden door middel van een besluit dat thans in voorbereiding is.

VRAAG :

Verworven toestand inzake vrijstelling en gelijkstelling.

Vóór 1933 werden door de Dienst van het Technisch Onderwijs vrijstellingen of gelijkstellingen verleend die volgens de reglementering als verworven toestanden dienen te worden beschouwd.

Het Rekenhof, naar wij vernemen, weigert deze vrijstellingen nog langer te erkennen, met het gevolg dat de betrokken leerkrachten niet meer betaald worden op basis van het verworven barema. Wat meent de heer Minister te moeten doen om de verworven toestand van deze leraars te verzekeren?

ANTWOORD :

Het Rekenhof weigert niet de vrijstellingen of gelijkstellingen van diploma te erkennen die vóór 1933 door de Dienst van het Technisch Onderwijs verleend werden.

Het Rekenhof verzette zich evenwel tegen het uitkeren van toelagen op de basis van de weddeschalen die voorzien zijn voor de leraars, houders van de vereiste diploma's, in die categorieën waar lagere barema's bestonden. In deze gevallen kan de stelling « verworven barema's » niet verdedigd worden.

In artikel 56 van het Koninklijk besluit van 24 Februari 1951, dat uitwerking heeft op 1 September 1950, wordt thans voorzien dat « de weddeschaal vastgesteld voor de personeelsleden die in het bezit » zijn van het vereiste diploma verleend wordt aan de personeelsleden, » die een vrijstelling genoten hebben, van de datum af waarop hun » vaste benoeming door de Minister van Openbaar Onderwijs is » erkend. »

VRAAG :

Scholen voor Lichamelijke Opvoeding.

In de nota's Sectie VI — Technisch Onderwijs, lezen wij betreffende de bovenvermelde scholen :

« De thans bestaande scholen voor moniteurs zullen moeten aangepast worden zodanig dat zij volledig secundaire scholen worden, op het peil van A2 scholen, en omvattende 3 jaren cursus met een voldoende tijd gewijd aan de algemene cultuur. »

In verband met bovenstaande, wensen wij de volgende vragen beantwoord te zien :

A. — Zullen de gediplomeerden van deze A2 scholen de lichamelijke opvoeding mogen onderwijzen :

- 1° in de voorbereidende afdelingen van de Rijksmiddelbare scholen ?
- 2° in de aangenomen en aanneembare lagere scholen ?
- 3° in de 4de graad-klassen van de aangenomen en aanneembare lagere scholen ?
- 4° in de lagere Rijksmiddelbare scholen ?
- 5° in de lagere Vrije Middelbare scholen ?
- 6° in de lagere vakscholen van het erkend en Rijkstechnisch Onderwijs ?

B. — Zullen er erkende examencommissie's, waar de Staat zijn tegenwoordigers in heeft, op het einde der studien fungeren, welke diploma's zullen afleveren geldig om te onderwijzen in vrije en in officiële scholen ?

ANTWOORD :

Toekomstmogelijkheid voor gediplomeerden, monitoren voor lichamelijke opvoeding der A2 scholen.

Het probleem ligt nog ter studie in zijn geheel. Maar het blijkt van nu af zeker dat de gediplomeerden van scholen voor monitoren in het middelbaar of het technisch onderwijs van de lagere graad niet zullen kunnen aangeworven worden, daar er een studiecycclus zal opgericht worden, leidend tot het diploma van regent in de lichamelijke opvoeding, hetgeen helemaal beantwoordt aan de noden van het onderwijs voor de kinderen van 12 tot 15 jaar.

M. le Ministre n'estime-t-il pas qu'il y a lieu de combler cette lacune, éventuellement en complétant ledit arrêté ?

RÉPONSE :

Les barèmes de l'Institut agronomique, subsidié par l'E. T., doivent en effet être adaptés.

Cette question sera réglée par un arrêté qui est actuellement en préparation.

QUESTION :

Droits acquis en matière de dispense et d'assimilation.

Avant 1933, l'Office de l'Enseignement technique a accordé des dispenses et des exemptions qu'il y a lieu de considérer comme des situations acquises, selon la réglementation.

Si nous sommes bien informés, la Cour des Comptes refuse de continuer à reconnaître ces dispenses, d'où il suit que le personnel enseignant intéressé ne peut plus être rémunéré sur la base du barème acquis. Que compte devoir faire M. le Ministre pour garantir à ces professeurs le respect de leurs droits acquis ?

RÉPONSE :

La Cour des Comptes ne refuse pas d'admettre les dispenses ou assimilations de diplômes qui ont été accordées avant 1933 par l'Office de l'Enseignement technique.

La Cour des Comptes s'opposait cependant à la liquidation des subsides sur la base des barèmes prévus pour les professeurs porteurs des diplômes requis, dans les catégories où des barèmes inférieurs étaient prévus. Dans ces cas, la thèse « barèmes acquis » ne peut être défendue.

Actuellement, l'article 56 de l'arrêté royal du 24 février 1951, qui sort ses effets au 1er septembre 1950, stipule que le barème prévu en faveur du personnel, porteur du diplôme requis, est accordé aux bénéficiaires d'une dispense à partir de la date à laquelle sa nomination définitive est agréée par le Ministre de l'Instruction publique.

QUESTION :

Ecoles d'Education physique.

Aux notes section VI — Enseignement technique, nous lisons ce qui suit au sujet de ces écoles :

« Les écoles actuelles de moniteurs devront être adaptées de manière à devenir des écoles secondaires complètes de niveau A2, comportant trois années de cours avec une partie suffisante de culture générale. »

Dans le même ordre d'idées, nous voudrions une réponse aux questions ci-après :

A. — Les diplômés de ces écoles A2 pourront-ils donner des cours d'éducation physique :

- 1° dans les sections préparatoires des écoles moyennes ?
- 2° dans les écoles primaires adoptées et adoptables ?
- 3° dans les classes du 4de degré des écoles primaires adoptées et adoptables ?
- 4° dans les écoles moyennes du degré inférieur de l'Etat ?
- 5° dans les écoles moyennes libres du degré inférieur ?
- 6° dans les écoles professionnelles du degré inférieur de l'enseignement technique de l'Etat et agréé ?

B. — Y aura-t-il à la fin des études des jurys reconnus, comportant des représentants de l'Etat, et qui délivreront des diplômes valables pour enseigner dans des écoles libres et officielles ?

RÉPONSE :

Débouché pour les diplômés des écoles A2 de moniteurs d'éducation physique.

L'ensemble du problème est encore à l'étude. Mais il est en tout cas certain que les diplômés de ces écoles de moniteurs ne pourront pas professer dans l'enseignement moyen du degré inférieur, ni dans l'enseignement technique du degré inférieur, puisqu'il sera mis sur pied un cycle d'études menant au diplôme de régent en éducation physique, qui correspond aux besoins de cet enseignement aux enfants de 12 à 15 ans.

VRAAG :

Betaling der weddetoelagen ingevolge de herklassering van een school of afdeling.

Wanneer het bestuur ener school de herklassering naar een hogere categorie van onderwijs aanvraagt, wordt de betaling der weddetoelagen onmiddellijk geschorst tot op het ogenblik dat de herklassering erkend is.

Kunnen er geen maatregelen getroffen worden opdat het personeel in afwachting zou gesubsidieerd worden op de oude basis?

ANTWOORD :

Het is juist dat, in het huidige stelsel, wanneer een school in een hogere categorie wenst gerangschikt te worden, zij vooraf haar uurroosters en haar programma's aan deze van beoogde categorie moet aanpassen.

Ze wordt dus niet meer volgens de normen van haar vorige categorie gesubsidieerd en zij moet de goedkeuring van haar herklassering bij koninklijk besluit afwachten vooraleer zij in haar nieuwe categorie de toelagen mag genieten; die toelage wordt vanzelfsprekend met terugwerkende kracht verleend.

Het is niet mogelijk dit stelsel te wijzigen voor al de scholen die in het verleden hun herklassering hebben uitgevoerd, doch het nodige wordt gedaan opdat het bestuurscomité van de Hoge Raad voor het Technisch Onderwijs zo spoedig mogelijk zijn advies zou geven en opdat de toestand van die scholen op die wijze zou kunnen geregeld worden.

Voor de toekomst, bereidt de administratie een ontwerp van rondschrijven voor waarbij de scholen zullen uitgenodigd worden de voorafgaande goedkeuring van hun herklassering aan te vragen. Deze goedkeuring zou, na advies van het Bestuurscomité van de Hoge Raad voor het Technisch Onderwijs, bij Koninklijk besluit verleend worden voor het begin van het schooljaar waarin de herklassering zou moeten in voege treden. Op die wijze zouden de scholen onmiddellijk gesubsidieerd worden volgens de normen van hun nieuwe categorie. Dit stelsel zal, normalerwijze, kunnen toegepast worden vanaf het schooljaar 1952-1953.

VRAAG :

Er is dikwijls vertraging in de uitbetaling der wedden.
Ligt de oorzaak niet in het tekort aan personeel in de centrale diensten?

ANTWOORD :

a) *Algemene comptabiliteit.*

Deze dienst betaalt :

- 1) De ambtenaren van het centraal bestuur;
- 2) Het onderwijzend en wetenschappelijk personeel der Rijksinstellingen.

Wat het centraal bestuur betreft, enkel de wedden van het tijdelijk personeel en deze van het stagedoend personeel worden door de Algemene comptabiliteit betaald. Geen enkele vertraging werd vastgesteld in de uitbetalingen.

De wedden van het vastbenoemd personeel worden betaald door de Centrale dienst voor Vaste Uitgaven (Ministerie van Financiën.)

Bij de uitbetalingen van de wedden van het onderwijzend en wetenschappelijk personeel gebeurt het soms dat ingevolge wijzigingen in de ambtsbevoegdheid of bij nieuwe aanstellingen de nodige boekhoudkundige bescheiden te laat aan de Algemene Comptabiliteit overgemaakt worden. De vertraging is derhalve niet te wijten aan de betalingsdienst.

b) *Erkende normaalscholen.*

Wat de uitbetaling der wedde-toelagen aan het personeel der erkende normaalscholen (gemeentelijke, provinciale en vrije) betreft, bestaat er niet de minste vertraging. Tot hiertoe werd er ten andere dienaangaande nog geen enkele klacht ingediend bij de Directie van het Normalonderwijs.

c) *Erkende technische scholen.*

Het probleem der vertraging in de vereffening van de wedde-toelagen aan het personeel der aangenomen technische scholen weerhoudt de bijzondere aandacht van het departement; maatregelen zijn thans voorzien ten einde deze toestand te verhelpen.

QUESTION :

Paiement du subside-traitement en cas de reclassement d'une école ou d'une section.

Lorsque la direction d'une école sollicite le reclassement de celle-ci dans une catégorie supérieure d'enseignement, le paiement des subsides de traitements est immédiatement suspendu jusqu'à ce que le reclassement ait été agréé.

Ne peut-on prendre des dispositions afin que, dans l'attente, le personnel puisse être subsidié en se fondant sur l'ancienne base?

RÉPONSE :

Il est exact que dans le régime actuel, lorsqu'une école demande à être classée dans une catégorie supérieure, elle doit commencer par adapter ses horaires et ses programmes à ceux de cette catégorie.

Elle n'est donc plus subsidiée suivant les normes de son ancienne catégorie et elle doit attendre l'approbation de son reclassement par arrêté royal, avant de jouir du subside suivant la catégorie nouvelle; ce subside est évidemment accordé alors avec effet rétroactif.

Il est impossible de modifier ce système pour toutes les écoles qui se sont reclassées dans le passé, mais toute diligence est faite afin que le Comité directeur du Conseil Supérieur de l'Enseignement Technique puisse donner son avis très rapidement et que la situation de ces écoles puisse donc être régularisée.

Pour l'avenir, l'administration prépare un projet de circulaire par laquelle les écoles seront invitées à demander l'approbation préalable de leur reclassement. Cette approbation serait, après avis du Comité directeur du Conseil Supérieur de l'Enseignement Technique, accordée par arrêté royal avant le début de l'année scolaire où le reclassement devrait entrer en vigueur. Cela permettrait aux écoles d'être immédiatement subsidiées suivant les normes de leur nouvelle catégorie. Ce système pourra normalement entrer en vigueur pour le début de l'année scolaire 1952-1953.

QUESTION :

Les traitements sont souvent payés avec un certain retard.
Ce retard n'est-il pas imputable au manque de personnel à l'Administration Centrale?

RÉPONSE :

a) *Comptabilité Générale.*

Ce service paie :

- 1) Les fonctionnaires de l'Administration Centrale;
- 2) Le personnel enseignant et scientifique des établissements de l'Etat.

En ce qui concerne l'Administration Centrale, le service de la Comptabilité Générale ne paie plus que les agents temporaires et stagiaires. Aucun retard n'existe dans ces paiements.

Les traitements du personnel définitif sont payés à l'intervention du Service Central des Dépenses fixes (Ministère des Finances).

En ce qui concerne le personnel enseignant, il arrive, en cas de changements d'attributions ou de nouvelles désignations, que les documents comptables nécessaires parviennent à la Comptabilité Générale avec un certain retard, retard qui ne lui est donc pas imputable.

b) *Ecoles Normales agréées.*

En ce qui concerne le paiement des subsides-traitements au personnel des écoles normales agréées, il n'y a aucun retard. Aucune réclamation n'est d'ailleurs parvenue à ce sujet à la Direction de l'Enseignement Normal.

c) *Ecoles techniques agréées.*

Le problème du retard apporté parfois à la liquidation des subsides-traitements au personnel des écoles techniques agréées retient toute l'attention du département et des mesures sont en cours actuellement afin de remédier à cette situation.

d) Bestuur van het Lager Onderwijs.

Die vertragingen zijn grotendeels onvermijdelijk.

Ze vloeien voort uit het feit dat de veranderingen van personeel en de inrichting van nieuwe ambten bijna steeds plaats grijpen bij het begin van het schooljaar en de wedde-toelage van de nieuwe leerkrachten slechts van Staatswege mag uitgekeerd worden na onderzoek van de inrichting der instellingen en nadit het aantal uit te betalen toelagen vastgesteld is.

Daar die gevallen zich alle op hetzelfde ogenblik voordoen kunnen zij slechts na een zekere termijn worden afgehandeld.

VRAAG :

De huidige wijze van subsidiëring der lesgevers heeft tot gevolg dat de betrokkenen over een onregelmatig inkomen beschikken en dat er zich moeilijkheden voordoen wat betreft de afrekening met de R. M. Z.

Mag ik de Minister vragen de nodige maatregelen te treffen om ook de lesgevers per twaalfden te betalen?

ANTWOORD :

De lesgevers worden betaald per lesuur volgens het aantal weken dat ze fungeren. De betalingen geschieden gedurende de maanden welke met deze weken overeenstemmen. Aan de inrichtingen worden gedurende deze periode de tussenkomst voor bijdragen in het R. M. Z. overgemaakt daar zij in hun hoedanigheid van werkgever de verklaringen en stortingen moeten uitvoeren. Het is hun mogelijk deze stortingen over het jaar te verdelen.

In het belang van betrokkene zelf, zowel als in dat van de Schatkist, keert de Administratie nochtans de jaarlijkse weddetoeleage ten voordele van de lesgevers niet uit per twaalfden. Inderdaad in vele gevallen zouden de volgens deze grondslag uitbetaalde toelagen op het einde van het jaar als van een te hoog of te laag bedrag voorkomen.

De Staat zou inderdaad op die wijze gevaar lopen op het einde van het jaar een som betaald te hebben die lager of hoger zou zijn dan deze waar belanghebbende recht op had.

VRAAG :

Het gebeurt dat, ingevolge een herziening van de toestand van de leraars of ingevolge opmerkingen van het Rekenhof, vastgesteld wordt dat een leraar te veel ontvangen heeft als staatstoelagen. De som wordt hem teruggevorderd door volledige schorsing van de maandelijkse betalingen. Deze wijze van terugvorderen brengt de leraar dikwijls in een zeer moeilijke toestand.

Meent de Minister niet dat aan deze toestand dient verholpen door de terugvordering per maand te beperken tot 1/5 van de maandelijkse toelage?

ANTWOORD :

Ik ben inderdaad van oordeel dat het systeem der schorsing der maandelijkse toelagen, hetwelk soms toegepast werd, onbillijk is. Mijn administratie bestudeert voor het ogenblik een nieuwe reglementatie volgens dewelke de afhoudingen ten gevolge van teveel ontvangen weddetoeelagen, in de toekomst nooit meer dan een vijfde van de weddetoeleage zullen mogen bedragen. Anderzijds zullen de school en de betrokken leraar verwittigd worden dat een terugbetaling gevorderd wordt en zullen zij in de gelegenheid gesteld worden hun standpunt te verdedigen.

Deze maatregelen zullen spoedig kunnen toegepast worden.

VRAAG :

Wij bouwen in ons land goede schepen, maar we hebben behoefte aan goede bemanning voor onze zeeschepen. De « Ligue Maritime Belge » verdient lof om het werk dat ze in deze aangelegenheid heeft geleverd. Past het echter niet dat het departement van Openbaar Onderwijs zich zou bemoeien met de zeevaartscholen?

ANTWOORD :

Deze vorming wordt in feite verzekerd door scholen afhankelijk van het Bestuur van het Zeezeven bij het Ministerie van Verkeerswezen.

d) Direction de l'Enseignement primaire.

Ces retards sont en grande partie inévitables.

Ils proviennent de ce que les changements de personnel et les créations d'emplois nouveaux se produisent presque tous au début de l'année scolaire et que le paiement des agents nouveaux ne peut avoir lieu avant que l'organisation des établissements n'ait été examinée et que le nombre de subsides-traitements n'ait été fixé.

Ces situations se produisant toutes au même moment, elles ne peuvent être résolues qu'après un certain délai.

QUESTION :

Le mode actuel d'octroi de subsides aux chargés de cours a pour conséquence que les intéressés ne disposent que de revenus irréguliers et que des difficultés surgissent en ce qui concerne la liquidation des versements à l'O. N. S. S.

Est-il permis de demander à M. le Ministre qu'il prenne toutes dispositions utiles pour que les chargés de cours soient également payés par douzièmes?

RÉPONSE :

Les chargés de cours sont payés au prorata du nombre d'heures et semaines de prestations, correspondant à la période d'ouverture de l'école. Il s'ensuit qu'ils ne sont donc pas rémunérés pendant les vacances. Durant la période de fonctionnement, l'Etat verse aux institutions un subside destiné à intervenir dans les charges sociales qui leur sont imposées en leur qualité d'employeurs. Ceci permet aux écoles d'établir les déclarations et d'effectuer les versements s'y rapportant.

Toutefois, dans l'intérêt même des intéressés autant que dans celui du Trésor, l'Administration ne procède pas à la liquidation à raison de 1/12 par mois des subsides-traitements aux chargés de cours. En effet, dans bien des cas les subsides liquidés sur cette base apparaîtraient à la fin de l'année comme trop ou trop peu élevés.

L'Etat risque sur cette base d'avoir payé en fin d'année une somme plus ou moins élevée que celle à laquelle l'intéressé aurait eu réellement droit.

QUESTION :

Il arrive que par suite de la revision de la situation des professeurs, soit encore à la suite d'observations de la Cour des Comptes, on constate qu'un professeur a reçu trop de subsides de la part de l'Etat. La somme est alors recouvrée au moyen d'une suspension complète des paiements mensuels. Ce mode de recouvrement fait que le professeur se trouve souvent dans une situation très critique.

M. le Ministre ne croit-il pas qu'il y aurait lieu de limiter le recouvrement mensuel au 1/5e du subside mensuel?

RÉPONSE :

J'estime, en effet, inéquitable le système qui a été parfois pratiqué et qui consiste à suspendre simplement les paiements mensuels. Mon administration étudie une réglementation nouvelle suivant laquelle les retenues pour remboursement du trop perçu ne pourront jamais dépasser dans l'avenir 1/5 du subside-traitement. Par ailleurs, l'école et le professeur intéressés seront prévenus de ce qu'un remboursement est dû et auront l'occasion de faire valoir leur point de vue.

Ces mesures pourront entrer en application très rapidement.

QUESTION :

Notre pays construit de bons navires, mais nous avons besoin de bons équipages pour nos navires de haute mer. La « Ligue Maritime Belge » doit être félicitée pour le travail accompli en ce domaine. Ne conviendrait-il pas que le département de l'Instruction Publique s'occupe des écoles navales?

RÉPONSE :

Cette formation est effectivement assurée par des écoles qui dépendent de l'administration de la Marine au Ministère des Communications.

IV. — VOLKSOPLEIDING.

VRAAG :

Kan de heer Minister ons een tabel mededelen over de verdeling der subsidies in 1948, 1949, 1950 voor :

- a) het naschools onderwijs (art. 22/3);
- b) de bibliotheken (art. 22/8);
- c) aandeel van de Staat (art. 22/9).

ANTWOORD :

a) De hierna volgende tabel geeft de verdeling van de toelagen aan de werken voor Volksopleiding over de jaren 1948, 1949, 1950 :

- 1° voor het Vlaamse landsgedeelte;
- 2° voor het Waalse landsgedeelte.

1° Verdeling der toelagen aan de werken voor volksopleiding. — Vlaams gedeelte.

Aard der werken	1948	1949	1950
1. Werken voor algemene culturele ontwikkeling en volksopvoeding...	365.700	601.500	578.900
2. Volkshogescholen...	166.000	155.600	190.720
3. Arbeidersopvoeding en opvoeding van de boerenstand...	470.600	528.000	573.451
4. Familiale opvoeding...	40.000	—	—
5. Toerisme...	318.800	31.200	71.700
6. Folkloristische verenigingen en dergelijke...	40.000	49.500	23.400
7. Liefhebberstoneel...	371.600	452.600	349.065
8. Muziek- en Zangverenigingen...	70.500	145.700	121.199
9. Film- en Fotoclubs...	36.000	16.000	13.500
10. Volksdansverenigingen...	32.000	20.116	4.200
Totaal ...	1.811.200	2.000.219	1.937.385

2° Franstalig landsgedeelte.

Aard der werken	1948	1949	1950
1. Algemene werken voor volksopleiding...	50.000	190.900	329.300
2. Arbeidersopvoeding...	85.000	106.700	151.000
3. Familiale opvoeding...	—	36.500	60.300
4. Toerisme...	54.400	64.500	66.000
5. Artistieke en wetenschappelijke organisatie...	468.400	378.350	336.450
6. Liefhebberstoneel...	951.000	1.016.500	867.550
7. Volksmuziek...	230.700	161.500	156.750
8. Film- en Fotoclubs...	—	16.150	46.900
Totaal ...	1.839.500	1.971.100	2.014.250

b) De toelagen voorzien op artikel 22/8 werden nog niet toegekend. De Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken heeft thans een ontwerp van besluit geadviseerd dat op dit ogenblik aan de goedkeuring van de heer Minister van Financiën is voorgelegd.

c) Hetzelfde geldt voor de credieten, uitgetrokken op artikel 22/9, aan de rondreizende bibliotheken. Wat dit laatste punt betreft verwijs ik naar het antwoord op de laatste vraag.

VRAAG :

Oordeelt de heer Minister niet dat er voor de Volksopvoeding gespecialiseerde opvoeders nodig zijn evenals er monitors nodig zijn voor de jeugd?

IV. — EDUCATION POPULAIRE.

QUESTION :

M. le Ministre peut-il nous faire parvenir un tableau concernant la répartition des subsides en 1948, 1949, 1950 pour :

- a) l'enseignement postcolaire (art. 22/3);
- b) les bibliothèques (art. 22/8);
- c) part de l'Etat (art. 22/9).

RÉPONSE :

a) le tableau ci-après indique la répartition des subsides aux œuvres d'éducation populaire pour les années 1948, 1949, 1950 :

- 1° pour la partie flamande du pays;
- 2° pour la partie française du pays.

1° Répartition des subsides aux œuvres d'éducation populaire. — Partie flamande.

Genre des œuvres	1948	1949	1950
1. Œuvres d'éducation culturelle et populaire en général...	365.700	601.500	578.900
2. Extension universitaire...	166.000	155.600	190.720
3. Education ouvrière et paysanne...	470.600	528.000	573.451
4. Education familiale...	40.000	—	—
5. Tourisme...	318.800	31.200	71.700
6. Sociétés folkloriques, etc.	40.000	49.500	23.400
7. Théâtre d'amateurs...	371.600	452.600	349.065
8. Musique populaire...	70.500	145.700	121.199
9. Ciné et photoclubs...	36.000	16.000	13.500
10. Danses populaires...	32.000	20.116	4.200
Total ...	1.811.200	2.000.219	1.937.385

2° Répartition des subsides pour la partie française.

Genre des œuvres	1948	1949	1950
1. Mouvement d'Education Populaire...	50.000	190.900	329.300
2. Education Ouvrière...	85.000	106.700	151.000
3. Education Familiale...	—	36.500	60.300
4. Tourisme...	54.400	64.500	66.000
5. Œuvres de diffusion artistique et scientifique...	468.400	378.350	336.450
6. Théâtre d'amateurs...	951.000	1.016.500	867.550
7. Musique Populaire...	230.700	161.500	156.750
8. Photos et Ciné-Clubs...	—	16.150	46.900
Total ...	1.839.500	1.971.100	2.014.250

b) les subsides prévus à l'article 22/8 n'ont pas encore été alloués. Le Conseil Supérieur des bibliothèques publiques a donné un avis favorable à un projet d'arrêté qui est actuellement soumis à l'approbation de M. le Ministre des Finances.

c) La même remarque vaut pour les crédits, inscrits à l'article 22/9, aux bibliothèques itinérantes. Pour ce qui concerne ce dernier point, voir réponse à la dernière question.

QUESTION :

N'est-ce pas l'avis de Monsieur le Ministre que l'Education populaire a besoin d'éducateurs spécialisés de même que la jeunesse a besoin de moniteurs?

ANTWOORD :

Ik ben inderdaad van oordeel dat er gespecialiseerde opvoeders nodig zijn voor de volksopvoeding. De Dienst voor Volksopvoeding houdt zich trouwens reeds met deze aangelegenheid bezig. Ik hoop dat het in 1952 mogelijk zal zijn enkele leiders van werken voor volksopvoeding naar Frankrijk te zenden om er de daar speciaal opgerichte scholen voor moniteurs voor volksopvoeding te volgen, dit in het kader van het Belgisch-Frans Cultureel akkoord. Van de andere kant werd reeds door de Dienst Volksopvoeding in samenwerking met de volkshogeschoolcursussen een studieweek voor leiders voor werken van Volksopvoeding ingericht te Blankenberghe in de maand Juli. Waarschijnlijk zal dit initiatief verder uitgewerkt worden en zullen in het Jeugdhuis te Genval speciale cursussen voor vorming van leiders voor volksopvoeding georganiseerd worden in nauwe samenwerking met de organisaties voor volksopvoeding zelf.

VRAAG :

Is de stock der opvoedingsfilms wel aangepast voor de volksopvoeding?

ANTWOORD :

De opvoedingsfilms die in de cinematographische dienst van het departement berusten zijn inderdaad meestal films die aangepast zijn aan het onderwijs. Er zijn er nochtans veel bij die ook voor de werken voor volksopvoeding dienstig kunnen zijn. In samenwerking met de Cinematographische dienst zal de Dienst voor Volksopvoeding een speciale catalogus opmaken van de films die eerder voor de volksopvoeding dan wel voor het onderwijs geschikt zijn, en deze films zullen bij voorkeur uitgeleend worden aan de werken voor volksopvoeding.

VRAAG :

Er is een opvoedende dienst in het leger. Waarom wordt die Dienst niet toevertrouwd aan het Departement van Openbaar Onderwijs?

ANTWOORD :

De organisatie van het leger stelt speciale eisen en ik weet wel niet of het mogelijk is dat een burgerlijk bestuur zich integraal zou inschakelen in ons militair apparaat, doch ik ben het volkomen eens dat er een nauwere samenwerking zou moeten zijn tussen de opvoedende dienst in het leger en de Dienst Volksopvoeding bij het Departement van Openbaar Onderwijs.

VRAAG :

In zijn uitvoerige nota heeft de achtbare heer Minister gehandeld over « De rondreizende bibliotheken ». Zullen de Commissieleden de kans hebben dit ontwerp te bespreken?

ANTWOORD :

Het principe zelf van de inrichting van rondreizende bibliotheken ligt reeds besloten in artikel 1, laatste alinea, van het Koninklijk besluit van 19 October 1921, waar o.m. bepaald wordt :

« Onze Minister van Wetenschappen en Kunsten is gerechtigd, na eensluidend advies van de Hoge Raad, voorlopig met de vaste boekeringen gelijk te stellen de inrichting van rondreizende bibliotheken bestemd om de leemten aan te vullen waar geen of een al te ontoereikende boekering bestaat. Zijn besluit zou voor elk geval de bijzondere voorwaarden der erkenning bepalen. »

Het is in uitvoering van deze bepaling dat ik aan de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken een ontwerp van Koninklijk besluit heb voorgelegd waarbij voorzien wordt dat de Staat ten voordele van de provincies en vrije organisaties die reizende openbare bibliotheken zouden inrichten, voor 50 % zou tussenbeide komen in de kosten van administratie, aankoop en onderhoud van het boekenfonds, personeel en kosten voor transport.

De Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken heeft dit ontwerp gunstig geadviseerd en dit zal na goedkeuring door de heer Minister van Financiën zo spoedig mogelijk worden toegepast.

RÉPONSE :

En effet, j'estime qu'il faut des éducateurs spécialisés pour l'éducation populaire. Le Service de l'Éducation populaire s'occupe d'ailleurs déjà de cette question. J'espère qu'il sera possible en 1952 d'envoyer quelques responsables d'œuvres d'éducation populaire en France afin d'y fréquenter les écoles spéciales pour moniteurs d'éducation populaire, ce dans le cadre de l'accord culturel franco-belge. D'autre part, une semaine d'études pour dirigeants d'œuvres d'éducation populaire a déjà été organisée au mois de juillet à Blankenberghe par le Service de l'Éducation populaire en collaboration avec les écoles supérieures populaires. Cette initiative sera probablement développée par la suite, et des cours spéciaux pour la formation de dirigeants de l'éducation populaire seront organisés en outre à la Maison de la Jeunesse à Genval, en collaboration étroite avec les organisations d'éducation populaire elles-mêmes.

QUESTION :

Le stock de films éducatifs est-il bien adapté à l'éducation populaire ?

RÉPONSE :

Les films éducatifs en dépôt au service cinématographique du département sont en réalité pour la plupart des films adaptés à l'enseignement. Cependant, bon nombre peuvent également servir pour l'éducation populaire. Avec le concours du Service cinématographique, le Service de l'Éducation populaire dressera un catalogue spécial des films convenant plutôt à l'éducation populaire qu'à l'enseignement, et ces films seront prêtés de préférence aux œuvres d'éducation populaire.

QUESTION :

Il existe un service éducatif à l'armée. Pourquoi ce service n'est-il pas confié au Département de l'Instruction publique ?

RÉPONSE :

L'organisation de l'armée a des exigences spéciales et je me demande s'il peut se faire qu'une administration civile s'intègre complètement à notre appareil militaire, mais je suis parfaitement d'accord pour dire qu'il devrait y avoir une collaboration plus étroite entre le service éducatif de l'armée et le Service de l'Éducation populaire du Département de l'Instruction publique.

QUESTION :

M. le Ministre a traité dans sa note détaillée des « Bibliothèques itinérantes ». Les membres de la Commission auront-ils l'occasion d'en discuter ?

RÉPONSE :

Le principe même de l'organisation des bibliothèques itinérantes est déjà contenu dans le dernier alinéa de l'article 1 de l'Arrêté Royal du 19 octobre 1921, stipulant entre autres :

« Notre Ministre des Sciences et des Arts peut, sur avis conforme du Conseil supérieur, assimiler provisoirement aux bibliothèques permanentes, les organismes des bibliothèques circulantes destinées à suppléer à l'absence ou à l'insuffisance des bibliothèques existantes. Son arrêté détermine, dans chaque cas, les conditions spéciales de la reconnaissance. »

C'est en exécution de cette disposition que j'ai présenté au Conseil Supérieur des Bibliothèques publiques un projet d'arrêté royal prévoyant l'intervention de l'État en faveur des provinces et des organismes libres qui organisent des bibliothèques publiques itinérantes, à concurrence de 50 %, dans les dépenses ayant trait à l'administration, à l'achat et l'entretien du fonds de livres, au personnel et aux frais de transport.

Le Conseil Supérieur des Bibliothèques publiques a émis un avis favorable sur ce projet qui, après approbation de M. le Ministre des Finances, sera appliqué le plus tôt possible.

V. — SCHONE KUNSTEN.

VRAGEN :

De enige wijze waarop de kunst thans van hogerhand gesteund wordt is de aankoop van werken door een centrale aankoopcommissie bestaande uit de HH. Christophe, Dasnoy en Teirlinck.

1° Is deze commissie voldoende op de hoogte van de toestand onze artiesten? Het lijkt geen twijfel dat artiesten met gevestigde faam en artiesten uit de hoofdstad of uit de grote steden bevoordeeld worden. Kan de mogelijkheid niet overwogen worden om deze centrale commissie te laten bijstaan door gewestelijke raadgevende commissies, die beter op de hoogte zijn van de toestand ter plaatse?

2° Een tweede middel om de kunst van hogerhand te steunen en te bevorderen ligt in de opdracht voor het uitvoeren van grote decoratiewerken : scholen, postgebouwen, stations, enz... Hierdoor zou ook de kunst op nieuwe banen geleid worden. De artiesten moeten in de mogelijkheid gesteld worden hun taak op een grootsere manier op te vatten dan ze dit in de afzondering van hun atelier kunnen doen. Zouden zij alzo niet leren groter zien en zou er niet een nieuw contact tussen artiest en publiek kunnen tot stand komen?

3° Hoe kan de artiest ingeschakeld worden in de structuur van de huidige samenleving? Kan er geen statuut van de artiest opgesteld worden waarin hem, mits zekere waarborgen van zijnerwege, zekere rechten in de maatschappij kunnen toegekend worden zoals dit het geval is met vrijwel alle beroepen?

4° Is het niet mogelijk dat de begrotingen betreffende de twee Diensten (Centraal Iconografisch Archief voor Nationale Kunst) en (Centraal Laboratorium der Belgische Musea) zouden gesplitst worden in evenredigheid met de opdracht, het belang en de bedrijvigheid van de twee diensten?

5° Kan er voor gezorgd worden, dat de Sectiecomités en de Commissie van toezicht (voorzien door het Regentsbesluit van 24 Juni 1948, *Staatsblad*, 9 Juli 1948, blz. 5547 vv.) ten spoedigste zouden opgericht worden? De Commissie van toezicht heeft inderdaad als taak verslag te maken aan de Minister over de werking van de dienst, over het toepassen der reglementen en besluiten en over het ontwerp van begroting opgemaakt door de directeur van de twee diensten.

ANTWOORDEN :

1° Op het bestuur van Schone Kunsten wordt systematisch een documentatie aangevuld over de levende kunstenaars van België. De heren kunstdirecteuren, die met een opdracht van advies en van informatie belast zijn, reizen regelmatig naar de steden waar belangrijke tentoonstellingen gehouden worden en bezoeken ateliers van kunstenaars.

Het is trouwens een feit dat er op artistiek gebied een zekere centraalbesluit van 4 Juli 1951 geeft hun recht op terugbetaling van hun reiscentra waar de geldomloop vlugger geschiedt en dank zij het feit dat het grootste aantal van de goede kunstenaars vroeg of laat leraar worden of tenminste wensen te worden. De kunstenaars met gevestigde faam worden slechts in die mate bevoordeeld, waarin het Bestuur van Schone Kunsten deze faam gegrond acht. Het enige geldende criterium is dat der kwaliteit. De jongeren hebben trouwens ruim hun deel van het krediet.

De centrale commissie met provinciale commissies aanvullen blijft niet gewenst. Het zou inderdaad onmogelijk worden een gecoördineerde politiek van schone kunsten te voeren. De centrale ligging van Brussel maakt de verplaatsingen naar de verschillende steden waar interessante tentoonstellingen gehouden worden gemakkelijk. Daarenboven heeft de ervaring, opgedaan met de vroeger bestaande commissie, aangetoond dat bij een commissie met talrijke leden het gevoel der persoonlijke verantwoordelijkheid der leden verloren gaat.

Tot 1950 werkten de heren kunstdirecteuren gratis. Het Koninklijk besluit van 4 Juli 1951 geeft hun recht op terugbetaling van hun reiskosten en verleent hen een vergoeding. Een vraag strekkende tot het bekomen van een bijkrediet werd in April 1951 ingediend. Het krediet werd nog niet ingewilligd.

De tentoonstelling in 1951 ingericht te Brussel en waarbij een reeks werken gedurende de jaren 1947-1949 aangekocht aan het publiek getoond werden, gaf trouwens, naar de mening der beste kunstkenneren, een degelijk overzicht onze hedendaagse kunstproductie.

2° Bij het Ministerie van Openbare Werken fungeert een Consultatieve Commissie van Kunsten en Kunstambachten, waarin, naast kunstenaars, afgevaardigden zetelen van de organismen die bij het uitvoeren van openbare kunstwerken betrokken zijn. Het Departement van Openbaar Onderwijs is er vertegenwoordigd door de Directeur-Generaal van Schone Kunsten en Letteren.

V. — BEAUX-ARTS.

QUESTIONS :

La seule façon dont l'art est actuellement encouragé par les instances supérieures consiste dans l'achat d'ouvrages par une commission d'achat centrale, composée de MM. Christophe, Dasnoy et Teirlinck.

1° Cette commission est-elle suffisamment à la hauteur de la situation de nos artistes? Il n'y a aucun doute que les artistes renommés et des artistes de la capitale ou des grandes villes soient privilégiés. Ne peut-on envisager la possibilité d'adjoindre à cette commission centrale des commissions consultatives régionales qui connaîtraient mieux la situation locale?

2° Un deuxième moyen pour encourager l'art en haut lieu serait l'exécution autorisée de grands travaux de décoration : les écoles, les bâtiments postaux, les stations, etc... Ce serait une occasion unique pour imprimer une direction nouvelle à l'art. Les artistes doivent avoir la possibilité de considérer leur mission comme bien plus importante que lorsqu'ils restent dans la solitude de leur atelier. Ne pourraient-ils pas ainsi avoir une vue plus étendue sur leur mission, et, par le fait même, ne pourrait-on réaliser un nouveau contact entre l'artiste et le public?

3° Comment pourrait-on assigner une place à l'artiste dans la structure de la société actuelle? Ne pourrait-on pas établir un statut de l'artiste grâce auquel, moyennant certaines garanties de sa part, on pourrait lui octroyer certains droits dont jouissent presque toutes les professions dans la société?

4° Ne pourrait-on envisager la possibilité de scinder les budgets des deux services : (Archives Iconographiques Centrales de l'Art National) et (Laboratoire Central des Musées Belges), en tenant compte de la mission, de l'importance et de l'activité des deux services?

5° Peut-on espérer bientôt la création des comités de section et de la commission de surveillance (prévus par l'Arrêté du Régent du 24 juin 1948, *Moniteur* du 9 juillet 1948, p. 5547 et suivantes)? La commission de surveillance est, en effet, chargée de faire rapport au ministre au sujet du fonctionnement du service, et sur l'application des règlements et arrêtés et sur le projet du budget dressé par le directeur des deux services.

RÉPONSES :

1° L'administration des Beaux-Arts complète systématiquement la documentation sur les artistes belges vivants, MM. les Conseillers artistiques, qui sont chargés d'une mission de conseil et d'information, vont visiter régulièrement les expositions intéressantes dans les différentes villes du pays ainsi que des ateliers d'artistes.

Il est d'ailleurs un fait qu'une centralisation se produit dans le domaine artistique grâce à l'attraction des grands centres, où la circulation monétaire est plus rapide, et grâce au fait que la plupart des bons artistes deviennent, tôt ou tard, professeur ou du moins désirent entrer dans l'enseignement. Les artistes dont la réputation est établie ne sont favorisés que dans la mesure où l'administration estime cette réputation bien fondée. Le seul critère valable est celui de la qualité. Les jeunes reçoivent d'ailleurs largement leur part du crédit.

Compléter la commission centrale par des commissions provinciales ne me paraît pas opportun. Il serait en effet impossible de mener une politique coordonnée des Beaux-Arts. La situation centrale de Bruxelles facilite les voyages vers les villes où ont lieu des expositions intéressantes. L'expérience faite avec les commissions qui ont existé dans le passé a démontré que les membres d'une commission nombreuse perdent le sens de la responsabilité personnelle.

Jusqu'en 1950, MM. les Conseillers artistiques travaillèrent bénévolement. L'Arrêté royal du 4 juillet 1951 leur donne droit au remboursement des frais de voyage et leur octroie une indemnité. Une demande tendant à obtenir un crédit supplémentaire a été introduite au mois d'avril. Le crédit n'a pas encore été voté.

L'exposition organisée à Bruxelles en 1951, lors de laquelle une série d'œuvres d'art acquises pendant les années 1947-1949 a été présentée au public, donnait, d'après l'avis des meilleurs connaisseurs de l'art, un aperçu complet de notre art contemporain.

2° Une Commission Consultative des Arts et Métiers d'Art fonctionne auprès du Ministère des Travaux publics. Des délégués d'organismes intéressés à l'exécution d'œuvres d'art publiques y siègent en même temps que quelques artistes. Le Département de l'Instruction publique y est représenté par le Directeur général des Beaux-Arts et des Lettres.

Deze commissie dient van advies in alles wat betreft de uitvoering van kunstwerken in de gebouwen en constructies van de Staat.

Het Departement van Openbaar Onderwijs, hierbij gehinderd door de geringheid der kredieten, verwezenlijkt een plan voor versiering der scholen.

Daarenboven worden belangrijke bestellingen gedaan op het gebied der wandtapijtkunst.

Een plan tot het scheppen van een nauwer contact tussen de kunstenaars en de handel en nijverheid is ter studie.

3° Het democratisch regime laat de Staat niet toe aan de kunstenaars een statuut op te leggen, dat zij misschien niet wensen. Een zeker aantal kunstenaars, leden ener vereniging van kunstenaars, hebben de wens uitgedrukt, dat een statuut zou tot stand komen. Zeer veel kunstenaars, en de meeste onzer beste, schijnen echter geen deel uit te maken van de vereniging, die voornoemde wens uitgedrukt heeft.

Het Departement volgt aandachtig de ontwikkeling dezer gedachte bij de kunstenaars, doch wenst niet uit het oog te verliezen, dat het kwaliteitskriterium het enige is dat kan toegepast worden wanneer het erop aankomt een echt van een pseudo-kunstenaar te onderscheiden.

4° Technisch beschouwd is het niet in het belang van een instelling een afzonderlijke begroting te hebben voor elk van zijn twee afdelingen. De behoeften der afdelingen zijn veranderlijk. Een strakke verdeling kan oorzaak worden van moeilijkheden, nu eens voor de ene, dan weer voor de andere afdeling. Het is nodig er alleszins op te wijzen dat amendementen op de begroting van de C. A. L. voor 't ogenblik ter studie zijn met het oog op verhoging der kredieten bestemd voor de verwezenlijking van de fotografische indicatieve inventaris der nationale kunstwerken.

Deze kredietverhoging zal 500.000 frank bedragen.

5° De toezichtcommissie en de twee afdelingscomités zullen in de loop der maand Januari e. k. ingesteld worden. Het hoofd der instelling werd om advies verzocht betreffende de keuze der personaliteiten die zouden dienen aangesteld.

Cette Commission donne son avis dans tout ce qui intéresse l'exécution d'œuvres d'art dans les bâtiments et constructions de l'Etat.

Le Département de l'Instruction publique, gêné dans son action par la modicité des crédits, réalise un projet de décoration des écoles.

D'importantes commandes dans le domaine de l'art de la tapisserie ont d'ailleurs été faites.

Un projet qui tend à créer un contact plus intime entre les artistes et le commerce et l'industrie est à l'étude.

3° Le régime démocratique ne permet pas à l'Etat d'imposer aux artistes un statut qu'ils ne désirent peut-être pas. Un certain nombre d'artistes, membres d'une association professionnelle, ont exprimé le désir d'être dotés d'un statut. Beaucoup d'artistes, et la plupart des meilleurs, ne semblent toutefois pas faire partie de l'association qui a exprimé ce désir.

Le Département suit attentivement l'évolution de cette idée auprès des artistes, mais ne désire pas perdre de vue que le seul critère qui pourrait être appliqué afin de distinguer les vrais artistes des faux, est le critère de la qualité.

4° Du point de vue technique, il n'est pas de l'intérêt d'un établissement d'avoir un budget distinct pour chacune de ses sections. Les besoins des sections sont variables. Une répartition rigide peut devenir une source d'ennuis, tantôt pour l'une, tantôt pour l'autre section. Il y a lieu de signaler toutefois que des amendements au budget des A. C. L. sont actuellement à l'étude, en vue d'augmenter les crédits affectés à la réalisation de l'inventaire photographique indicatif des œuvres d'art national.

Cet accroissement de crédit sera de l'ordre de 500.000 francs.

5° La Commission de surveillance et les deux comités de sections seront mis en place dans le courant du mois de janvier prochain. L'avis du chef d'établissement est demandé quant aux personnalités qu'il conviendrait de désigner.

VI. — KUNSTONDERWIJS.

VRAAG :

Het Bestuursmemoriaal van de Provincie West-Vlaanderen, in zijn nummer 14 van de maand April 1951, laat aan de Gemeentebesturen van deze Provincie weddeschalen kennen voor de Muziekscholen die mogen toegepast worden in de door de Staat erkende muziekscholen.

Sommige gemeentebesturen hebben deze nieuwe weddeschalen gestemd en aan de hogere overheid ter goedkeuring overgemaakt. Wij komen te vernemen dat al deze getroffen beslissingen, genomen door verscheidene gemeenteraden, onaangeroerd blijven liggen op de directie van Schone Kunsten. Mogen wij de reden kennen, Mijnheer de Minister, van dit langdurig oponthoud?

ANTWOORD :

De kredieten, vereist voor de toepassing, te rekenen van 1 September 1952, van de nieuwe weddeschalen, zijn op de begroting voor 1952 ingeschreven.

Ik heb voorgesteld dat, van diezelfde datum af, de Staat ten belope van 50 % der wedden van het personeel der erkende Muziekconservatoria, -Academiën en -Scholen zal bijdragen.

Niets verhindert de gemeenten en de schoolbesturen het nieuw barema toe te passen, waarvan de cijfers hun vóór meer dan een jaar werden medegedeeld. Sommige gemeenten en schoolbesturen hebben zulks trouwens gedaan. Indien mijn hoger vermeld voorstel wordt aangenomen zal mijn Departement echter slechts voor het laatste kwartaal van 1952 zijn bijdrage ten belope van 50 % in deze nieuwe uitgave kunnen verlenen. Voor de eerste drie kwartalen zal de staatstoelage vastgesteld blijven op 30 % voor de scholen der 1ste reeks en op 20 % voor de scholen der 2de reeks.

VRAAG :

Op bladzijde 22 van document n° 247, 1950-1951, verslag door de heer Verbist, lezen wij : dat op de begroting 1951 een verhoging van 6 miljoen zou nodig zijn om de tussenkomst tot 75 % te verhogen voor de door het Bestuur van Schone Kunsten erkende Academiën. Wij weten dat de stad Gent een vraag gedaan heeft aan het Departement opdat de stedelijke Academie zou mogen afhangen van de Dienst van het Technisch Onderwijs. Deze vraag werd niet gedaan om te veranderen van sectie, alleen de hogere subsidiëring van 75 % had men op het oog. Het is immers niet redelijk dat dezelfde soort van scholen, de St. Lucasscholen te Gent 75 % staatssubsidiën ontvangen, en de stedelijke Academie slechts 50 %. Vindt de Heer Minister het niet wenselijk dat de regering een amendement zou indienen op de begroting 1952 om dit verschil in subsidiëring weg te werken?

ANTWOORD :

De Rijksbijdrage te rekenen van 1 Januari 1952, ten belope van 75 % in plaats van 50 %, in de uitgaven der gemeentelijke en private Teknisch-academiën en -Scholen, die op de begroting voor het Kunstonderwijs gesubsidieerd worden, zou een globale bijkomende uitgave van 7.000.000 frank meebrengen.

Het Bestuur voor Schone Kunsten en Letteren heeft herhaaldelijk voorgesteld aan de instellingen voor Kunstonderwijs, die het controleert, een Rijkstoelage te verlenen die gelijk is aan die welke door het Bestuur van het Technisch Onderwijs toegekend wordt aan zijn erkende scholen.

VI. — ENSEIGNEMENT ARTISTIQUE.

QUESTION :

Le mémorial administratif de la Province de la Flandre occidentale communique, dans son numéro 14 du mois d'avril 1951, aux administrations communales de cette province les barèmes des écoles de musique qui pourront être appliqués dans les écoles de musique agréées par l'Etat.

Certaines administrations communales ont voté ce nouveau barème et les ont transmis aux fins d'approbation à l'autorité supérieure. Il nous revient que toutes les décisions, dont question, prises par plusieurs conseils communaux, restent en souffrance à la direction des Beaux-Arts. Pouvons-nous savoir, Monsieur le Ministre, à quoi il faut attribuer ce retard prolongé?

RÉPONSE :

Les crédits nécessaires à l'application des nouveaux barèmes, à partir du 1er septembre 1952, sont inscrits au budget de 1952.

J'ai proposé qu'à compter de cette même date, l'Etat intervienne à concurrence de 50 % des traitements du personnel des Conservatoires, Académies et Ecoles de musique agréées.

Rien n'empêche les communes et les directions scolaires d'appliquer le nouveau barème, dont les chiffres leur ont été communiqués il y a plus d'un an. Certaines communes et certaines directions scolaires l'ont d'ailleurs fait. Même au cas où ma proposition sus-visée serait acceptée, mon Département ne pourra cependant intervenir à concurrence de 50 % dans cette nouvelle dépense que pour le dernier trimestre de 1952. Pour les trois premiers trimestres, l'intervention de l'Etat reste fixée à 30 % pour les écoles de 1re catégorie et à 20 % pour les écoles de la 2me catégorie.

QUESTION :

A la page 22 du document n° 247, 1950-1951, rapport de M. Verbist, nous lisons qu'une majoration de 6.000.000 sur le budget 1951 serait nécessaire pour pouvoir augmenter l'intervention à concurrence de 75 % en faveur des académies agréées par l'administration des Beaux-Arts. Nous savons que la ville de Gand a adressé une demande au département pour faire dépendre l'Académie de la ville du service de l'enseignement technique. Cette question ne vise point un changement de section, mais uniquement une majoration des subventions à concurrence de 75 %. En effet, il n'est pas logique que le même genre d'écoles, notamment les écoles Saint-Luc, à Gand, reçoivent 75 % des subsides de l'Etat, alors que l'Académie de la ville n'en obtient que 50 %. M. le Ministre ne croit-il pas qu'il serait souhaitable que le gouvernement dépose un amendement au budget 1952 afin de mettre un terme à la différence de subventions?

RÉPONSE :

L'intervention de l'Etat à concurrence de 75 % au lieu de 50 %, à partir du 1er janvier 1952, dans les dépenses des Académies et Ecoles de dessin communales et privées, subventionnées par le budget de l'enseignement artistique, entraînerait une dépense supplémentaire globale de 7.000.000 de francs.

L'Administration des Beaux-Arts et des Lettres a proposé à diverses reprises d'accorder, aux établissements d'enseignement artistique qu'elle contrôle, une subvention égale à celle qui est allouée par l'Administration de l'Enseignement Technique aux écoles qu'elle a agréées.